בסייעתא דשמיא

מיזם מתיקות התורה תשפ"ה

אור ישראלי

תנועת נוער בערכי היהדות

חוברת לימוד

פרק המפקיד

(מסכת בבא מציעא)

מתיקות התורה

אור ישראלי תשפ"ה

"בזכות התורה ולומדיה ינצל העולם"

אלפי נערים לומדים פרק אחד

זמני הלימוד

הבהרה חשובה לוח הזמנים מחושב לעמוד לשבוע, יש לסיים בסוף קטע לפי העניין:

תאריך	החומר הנלמד
יום שלישי ב' שבט [18.2] – יום ראשון ב"ה שבט [23.2]	דף לג: הספק קצר
יום שני ב"ו שבט [24.2] – יום ראשון ב' אדר [2.3]	דף לד.
יום שני ג' אדר [3.3] יום ראשון ט' אדר [9.3]	דף לד:
יום שני י' אדר [10.3] – יום ראשון ט"ז אדר [16.3]	דף לה.
יום שני י"ז אדר [17.3] – יום ראשון כ"ג אדר [23.3]	דף לה:
יום שני כ"ד אדר [24.3] – יום ראשון א' ניסן [30.3]	דף לו.
יום שני ב' ניסן [31.3] – יום ראשון כ"ב ניסן [20.4]	חזרות על דפים שצריכים חיזוק
יום שני כ"ג ניסן [21.4] – יום ראשון כ"ט ניסן [27.4]	דף לו:
יום שני ל' ניסן [28.4] – יום ראשון ו' אייר [4.5].	דף לז.
יום שני ז' אייר [5.5] – יום ראשון י"ג אייר [11.5]	דף לז: עד "אלף זוז" בו':
יום שני י"ד אייר [12.5] – יום ראשון כ"ז אייר [25.5]	חזרות על כל החומר בחורים שיעלו להיבחן בע"פ ע"י גדולי ישראל יקבלו חומר עיון נוסף ביום שני י"ד (12.5) המבחן המקדים בסניפים ביום שלישי כ"ט אייר (27.5).

(**לעזר** בלבד אפשר להצטרף בכל שלב)

הבהרה חשובה: אפשר לצרף נערים בכל שלב, ואין צורך ברישום

תקנון:

א. אין הגבלה בגיל להצטרף ללימוד ולכן אפשר לצרף גם סניפים של בוגרים.

ב. אע"פ שנתבאר בסעיף הקודם שאין הגבלה לגיל, לגבי המבחן ע"י גדולי ישראל שליט"א ההשתתפות היא עד ביתה י"ב (כולל י"ב). למעמד עצמו יגיעו כל מי שהשתתף במיזם וגם בוגרים ולהם יתקיים מבחן מסכם בכתב שיתקיים במעמד עצמו.

ג. סדר הלימוד בחוברת: 1. גמרא + ביאור הגמרא, **2.** לאחר מכן שאלה לחידוד שאלה אקטואלית מחיי היום יום ע"פ הסוגיה שלמדנו, בסוף החוברת ישנן תשובות לשאלות שדנו בבית המדרש, **3.** בנוסף בחוברת ישנן שאלות חזרה, ועליהם יהיה מבחן שבועי.

ד. מבחנים שבועיים:
כל שבוע יתקיים מבחן על השאלות נמצאות בסוף החוברת, המבחן יתקיים ע"י ה"בוט" של "אור ישראלי", הקישור ישלח לרכז בסניף, במידה ואין לרכז טלפון תומך ניתן ליצור קשר ע"י אחד הנערים והוא יעביר לכל הנערים בסניף. כמו כן כל רכז יערוך מבחנים לנערים בסניף (שאלות בע"פ לחידוד),

(**בחוברת** ישנן שאלות אקטואליות הן לחידוד בלבד ולא למבחן)

סניפים שיראו לנכון שנגיע לערוך מבחן בע"פ נושא פרסים לעודד את הנערים, יוכלו לפנות בווטסאפ למספר 058-373-0000 או בשיחה קולית בטלפון – 054-847-333-6 לתיאום.

ה. לאחר סיום ההספק ביום שני י"ד אייר (12.5) יתחילו חזרות למבחן המסכם בכתב:

ו. מסלול א: הנערים שירצו לעלות לשלב הבא (מבחן בע"פ) החומר: שאלות חזרה + חומר העיון.

מסלול ב: נערים שרוצים להמשיך ואין ברצונם לעלות לשלב הבא החומר למבחן המסכם יהיה רק על שאלות החזרה בלבד. המבחן בשני המסלולים **ביום שלישי כ"ט אייר (27.5)**, פרטים נוספים בהמשך..

ז. בכל יום בין השעות 18:00 - 21:00 יהיה מענה לשאלות בגמרא בטלפון 054-847-333-6 באין מענה נחזור בהקדם [שיחה קולית], לשאלה בווטסאפ יש לשלוח עם המילה "שאלה" למספר 058-373-0000

בהצלחה מרובה
הרב חיים פוקס
הרכז הארצי

כבוד

התלמידים היקרים והחביבים
רשת מוסדות - אור ישראלי

שלום וברכה!

מה מאד יגל ויעלוז ליבי בשמעי כי הנכם עומדים ללמוד בתקופה הקרובה את פרק 'המפקיד' במסכת 'בבא מציעא' כאשר בתקופת הלימוד ובסופו יתקיימו אי"ה חידונים ומבחנים נושאי פרסים לכלל התלמידים.

אין ערוך לגודל חשיבות לימוד הגמרא בכלל ופרק זה בפרט, וכבר אמרו חז"ל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות. בפרק זה ישנם סוגיות עמוקות ומרתקות אשר הלימוד בהם בוודאי יפתח בכם את שערי החכמה והתבונה, ועל ידי לימוד זה תעלו מעלה מעלה במעלות התורה והיראה.

חשיבות מיוחדת יש לעצם השינון והלימוד בסוגיות עמוקות אלו בחבורה, שבכך ניתן ללבן ולהגיע לבירור והבנה של הסוגיות ביסודיות ובבהירות רבה.

היגיעה בלימוד וליבון הגמרא וההלכות היוצאות ממנה חשובה עד מאד, במיוחד בימינו אנו באשר עם ישראל זקוק לישועה וניסים גדולים להינצל מכל אויבנו, שנוכל לשבת בארצנו הק' מתוך שלום ושלווה בתחושת בטחון אמיתית.

אני סמוך ובטוח שזכות לימוד התורה תעמוד לנו שבמהרה דידן נזכה לגאולתנו ופדות נפשנו, נחזה כולנו בשחרור החטופים וברפואה שלמה לכל חיילנו הפצועים, ובעז"ה בקרוב ממש נזכה לבנין בית מקדשנו ותפארתנו ולביאת משיח צדקנו. אמן.

בברכת התורה

הרב יצחק דוד גרוסמן

* השאלות האקטואליות לדיון לקוחות מחוברת לב לאחים, "לכל שאלה כתובת"
* אוצר המילים ושאלון החזרה באדיבות 'מכון אבינה' 052-7171.474

רצא לפני שאתחילים.....

מה היא משנה ? מה היא גמרא?

המשנה

המשנה, חלק ה'תורה שבעל פה', היא קובץ דברי התנאים ופירושם, דבריהם והלכותיהם על חלק ה'תורה שבכתב'. המשנה חוברה במשך במה דורות משלהי ימי בית המקדש השני ובעיקר ב-150 השנים שעברו מאז חורבנו. המשנה מחולקת לשישה 'סדרים', המכילים כל אחד במה 'מסכתות'. כל מסכת עוסקת בנושא מרכזי אחד המרומז בשמה של אותה המסכת. סדרי המשנה נועדו להוות קו מנחה ובסיס איתן לשם קביעת ההלכות בקהל ישראל, לדורות.

ספרות המשנה – כפי שגובשה על פי התָּנָאִים בתקופתם (מסוף המאה הראשונה ועד לתחילת המאה השלישית) כוללת את כל ההנהגות וההנחיות המהותיות שנתקבלו והועברו בין הדורות עד לזמן כתיבת המשנה, לשם שימור אורח החיים היהודי.

המשנה מקיפה מגוון רחב של נושאים ותחומים ועוסקת בפרטי הלכות ודינים יסודיים הנוגעים בכל אחד מהם. המשנה היא החיבור הראשון מתוך תורה שבעל פה שהותר להעלות על הכתב (דבר שהיה אסור עד תקופתו של רבי יהודה הנשיא).

ספרות המשנה היא על פי המסורת היסוד לתורה שבעל פה – כלל המסורות שהועברו באופן ישיר מרב לתלמיד, מתקופתו של משה רבנו ועד לתנאים האחרונים (כפי שנכתב במשנה הראשונה שבמסכת אבות). החכמים שדבריהם מופיעים במשנה מכונים תנאים. עריכתה וניסוחה הסופיים נעשו בסוף תקופת התנאים, על ידי רבי יהודה הנשיא וחכמי דורו.

השם 'משנה' מקורו בשורש שנ"ה (בארמית תנ"א) והוא נגזר מהמילה 'שינון' (כלומר: גרסה וחזרה – לרוב בעל פה).

המשנה מחולקת לשישה סדרים (ש"ס) על פי תחומי חיים שונים:

סדר זרעים – עוסק בברכות ובמצוות התלויות בארץ.	מכיל 655 משניות	ב-11 מסכתות.
סדר מועד – עוסק בשבתות, חגים ותעניות.	מכיל 681 משניות	ב-12 מסכתות.
סדר נשים – עוסק באישות, קידושין, גירושין ובדומה.	מכיל 578 משניות	ב-7 מסכתות.
סדר נזיקין – עוסק בדיני ממונות וסדרי המשפט.	מכיל 685 משניות	ב-10 מסכתות.
סדר קדשים – עוסק בבית המקדש ובקורבנות.	מכיל 590 משניות	ב-11 מסכתות.
סדר טהרות – עוסק בסוגי טומאות וטהרתן.	מכיל 1,003 משניות	ב-12 מסכתות.

הגמרא

תַּלְמוּד בָּבְלִי (כינויים נוספים: גְּמָרָא, שַ"ס) הוא אחד משני התלמודים המפרטים את הגותם ההלכתית והאגדית המרכזית של האמוראים – חכמי ישראל בתקופה שלאחר חתימת המשנה, שהתגוררו בבבל ובארץ ישראל. הגמרא נכתבה בעיקרה בפרשנות על דברי דורות קודמים של חז"ל, בפרט על המשנה ועל הברייתות. עם זאת הוא מכיל שיח פורה בתחומים תורניים רבים. התלמוד הבבלי נחשב לטקסט המרכזי של היהדות הרבנית לאחר התנ"ך, ולמקור העיקרי של ההלכה היהודית הדתית והיהודית.

בנוסף לתוכן האמוראי, מצויים בתלמוד קטעי עריכה וקישור שנכתבו בתקופה מעט מאוחרת יותר בידי עורכים בבליים מדור הסבוראים, שחלק מדבריהם משוקעים בתלמוד עצמו. מלבד המשנה מביא התלמוד גם מובאות תנאיות אחרות, שלא נכנסו לסדרי המשנה, המכונות "ברייתות" – חיצוניות (חלקן מוזכרות גם במדרשי התנאים: מכילתא, ספרא וספרי, בתוספתא ובמקומות אחרים). שפת התלמוד הבבלי היא שילוב של עברית משנאית (בציטוט המשנה וציטוט דברי אמוראים מוקדמים) וארמית בבלית (בטקסט הפרשני). התלמוד הבבלי הוא בעל היקף גדול, ובמהדורות השגרתיות – שבהן נדפס התלמוד בשאליו מסופחים אוסף של פרשנים ופוסקים שונים – הוא מודפס ב-20 כרכים. החל מהדפסת ש"ס ונציה בשנים 1520–1523, נקבעה "צורת הדף", שקבעה את עיצובם וחלוקתם של דפי התלמוד והמפרשים שלצידם. חלוקה זו נשמרה גם במהדורת וילנא, שהיא הבסיס למהדורות הנפוצות של התלמוד הבבלי עד לימינו. לפי חלוקה זו מצויים בתלמוד הבבלי 2,711 דפים.

על דף הגמרא מודפסים גם ביאוריהם ופירושיהם של רש"י ושל ה'תוספות'.

רבי שלמה יצחקי, הנודע בכינויו רש"י היה תלמיד חכם צרפתי נודע, וממכוני יהדות צרפת בימי הביניים. נחשב לגדול מפרשי התנ"ך והתלמוד, וכונה בשם "פרשנדתא" (פרשן דתא - פרשן הדת). פועלו ופירושיו השפיעו השפעה רבה על עיצוב דמותה של היהדות.

פירוש רש"י לתלמוד הוא הפירוש הידוע ביותר על התלמוד בבלי ומשמש כנדבך חשוב ובעל משקל נכבד בקרב פוסקי ההלכה. רש"י הוא המפרש העיקרי של מסכתות התלמוד הבבלי, אך ישנן מעט מסכתות שלא פירש או שפירושיו לא הגיעו אלינו, ומעט מסכתות שפירש רק את מקצתן.

פירוש רש"י על התלמוד (בדומה לפירושו על התנ"ך) מתאפיין בלשון קצרה, ברורה ומדויקת, הטומנת בחובה דרך מיוחדת בהבנת הגמרא. אופי הפירוש הוא הסבר התלמוד על ידי התלמוד עצמו. רש"י מביא לעיתים נדירות מקבילות לדבריו מחיבורים אחרים כגון התלמוד הירושלמי, מדרשים ותרגומי התנ"ך. פירושו של רש"י לתלמוד הוא מקומי, ועל פי רוב הוא איננו מרחיב בביאור ובהשוואה בין הסוגיה שהוא מפרש אותה לבין סוגיות קשורות ממסכתות אחרות; זאת בניגוד לשיטת בעלי התוספות, שמזכירים במפורש ובאריכות את הסוגיות הקשורות, ומפרשים את היחס ביניהן.

התוספות הן חיבורים רבים של רבני יהדות אשכנז וצרפת על התלמוד, שעריכתם נפרסה על פני תקופה של כמאתיים שנה. החיבור מכיל קושיות, תירוצים והערות על דברי התלמוד הבבלי. מאז חיבורן בימי הביניים המאוחרים, ריכזו התוספות את עיקר תשומת לבם של המעמיקים בתלמוד.

בדף הגמרא בהדפסתו המסורתית נמצאות התוספות בצדו החיצוני של העמוד. הן מתחילות במובאה קצרה מדברי התלמוד, המכונה "דיבור המתחיל". התוספות הן ביסודן הערות לדברי רש"י, המכונה "הקונטרס", אם כי התפתחו והשתבללו להרבה מעבר לכך.

בעלי התוספות המוזכרים בתוספות הם קבוצה של עשרות רבנים, ומתוכם מוזכרים בשמותיהם 44 בקובצי התוספות המצויים בדפי התלמוד עצמו, והמשותף לכולם הוא לקיחת חלק בכתיבת פירושים המכונים תוספות על 30 ממסכתות התלמוד הבבלי ועל פירוש רש"י לגמרא.

הרב שמואל ברוק אנוש

לג: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

אחיכם אלו בעלי מקרא. שמיעם יודעים דינים והוראות כי אם על פי בעלי גמרא שונאיכם אלו בעלי משנה שסבורים לידע כמו בעלי גמרא ואינם יודעים בירור הדבר מנדיכם אלו ע"ה שסונאים ת"ח ושמא תאמר אבד סברן מ"ל ונראה בשמתתכם ישראל! שמתו ועובדי כוכבים יבושו:

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד. אית דלא גרסי אלו שאבדו משום דבאבידה ליכא כפל ויש לישב שכן טוען הנפקד ואחר כך נמצא הנגב אי נמי אלו יודעים שנגנבו מתוך בימו אך אין אלו יודעים אם פשע או שאבדו שאלו יודעין שנאבד ממנו אך לא ידעינן אם על ידי גניבה או על ידי דבר אחר:

נגנבו. ה"ה אם אמר פשעתי שהכפל שלו כדאמר בגמרא[2] מנו דלמי בעי פטר נפשיה בגניבה אלא אורחא דמילתא נקט שגנבו שהוא רגילות לטעון דבר שהוא פטור אע"פ שהוא רוצה לשלם וריב"ן פי' דמתני' נמי ה"פ דהנפקד אומר שנגנבו בפשיעה ולא רצה לישבע היינו ולא רצה לישבע לשקר: **כגון** פירות דקל דעבידי דאתו. ול"ת והכא אפילו אי עבידי לאתו היאך יקנה הכפל במעות ששילם והלא מעות אינן קונות אלא למיקס עליה במי שפרע[3] ועוד מאי קפריך בסמוך מי יימר משום דעבידי לאתו כששילם כבר נגנבה והול"ל מי יימר דנגנבה פירות שכבר נגנבה שמא נאבדה ויש לומר דהמקשה סבר דבשעת משיכה הקנה לו הפירה לקנות הכפל כמיכא ואע"ג דנפרק מי שמת (ב"ב דף קמז:) אמרי' דבדקל לפירות אפילו רבנן מודו דקני היינו משום דעבידי לאתו אבל הכא דלא עבידו לאתא אפילו לר' מאיר לא קני וקשה דבפ' הסולח (גיטין מב: וש"ס) מיבעיא לן בעבד שמכרו רבו לקנס דדילמא אפילו לר' מאיר לא יועיל משום דלא עבידא לאתי דמנגח או דילמא אפילו לרבנן יועיל משום דהא קאי עבדא והוי כדקל לפירותיו והכא פשיטא ליה דלא מהני פרה לכפילה ואפילו לר"מ וי"ל דשמא התם שייך טפי מהכא אי נמי הכא פריך אם תימני לומר בעבד שמכרו רבו לקנס דלא מהני לר"מ ומשני עשה כאומר לו לכשתגנב ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו שגוף הפרה מכר לו להשתא הכפל שלו ממילא[4]: דילמא

שנאיכם אלו בעלי משנה. שסונאין בעלי גמרא, לפי שבעלי גמרא אומרים על בעלי משנה שהן מבלי עולם, כדאמרינן במסכת סוטה (דף כב) התנאים מבלי עולם שמורים הלכה ממוך משנתם. **מנדיכם אלו ע"ה.** שמ"ם שנוקין ומתוענין להן כנדה[1]: **שמא תאמר אבד סברם.** של אלו, שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' דמשמע שהם אומרים[2] אבל אין הדבר כן: ת"ל ונראה בשמתתכם. ולא נאמר ונראה בשמתתכם, כך אמר הנביא אי ואתיכם שונאיכם ומנדיכם כולנו נראה בשמתתכם: והם יבושו. אותם שהם עובדי כוכבים שאינם ממנו ואינן נקראין על שם ישראל הם יבושו, וישראל שמתו:

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד. ולא רצה לישבע. שבועה שמורים שלא פשע בה ושלא שלח בה יד[1], שהיה יכול ליפטר בשבועה זו שהרי אמרו כו': למי שהפקדון אצלו. דכיון דשילם קנה כל[2] תשלומיה, ובגמרא[3] מפרש טעמא: **גמ'** דמקני ליה בפילא. הבעלים מקנין לשומר כפל העתיד להשתלם, כדאמר לקמן[4] שבעבור שמסרה לו לשמור על מנת כן מסרה שאם תגנב וילקח ושלם יהא כפל שלו: אימר לא מקנה ליה בפילא. לא מסרה לו מתחילה על מנת כן: דלא נפיש בפלייהו. שאין בחלק לידי ארבעה וחמשה, שאינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד[5]: מתקיף לה רמי כו'. אמתניתין קא מתמה: והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. והיאך הקנו לו בעלים כפל זה שעדיין לא נתחייב בו גנב: ואפילו לר' מאיר דאמר. בפ"ג דקדושין (דף סג.) הרי את מקודשת לי על מנת שאתגייר, איכא למיגמר מינה מוכר פירות דקל בחבירו עד שלא באו לעולם, דאפילו גנבו בה רב הונא לא נתן לו כלום, דאמר לקמן לא מחייבת דכפל דמו מדנקט אבדו. [תוספות שאנ"ץ]

בימי רבי נשנית משנה זו. הא דקתני גמרא אין לך מדה גדולה מזו, לפי שמסרבו תלמידי שמאי והלל שהיו לפניו שלשה[1] דורות רבו מחלוקות בתורה ונעשית כשתי תורות[2], מתוך[3] עול שעבוד מלכיות וגזירות שהיו גוחרין עליהן ומתוך כך[4] לא היו יכולים לתת לב לדבר דברי המולקים, עד ימיו של רבי שנתן הקב"ה לו חן בעיני אנטונינוס מלך רומי כדאמרינן בע"ז (דף י:) ונתן מגרה, ושלא וקבץ כל תלמידי אהרן ישראל, ועד ימיו לא היו מסכתות סדורות, אלא כל תלמיד ששמע דבר מפי גדול הימנו גרסה ונתן סימנים הלכה פלונית ופלונית שמעתי משם פלוני, וכשנתקבצו אמר כל אחד מה ששמע, ונתנו לב לדבר טעמי המחלוקת דברי[5] מי ראוין לקיים, וסילוו המסכתות דברי זוקין לבדם ודברי יבמות לבדם ודברי קדשים לבדם, ופתם נמי במשנה דברי יחידים שראה רבי את דבריהם ושנאן פתם כדי לקבוע הלכה כמותם, לפיכך אמרו בגמרא אין לך מדה גדולה מזו שיתנו לב לטעמי המשנה: שבקו כולי עלמא מתני'. מלחזור על גרסת משנתם: ואלו בתר גמרא. לחשוב בגמרא: הדר דרש להו הוי ריש למשנה. לפי שיצא פן ישתכחו המשניות, ויחליפו שמות החכמים, ובמקום חיוב יאמרו פטור ובמקום אסור יאמרו מותר: מאי דרוש. מתחילה כשדרש שגמרא גדול: לעמי פשעם. עמי דהיינו ת"ח את מטאתם אי קורא פשע, שהיה להם לתת לב בטעמי משנתם שיברו להם על[6] העיקר, ולא יוכו הלכה ממוך משנה שאינה עיקר: ולבית יעקב. שאר העם: חטאתם. אפילו פשע שלהם אי קורא חטאת: הוי זהיר בתלמוד. בגמרא שהיא מירון [טעמי] המשניות, או אם תשמע דבר משנה מרבך הזהר לשאול טעמיה ומי שנאה: ששגגת תלמוד. אם שגית בהוראה בשגגת תלמודך, שלא ידעת טעם המשנה ונתת בה טעם אחר ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שבא לידך ולמדת היומנה שלא כדת, שאין הטעם כמו שהיית סבור, שאילו ידעת המשנה לא דמית לה מעשה הבא לידך: עולה זדון. עונש אתה עליה כמזיד, שזדון הוא בידך שלא שאלת טעם מרבך: אלו ת"ח. ששימשו חכמים הרבה ללמדם טעמי משנתם זה בזו וזה בזו, שאין הכל בקיאין בשוין[7]: שנאיכם אלו בעלי משנה. שסונאין בעלי גמרא, לפי שבעלי גמרא אומרים על בעלי משנה שהן מבלי עולם, כדאמרינן במסכת סוטה (דף כב) התנאים מבלי עולם שמורים הלכה ממוך משנתם. **מנדיכם אלו ע"ה.** שמ"ם שנוקין ומתוענין להן כנדה[1]: **שמא תאמר אבד סברם.** של אלו, שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' דמשמע שהם אומרים[2] אבל אין הדבר כן: ת"ל ונראה בשמתתכם. ולא נאמר ונראה בשמתתכם, כך אמר הנביא אי ואתיכם שונאיכם ומנדיכם כולנו נראה בשמתתכם: והם יבושו. אותם שהם עובדי כוכבים שאינם ממנו ואינן נקראין על שם ישראל הם יבושו, וישראל שמתו:

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד. אצל חבירו בחמה או כלים ונגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לישבע[1] שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא[2] נמצא הנגב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם[3] למי שהפקדון אצלו[4] נשבע ולא רצה לשלם נמצא הנגב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון: **גמ'** למה ליה למתני בחמה ולמה ליה למתני כלים צריכי דאי תנא בחמה הוה אמינא בחמה הוא דמקני ליה כפילא משום דנפיש טירחה לעיולה ולאפוקה אבל כלים דלא נפיש טירחייהו אימא לא מקני ליה כפילא ואי תנא כלים הוה אמינא כלים הוא דקמקני ליה כפילא משום דלא נפיש כפלייהו אבל בחמה דכי טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' אימא לא מקני ליה כפילא צריכא. מתקיף לה רמי בר חמא והא[5] אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואפילו[6] לר"מ[7] דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ כגון פירות דקל דעבידי[8] דאתו אבל הכא

[1] בימי רבי נשנית משנה זו שבקו כולא עלמא מתניתין ואזלו בתר גמרא הדר דרש להו ולעולם הוי ריש למשנה יותר מן הגמרא מאי דרוש כדדריש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב[2] הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים[3] ששגגות נעשות להם כזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות והיינו דתנן[4] ר' יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון דרש ר' יהודה בר' אלעאי מאי דכתיב[5] שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים [אמרו] אחיכם אלו בעלי מקרא שנאיכם אלו בעלי משנה מנדיכם[6] אלו עמי הארץ שמא תאמר פסק[7] סברם ובטל סיכוים ת"ל ונראה בשמתתכם שמא תאמר ישראל יבושו תלמוד לומר והם יבושו עובדי כוכבים יבושו וישראל ישמחו:

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד[1] אצל חבירו בחמה או כלים ונגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לישבע[2] שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא[3] נמצא הנגב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם[4] למי שהפקדון אצלו נשבע ולא רצה לשלם נמצא הנגב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון: **גמ'** למה ליה למתני בחמה ולמה ליה למתני כלים צריכי דאי תנא בחמה הוה אמינא בחמה הוא דמקני ליה כפילא משום דנפיש טירחה לעיולה ולאפוקה אבל כלים דלא נפיש טירחייהו אימא לא מקני ליה כפילא ואי תנא כלים הוה אמינא כלים הוא דקמקני ליה כפילא משום דלא נפיש כפלייהו אבל בחמה דכי טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' אימא לא מקני ליה כפילא צריכא. מתקיף לה רמי בר חמא והא[5] אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואפילו[6] לר"מ[7] דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ כגון פירות דקל דעבידי[8] דאתו אבל הכא

[1] בימי רבי נשנית משנה זו שבקו כולא עלמא מתניתין ואזלו בתר גמרא הדר דרש להו ולעולם הוי ריש למשנה יותר מן הגמרא מאי דרוש כדדריש רבי יהודה ברבי אלעאי מאי דכתיב[2] הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים[3] ששגגות נעשות להם כזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות והיינו דתנן[4] ר' יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון דרש ר' יהודה בר' אלעאי מאי דכתיב[5] שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים [אמרו] אחיכם אלו בעלי מקרא שנאיכם אלו בעלי משנה מנדיכם[6] אלו עמי הארץ שמא תאמר פסק[7] סברם ובטל סיכוים ת"ל ונראה בשמתתכם שמא תאמר ישראל יבושו תלמוד לומר והם יבושו עובדי כוכבים יבושו וישראל ישמחו:

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד אצל חבירו בחמה או כלים ונגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לישבע וכו' עד למי משלם למי שהפקדון אצלו. וכן הלכה. ומקשי' והא אין [אדם] מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם. כלומר היאך יכול המפקיד להקנות כפילו למי שהפקדון בידו והא אפי' ר' מאיר דסבר אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם כי האי גוונא לא אמר. והוא הדין ליוקרא. [הריטב"א] אי נמי נקט אבדה לאשמועינן דאי אייקור הוי השבח שלו, וכו', ואי לאו מתניתן הוה אמינא, דאי אייקור שבחא דאתי מגופה הוא כעין ולדות, קמשמע לן מתניתן דכספא דמו מדנקט אבדו. [תוספות שאנ"ץ]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ח מהלכות שכירות הל' ג סמג עשין פט טור ש"ע מ"מ סי' רלח סעיף ח:

ב ב ג ד מיי' פ"ח מהל' שאלה ופקדון הלכה ז סמג עשין פח טור מ"מ סי' רלה:

ג ה מיי' פכ"ב מהלכות ממיה הלכה י סמג עשין פ"ב טור ש"ע מ"מ סי' רט סעיף ד:

תורה אור השלם

א) קְרָא בְגָרוֹן אַל תַּחְשֹׂךְ כַּשּׁוֹפָר הָרֵם קוֹלֶךָ וְהַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם: [ישעיה נח, א]

ב) שִׁמְעוּ דְּבַר יְיָ הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ אָמְרוּ אַחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְיָ וְנִרְאֶה בְשִׂמְחָתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ: [ישעיה סו, ה]

רבינו חננאל

שבבבל עומדין זה מלפני זה וקורעין זה על זה וכו'. פי' כיון שנושאין זה עם זה בהלכה לומדין זה מזה טעמי' הרבה כרבו הוא חשוב כל אחד לחבירו, לפיכך עומדין זה מפני זה וקורעין זה על זה, אבל לענין השבת אבידה אינו מניח של אביו ומחזיר לרבו אלא אם הוא רבו מובהק. **רב חסדא הוא תלמיד רב הונא,** דגרסי' בעירובין בתחלת פרק הדר עם הנכרי בחצר, אמר רב יוסף ביעתא בכותחא בעאי מרב חסדא בשני רב הונא ולא פשט לי, פי' מפני שיש בכותח כמכא דחלבא הוצרך לשאול אם הוא מותר שיאכל ביצת שחוטה בכותח אי לא, כלומר ביצת שחוטה כבשר היא וכיון שיש בכותח חלב נמצא כאילו אוכל בשר בחלב ואסור אי לא, ואע"ג דדבר ברור הוא דתניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב אפי' הכי זה שהוא דבר קל לא רצה להורות בפני רב הונא רבו. **בעא מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך לו רבו מהו.** כלומר תלמיד חריף שרבו נהנה ממנו ומשאילות התלמיד ומחקריו מוסיף הרב חכמה, כדאמר [בסנהדרין סח] הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולם, תלמיד כגון זה אצל רבו יניח אבידת אביו ויחזיר או לא, וחשב רב הונא בדעתו כי רב (הונא) [חסדא] על עצמו שאל וכי הוא כענין תלמיד שצריך לו רבו וכעס. **והשיבו חסדא חסדא לא צריכנא לך.** ולא לחידודך ולא לפלפולך. **אנת צריך לקבל ממני עד מלאת לך לפני מ' שנה.** שבמלאת מ' שנה עומד התלמיד על דעת רבו כדכתיב ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר וגו' ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו'. **איקפדו להדדי** ולא עול לגבי [הדדי], רב הונא יתיב ארבעין וענייתא דחשדיה לרב חסדא, רב חסדא יתיב ארבעין תענייתא משום דחלש דעתיה דרב הונא. דרש ר' יהודה בר' אלעי שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים וכו':

הדרן עלך אלו מציאות

המפקיד אצל חבירו בחמה או כלים נגנבו או שאבדו שילם ולא רצה לישבע וכו' עד למי משלם למי שהפקדון אצלו. וכן הלכה. **ומקשי' והא אין [אדם] מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם.** כלומר היאך יכול המפקיד להקנות כפילו למי שהפקדון בידו והא אפי' ר' מאיר דסבר אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם כי האי גוונא לא אמר.

מסורת הש"ס עם הוספות

ג) [עיין תוספות בבא קמא לד: ד"ה בימי וכו'], **ד)** [דוגמתו מנהלרין קג:], **ג)** אמנם פרק ד מסנה יג, **ד)** ב"ק קא., **ה)** יומנות לג. קדושין סב: גיטין יג: מכ: ב"מ עט: קמ: קלא. קמא: קמ., **ו)** [סוטה מז: מנהלרין פח:], **ז)** לעיל ו. עיי"ש, **ח)** לקמן לד., **ט)** לד., **י)** ב"ק סב:, **כ)** לד., **ל)** במתני' לקמן מד., **מ)** [ועי' תוספות ב"ב עט: ד"ה לימוד].

גליון הש"ס

גמ' **אלו עמי הארץ.** עי' סוטה דף כב ע"א תוס' ד"ה רבי שמעון: **רש"י ד"ה בימי וכו' שמשרבו תלמידי.** ועיין תענית דף מז ע"א תוספות ד"ה יוסי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) ברש"י ד"ה מתקיף לה רמי. נ"ב עיין הלכות עולם דף (ז) [ה] ע"ב דף (ח) [ו] ע"א ובתרי בעל יכין שמועה שם יעוש"ה ז ע"ב בד"ה ה"ע ומלגינו מתקיף וכו':

הגהות וציונים

א) בראשונים ובכתי' **אבד** סברם (ועי' גם עירובין כא ע"ב), ובכמה כת"י מסיים **ופסק** סיכויין: **ב)** נ"א מכת"י ואפילו **למאן** דאמר (ועי' רש"י, רמב"ן, רשב"א, ריטב"א): **ג)** נ"א מכת"י **דודאי עבידי** דאתו, ובכת"י אחר **דבודאי אתו** (וכ"ב דגי' רש"י דעבידי דאתו): **ד)** נדצ"ל **ששה** (יעב"ץ): **ה)** כת"י **ומתוך:** **ו)** "ומתוך כך" ליתא בכת"י: **ז)** קצת כת"י **ודברי:** **ח)** "על" ליתא בכת"י, וי"ג **את:** **ט)** רש"י שבעין יעקב וכת"י **בבולן:** **י)** עי' פסחים מט ע"ב, ועי' מהרש"א ונמר"י (ב"ש): **כ)** בכמה כת"י נוסף **כך:** **ל)** "כל" ליתא בקצת כת"י (וכן ברש"י שברי"ף, ועיי"ש), ועי' בגמ' לד ע"א "חוץ מגיזותיה וולזותיה": **מ)** לי **לאחר** שאתגייר, כצ"ל (רש"ש), ועי' באו"ז סי' קנ:

משנת ראשונים

הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזדונות. תלמידי חכמים קרוים עמי. ומדכתיב פשעם דדרשינן פשעים אלו המרדים נפקא לן דשגגות נעשות להם כזדונות והוא הדין דהוה ליה למימר כמרדים אלא אגב שגגות נקט זדונות. [תוספות שאנ"ץ]

אחיכם אלו בעלי מקרא. להכי קרי להו בשיטמ"ק מנדיכם אלו עמי הארץ. מנדיכם, מרחיקים אתכם בעבור שאתם חרדים לדבר ה' הם שונאים אתכם ומרחיקים אתכם. [רד"ק, ישעיהו סו ה] לכן כנו חכמים עליהם השלום מי שלא למד עם הארץ, כלומר שלא נבראו אלא לבנין הארץ, ולפיכך יחסום אליה. [הקדמת הרמב"ם למשנה] שורצה בתקונה של הארץ אבל אין בו חכמה להבדיל בתקונין הראויין. [רע"ב, אבות פ"ה מ"י] שהוא אפל וחשוך בעולם מפני שאין בו תורה כמו שקורים לאדם שאין בו תורה עם הארץ כלומר חשוך שבארץ כדכתיב והנה כהה הנגע ומתרגמינן והא עמיא מכתשא. [אור זרוע ח"א, אלפא ביתא סי' ד] המפקיד אצל חבירו בחמה או כלים ונגנבו או שאבדו. כך הגירסא ברוב הספרים, ואע"ג דמתני' מיירי בדינא דכפילא למאן דאבדה ליכא כפילא, מ"מ הא איכא יוקרא דאבדה דדיניה ככפילא בהא דכל היכא דשילם ולא רצה לישבע קני ליה שומר ליוקרא דאבדה וכדומכה בגמרא מעובדא דציפי, ופריש תנא מילתא בכפילא

בִּימֵי רַבִּי נִשְׂנֵית מִשְׁנָה זוֹ, שקודם דורו של רבי, רבו מחלוקות בישראל מתוך שהיו תחת שעבוד וגזירת המלכות, עד שכמעט נשתכחה התורה, ובימי רבי נתן להם המלך אנטונינוס רשות לעסוק בתורה, והתחילו התלמידים להתאסף ואמר כל אחד מה ששמע מרבו, וסידר רבי את ההלכות, וכדי שיעסקו כולם בלימוד טעמי המשניות, אמר רבי על לימוד הגמרא שאין לך מדה גדולה מזו, ומתוך כך **שֶׁבְּקוּ כּוּלָּא עָלְמָא** - עזבו כל הלומדים, את **הַמִּתְנִיתִין** - המשניות, **וְאָזְלוּ בָּתַר** - והלכו אחרי **הַגְּמָרָא**, וחשש רבי שאם לא יהיו עוסקים גם במשנה ישכחו את דברי החכמים ויטעו בדין, **הָדַר** - חזר רבי **וְדָרַשׁ לְהוּ** - לעוסקים בגמרא, **וּלְעוֹלָם הֲוֵי רָץ לַמִּשְׁנָה, יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא.**

הגמרא מבררת את סברתו של רבי: **מַאי דְּרוּשׁ** - מהיכן דרש רבי בתחילה שלימוד הגמרא עדיף. **מבארת הגמרא: כִּדְדָרִישׁ** - כמו שדרש **רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְּעַאי, מַאי דִּכְתִיב** (יפעיהו נח ח) 'וְהַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם', 'הַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם', **אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁשְּׁגָגוֹת נַעֲשׂוֹת לָהֶם כְּזְדוֹנוֹת**, כיון שהיה להם להבין את טעמי הדינים ולא לפסוק ממשנה, 'וּלְבֵית יַעֲקֹב חַטֹּאתָם', **אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לָהֶם כִּשְׁגָגוֹת**, כיון שאינם יודעים את ההלכות[א].

וְהֵיכָנוּ דְּתָנֵן (לעיל פ"ד מי"ג), **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**[א], **הֲוֵי זָהִיר בְּתַלְמוּד** - בלימוד הגמרא שהוא פירוש המשניות, וכן אם שמעת מרבך משנה, היזהר לברר את טעמיה ומי שנאה, מפני **שֶׁשְּׁגָגַת תַּלְמוּד** - שאם שגית בפירוש המשניות והתרת דבר האסור או להיפך, שגגה זו **עוֹלָה זָדוֹן** - ענוש אתה עליה כאילו עברת במזיד, מפני שהיה לך לברר טעם הדברים.

★

הגמרא מביאה דרשה נוספת של רבי יהודה ברבי אלעאי: **דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְּעַאי, מַאי דִּכְתִיב** (יפעיהו סו ה) **'שִׁמְעוּ דְבַר ה' הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ, אָמְרוּ אַחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה וְנִרְאֶה בְשִׂמְחָתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ'**. כך פסוק זה נדרש[ב], **'הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ' אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים** שממהרים בחרדה ללמוד מן החכמים טעמי ההלכות, **['אָמְרוּ] אַחֵיכֶם' אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא** שאינם יודעים את הדינים וההלכות, והם לומדים מתלמידי החכמים, **'שֹׂנְאֵיכֶם' אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה** ששונאים את תלמידי החכמים בעלי הגמרא, כיון שאומרים הם על בעלי המשנה שהם 'מבלי עולם' שאינם יודעים את סברות הדינים ומדמים דבר לדבר שלא כשורה, **'מְנַדֵּיכֶם' אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ** ששונאים את תלמידי החכמים, **שֶׁמָּא תֹּאמַר פָּסַק סִרְעָם וּבָטַל סִיכּוּיָם** של אלו שאינם תלמידי חכמים, שלא ישמחו לעתיד לבוא, **תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְנִרְאֶה בְשִׂמְחָתְכֶם'**, לא אמר הנביא 'וראה' בשמחתכם, אלא 'ונראה' בשמחתכם, שכולנו נראה בשמחתכם, **שֶׁמָּא תֹּאמַר** שאף שישמחו מכל מקום **יִשְׂרָאֵל** שאינם תלמידי חכמים **יַבּוֹשׁוּ, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהֵם יַבּוֹשׁוּ'** דהיינו **עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים יַבּוֹשׁוּ, וְיִשְׂרָאֵל** כולם **יִשְׂמָחוּ:**

הדרן עלך אלו מציאות

פרק שלישי - המפקיד

הפרק שלפנינו עוסק בדיני פקדון ובחיוביו של השומר במקרים שונים שאירעו לפקדון.

משנה **משנתינו** עוסקת במקרה שבו נגנב הפקדון ולבסוף נמצא הגנב ושילם את הקנס, באיזה אופן תשלומי הקנס ינתנו לבעלים ובאיזה אופן ינתנו תשלומי הקנס לשומר.

הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּהֵמָה אוֹ כֵּלִים שישמרם עבורו, **וְנִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ**[ג] מרשות השומר, ועתה בעל הפקדון תובע מן השומר את דמי פקדונו, אם אכן **שֵׁילֵּם** השומר את דמי הפקדון **וְלֹא רָצָה לִישָׁבַע** שלא פשע בה ושלא שלח בה יד ויכול היה לפטור עצמו מתשלום על ידי שבועה[ד], **שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ** חכמים, **שׁוֹמֵר חִנָּם** הטוען שאין הפקדון תחת ידו **נִשְׁבָּע** שבועת השומרים **וְיוֹצֵא** - ונפטר בכך מחובת התשלום, כיון ששילם, אם לאחר מכן **נִמְצָא הַגַּנָּב**, והרי הוא **מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל** על גניבתו, ואם **טָבַח** את הבהמה שגנב **וּמָכַר** - או שמכר אותה, **מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה** עבור שה **וַחֲמִשָּׁה** עבור שור[ה], **לְמִי הוּא מְשַׁלֵּם, לְמִי שֶׁהַפִּקָּדוֹן אֶצְלוֹ** - לשומר. כי מאחר שהשומר שילם את דמי הגניבה לבעליה, קנה בכך את התשלומים המחויבים עבור גניבתה[ו].

אולם אם **נִשְׁבַּע** השומר **וְלֹא רָצָה לְשַׁלֵּם** את דמי הפקדון לבעלים, אם **נִמְצָא הַגַּנָּב, מְשַׁלֵּם** הוא **תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל**, או אם **טָבַח וּמָכַר מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, לְמִי מְשַׁלֵּם, לְבַעַל הַפִּקָּדוֹן.**

★

גמרא שנינו במשנה, המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים וכו': **שואלת הגמרא: לָמָּה לֵיהּ לְמִתְּנֵי בְּהֵמָה וְלָמָּה לֵיהּ לְמִתְּנֵי כֵּלִים** - לשם מה שנה התנא גם בהמה וגם כלים, והרי אם השומר קונה את הקנס בכלים יקנה גם בבהמה וכן להפך. **משיבה הגמרא: צְרִיכִי, דְּאִי תָּנָא** - שאם היה התנא שונה רק **בְּהֵמָה, הֲוָה אֲמִינָא** - הייתי אומר שדווקא **בְּהֵמָה הוּא דְּמַקְנֵי לֵיהּ כְּפֵילָא** - בבהמה נאמרה ההלכה שהבעלים הקנו לשומר בשעת מסירת הפרה את תשלומי הכפל ותשלומי ארבעה וחמשה, אם ישלם את דמי הבהמה, **מִשּׁוּם דְּנָפֵישׁ טִירְחָהּ לְעַיּוּלָהּ וּלְאַפּוּקָהּ** - שיש טרחה מרובה בשמירת הבהמה, להעלותה לביתו ולהוציאה, ולכן נוחה דעת הבעלים להקנות לשומר את הקנס. **אֲבָל כֵּלִים דְּלֵא נָפֵישׁ טִירְחַיְיהוּ** - שאין טרחת שמירתם מרובה שהרי מונחים הם כל העת במקומם, **אִימָּא לֵא מַקְנֵי לֵיהּ כְּפֵילָא** - נאמר שהבעלים לא מקנים לשומר את הכפל שעתיד הגנב לשלם בעבורם. **וְאִי תָּנָא** - ואם היה התנא שונה רק **כֵּלִים, הֲוָה אֲמִינָא** - הייתי אומר **שכֵּלִים הוּא דְּמַקְנֵי לֵיהּ כְּפֵילָא** - שרק בכלים מקנים הבעלים את הכפל לשומר, **מִשּׁוּם דְּלֵא נָפֵישׁ כִּפְלַיְיהוּ** - שאין הגנב מתחייב על גניבתם אלא תשלום כפל בלבד. **אֲבָל בִּבְהֵמָה דְּכִי טָבַח וּמָכַר** - שכאשר הגנב טבח או מכר אותה **מְשַׁלֵּם** על כך **תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, אִימָּא לֵא מַקְנֵי לֵיהּ כְּפֵילָא** - היינו אומרים שתשלום מרובה כל כך אין הבעלים מקנים לשומר, **צְרִיכָא** - משום כך הוצרך התנא לשנות דין זה גם לגבי בהמה וגם לגבי כלים.

הכלל הוא שאין אדם יכול להקנות לחבירו דבר שעדיין לא בא לעולם[ז]. ורבי מאיר מחלק ואומר שכאשר רצונו להקנות דבר מה שברור לנו שהוא עתיד לבוא לעולם, וכגון המוכר את פירות הדקל טרם שצמחו על העץ, שהרגילות היא שהם עתידים לצמוח, אזי באופן זה יש אפשרות להקנות דבר שלא בעולם.

המקשן הבין בדברי המשנה, שאם ירצה השומר לשלם את דמי הפקדון אזי כבר בשעת מסירת הפקדון, מקנים הבעלים את הכפל לשומר.

מַתְקִיף לָהּ - הקשה **רָמִי בַּר חָמָא** על דברי המשנה, **וְהָא** - הלא **אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם**, ואיך יכול בעל הפקדון להקנות לשומר את הכפל כבר בשעת מסירת הבהמה לידו, והרי חיוב הכפל לא קיים עדיין, **וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר 'אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם', הָנֵי מִילֵּי** - דבריו אמורים רק **כְּגוֹן** שהקנה לחבירו **פֵּירוֹת דְּקָל**, וזאת משום **דַּעֲבִידִי דְּאָתוּ** - שעשויים הם בודאי לבוא לעולם[ו], **אֲבָל הָכָא** - כאן שהבעלים מקנים לשומר בשעת מסירת הבהמה את הכפל שעשוי לבוא כאשר ימצא הגנב ויחויב בכפל,

בדי להיות מובנים למבחן השבועי יש לעיין בשאלות החזרה עמ' 51

א. **הוא** רבי יהודה בר אלעאי שאמר את המאמר הקודם, כמו שכתב רש"י (פלה כו. ד"ה ירב) שרבי יהודה הנשיא הוא רבי, וסתם רבי יהודה שכתוב במשנה הוא רבי יהודה ברבי אלעאי. וכן כתב הרשב"ץ (נספחי מגן אבות) על משנה זו באבות. ב. **ופשוטו** של פסוק כך פירושו, 'שמעו דבר ה' החרדים אל דברו', היינו הצדיקים, 'אמרו אחיכם שונאיכם מנדיכם' - פושעי ישראל השונאים אתכם ומרחיקים אתכם, 'למען שמי יכבד ה'' - בגדולתינו הקב"ה מתכבד שאנו קרובים אליו יותר מכם הצדיקים, 'ונראה בשמחתכם והם יבושו', אלו דברי הנביא שאומר, לא כדברי הרשעים יהיה, אלא בשמחתכם הצדיקים נראה והם הרשעים יבושו, כי ה' משלם גמול לאויביו. ג. **כך** היא הגירסא לפנינו. אך יש שלא גרסו את המילים 'או שאבדו', משום שבאבידה לא שייך תשלום כפל כמו בגניבה. והתוספות (ד"ה המפקיד) יישבו את הגירסא שלפנינו, שהנפקד הוא זה שטוען שהפקדון אבד, ואחר כך נמצא הגנב ומתברר שהיתה זו גניבה ולא אבידה. ד. **רש"י** (ד"ה המפקיד). לכאורה יש להקשות, שהרי בבבא קמא (קז:) מבואר שמשביעים את השומר גם שבועה שאינה ברשותו, ואם כן מדוע לא כתב רש"י שהשומר מעונין לשלם ולא להישבע גם כדי שלא להישבע את השבועה שאינה ברשותו. ותירץ המהרש"א (בח"ש ד"ה ולא) ושבועה שאינה ברשותו צריך השומר להישבע גם אם הוא משלם, מפני שיתכן שהשומר חמד את החפץ של חבירו ומוכן אף לשלם עבורו, ומכיון שהשומר לא נפטר משבועה זו על ידי התשלום, לכן רש"י לא מנה אותה. ה. **טעם** החילוק בין שור לשה נתבאר בגמרא (ב"ק עו:), לדברי רבי מאיר למדים מכאן כמה גדול כוחה של מלאכה, שכן החיוב עבור טביחת ומכירת השור, גדול משל החיוב עבור השה, וזאת משום שבגניבת השור נגרם ביטול מלאכה. ולדברי רבן יוחנן בן זכאי, למדים מכאן כמה גדול הוא כבוד הבריות, שכן הוא סובר שטעם ההפרש בתשלום בין שור לשה, הוא משום שהגונב את השה נאלץ לשאת אותו על כתפו ומחמת כן בא לכלל ביזיון, לפיכך הקלה התורה בעונשו שלא ישלם אלא תשלומי ארבעה בלבד, ואילו על השור שהולך ברגליו ואין לו צורך להתבזות בגנבתו, משלם תשלומי חמשה. ו. **מקור** שיטת רבי מאיר הוא בקידושין (סג.), האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר, רבי מאיר אומר, מקודשת. מדבריו למדים כי לדעתו דבר שעשוי לבוא בעתיד, אף שעדיין איננו לפנינו בעולם, ניתן להקנותו, וכגון פירות דקל העשויין לבוא בעונתם. רש"י (ד"ה ופליג).

לאחר שלמדנו את דף לג:

נעלה שאלה אקטואלית
שעלתה ונובל לענות
עליה מלימוד הגמרא

דמי ביטוח

האנשים הרבים שנסעו באותה שעה בכבים 4 היו עסוקים בעניינם כמדי יום בשעות העומס של הדהריים, הכבים היה מלא וטס לצד ואנשים חטרו מהעבודה ומשאר עיסוקים סטנדרטיים של דהריי היום על הכבים.

העסק הסתבך כשדותן מנהל סניף הבנק הראשון לציון טעה ולחל בעומדה על השט כשהוא נתקע ברכבה של דוד שנסע לפניו על הכבים והרכב של דוד נכנס בשדר הדרך וניטוק העומדה.

אך לא איש כדותן ייתן לדבר בים כטה להלבל אותן הוא שבל את דוד אם הכל בסדר והאם יש להטמין מד"א ודוד ענה לו שהוא עצמו מרגיש טוב והוא יערוק מעקב שבאמת הכל יהיה בסדר, דוד היה בטוח שבעת הם יחליפו מספרי טלפון וייצשו לחברת הביטוח וכו' אך דותן הבחיל אותן כשהודיע מכיס החליפה ערמת מטומנים ושבל אותן כמה להערכתך יעלו מחירי התיקונים לעומו, העומו של דוד לא היה חדש והיה שווה כולו במעבה טוב 25 אלף ש"ח, דוד חשב על העניין ומאר לדותן כי הנזק מוערך לדעתו בחמש עשרה אלף ש"ח בערך ואולי הוא לא יתקן אלא יקנה בכלל אומו חדש.

דותן הודיע מערמת המטומנים 17 אלף ש"ח ונתן אותם לדוד כולל את המחיר שישלם לערר שייקח את העומו מהכבים, דוד היה מבסוט ושם דותן שמח שעלה בידו לסטור את העניין במקום.

לאחרת בשעות הבוקר פנה דותן אל סוכן הביטוח שלו עדכן אותו על התאונה וביקש מאנו שיודיע עבורו את דמי הנזק מחברת הביטוח.

לאחר יומיים חטר הסוכן אל דותן לטלפון ועדכן אותו כי חברת הביטוח הכריזה על הרכב כ"טוטאלוס" וכי הוא יעביר לו בהקדם לחשבון את הכסף דמי הרכב עשרים וחמש אלף ש"ח, דותן חייך לעצמו בהנאה מהכסף שהרוויח, אך לפתע ניקרה השאלה במוחו "מי אמר שהכסף הנותר מהביטוח באמת הולך אליי ואולי עליי להעביר אותו לדוד בעל הרכב הניטוק"?

בשבת פנה דותן לרב בית הכנסת בו התפלל ושאל אותו מה אומרת ההלכה בשאלה מעניינת זו.

מה לדעתכם ענה הרב לדותו?

לאחר הדיון עם הרב,
רוצים לדעת מה התשובה שלנו
עיין בסוף החוברת עמ' 46 סעיף 1'

הקורקינט שנגנב

רוני ושאול גרו בבית ים והיו חברים טובים הם היו בני אותה שכבה והרבו להסתובב ביחד, לשניהם גם היה קורקינט חשמלי איכותי אחז הרבו להסתובב ברחובות העיר, באחד מימי הקיץ החמים נסעו רוני ושאול להנאתם ברחובות בת ים לבקר חבר וכשהגיעו כמה החום מעיק הם החליטו לעצור באיזה קיוסק לקנות משהו קר לשתות.

"אתה תחכה בחוץ ותשמור לי על הקורקינט ואני אקנה לנו פחיות" אמר רוני לשאול ושאול הסכים, רוני נכנס לחנות וחיפש את המקרר להביא את השתיה, הוא לא הספיק אפילו לשלם למוכר והנה הוא שומע את שאול צועק מבחוץ היי תעצור, רוני עזב את השתיה ורץ לבדוק מה קורה בחוץ וכשהוא יצא כבר היה מאוחר, פרחח כלשהוא אנה משאול את הקורקינט שהוא שמר לרוני בחוץ והתרחק במהירות מהמקום.

שאול שחיכה בחוץ מיד כשקלט מה שקרה תפס את הקורקינט שלו וניסה לרדוף אחרי הנער, אך הקורקינט של רוני שהיה יותר מקצועי ואיכותי ועלה גם אלפי שקלים יותר שלכן הנער על החליט לנוע דווקא אותו הדליק את מחירו והנער התרחק והתרחק עד שנעלם מעיני של שאול.

שאול חזר עייף מהמרדף אל החנות וציפה שרוני יעריך אותו על המרדף שניהל בשבילו, אך במקום זה כשפגש רוני את פרצי העניין הוא פנה אל שאול ואמר: אני השארתי ביציים שלך את הקורקינט שקשור לי והנער הצליח לנוע אותו אבל סימן שלא שמרת לי עליו טוב, ובאמת הרי את הקורקינט שלך הוא לא נגב כי שמרת עליו טוב והחזקת אותו ביד, ובכן אני תובע אותך שקשלם את כל דמי הקורקינט היקר שנגנב לי מתחת ידך כיון שהוא היה באחריותך.

לאמתו גאן שאול: אין לי שום חיוב לשלם לך כסף כיון שאני עשיתי לך טובה והתנדבתי להחזיר לשמור לך על הקורקינט אך אם לא באשמתי לא הצלחתי והוא נגנב אין לי שום חובה לשלם לך.

מה לדעתכם פסק ההלכה בנידון בין רוני לשאול?

לאחר הדיון עם הרב, רוצים לדעת מה התשובה שלנו
עיין בסוף החוברת עמ' 46 סעיף 2

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא לד.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן לז.], **ב)** [נדרים כה. וש"נ עיין נדריס עב.], **ג)** בכא קמא נז:, **ד)** [לקמן לב. שבת יח. עירובין כ: גיטין סד.], **ה)** לקמן צו:, **ו)** עה., **ז)** עי' לקמן צד ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לגיסא וכו' דלא הוה ליה למפטר: **(ב)** ד"ה והא מדקתני וכו' וגבי שואל וקידם ושילם:

גליון הש"ם

גמ' **אמר רבא נעשה.** עיין במרדכי פ"ק בב"מ אות (רל"ח) [רמז]: **שם אלא מהא ליכא למשמע מינה.** נלה לג ע"ב: תוס' ד"ה **אלא** וכו'. וי"ל דשיילם נקט לאביי. עיין נדריס דף ס ע"ב וצ"ע:

משנת ראשונים

נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו. דקים להו לרבנן שכן דעתם של בעלים ואע"פ שלא פירשו כמו שפירשו דמי, הילכך כל ששילם ולא רצה לישבע הרי הוא זוכה בגופה של פרה משעת משיכה וכשנגנבה פרתו של שומר הוא דנגנבה. [הריטב"א]

[המשך בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א) נוסח התוס' (ב"ב עט ע"ב) וכתי"מ מי יימר דמשתכח גנב **ואת"ל דמשתכח גנבא** דלמא מודה ומיפטר: **ב)** בראשונים ובכת"י נוסף **ואבידה**: **ג)** בראשונים ובכת"י שואל **אע"פ שאמר** הריני משלם, וכמו ברש"י ד"ה לליישנא: **ד)** ברש"י שברי"ף ובנמו"י **שמזטל**: **ה)** כת"י דעל. ובאה"מ הגיה **דתני** על: **ו)** בתוס' הרא"ש **וסמוך לגניבתה**: **ז)** כת"י **ובא**, וכן בסמוך (וכ"ה בקידושין סוף דף נט): **ח)** כת"י **דלא**:

חשק שלמה על ר"ח

א) נראה דנתחלפו הסורות כגלון וכן ל"ל ופריק נעשה כאומר לו תוך מגיזותיה וולדותיה אימא דאמרי אמר רבא וכו' עד תיבות שעה מחת. מאי בגייהו אימא בגייהו קשיא דר' זירא וכו' עד תיבות דקיימא כאגם. פי' דרבא לא אמר לגיסא קמא דרבא לא אמר לגיסא קמא. ג) ר"ל אם לא הי' אומר מעכשיו. ג) נראה דצ"ל לפיכך צריך שיאמר הכי פרתי קנויה לך מעכשיו דאז קנה לה בעיבדא דעיילא ברשותיה. ד) דהכי דמינו צריך לאיתור מה בזה דלא"ק דהכ פפא אין זה דיחוי כלל דשם לאו דוקא דאמרה לכ"ש דהוי אימת פרתי הוי ולאוקי דבי אמתא הוי לו וצ"ע.

רבינו חננאל

ד א ממי' פ"ק מהל' שאלה הל' ו סמג עשין פב טוש"ע סי' רלה:
ה ב טוש"ע סס:
ו ג ד ממי' סס סמג סס טוש"ע סס:
ז ה ו ז ח ממי' סס הל' ג טוש"ע סס:
ח ט ממי' סס הלכה ד טוש"ע סס:

עין משפט נר מצוה

מי יימר דמגנבא. שעתיד להיגנב דליקני ליה כפל בשעת מסירה, דעל כרחך משעת מסירה בעי לאקנויה שמשכה ממנו על מנת כן: **נעשה כאומר לו.** בשעה שמסרה לו, דקים להו לרבנן דיהא עלמא דומיא דעל פי עד אחד לפי מסקנת דתהם[ו] דאמר מסתברא מלתיה דרב בשמייב עלמא בקרן אבל היכא דפטר עלמא מכלום לא אמר לא מפקא מדרב וכן הלכה ולא כשמואל דמחייב דר' יוחנן סבר נמי התם דפטור ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כדאמר פ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מז:):

אי נמי דקיימא באגם. תימה דיימא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו סמוך לגניבה[ח] דהשתא קני אפילו עומדת בחגם כדאמר ר' יוחנן בפ' האשה שנפלו (כתובות ד' פב ושם) משון פרה זו ותקנה לך מעכשיו ולאחר שלשים יום קנה אפי' עומדת בחגם וגיזותיה וולדותיה לא קנה אע"פ שאומר מעכשיו שאין הקנין נגמר עד סמוך לגניבתה כדאמר ר' יוחנן בפ' האומר (קידושין דף ס.) בא אחד וקדשה מעכשיו ולאחר שלשים יום בא[ז] אחר וקדשה מעכשיו ולאחר כ' יום בא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר עשרה ימים בא אחר וקדשה מעכשיו אפי' הן מתה כולם מופסים בה דכל חד וחד רוחא לאחריה שבק ושמע י"ל דקידושין אלימי וכיון דאשכחו רוחא מו לא פקעי אבל הכא גיזות וולדות לכל הפחות הנהו לאיתנהו בשעת מסירה אהני מעכשיו לקנותה סמוך לגניבתה למפרע:

אלא מהא ליכא למשמע מינה. תימה כיון דקשיא ליה ריש לקיש דקידושין דף ה:) ותקשה לר' יוחנן ו"ל דשילם נקט לאחר דפרק הגזל קמא (ב"ק ד' קח.) לאורויי דאם נשבע ושילם דאין הכפל שלו ולרבא לאורויי שילם אע"פ שנשבע תחלה שהכפל שלו ולא רצה לישבע היינו לא רצה לעמוד בשבועה אבל אם אמר הריני משלם אם נשבע תחלה אין הכפל שלו:

שואל עד שישלם. הואיל וכל הנאה שלו ולהאי טעמא אפי' אם התנה להיות כש"מ[ו] לא קנה עד שישלם ולטעמא דלעיל דמשום לא[ח] שיהא אם התנה להיות כש"מ קנה כפל במגו דפטור נפשיה בגניבה ואבידה דשמיה:

לליישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא תיובתא. דאמר הריני משלם לא קנה כפל אבל שילם קנה כפל וי"מ גרס ודאי הויא תיובתא דכיון דרב פפא מפרש טעמא משום דלא שייך טעמא שיהא בשילם והא דנקט ואמר הריני משלם משום דנקט גבי ש"מ וש"ש נקט נמי גבי שואל:

אלא אמר הריני משלם וחזר מודה ומפטר. פי' דלמא יימהר להודות קודם שיגנבו עדיס והיינו כרב דאמר מודה בקנס ואע"כ בא עדיס פטור ואע"ג דממתני' דמרובה (ב"ק דף עד:) דייקי' דלא כרב על[ט] פי עלמא דומיא דעל פי עד אחד לפי מסקנת דתהם[ו] דאמר מסתברא מלתיה דרב בשמייב עלמא בקרן אבל היכא דפטר עלמא מכלום לא אמר לא מפקא מדרב וכן הלכה ולא כשמואל דמחייב דר' יוחנן סבר נמי התם דפטור ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כדאמר פ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מז:):

אי נמי דקיימא באגם. תימה דיימא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו סמוך לגניבה[ח] דהשתא קני אפילו עומדת בחגם כדאמר ר' יוחנן בפ' האשה שנפלו (כתובות ד' פב ושם) משון פרה זו ותקנה לך מעכשיו ולאחר שלשים יום קנה אפי' עומדת בחגם וגיזותיה וולדותיה לא קנה אע"פ שאומר מעכשיו שאין הקנין נגמר עד סמוך לגניבתה כדאמר ר' יוחנן בפ' האומר (קידושין דף ס.) בא אחד וקדשה מעכשיו ולאחר שלשים יום בא[ז] אחר וקדשה מעכשיו ולאחר כ' יום בא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר עשרה ימים בא אחר וקדשה מעכשיו אפי' הן מתה כולם מופסים בה דכל חד וחד רוחא לאחריה שבק ושמע י"ל דקידושין אלימי וכיון דאשכחו רוחא מו לא פקעי אבל הכא גיזות וולדות לכל הפחות הנהו לאיתנהו בשעת מסירה אהני מעכשיו לקנותה סמוך לגניבתה למפרע:

אלא מהא ליכא למשמע מינה. תימה כיון דקשיא ליה ריש לקיש דקידושין דף ה:) ותקשה לר' יוחנן ו"ל דשילם נקט לאחר דפרק הגזל קמא (ב"ק ד' קח.) לאורויי דאם נשבע ושילם דאין הכפל שלו ולרבא לאורויי שילם אע"פ שנשבע תחלה שהכפל שלו ולא רצה לישבע היינו לא רצה לעמוד בשבועה אבל אם אמר הריני משלם אם נשבע תחלה אין הכפל שלו:

שואל עד שישלם. הואיל וכל הנאה שלו ולהאי טעמא אפי' אם התנה להיות כש"מ[ו] לא קנה עד שישלם ולטעמא דלעיל דמשום לא[ח] שיהא אם התנה להיות כש"מ קנה כפל במגו דפטור נפשיה בגניבה ואבידה דשמיה:

לליישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא תיובתא. דאמר הריני משלם לא קנה כפל אבל שילם קנה כפל וי"מ גרס ודאי הויא תיובתא דכיון דרב פפא מפרש טעמא משום דלא שייך טעמא שיהא בשילם והא דנקט ואמר הריני משלם משום דנקט גבי ש"מ וש"ש נקט נמי גבי שואל:

וחזר אלא אמר הריני משלם וחזר נימא דשילם דוקא קאמר תנא דברייתא גבי שוכר ואמר כדאמרינן לעיל תניא כוותיה דר' יוחנן, וגבי שואל (ג) ושילם בהך דתניא כוותיה דרב זביד: **שייליגנהו.** בני הישיבה: **לתנאי.** שהיו שונין תוספתא דרבי חייא ותוספתא דרבי אושעיא שהם עיקר, כדאמרינן בעלמא (חולין דף קמא.) כל מתניתא דלא מיתניא בי רבי אושעיא ורבי חייא לא תותבוה בי מדרשא: **ואמרו** מי יימר דמגנבא ואם תימצי לומר דמגנבא מי יימר דמשתכח גנב ואי משתכח גנב מי יימר דמשלם[ט] דלמא מודי ומפטר ◦ אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו מתקיף לה ר' זירא אי הכי אפי' גיזותיה וולדותיה נמי אלמה תניא [א]חוץ מגיזותיה וולדותיה אלא אמר ר' זירא נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה ומאי פסקא סתמא דמלתא שבחא דאתא מעלמא עביד איניש דמקני שבחא דמגופה לא עביד איניש דמקני איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני סמוך לגניבתה קנויה לך מאי בינייהו איכא בינייהו קושיא דרבי זירא אי נמי [ב]דקיימא באגם: שילם ולא רצה לישבע [וכו']: [ג]א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שילם שילם ממש אלא [ד]כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם תנן שילם ולא רצה לישבע שילם אין לא שילם לא אימא סיפא נשבע ולא רצה לשלם טעמא דלא רצה הא רצה אע"פ שלא שילם ◦ אלא [ה]מהא ליכא למשמע מינה תניא כותיה דר' יוחנן [ו] ד השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר אמר רב פפא [ה]שומר חנם כיון שאמר הריני משלם מקנה ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בגניבה[ח] [ו]שומר שכר כיון שאמר נגנבה מקנה ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בשבורה ומתה שואל [ז] שאומר הריני משלם לא מקני ליה כפילא במאי הוה ליה למפטר נפשיה במתה מחמת מלאכה מתה מחמת מלאכה לא שביח איכא דאמרי אמר רב פפא שואל נמי כיון שאמר הריני משלם מקני ליה כפילא דאי בעי פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה אמר ליה רב זביד הכי אמר אביי [ז]שואל עד שישלם מאי טעמא הואיל וכל הנאה שלו בדיבורא לא מקני ליה כפילא תניא כוותיה דרב זביד [ח]השואל פרה מחבירו ונגנבה וקידם השואל ושילם ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל לליישנא קמא דרב פפא ודאי לא הויא תיובתא לליישנא בתרא לימא תיהוי תיובתיה אמר לך רב פפא מי אלימא ממתניתין דקתני שילם ואוקימנא באמר הכא נמי באמר מי דמי התם לא קתני קידם הכא קתני קידם מאי קידם קידם ואמר הא מדקתני גבי שוכר ואמר וגבי שואל קידם ש"מ דוקא קתני מידי [ז]גבי הדדי תניא שייליגנהו לתנאי דבי רבי חייא ודבי ר' אושעיא ואמרי גבי הדדי תניין. [ט]פשיטא אמר אני משלם וחזר ואמר הריני משלם הא קאמר הריני משלם

א) נראה דנתחלפו הסורות כגלון וכן ל"ל ופריק נעשה כאומר לו תוך מגיזותיה וולדותיה אימא דאמרי אמר רבא וכו' עד תיבות שעה מחת. מאי בגייהו אימא בגייהו קשיא דר' זירא וכו' עד תיבות דקיימא באגם. פי' דרבא לא אמר לגיסא קמא דרבא לא אמר לגיסא קמא. ג) ר"ל אם לא הי' אומר מעכשיו. ג) נראה דצ"ל לפיכך צריך שיאמר הכי פרתי קנויה לך מעכשיו דאז קנה לה בעיבדא דעיילא ברשותיה. ד) דהכי דמינו צריך לאיתור מה בזה דלא"ק דהכ פפא אין זה דיחוי כלל דשם לאו דוקא דאמרה לכ"ש דהוי אימת פרתי הוי ולאוקי דבי אמתא הוי לו וצ"ע.

ב) נראה דנתחלפו הסורות כגלון וכן ל"ל ופריק נעשה כאומר לו תוך מגיזותיה וולדותיה אימא דאמרי אמר רבא וכו' עד תיבות שעה מחת. מאי בגייהו אימא בגייהו קשיא דר' זירא וכו' עד תיבות דקיימא באגם. פי' דרבא לא אמר לגיסא קמא דרבא לא אמר לגיסא קמא. ג) ר"ל אם לא הי' אומר מעכשיו. ג) נראה דצ"ל לפיכך צריך שיאמר הכי פרתי קנויה לך מעכשיו דאז קנה לה בעיבדא דעיילא ברשותיה. ד) דהכי דמינו צריך לאיתור מה בזה דלא"ק דהכ פפא אין זה דיחוי כלל דשם לאו דוקא דאמרה לכ"ש דהוי אימת פרתי הוי ולאוקי דבי אמתא הוי לו וצ"ע.

ג) בכא קמא נז:, **ד)** [לקמן לב. שבת יח. עירובין כ: גיטין סד.], **ה)** לקמן צו:, **ו)** עה., **ז)** עי' לקמן צד ע"א.

ד) [לקמן לז.], **ה)** לקמן לב. שבת יח. עירובין כ: גיטין סד.], **ו)** לקמן צו:, **ז)** עה., **ח)** עי' לקמן צד ע"א.

מִי יֵימַר דְּמִגַּנְבָא - מי יאמר שתיגנב הבהמה. **וְאִם תִּימְצֵי לוֹמַר דְּמִגַּנְבָא** - ואף אם אכן תיגנב הבהמה, **מִי יֵימַר דְּמִשְׁתַּכַּח גַּנָּב** - מי יאמר שאכן ימצא הגנב, **וְאִי מִשְׁתַּכַּח גַּנָּב** - ואף אם ימצא הגנב, **מִי יֵימַר**[א] **דְּמְשַׁלֵּם דִּלְמָא מוֹדֵי וּמְפַטַּר** - מנין לנו שאכן ישלם כפל, הלא יתכן שיודה ויפטר, כדין גנב שהודה בגניבתו שפטור מתשלומי הקנס[ב], ואם כן גם לרבי מאיר לא יתכן להקנות את הכפל משעת מסירת הפקדון.

הגמרא מתרצת את קושית רמי בר המא: אָמַר רָבָא, נַעֲשָׂה הבעלים כְּאוֹמֵר לוֹ[ג] - לשומר בשעת מסירת הפרה[א], **לְכְשֶׁתִּתְגַּנֵּב** הפרה **וְתִרְצֶה וּתְשַׁלְּמֵנִי** - מרצונך הטוב ולא תטריח אותי לבית דין[ד], **הֲרֵי פָּרָתִי קְנוּיָה לְךָ מַעֲכְשָׁיו** - וכיון שהיתה של השומר חייב הגנב את הכפל לשומר. ומיושב מדוע אין חסרון של דבר שלא בא לעולם, כיון שקנה את הפרה שכבר קיימת, והכפל ממילא שלו.

הגמרא מביאה להקשות על דברי רבא: מַתְקִיף - מקשה **לָהּ רַבִּי זֵירָא, אִי הָכִי** - אם כדברי רבא יקשה, **אֲפִילּוּ גִּיזּוֹתֶיהָ וּוְלָדוֹתֶיהָ נַמִּי** - היו צריכים גם הם להיות של השומר, כיון שהפרה שלו. **אַלְּמָה תַּנְיָא** - ומדוע שנינו בברייתא, **חוּץ מִגִּיזּוֹתֶיהָ וּוְלָדוֹתֶיהָ** שהשומר קונה רק את תשלומי הכפל ולא גיזות וולדות, ועל כרחך לא נחשב כאילו קנה את הבהמה עצמה משעת המסירה. **אֶלָּא אָמַר רַבִּי זֵירָא, נַעֲשָׂה הבעלים כְּאוֹמֵר לוֹ** לשומר, אם תיגנב ותרצה ותשלמני, הרי פרתי קנויה לך מעכשיו, **חוּץ מִגִּיזּוֹתֶיהָ וּוְלָדוֹתֶיהָ**[ה].

שואלת הגמרא: וּמַאי פַּסְקָא - כיצד פסקנו הדבר לומר שאדם דעתו להקנות את הכפל לשומר ואין דעתו להקנות הגיזות והולדות. **מבארת הגמרא: סְתָמָא דְּמִלְּתָא, שִׁבְחָא דְּאָתָא מֵעָלְמָא עָבִיד אִינִישׁ דְּמַקְנֵי** - שבח שאינו בא מגוף הבהמה כגון כפל[ו], אדם מסכים להקנותו לשומר. **שִׁבְחָא דְּמִגּוּפָהּ** כגון גיזות וולדות **לָא עָבִיד אִינִישׁ דְּמַקְנֵי.**

הגמרא מביאה דרך נוספת בדברי רבא: אִיכָּא דְּאָמְרֵי. אָמַר רָבָא נַעֲשָׂה[ז] הבעלים **כְּאוֹמֵר לוֹ** לשומר בשעת מסירת הבהמה, **לְכְשֶׁתִּתְגַּנֵּב** הבהמה **וְתִרְצֶה וּתְשַׁלְּמֵנִי,** שעה אחת **סָמוּךְ לְגְנֵיבָתָהּ** הרי היא **קְנוּיָה לְךָ,** ולכן אין כאן דבר שלא בא לעולם.

מבררת הגמרא: מַאי בֵּינַיְיהוּ - בין שתי הלשונות בדברי רבא, **מבארת הגמרא: אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, קוּשְׁיָא דְּרַבִּי זֵירָא** - שאינה קשה לפי הביאור השני מאחר ואין הבהמה נקנית לשומר אלא שעה אחת קודם גניבתה, ומובן מדוע אינו קונה את הגיזות והולדות שבאו קודם לכן.

אִי נַמִּי - נפקא מינה בין שתי הלשונות באופן **דְּקַיְימָא בַּאֲגָם** - כאשר בסמוך לגניבה נמצאת הבהמה במרעה, שאז לפי הלשון השני אינו זוכה בכפל כיון שרק בקנין חצר יכול לקנות אז את הבהמה, ובשעת הקנין אין הבהמה בחצירו[ח][ב]. אבל לפי הלשון הראשון בדברי רבא שהקנין חל משעת מסיכה, אין צורך בקנין חצר.

★

שנינו במשנה: שִׁיֵּם וְלֹא רָצָה לְיַשְּׁבָע [וְכו׳]. אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שִׁיֵּם, אין כוונת המשנה באמרה ׳שילם׳ שדווקא אם **שִׁלֵּם מַמָּשׁ, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁאָמַר ׳הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם׳** קנה את הקנס **אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִין לֹא שִׁלֵּם. מקשה על כך הגמרא ממשנתינו: תְּנַן** - שנינו במשנה, **שִׁיֵּם וְלֹא רָצָה לְיַשְּׁבָע, משמע שרק אם שִׁיֵּם ממש, אֵין** - אזי קונה הוא את הכפל. אבל אם **לֹא שִׁיֵּם** ממש **לֹא** קונה את הכפל. וקשה לרבי יוחנן שמדויק במשנה שלא כדבריו. **דוחה הגמרא: אֵימָא סֵיפָא, נִשְׁבַּע וְלֹא רָצָה לְשַׁלֵּם** ונמצא הגנב, משלם את הקנס לבעל הפיקדון. משמע, **טַעְמָא דְּלֹא רָצָה** - מכיון שלא רצה לשלם, אינו זוכה בכפל. **הָא רָצָה** - אבל אם רצה לשלם, **אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁיֵּם,** הרי הוא זוכה בקנס כיון שרצה לשלם. וכיון שישנה סתירה מהרישא לסיפא, מסיקה הגמרא, **אֶלָּא מֵהָא לֵיפָא דְּמִשְׁמַע מִינָּהּ** - לא היתה כוונת התנא להשמיענו מה הדין כאשר אמר הריני משלם ועדיין לא שילם. **מביאה הגמרא הוכחה לנידון: תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, הַשּׁוֹכֵר פָּרָה מֵחֲבֵירוֹ וְנִגְנְבָה, וְאָמַר הַלָּה** - השוכר, **הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם וְאֵינִי נִשְׁבָּע, וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הַגַּנָּב, מְשַׁלֵּם** הגנב **תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל לַשּׁוֹכֵר**[ט]. מבואר אם כן כדעת רבי יוחנן, שכיון שאמר השוכר הריני משלם, זכה בכפל.

הגמרא ממשיכה לדון בסוגי השומרים השונים ששילמו את הקרן, אימתי קונים הם את הכפל. לצורך ביאור דברי הגמרא, נקדים בקצרה את חילוקי הדינים שנאמרו בשומרים. ארבעה שומרים הם, שומר חינם, שומר שכר, השוכר והשואל. שומר חינם פטור מגניבה ואבידה וחייב כאשר פשע בשמירת הבהמה. שומר שכר ושוכר חייבים בגניבה ואבידה ופטורים מן האונסים, ושואל חייב בכל חוץ ממתה הבהמה מחמת מלאכה, והטעם הוא שהרי לא שאלה מבעליה להעמידה אצלו אלא להשתמש בה[י].

אָמַר רַב פָּפָא, שׁוֹמֵר חִנָּם כֵּיוָן שֶׁאָמַר ׳פְּשַׁעְתִּי׳[יא] - כיון שהודה שנגנבה מחמת פשיעתו, ומחייב עצמו בתשלומים, **מַקְנֶה לֵיהּ כְּפֵילָא** - מסכים הבעלים שיזכה בכפל[יב]. **דְּאִי בָּעֵי פָּטַר נַפְשֵׁיהּ בְּגְנֵיבָה** - לפי שאילו רצה היה יכול לפטור עצמו בטענת שקר ולומר שנגנבה ממנו, וכיון שהודה בפשיעתו וחייב עצמו בקרן, קנה את הכפל.

שׁוֹמֵר שָׂכָר כֵּיוָן שֶׁאָמַר נִגְנְבָה וחייב עצמו בתשלום דמיה **מַקְנֶה לֵיהּ כְּפֵילָא** - מסכים הבעלים שיזכה בכפל, **דְּאִי בָּעֵי פָּטַר נַפְשֵׁיהּ בִּשְׁבוּרָה וּמֵתָה** - שאילו רצה היה טוען שנשברה הבהמה או מתה והיה פוטר עצמו בכך. וכיון שהודה בגניבה וחייב עצמו בקרן, נקנה לו הכפל.

אולם, **שׁוֹאֵל שֶׁאוֹמֵר** כשנגנבה ממנו בהמה, **׳הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם׳ לֹא מַקְנֵי לֵיהּ כְּפֵילָא** - אין הבעלים מקנה לו מחמת הודאתו את הכפל. והטעם, משום שהשואל **בְּמֵאי הֲוָה לֵיהּ לְמִפְטַר נַפְשֵׁיהּ** - באיזו טענה היה יכול לפטור את עצמו, אם תאמר **בְּמֵתָה מֵחֲמַת מְלָאכָה,** אין זו טענה טובה כיון **שֶׁמֵּתָה מֵחֲמַת מְלָאכָה** הוא מקרה **לֹא שְׁכִיחַ.** וכיון שהשומר יכול לפטור את עצמו רק בטענה שאינה שכיחה, לכן גם כשהודה וחייב את עצמו אין הבעלים מקנים לו את הכפל.

אִיכָּא דְּאָמְרֵי, יש אומרים שכך **אָמַר רַב פָּפָא, שׁוֹאֵל נַמִּי** - שואל אף הוא, **כֵּיוָן שֶׁאָמַר ׳הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם׳ מַקְנֵי לֵיהּ כְּפֵילָא** - מקנה לו הבעלים את הכפל, **דְּאִי בָּעֵי פָּטַר נַפְשֵׁיהּ** - שהרי אם רצה היה נפטר **בְּטַעְנַת שֶׁמֵּתָה הַבְּהֵמָה מֵחֲמַת מְלָאכָה.** וכיון שהודה, מקנה לו הבעלים את הכפל. **אָמַר לֵיהּ** - אמר לו **רַב זְבִיד, הָכִי** - כך **אָמַר אַבַּיֵי, שׁוֹאֵל** אינו קונה את הכפל **עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם** ממש. **מַאי טַעְמָא** - מדוע שונה דינו משאר שומרים, **הוֹאִיל וְכָל הַנָּאָה שֶׁלּוֹ**[יג] - כיון שיכול לעשות בה מלאכה ואינו משלם עליה,

---

א. **הרשב״א** בגיטין (מב: ד״ה אפעיא) ביאר שהגמרא בדוקא הביאה שלושה ׳מי יימר׳ כיון שרק באופן זה נחשב הדבר בודאי כאינו עשוי לבוא, אבל בשני מי יימר מסתפקת הגמרא בגיטין האם לרבי מאיר נחשב כדבר שלא בא לעולם. ב. **דברי** הגמרא כאן נאמרו לדעת רב, הסובר שהמודה בקנס ואחר כך באו עדים להעיד לחובתו, פטור. ולדעת שמואל חייב [ראה ב״ק (עה:)], והלכה כרב, כיון שרבי יוחנן הסכים לדעתו, והכלל הוא שבמחלוקת בין שמואל לרבי יוחנן, הלכה כרבי יוחנן (עיליקין מז:). תוספות (ד״ה למפא). ג. **וצריך** ביאור מאחר שהבעלים לא אמרו כך לשומר, מדוע נעשה כאילו אמרו, ותירץ רש״י (ד״ה נעשה) שחכמים היה ברור להם שבודאי נוח לבעלים להיות בטוח בתשלום הקרן יותר מאשר להיות מסופק בקבלת הכפל העשוי לבוא מידי הגנב. ולכן כאילו התנה בשעת מסירת הפרה שאם תיגנב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו. ד. **כך** ביאר הרשב״א (ד״ה אמר). ה. **הקשה** בחידושים המיוחסים לריטב״א (ד״ה אמר) מדוע לא אומרים שנעשה הבעלים כאומר לו לשומר הרי פרתי קנויה לך מעכשיו ולאחר שתיגנב ותרצה ותשלמני, והרי זה דומה לאומר לחבירו הרי אילן זה קנוי לך מהיום ולאחר מיתה, שקונה הגוף מהיום והפירות לאחר מיתה, אף כאן יהיה הדין כך, שיקנה גוף הפרה מהיום, ואילו את הפירות לאחר הגניבה, ונמצא שאותם גיזות וולדות שהיו קודם הגניבה, אינם בכלל הקנאת המפקיד. ותירץ, שאכן סברא זו היא בכלל התירוץ ׳נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה׳. כלומר, בדברי רבא ׳נעשה׳, נכללת אף אפשרות זו שנעשה כאומר לו הרי הפרה קנויה לך מעכשיו ואילו הגיזות והולדות לאחר הגניבה. וראה ברבינו עקיבא איגר (ד״ה אמר) שהקשה מדוע לא אמר רבא, שנעשה כמי שהקנה לו הגוף מעכשיו והפירות קודם הגניבה. ולדברי הריטב״א מיושבת קושיתו. ו. **הריטב״א** (ד״ה מתמה) כאן הוסיף שגם אם נתייקרה הבהמה זוכה השומר בהפרש בין מה שמשלם למחירה היקר. ז. **הקשה** בספר נתיבות המשפט (פי׳ קצ״ו סק״ד) היאך חל הקנין מחמת אומדן דעת, הלוא כאשר אין כוונת המקנה להקנות ולא כוונת הקונה לקנות, לא מועיל אומדן דעת אלא צריכים אנו שתהיה כוונה ברורה של אחד מהם לשם קנין. וביאר, שכיון שקינונו של השומר שעה אחת קודם הגניבה הוא קנין חצר, והרי חצירו של אדם קונה לו אף שלא מדעתו, נמצא שאין אומדן הדעת עושה הקנין, אלא החצר היא זו שקונה ואומדן הדעת הוא הסיבה לכך שאכן החצר תקנה באותה השעה. ח. **ולא** תועיל לו המשיכה שעשה בשעת מסירת הבהמה, לפי שצריך שמעשה הקנין ייעשה בשעה שבה הוא חל, ובזמן המשיכה לא חל ועתה כשבא לחול אין משיכה. רש״י. ט. **אף** על פי שהשוכר חייב בגניבה ואבידה, מכל מקום אם רוצה לשקר ולישבע שנאנסה, היה נפטר בשבועה. הלכך, כשאמר נגנבה, וחייב עצמו בקרן, נקנה לו הכפל. רש״י. י. **הקדמה** זו הינה על פי רש״י. והמקורות להלכות אלו מן הפסוקים שנאמרו בענייני השומרים, הובאו בגמרא להלן (לד:), ונבארם בקצרה: א. נאמר בפסוק (שמות כב ו) ׳כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור, וגונב מבית האיש וגו׳ אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים וגו׳ ודרשו חז״ל שפסוק זה נאמר בשומר חינם הפטור על גניבה ואבידה, שלא נאמר חיוב תשלומין על השומר במקרה של גניבה אלא רק נשבע שלא שלח בה ידו, ולא הוא פשע בה כשנגנבה. ב. עוד נאמר (שם פסוק ט-י) ׳כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמור ומת או נשבר או נשבה אין רואה. שבועת ה׳ תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו׳ ודרשו מכאן ששומר שכר פטור כאשר נאנס ממנו הפיקדון, ונשבע שלא שלח ידו. אולם אם לא היה זה באונס אלא רק נגנב או נאבד ממנו, משלם דמים. ג. עוד נאמר (שם פסוק יג) ׳וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם׳, ופסוק זה מפורש בו שמדבר לגבי שואל, ובו חייבה התורה על כל סוגי האונסים שאירעו לחפץ המושאל. על פי רש״י שם (ד״ה פרשה). יא. **דעת** הב״ח (פי׳ רנ״ה ס״ג) שאם אמר ׳פשעתי׳ לא קונה הכפל עד שיאמר ׳הריני משלם׳. לפי שהמפקיד אינו סומך אלא על דבריו המפורשים, ׳הריני משלם׳. והקצות החושן (שם סק״ו) מדייק מדברי רב פפא ׳שומר חינם שאמר פשעתי׳ שאף אם אמר פשעתי בלבד ולא אמר הריני משלם, כבר קונה בכך את הכפל. משום שדיבור זה ׳פשעתי׳ מחייבו תשלום לאלתר. וכיון שמתחייב בתשלום מחמת דבריו אלו, קונה הכפל לאלתר. יב. **רש״י** מפרש את דברי הגמרא ׳מקני ליה כפילא׳ - נקנה לו הכפל. ויש להבין מה הוסיף רש״י בפירושו זה. המהרש״א (ד״ה מקנה) מבאר דברי רש״י, שלכאורה היה מקום להקשות היאך מקנה לו בשעה שאמר ׳פשעתי׳, הלא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. לכן מפרש רש״י ׳נקנה לו הכפל׳, ומשמעות הדבר שנקנה לו הכפל כבר בעבר. ועל כרחך שהקנאה זו נעשתה כבר בשעת מסירת הבהמה, או סמוך לגניבתה שקנה את גופה של הבהמה. יג. **היות** ובחנם הוא עושה מלאכתו, ואם כן היה לו להחמיר יותר בשמירתו. רש״י לקמן (לד: ד״ה דהפא). והנה, לפי טעם זה שהשואל לא קונה את הכפל עד שישלם מכיון שכל הנאה שלו, אם כן אפילו אם התנה השואל עם המשאיל להיות כשומר חינם שאינו חייב אלא בפשיעה, גם אז אינו קונה את הכפל אלא עד שישלם. ואף שהתנה להיות כשומר חינם, מכל מקום הואיל וכל הנאה שלו צריך שישלם ממש כדי שיסכים הבעלים להקנות לו את הכפל. אולם לפי הטעם שהובא בגמרא לעיל ש׳מתה מחמת מלאכה׳ הוא דבר שאינו שכיח, אולם בעיקר הענין יכול לקנות את הכפל, הרי שאם התנה להיות כשומר חינם ופטור אף בגניבה ואבידה ודאי קנה את הכפל, שהרי היה יכול לפטור עצמו בטענת גניבה אבידה, וכיון שיכול לטעון טענות אלו, ולמרות זאת שילם את הקרן, מקנה לו הבעלים את הכפל. תוספות (ד״ה שואל).

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא לד.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן נז.], **ב)** [בכרכות כה. וש"נ עיין נדרים עב.], **ג)** בבא קמא מז.; **ד)** [לקמן נב. שבת יח. עירובין כ: גיטין סד.], **ה)** לקמן צו:, **ו)** עה., **ז)** עי' לקמן צד ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לגיסא וכו' דלא הוה ליה למפטר: **(ב)** ד"ה והא מדקתני וכו' וגבי שואל וקידום ושילם:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא נעשה. עיין במרדכי פ"ק דב"מ אות (רל"ח) [כמון]: שם אלא מהא ליכא למשמע מינה. נלה לג ע"ב: תוס' ד"ה אלא וכו'. וי"ל דשילם נקט לאביי. עיין נדרים דף ס ע"ב וע"ג:

משנת ראשונים

נעשה כאומר לך לכשתגבב ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו. דקים להו לרבנן שכן דעתם של בעלים ואע"פ שלא פירשו כמו שפירשו דמי, הילכך כל ששילם ולא רצה לישבע הרי הוא זוכה בגופה של פרה משעת משיכה וכשנגנבה פרתו של שומר הוא דנגנבה. [הריטב"א]

[המשך בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א) נוסח התוס' (ב"ב עט ע"ב) וכתי"מ מי יימר דמשתכח גנב **ואת"ל דמשתכח גנבא** דלמא מודה ומיפטר: **ב)** בראשונים ובכת"י ובכת"י נוסף **ואבידה**: **ג)** בראשונים ובכת"י שואל **אע"פ שאמר** הריני משלם, וכמו ברש"י ד"ה לליישנא: **ד)** ברש"י שבריי"ף ובנמו"י **שמוטל**: **ה)** כת"י דעל. ובאה"מ הגיה **דתני** על: **ו)** בתוס' הרא"ש **וסמוך לגניבתה**: **ז)** כת"י **ובא**. וכן בסמוך (וכ"ה בקידושין סוף דף נט): **ח)** כת"י **דלא**:

חשק שלמה על ר"ח

א) נראה דנמחלפו הסוגיות בכאן וכן נ"ל ופריק נעשה כלומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה איכא דאמרי אמר רבא דבא דאמר לי מעכשיו אמר לי מעכשיו ולא אמר לי מעכשיו אלא אמר לי מעכשיו ולא אמר לי מעכשיו אלא אמר לי מעכשיו ולא אמר לי מעכשיו אלא

בְּדִיבּוּרָא - בדיבורו של השומר שאמר 'הריני משלם' **לֹא מַקְנֵי לֵיהּ כְּפֵילָא** אין בדעתו של הבעלים להקנות לשואל את הכפל עד שישלם. ושונה בזה משאר שומרים לפי שלא עשה לו השואל טובה בכך שהודה שנאנסה הבהמה ממנו, כיון שמוטל על השואל להניח את דעתו של המשאיל, שהרי השאיל לו את הבהמה חינם ללא תמורה.

הגמרא מביאה ברייתא כדברי רב זביד, ששואל אינו קונה עד שישלם: תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב זְבִיד, הַשּׁוֹאֵל פָּרָה מֵחֲבֵירוֹ וְנִגְנְבָה מרשות השואל, **וְקִדֵּם הַשּׁוֹאֵל וְשִׁילֵּם** דמי הפרה, **וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הַגַּנָּב, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל לַשּׁוֹאֵל.** ומוכח ממה שלא הזכירה הברייתא 'ואמר הריני משלם' אלא 'וקדם השואל ושילם', כדברי רב זביד, ששואל קנה את הכפל רק אם שילם.

הגמרא דנה איזו מהלשונות דלעיל בדעת רב פפא, מוקשה מהברייתא: לְלִישְׁנָא קַמָּא דְּרַב פַּפָּא - ללשון הראשון שהבאנו בדברי רב פפא שאמר שואל שאמר הריני משלם לא קנה את הכפל, **וַדַּאי לֹא הַוְיָא תְּיוּבְתָּא** - ודאי אין להקשות מדברי הברייתא, שהרי אף בברייתא מבואר שאין השואל קונה את הכפל אלא על ידי תשלום[יד]. אולם **לְלִישְׁנָא בַּתְרָא** - ללשון אחרון בדברי רב פפא, שרב פפא סובר שאף שואל שאמר הריני משלם קנה את הכפל, **לֵימָא תְּיהֲוֵי תְּיוּבְתֵּיהּ** - שמא תהא מכאן קושיא לדבריו, שהרי מלשון הברייתא משמע שרק כאשר שילם ממש קונה את הכפל.

אָמַר לָךְ - ישיב על כך **רַב פַּפָּא,** הלא לא נאמר בברייתא מפורש שאם אמר הריני משלם לא קנה את הכפל. אלא רק מדויק כך מלשונה שכתבה 'שילם', **וּמַי אֲלִימָא מִמַּתְנִיתִין דְּקָתָנֵי שִׁילֵּם וְאוֹקִימְנָא בְּאָמַר** - וכי הברייתא יותר מפורשת[טו] מהמשנה שכתוב בה 'שילם' והעמדנו שהכוונה היא שאמר הריני משלם, אם כן **הָכָא נַמִּי בְּאָמַר** - גם בברייתא שכתוב בה 'שילם' נפרש שהכוונה היא שאמר הריני משלם. **מקשה הגמרא שאין הנידון דומה לראיה: מִי דָּמֵי** - וכי ניתן לדמות בין האמור במשנה לאמור בברייתא, **הָתָם** במשנה, **לֹא קָתָנֵי קִידֵּם** - לא נאמר 'קידם השואל ושילם', אלא רק 'שילם', ולכן ניתן לפרש זאת שהכוונה 'אמר הריני משלם'. אבל **הָכָא** בברייתא, **קָתָנֵי 'קִידֵּם** ושילם' ומשמע שילם דווקא, ואם כן לא ניתן לכאורה לפרש שכוונת הברייתא 'שילם' היא אף היכן שאמר הריני משלם.

דוחה הגמרא: גם בברייתא אפשר לפרש **מַאי קִידֵּם** - מה משמעות התיבה 'קידם', **קִידֵּם וְאָמַר** - כלומר 'קידם' הכוונה שקידם ואמר הריני משלם. ואם כן נמצא שאין חילוק בין משנתינו לברייתא, וכמו שמהמשנה אין להקשות על רב פפא כך אין קושיא מדברי הברייתא על דבריו.

מוסיפה הגמרא להקשות משינוי הלשון בין הברייתות: הָא מְדַקְתָּנֵי גַּבֵּי שׁוֹכֵר - והרי ממה שנקטה הברייתא שהובאה לעיל לשון **וְאָמַר** לגבי שוכר, שנאמר בברייתא 'השוכר פרה מחיבור ונגנבה ואמר הלה הריני משלם', ואילו הברייתא המדברת **לְגַבֵּי שׁוֹאֵל** כתבה לשון 'קִידֵּם ושילם', **שְׁמַע מִינָּהּ** - למד מכאן שתיבת 'קידם' משמעה כי **בַּדַּוְקָא קָתָנֵי** שילם, וכוונת הברייתא שרק אם שילם קנה את הכפל.

הגמרא מביאה שיש לדחות את הקושיא ולומר: מִידֵּי גַּבֵּי הֲדָדֵי תַּנְיָא - האם שתי ברייתות אלו נשנו יחדיו באותו מעמד, שאכן ניתן יהיה לדייק משינוי הלשון, או שמא נשנו בזמנים שונים ואם כן אין לדקדק משינוי הלשונות, שהרי כל ברייתא נשנתה בפני עצמה. **שַׁיְּילִינְהוּ לְתַנָּאֵי דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא וּדְבֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא** - שאלו זאת בני הישיבה מהתנאים שהיו שונים את התוספתות מרבי חייא ורבי אושעיא[טז], **וְאָמְרֵי גַּבֵּי הֲדָדֵי תַּנְיָין** - השיבום, כי אכן נשנו ברייתות אלו יחדיו בבית המדרש, ובדווקא אמרו בברייתא 'קידם'.

★

הגמרא חוזרת לדון בדינו של רבי יוחנן, שאם אמר הריני משלם, קנה את הכפל: פְּשִׁיטָא - דבר פשוט הוא שאם **אָמַר 'אֵינִי מְשַׁלֵּם'**, ואין הבעלים מקנים לו את הכפל, **וְחָזַר וְאָמַר 'הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם'**, הרי שעתה מסכימים הבעלים שיקנה את הכפל, שהרי **הָא קָאָמַר** - סוף סוף אמר 'הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם' וממילא עתה קנה את הכפל. **אֶלָּא** יש לדון במקרה שבו **אָמַר הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם,**

בדי להיות מוכנים למחבן השבועי יש לעיין בשאלות החזרה עמ' 51-52

אוצר מילים לפרק המפקיד

באדיבות מכון אבינה 052-7171.474

שים לב:
כל המילים מופיעות כאן **בדיוק** כפי שהן מופיעות בגמרא.

לחיריך ולא למבחן

אגילגול [א-גילגול]	על גלגול
אגלגל	התגלגל (הגיע)
אגנוב	נגנבו
אגרה [אגר-ה]	שכר אותה
אדאזל [א-ד-אזל]	עד שהלך
אדעתא [א-דעתא]	על דעת
אדעתיה [א-דעת-יה]	על דעתו
אדרב [א-ד-רב]	על של רב
אדרבה	להיפך
אדרכתא	שטר גבייה
אהדדי [א-הדדי]	זה על זה
אהדר	החזיר (תשובה)
אהדרוה [אהדר-וה]	החזירו אותה
אההיא [א-ההיא]	על ההיא
אהייא [א-הייא]	על היכן
אובדות [אובד-ות]	נאבדות / נרקבות
אובצנא	עייפות מהמאמץ
אוירא	האויר
אוכלא	אוכל
אוקי	תעמיד
אוקים	העמיד
אוקימנא [אוקימ-נא]	העמדתי אותה
אוקימתיה [אוקימת-יה]	העמדתי אותו
אורבי	שורות הלבנים
אורתא/ה [אורת-ה]	הוריש אותה
אותבינהו [אותבי-נהו]	הניח/ה אותם
אזיל	הלך
אזל	הלך
אזלת [אזל-ת]	תלך
אחוך [אח-וך]	אחיך
אחולי	ויתרת
אחי [דאבא]	אחים (מצד האבא)
אחי [דאמא]	אחים (מצד האמא)
אחלית	ויתרת
אחלת	ויתרת
אטרחוהו [אטרח-ו-הו]	הטריחו אותו
אטרחיה [אטרח-יה]	הטריח אותו
אי	אם
אי בעית אימא	אם תרצה נאמר
אי נמי	אם גם (אפשרות נוספת)
איבעי [אי-בעי]	היה צריך
איבעית [אי-בעי-ת]	אם תרצה
איגנוב	נגנבו
אידך	האחר
איהו	הוא
איהי	היא
איזהו	איזה הוא
אייתי	תביא / הביא
איכא	יש
איכסויי	לכסות
אילימא [אי-לימא]	אם תאמר
אימא	נאמר / אני אומר
אימיה [אימ-יה]	אמא שלו
אין	כן
אינהו	הם
איני [אינ-י]	האם כן היא / הוא
איניש	אדם
איסורא	איסור
איעביד	אעשה
איפכא	להיפך
איצטריך	צריך
איצצא	לחץ
איקרי	נקרא
אישתבאי	נפלה בשבי
אישתכח	נמצא
אית	יש
איתא	יש / קיים
איתבר	נשבר

לקבלת הביאור המלא שלחו את המילה 'ביאור' למספר 0583730000

לאחר שלמדנו את דף לד.

נעלה שאלה אקטואלית שעלתה ונובל לענות עליה מלימוד הגמרא

השאלה לחידוד ולא למבחן

הקדמה לשאלת מגדלי זיו

מה עושים לאדם שגונב?

מגדלי זיו

ביום אדם שגונב סתם ברחוב או בפריצה לחנויות ובדומה בפעמים רבות בית המשפט יכניס אותו לכלא בדי שילמד לא לגנוב.

בזמן הגמרא לא היו מכניסים לכלא אלא היו מחייבים את הגנב לשלם כפול ממה שגנב בתור קנס כדי שילמד לא לגנוב.

ולמי היה הולך התשלום הכפול הזה?

אז במקרה פשוט במובן לגנגב שהוא הבעלים של החפץ.

אבל בשאלת מגדלי זיו יש מקרה יוצא דופן באשר הגנגב הוא שומר על החפץ בשביל הבעלים ואינו הבעלים בעצמו, ועל זה אומרת הגמרא כי במקרה בזה אם השומר שמר בחינם שאז הוא לא חייב לשלם לבעלים את דמי החפץ בשנגנב ממנו (כי הוא רק השגיח ועשה טובה אך לא לקח אחריות) ובכל אופן הוא אמר לבעלים שהוא מעוניין לשלם אזי דמי הכפל כשייתפס הגנב יגיעו אל השומר.

בשאלת מגדלי זיו אף ניכנס לנידון בגמרא בשהשומר אמר שישלם ועדיין לא העביר את הכסף מה יהיה הדין למי ישלם הגנב את הקנס של הכפל בשייתפס.

וכעת לשאלה:

את שבב השומר הכניסה למשלי ציו בהרגלה כל אנשי המשלים אהבו הוא האיר פנים לכל אחד אמר כלל שיכל ותמיד אנה לשאלות הרבון והחיוק כאסר שנות הוותק שלו כך היה אל המשלים שכן הוא אסק בשמירתם מיום שנמנו. באותן יום אביבי שבב כהרגלו בא לסיים את האבודה לקראת הערב ואז כשהיה כבר מוכן אם חנק ביד הדרכו לרכב והביתה, בבש אותן ארגון אובד ותיק באשרד הרישוי שבאשלי וביקש מאון לשאור לו אל השקית שלו שהיו בה הארנק ואוד אסר חבדים חשובים, שבב כתמיד האיר פנים לארגון והשאחה הסכים לאמור לו ולשאור לו אל השקית. מה שבאמת לא קרה לשבב בכל אשרות שנותיו באבודה קרה לו היום: אנה פרחח מחוצלי הלים לו את השקית והרח לא היה, שבב בדק במלאות איך בדיוק הלוח הנה להודיע מידיו את השקית והוא ראה כי הנה הוא בן מיאוסים שאוסק מידי פעם בנקוי האשלים שנלל שנה שבב הניח את השקית אל ידו אל הרבה אנה אותה בטריטות ידיים ושקט מדהימים והרח.

כשבב ארגון סיפר לו שבב את כל המעשה ואמר לו כי הרבונו לשלם לו את מחיר החבדים שהיו בשקית לאמרות שהוא שאר לו אליה בחינם ומבך הדין הוא בטור מלשלם לו.

ארגון ערא כעס אל הנגבה והאלל בשבב לפנות אל תחנת המשטרה ולהתלונן בתקווה כי קיים למשטרה סיכוי רב להניח את ידה אל הפושע שבאמור העסק בנקיון המשלים מידי פעם, למחרת אל העביר ארגון לשבב את הרשימה שערק עם פירוט החבדים שהיו בשקית כדי שבבב ישלם לו אליהם כמו שהבטיח.

שבב עבר אל הרשימה ואמר לארגון שאכן הוא ישלם לו אל כל תכולת השקית, וכן פנה שבב למשטרת הרבניה והגיש תלונה למשטרה שבאה ולקחה את תסריטי מצלמות האבטחה.

עברו שבועיים ושבב התמהמה מלהעביר לארגון את הכסף שהבטיח, היה לו אל הרגב שיפודים בבית ואוד כמה הוצאות כבדות לכן הוא המתין עם העברת הכסף, ורבה אחד כשישב שבב בבית הוא קיבל טלפון מהמשטרה שהנה נתפס וכי הוא מוטמן לבא לקבל את הכל בתחנת המשטרה.

שבב שמח מאד, בליבו קיווה כי מכיוון שהבטיח לארגון שישלם לו את הנגבה הרי שבמי הכפל אל כל אנה לשלם יצאו אליו, ומכן שבב פנה אל תחנת המשטרה שם קיבל מהקצין האחראי את כל השקית שנגנבה וכן החסר של כל המטומנים שהנה כבר השתמש בהם, וכמו שחלם אל תשלום כפל אל כל דמי הנגבה.

כשבא שבב אל ארגון לספר לו את השתלשלות הענינים ולהשיב לו את דמי המקור ושאר המסמכים והחבדים הגישיים שהיו בשקית סאן לו ארגון כי אינו להביא לו עם את דמי הכפל שהודיעה המשטרה מהנה, בטענה שאמנם אם שבב היה משלם לו כבר את דמי הנגבה הוא היה מקבל את הכפל אך כיון שבב רק הבטיח שישלם ואוד לא שילם לארגון שבולם מאמינים לו כאדם ישר שישלם אך עדם מה שאוד לא העביר את הכסף הכפל שמשלם הנה דריך להגיש אל הבלים ולא אל השומר.

מה דעתכם?

לאחר הדיון עם הרב, רוצים לדעת מה התשובה שלנו

עיין בסוף החוברת עמ' 47 סעיף 3

לד: המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

וחזר ואמר איני משלם [מאי] מי אמרינן מהדר קהדר ביה. מכאן מוכיח ר"ת דאם אמר לחברו הסבא וטול קודם שנסבא יכול לחזור בו ואומר אסבא ולא אשלם ובפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכח. ושם) דאמר עבדי גנבא והלה אומר אתה מכרתו לי לגוף הסבא וטול ונסבא אינו יכול לחזור בו לא גרס נסבא בלא וא"ו דמשמע שבא"כ יסבא ובריש שבועת הדיינים (שבועות דף לט. ושם ד"ה אם) דאמר אם אמר איני נסבא פוטרין אותו מיד לא כפרש"י שפוטרין אותו לפי שאינו יכול לחזור בו אלא יש לומר מסלקין אותו מב"ד כדי שיתבייש לחזור ואומר לשבא דשביר מיהו שוב פירש ר"ת בתוספה אחת דשביר גרסינן נסבא בלא וא"ו ויסבא בע"כ והא דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד. ושם: ד"ה אלא) גבי נאמן עלי אבא ואבין מחלוקת לאחר גמר דין אבל קודם גמר דין דברי הכל יכול לחזור בו הכא אפילו קודם שנסבא אינו יכול לחזור בו דכיון שקבל עליו לשלם אם יסבא זה שכנגדו הוי כמו לאחר גמר דין והכא דקאמר מהדר קהדר ביה לא שיוכל לחזור אלא רוצה הוא לחזור אף על פי שאינו יכול ולא מקרי ליה כפילא משום דאטרחיה לב"ד כדאמר בסמוך[1] גבי ההוא דאפקיד כיסי וכה"ג אינא בפ' יש נוחלין (ב"ב דף קנא.) מדאשמיק קגנבו וכשנות לבסוף מהדר קהדר ביה פירוש רוצה לחזור ואינו יכול:

הריני משלם ומת כו'. תימה היאך ישלם לבני הנפקד כפל הא אין אדם מוריש קנס לבניו כדתנן בריש פרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מא.)[1]:

שאל מן האשה. פי' רש"י פרה מנכסי מלוג שהקרן שלה ופירות לבעל וקשה דמאי קבעי דכי שאל פרה מן האשה כאילו שאל הפירות מן הבעל וכשאילם הפרה לבעל כאילו אילם הקרן לאשה ויש לישב שאילם לבעל תלקו כמו שהיתה שוה לפירותיה ולא אילם הקרן וגרע משאילם לאחד משותפים תלקו דהשם אילם קרן ודותק ויש לפרש שאל מן האשה כשהיתה פנויה אם היו שלה הקרן והפירות ויצא דהשתא אילם הפירות לבעל אפילו נתן הכל לאשה דכיון דיצא לו פירות כדין נכסי מלוג וכן אשה שאילה כשהיא פנויה ויצא ושלמה דהשתא אילם הבעל דהוו הפירות שלו והרי"ן פי' שאל מן האשה ומתה ושלם לבעל מהו דאפילו אם תמצא לומר דשלם לבעל כקרן לא אפילו אם אילם לבעל תלקו כמו שהיתה שוה לפירותיה ולא אילם הקרן וגרע משאילם לאחד משותפים תלקו דהשם אילם קרן ודותק ויש לפרש שאל מן האשה כשהיתה פנויה אם היו שלה הקרן והפירות ויצא דהשתא אילם הפירות לבעל אפילו נתן הכל לאשה דכיון דיצא לו פירות כדין נכסי מלוג וכן אשה שאילה כשהיא פנויה ושלמה דהשתא אילם הבעל דהוו הפירות שלו והריב"ן פי' שאל מן האשה ומתה ושלם לבעל מהו דאפילו אם תמצא לומר דשלם לבעל כקרן לא אפילו אם אילם לבעל תלקו כמו שהיתה שוה לפירותיה ולא אילם הקרן וגרע משאילם לאחד משותפים תלקו דהשם אילם קרן ודותק ויש לפרש שאל מן האשה כשהיתה פנויה אם היו שלה הקרן והפירות ויצא דהשתא אילם הפירות לבעל אפילו נתן הכל לאשה דכיון דיצא לו פירות כדין נכסי מלוג וכן אשה שאילה כשהיא פנויה ושלמה דהשתא אילם הבעל דהוו הפירות שלו אם תמצא לומר דשלם לבעל מהו דאפילו אם תמצא לומר דשלם לבעל כקרן לא אפילו אם אילם לבעל תלקו כמו שהיתה שוה לפירותיה ולא אילם הקרן וגרע משאילם לאחד משותפים תלקו דהשם אילם קרן ודותק ויש לפרש שאל מן האשה כשהיתה פנויה אם היו שלה הקרן והפירות ויצא דהשתא אילם הפירות לבעל אפילו נתן הכל לאשה דכיון דיצא לו פירות כדין נכסי מלוג וכן אשה שאילה כשהיא פנויה ושלמה דהשתא אילם הבעל דהוו הפירות שלו והריב"ן פי' שאל מן האשה ומתה וש

וְחָזַר וְאָמַר אֵינִי מְשַׁלֵּם, ונמצא הגנב, **מַאי** - מה הדין, **מִי אַמְרִינַן מָהֲדַר קָא הָדַר בֵּיהּ** - האם אנו אומרים שחזר בו מהסכמתו לשלם, ועל כן לא יקבל את הכפל, **אוֹ דִּלְמָא בְּמִלְּתֵיהּ קָאֵי, וְדַחוּיֵי הוּא דְּקָא מַדְחֵי לֵיהּ** - או שמא עדיין הוא עומד בדבריו שישלם, ולא אמר שאינו משלם אלא כדי לדחות את המפקיד מעליו, ועתה שנמצא הגנב יקבל השומר את הכפל.

ב. **אָמַר** השומר למפקיד **הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם, וּמֵת** קודם שהספיק לשלם, **וְאָמְרוּ בָּנָיו** למפקיד **אֵין אָנוּ מְשַׁלְּמִין**, ונמצא הגנב, **מַאי, מִי אַמְרִינַן מָהֲדַר קָא הָדְרֵי בְּהוּ** - האם אנו אומרים שחזרו הבנים מהסכמת אביהם לשלם, ולא יקבלו את הכפל, **אוֹ דִּלְמָא בְּמִלְּתָא דַּאֲבוּהוֹן קַיְימֵי, וְדַחוּיֵי הוּא דְּקָא מַדְחוּ לֵיהּ** - או שמא עדיין הם עומדים בהסכמת האב לשלם, אלא שאמרו כן כדי לדחות את המפקיד מעליהם, ועתה שנמצא הגנב יקבלו את הכפל.

ג. מת השומר קודם שהספיק לומר 'הריני משלם'[א], **וּשְׁלָמוּ בָּנִים** של השומר למפקיד, **מַאי**, האם זכו בכפל או לא, האם **מָצֵי אָמַר לְהוּ** - יכול המפקיד לומר להם, **כִּי אַקְנֵאי כְּפֵילָא לַאֲבוּכוֹן דְּעָבַד לִי נָיְיח נַפְשַׁאי, לְדִידְכוּ לָא** - אף שמקנה אני את הכפל, אין זה אלא לאביכם שפעמים רבות עשה לי קורת רוח[א], ולא לכם, **אוֹ דִּלְמָא לָא שְׁנָא** - או שמא אין הבדל בדבר, והמפקיד מקנה את הכפל הן לשומר והן לבניו.

ד. מת המפקיד, ונגנבה הבהמה[ב], ואמר השומר לבני המפקיד הריני משלם, או[ב] **שִׁיְּלֵם** ממש **לְבָנִים** של המפקיד, **מַאי**, האם זכה השומר בכפל או לא, האם **מָצוּ אָמְרֵי לֵיהּ** - יכולים בני המפקיד לומר לו, **כִּי אַקְנֵי לָךְ אֲבוּנָא כְּפֵילָא דְּעָבְדְתְּ לֵיהּ נָיְיח נַפְשֵׁיהּ** - אף שאבינו היה נכון להקנות לך את הכפל, אין זה אלא מפני שעשית לו קורת רוח פעמים רבות, **אֲבָל אֲנַן לְדִידָן לָא** - אבל אנו שלא עשית עמנו דבר, איננו מקנים לך, **אוֹ דִּלְמָא לָא שְׁנָא** - או שמא אין הבדל בדבר, ואף הבנים מקנים לו את הכפל.

ה. **שִׁלְּמוּ בָּנִים לְבָנִים**, שמתו הן המפקיד והן השומר, ושילמו בני השומר לבני המפקיד, **מַאי**, שיתכן לומר שלא קנו דבר, כיון שלא הם ולא אביהם עשו לבני המפקיד קורת רוח, ולא המפקיד קיבל קורת רוח מהם, או שמא גם באופן זה קונים את הכפל, כיון שהמפקיד והשומר היתה להם קורת רוח זה מזה, די בכך בכדי שיקנו הבנים מהבנים את הכפל.

ו. **שִׁיְּלֵם** השומר **מְחֻצָּה** מסכום הגניבה, דהיינו ששילם או שאמר הריני משלם מחצית מסכומה, **מַאי**, האם מועיל הדבר לקנות מחצית הכפל, או שיתכן שבאופן זה אינו מקנה לו כלל[ג].

ז. אם נאמר בספק הקודם שאינו קונה מחצית הכפל, מה הדין באופן **שֶׁאָל שְׁתֵּי פָּרוֹת** ונגנבו, **וְשִׁיְּלֵם** השואל רק על **אַחַת מִהֶן**[ד], **מַאי**, שיש לומר שכיון ששילם פרה שלימה, קנה את הכפל של פרה זו, או שמא יש לומר שכיון ששתיהן פקדון אחד ואינו משלם כולו, אין המפקיד מקנה לו את הכפל שהרי סוף סוף נפסד על ידו בפרה אחת.

ח. **שָׁאַל** פרה **מִן הַשּׁוּתָּפִין**, ונגנבה, **וְשִׁיְּלֵם** את חצי דמיה **לְאֶחָד מֵהֶן, מַאי**, האם קנה את חצי הכפל שהרי שילם את כל חלקו של אותו שותף[ה], או שמא אין קונה אלא אם כן הוא משלם את כל הפרה[ו].

ט. **שׁוּתָּפִין שֶׁשָּׁאֲלוּ** פרה אחת, **וְשִׁיְּלֵם אֶחָד מֵהֶן** את חצי דמיה, **מַאי**, האם קנה את חצי הכפל כיון ששילם את כל החלק שמוטל עליו לשלמו[ז], או שמא אין המפקיד מקנה את הכפל אלא אם כן שולמה לו כל הפרה.

י. **שָׁאַל מִן הָאִשָּׁה** פרה של נכסי מלוג[ח], שדינם הוא שהקרן שלה והפירות של הבעל, **וְשִׁיְּלֵם** את הפרה **לְבַעְלָהּ, מַאי**, האם כיון שהקרן אינו של הבעל, אין תשלומיו תשלומים המועילים לקנות את הכפל, או שמא כיון שהבעל אפוטרופוס על הנכסים ואוכל את פירותיהם, הוא נחשב בעלים עליהם, והתשלומים ששילם לו מועילים לקנות[ט].

יא. **אִשָּׁה שֶׁשָּׁאֲלָה** פרה לצורך חרישת קרקע של נכסי מלוג שלה, **וְשִׁיְּלֵם בַּעְלָהּ** למשאיל, **מַאי**, האם קונה את הכפל, או שמא כיון שלא היא שילמה אלא בעלה, אין המשאיל מקנה לה אותו[י].

הגמרא מסיקה: תֵּיקוּ - יעמדו ספיקות אלו, שלא הוכרעו.

★

שנינו במשנה[יא]: 'שילם ולא רצה לישבע וכו' נמצא הגנב משלם תשלומי כפל וכו'. הגמרא מביאה את דברי רב הונא האומר שעדיין עליו להשבע: **אָמַר רַב הוּנָא**, אף כאשר השומר משלם[יב], **מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ שְׁבוּעָה שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ, מַאי טַעְמָא**, משום **דְּחַיְישִׁינַן שֶׁמָּא** מה שהוא חפץ לשלם ולא להישבע, אין זה אלא מפני **שֶׁעֵינָיו נָתַן בָּהּ**, כלומר שחשק בה לעצמו, ועל כן הוא חפץ לקנותה מהמפקיד נגד רצונו.

הגמרא מקשה ממשנה על דינו של רב הונא: מֵיתִיבִי, שנינו במשנה במסכת שבועות (מג.), **הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן**, שנתן הלוה למלוה משכון עבור ההלואה, **וְאָבַד הַמַּשְׁכּוֹן**, וחייב המלוה לשלם את דמיו ללוה או לנכותם מדמי ההלואה[יג], ונאמרו במשנה ארבעה דינים, שניים שהמלוה תובע את הלוה, והלוה או כופר בכל שפטור משבועה או מודה במקצת שחייב שבועה, ושניים שהלוה תובע את המלוה, והמלוה או כופר בכל שפטור משבועה או מודה במקצת שחייב שבועה.

א. טען המלוה **וְאָמַר לוֹ** ללוה, **סָלַע' הִלְוִיתִיךָ עָלַיו** - על המשכון, **וּשְׁקָל**, שהוא חצי סלע, **הָיָה שָׁוֶה** המשכון, ונמצא שמשאבד המשכון יש לנכות מהחוב סך של שקל אחד, ונותרת חייב לי שקל, ועליך לשלמו לי. **וְהַלָּה** - הלוה **אוֹמֵר, לֹא כִּי** - אין הדבר כן, **אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו וְסֶלַע הָיָה שָׁוֶה**, ונמצא שיצא חובי בחובך, והריני פטור מלשלם, **פָּטוּר** הלוה, לפי שהוא כופר הכל, וכופר הכל אינו חייב אפילו שבועה.

ב. טען המלוה, **סֶלַע**, שהוא שני שקלים, **הִלְוִיתִיךָ עָלָיו, וּשְׁקָל הָיָה שָׁוֶה**, ונמצאת חייב לי עדיין שקל אחד, **וְהַלָּה אוֹמֵר, לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע**, שהוא ארבעה דינרים, **הִלְוִיתַנִי עָלָיו, וּשְׁלֹשָׁה דִינָרִים הָיָה שָׁוֶה**, ונמצא שמודה הלוה שעדיין הוא חייב למלוה דינר אחד, **חַיָּיב** הלוה שבועת מודה במקצת[יא], שהרי הודה במקצת הטענה, ומודה במקצת חייב שבועה[יב]. וכן חייב לשלם את הדינר שהודה עליו.

ג. טען הלוה למלוה, **סֶלַע** אחד **הִלְוִיתַנִי עָלָיו**, ואילו המשכון **שְׁנַיִם הָיָה שָׁוֶה**, ונמצא שלא רק שאיני חייב לך דבר, אלא שאתה חייב לי עוד סלע[יג]. **וְהַלָּה** - המלוה **אוֹמֵר, לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו וְסֶלַע הָיָה שָׁוֶה**, ויצא חובי בחובך, והריני פטור מלשלם לך. הדין הוא שהמלוה **פָּטוּר**, לפי שהוא כופר הכל, שטוען שאינו חייב דבר, וכופר הכל פטור.

ד. טען הלוה למלוה, **סֶלַע** אחד **הִלְוִיתַנִי עָלָיו**, ואילו המשכון **שְׁנַיִם הָיָה שָׁוֶה**, ונמצאת חייב לי סלע אחד, **וְהַלָּה** - המלוה **אוֹמֵר, לֹא כִּי, אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו וְחֲמִשָּׁה דִינָרִים**, שהם סלע ורבע, **הָיָה שָׁוֶה**, ונמצא שאיני חייב לך אלא דינר אחד, **חַיָּיב** המלוה להישבע שבועת מודה במקצת, שהרי הודה במקצת לטענת הלוה, ומודה במקצת חייב שבועה.

מסיימת המשנה: מִי נִשְׁבַּע שטענתו נכונה והמשכון שוה כדבריו ושלא כדברי שכנגדו, **מִי שֶׁהִפְקִדוּן**, דהיינו המשכון, **הִיא אֲצָלוֹ**, והוא המלוה ששמר על המשכון, שחוששים **שֶׁמָּא יִשְׁבַּע זֶה** - הלוה, **וְיוֹצִיא הַלָּה** - המלוה, **אֶת הַפִּקָּדוֹן** ויוכיח שאין האמת כדברי הלוה בטענתו כמה שוה היה המשכון, ועל ידי כך יפסלנו לעדות ולשבועה[יד].

קודם שהגמרא מקשה על רב הונא היא מברר את סוף דברי המשנה: שנינו במשנה שהמלוה נשבע ולא הלוה, משום החשש שהוזכר במשנה, **אַהֲנִיא** - על איזה דין במשנה נאמרו דברים אלו, **אִילֵימָא** - אם נאמר שנאמרו **אַסֵּיפָא** - על הדין הרביעי של המשנה, שבמקרה המובא שם ישבע המלוה ולא הלוה שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון, וקשה, **וְתֵיפּוּק לֵיהּ דְּשִׁבּוּעָה גַּבֵּי מַלְוֶה הִיא** - הרי גם בלא הטעם האמור במשנה על המלוה להישבע ולא על הלוה, **דְּהָא קָא מוֹדֵי** - שהרי המלוה מודה **בְּמִקְצָת הַטַּעֲנָה** שטוען לו הלוה, ומחוייב הוא שבועה מעיקר הדין. **מבארת הגמרא: אֶלָּא אָמַר שְׁמוּאֵל**, דברי המשנה הללו נאמרו **אַרִישָׁא** - על הדין האמור ברישא של המשנה. **שואלת הגמרא: מַאי אַרִישָׁא**, הלוא בדין הראשון של המשנה נאמר שהלוה פטור מכלום. **משיבה הגמרא:** הכוונה היא **אַסֵּיפָא דְּרִישָׁא** - על הדין האחרון שבחלקה הראשון של המשנה, דהיינו הדין השני. ששנינו שם, **סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו וּשְׁקָל הָיָה שָׁוֶה, וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו וּשְׁלֹשָׁה דִינָרִין הָיָה שָׁוֶה, חַיָּיב, דִּשְׁבוּעָה גַּבֵּי לָוֶה הוּא** - שמעיקר הדין השבועה מוטלת על הלוה, שהרי הודה במקצת, **וְאָמוּר רַבָּנַן לִשְׁתַּבַּע מַלְוֶה** - ובכל זאת תקנו חכמים שישבע המלוה, שכיון שחייב הלוה להישבע מן התורה, אי אפשר לבטל את חיובו, אולם חכמים חששו **שֶׁמָּא יִשְׁבַּע זֶה וְיוֹצִיא הַלָּה אֶת הַפִּקָּדוֹן** ויפסלו לעדות ולשבועה, ובכדי שלא יפסל, נטלו ממנו שבועה זו והטילו אותה על המלוה.

הגמרא מסיימת את ההוכחה מהמשנה שלא כרב הונא: וְאִם

א. **רש"י** (ד"ה דעבד). ב. **רש"י** (ד"ה שלמו). ג. **שכיון** שהטריחו על מחצית הכפל אינו מקנה לו כלל. ריטב"א (ד"ה שלם מחצה). ד. **שאמר** הריני משלם, ולא אמר מתה מחמת מלאכה, שהיה נפטר בטענה זו. רש"י (ד"ה שלל שפי פרוס). ובמלוא הרועים (פרק"י סס) הקשה שהרי אמרו לעיל (ע"ל) 'שואל עד שישלם', וגם בנוסח הגמרא אמרו 'ושילם אחת מהן' משמע ששילם ממש. ה. **וביאור** הצד השני הוא מפני שגם במה ששילם לאותו שותף יש לשני מחצה, שכל אחד יכול לתבוע הכל, ונמצא שפרע רק מחצה. ריטב"א (ד"ה שלל מן השותפין). וראה ברעק"א (ד"ה שלל מן השותפין). ו. **וכל** זה הוא להצד שבשילם מחצה אינו קונה. ריטב"א (ד"ה שלל מן השותפין). ז. **נכסים** שהכניסה אשה לבעלה ולא שמאם בכתובתה, הרי הם שלה אולם הוא אוכל את הפירות. נכסים אלו נקראים 'נכסי מלוג' [לעומת 'נכסי צאן ברזל', שקיבלם בדמים על עצמו]. ח. **רש"י** (ד"ה מפיעין), והוסיף הריטב"א (ד"ה פ"ר הוא) שאף שדין פשוט הוא ששומר נשבע שאין הפקדון ברשותו, כאמור לעיל (ו.) ובבבא קמא (קז:), חידושו של רב הונא הוא שאף כשהוא משלם עליו להשבע, ולא רק כאשר בא להיפטר. ט. **דמי** החוב שכנגד המשכון עליו לנכותם משום שזהו דין המשכון, שאם אבד אבדו מעותיו של המלוה שכנגד שוויו. מהרש"א (פרק"י ד"ה ופטים). ודמי המשכון היתרים על החוב, חייב המלוה לשלמם ללוה רק למאן דאמר המלוה על המשכון שומר שכר, וכמו שכתב רש"י (ד"ה ופטים). י. **סלע** ערכו שני שקלים, והשקל ערכו שני דינרים, נמצא שיש בסלע אחד ארבעה דינרים. יא. **אמנם** בהמשך המשנה ולפי ביאור הגמרא להלן, יתבאר שאף שהלוה חייב שבועה, מכל מקום חכמים העבירו את השבועה ממנו למלוה. יב. **ראה** לעיל (ג.). יג. **ומחוייב** משום שהמלוה על המשכון הרי הוא שומר שכר. רש"י (ד"ה פטור). ועיין בהערה לעיל לגבי הטעם שמפסיד חובו ברישא.

בדי להיות מוכנים למבחן השבועי יש לעיין בשאלות החזרה עמ' 53-54

אוצר מילים

איתה [אית-ה]	ישנה (יש אותה)
איתיביה [איתיב-יה]	הקשה עליו
איתמר	נאמר (בישיבה)
אכיל	אוכל
אכרזתא	הכרזה
אליבא	לפי שיטת
אלימא	חזק/ה
אלימי [אלימ-י]	אלימים
אלמא	רואים מכאן
אלמה [א-למה]	אז למה
אמאי	מדוע (למה)
אמוראי [אמורא-י]	אמוראים
אמינא [אמי-נא]	אמרתי / אני אומר
אמרה [אמר-ה / אמרה]	אמר אותה / אמרה
אמרי [אמר-י]	אמרו
אמרינן [אמרי-נן]	אנחנו אומרים
אמריתה [אמרי-תה]	אמרתי אותה
אמרן [אמר-ן]	אמרנו
אמרת [אמר-ת]	אמרת
אנא	אני
אנטושים [א-נטושים]	על נטושים
אנן [אנ-ן]	אנחנו
אנת [אנ-ת]	אתה
אסולמא [א-סולמא]	על הסולם
אסיפא [א-סיפא]	על הסיפא
אסתפק	השתמש (אכל)
אעביד [אעביד]	אעשה
אפדנא	בית גדול
אפוטרופא	אחראי
אפוטרופוס	אחראי
אפקדון [א-פקדון]	על פקדון
אפקדינהו [אפקדי-נהו]	הפקיד אותם
אפקה [אפק-ה]	הוציא אותה
אפקעתא	הפקעה (הוצאה מרשות)
אקיף	הַקַף
אקנאי [אקנא-י]	הקניתי
אקני	הקנה
ארטושים [א-רטושים]	על רטושים
ארי	אריה
ארישא [א-רישא]	על הרישא
ארנקי	ארנק
ארעתא	קרקעות
אשבויין [א-שבויי-ן]	על שבויים
אשלמינהו [אשלמי-נהו]	מסר אותם
אשמועינן [אשמועי-נן]	השמיע לנו
את	אתה / אֵת
אתא	בא
אתאן [אתא-ן]	בא לנו (לפי שיטת)
אתו [את-ו]	באו
אתי	בא
אתמר	נאמר (בישיבה)
אתריה [אתר-יה]	מקומו

ב

באומר [ב-אומר]	במקרה שאומר
באושא [ב-אושא]	בעיר אושא
באחי [ב-אח-י]	באחים
באחריותן [באחריות-ן]	באחריות שלהם
בארעתא	בקרקעות
באתריה [באתר-יה]	במקומו
בבא [ב-בא]	באדם שבא
בביתיה [ב-בית-יה]	בביתו
בבתי [ב-בתי]	בבתים
בגבעולין [ב-גבעול-ין]	עם הגבעולים
בגויה [ב-גו-יה]	בו / בתוכו
בדיבורא [ב-דיבורא]	בדיבור
בדלא [ב-ד-לא]	במקרה שלא
בדמי [ב-דמי]	במחיר
בדנא [ב-דנא]	בחבית
בהא [ב-הא]	בזה
בהדי [ב-הדי]	עם
בההוא [ב-ההוא]	באותו

לקבלת הביאור המלא שלחו את המילה 'ביאור' למספר 0583730000

לאחר שלמדנו את דף לד:

נעלה שאלה אקטואלית שעלתה ונובל לענות עליה מלימוד הגמרא

השאלה לחידוד ולא למבחן

הפאלפון האבוד

משפחת ברדוגו נהנתה עד הבס הם הסתובבו שעות בקניון העודפים חובות האפרל וקנו וקנו וקנו, לא כל יום הם יורדים לקניות והנה בא היום בערב החג והם ניצלו את ההטבות עד תום.

בין חנות לחנות מצא תמיר אב המשפחה טלפון נייד על הכביש הוא היה אדם ישר ולכן הרים את המכשיר והכניס אותו לכיס על מנת לחפש בביתו בערב מי הוא בעל המכשיר ובידיעה שמסתמא כשיגלה מאבד הטלפון את דבר האבידה הוא יחייג אל הטלפון וכך ישיב אותו אלו תמיר בשמחה.

בעל הטלפון משום מה לא חיפש אותו ולא התקשר ולכן בערב לאחר עוד יום שמוס התיישב תמיר והתקשר למספר הראשון בשיחות האחרונות, מפה לשם הוא הגיע לבעלים של הטלפון, מה היה מכשיר טלפון ברוא ששווה אלפי מאתיים שקל והבן אדם שענה לתמיר אמר: כן אין לי מה לעשות עם מה מה היה טלפון נוסף ואני בכלל לא בר באמור חיפה כך שאין לי מה להתמאמל למאון.

תמיר שמח והנהן לעצמו בהסכמה, עם הוא לא היה שומר כמה מכשיר ובוודאי שלא היה מחפש אחריו כשאבד, אך מה שהתפתח מה, שאחרי כמה דקות חזר אל תמיר בעל הטלפון ואמר לו כי אם עדיין מה אפשרי אם הוא כן מעוניין לקבל את הטלפון בחזרה ויש לו חבר שמתעתד לסוע ביום יומיים הקרובים מחיפה למרכז והוא ייקח בשבילו את המכשיר.
תמיר הסכים בשמחה וחיכה בסבלנות לחבר של האבד שיבא לקחת את הטלפון, אך עברו יום יומיים שלשה ועל אחד לא דפק.

אחרי חודש כשתמיר עשה סדר במשרה וראה שוב את הטלפון נמצא לו, הוא חשב לעצמו כי אם עד עכשיו אל אחד לא הגיע אין לו למה לשמור את מה וזרק את הטלפון לפח האשפה.
יומיים לאחר מכן דפק בדלת מאבד המכשיר בעצמו וביקש אותו, תמיר הגיב לו באדיבות כי מכיוון שאמר בעצמו מראש כי אין לו מה לעשות עם הטלפון ולא בא כבר הרבה זמן לקחת אותו החלטתי לזרוק אותו לפח.

האבד טען לו לאמתו כי בסוף הוא התקשר אלו שהוא כן רוצה את הטלפון ואם כן היה אל תמיר לשמור אותו או להתקשר אלו שוב לפני שזרק אותו שיבא לקחת או שהוא זורק.

עם מי מהם הדין?
מקורות: גמרא בבא מציעא דף לה. לד:

לאחר הדיון עם הרב,
רוצים לדעת מה התשובה שלנו
עיין בסוף החוברת עמ' 47 סעיף 4

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא לה.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [סנהדרין מנ: ע"ש], **ב)** [בבא קמא לח:], **ג)** [לקמן מב.], **ד)** לעיל מז:, **ה)** [בבא מתרא קלט:], **ו)** לקמן לו: כתובות כ. עח: בבא קמא פח: בבא מתרא נ. קלט: **ז)** כמו לעיל טו ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא אמר רב יוסף שים עליס שנשרפה: **(ב)** שם הכ לי כיפאי אמר: **(ג)** שם זמנה אורתה: **(ד)** תוס' ד"ה זמנה וכו' לא מהדר נימא מה מכר:

תורה אור השלם

א) חֵמֶת יְשָׁרִים תַּנְחֵם וְסֶלֶף בֹּגְדִים יְשָׁדֵם: [משלי יא, ג]

ב) וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְיָ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּבָאתָ וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ: [דברים ו, יח]

הגהות וציונים

א) [נראה דצ"ל רבה] (גליון) כ"ה מהר"ם. דפו"י **רב יוסף**, וכ"ה בכל הכת"י (דק"ס). [ועפי"ז יש להבין הנוסח שבגליון להלן אות ח]: **ב)** ברישב"א מי נשבע תחילה **מי שהפקדון אצלו** (כדלעיל בברייתא), וכמו בשבועות: **ג)** צ"ל **אותיבתיהו** (יעב"ץ, וכ"ה בראב"ש ובפסקי רי"ד ובקצת כת"י), ובר"ח ובר"ף ובקצת כת"י **אנחתיהו**: **ד)** צ"ל **הוו** (דפו"י). ברש"י ובראשונים **דהא** הוו. בכמה כת"י ליתא "דהא הוו כיפי מעיקרא", ועי' רשב"א ורימט"א: **ה)** נ"א מכת"י **חוב והדר ושמו** (וכן בפסקי רי"ד **ואזול ושמו ליה**) לבעל חוב דידיה (ועי' בשמ"ק בשם שטה, וברש"ש): **ו)** רש"י שבריי"ף, נמו"י וקצת כת"י ומכרה **או הורישה או נתנה**: **ז)** יש להוסיף **ליה** (באה"מ, וכ"ה בכת"י ובאו"): **ח)** גירסת מהרש"א **לרב הונא** (גליון) הוא נוסח דפו"י, ולמהרש"א הוא הנכון, דלא כמהרש"ל ומהר"ם שהגיהו "לרבא": **ט)** דפו"י **בדהיכא** דאיכא, ורש"ל הוסיף **לא עבדי ליה טבא** (כלפנינו בתוס'), ולפי מה שהוגה **בר היכא**. אין צורך להגהת רש"ל. (ובכת"י **(באב"א)**) היכא **דליכא** פסידא דאחריני ולכך וכו'):

משנת ראשונים

גזירה שמא יטען ויאמר לו אחר שבועה מצאתיה. לא שיהא חשוד שנשבע לשקר אלא חפש ולא מצא ונשבע שאינו יודע שהיא ברשותו ושוב מצאה ויפסול את זה לשבועה. **[תוספות הרא"ש]** **אמר ליה כל לא ידענא פשיעותא היא.** כל לרבות אפי' היכא דאמר יודע אני שהנחתים במקום המשתמר אלא שאינו זכור מקומם דאפ"ה חשיב פשיעותא כי היה לו להניחו במקום שיוכל ליתנו לו כשיתבענו ממנו, ומכאן דן רבינו בסרסור שנתנו לו חפץ למשכן ואח"כ אמר איני יודע היכן משכנתיי שהוא חייב ואפי' היה סרסור בחנם וכ"ש אם היה בשכר. **[הריטב"א]** **והלכתא שומא הדר לעולם משום שנאמר ועשית הישר והטוב.** **[מאירי]** **באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות.** [תוספות הרא"ש] **חשק שלמה על ר"ח** ב) נראה לתפר כאן ול"ל ופרק רב אמי דזה נשבע פשיעותו והלה נשבע כמה היה שוה וכו'. **[הרשב"א, כתובות נ.]**

מגו דמשתבע מלוה שאינו ברשותו כו'. לרבה[ט] ולרב יוסף לא פריך אלא לאביי ורב אמי:

תהא במאמינו. בריש לא מצי לאוקמי הכי משום דהתם לא ירלה להאמינו כיון שע"י כן לא יוכל לישבע אבל הכא אין כאן שבועה ואע"פ שמפסיד במה שמאמינו שבועה שהיה יכול לגבות עליו אינו מושם:

ואותביניה שי"ם. וצ"ל דיוקרא דכיפי הוי שבתא דעלמא כמו כפילא ולא דמי לגיזות וולדות דאותו שבת ניכר בגוף הבהמה: **אטרחיה** לב"ד. דלא דמי לאטרחיה לשבועה דקני כפילא לרבא כשאילא אמרי כן (בב"ק דף קח.) דהתם משלם ברצונו אבל רב נחמן הוצרך לגבות אפדנו:

זבנה כו'. וא"ת ואמאי לא מהדר (ד) מה מכר דאשון לשני כל זכות שתבע לידו[ו] וי"ל דהראשון מן הדין נמי אין מחזיר שמכורה היא לו שהרי אוכל פירות בלא נכייתא אלא משום ועשית הישר והטוב מהדר ולכך שני לא מהדר:

לוקח הוי. אפי' אי הוי יורש לא מהדר כדאמר זבנה אורתה כו' אלא משום לא מהדרינן ליה נקטיה דאי יורש הוי שהכין ליה אבל אביו ואע"ג דבפרק יש נוחלין (נ"ב דף קלט: ופס ד"ה התם) מסיק דטבא ליה עבדו ליה או יורש או לוקח הא אמרינן התם בר היכא[ט] דאיכא פסידא לאחריני לא עבדי ליה טבא ולכך הכא לא הוי יורש משום פסידא דמלוה ולא מהדר ממה נפשך דאפי' יורש הוי לא מהדר ודר' יוסי בר חנינא מפרש התם דלקוחות אפסדו אנפשייהו: רבא

מגו דמשתבע מלוה שאינו ברשותו היכי מצי מפיק לה אמר (ה) רבא[ט] שיש עדים שנשרפה אי הכי מהיכא מייתי לה אלא אמר רב יוסף שיש עדים שנגנבה סוף סוף מהיכא מייתי לה דטרח ומייתי לה אי הכי כי משתבע מלוה נמי לטרח לוה וליתי בשלמא מלוה ידע מאן קא עייל ונפק בביתיה ואזיל וטרח ומייתי לה אלא לוה מי ידע מאן עייל ונפיק בביתיה דמלוה אביי אומר גזירה שמא יטעון ויאמר לו אחר שבועה מצאתיה[ו] רב אשי אמר[א] זה נשבע וזה נשבע זה נשבע שאינה ברשותו וזה נשבע כמה היה שוה והכי קאמר מי נשבע תחילה[ב] מלוה נשבע תחילה[ג] שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא אמר רישא דסיפא תיובתא לרב הונא סלע הלוויתני עליו שתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלוויתיך עליו סלע היה שוה פטור ואם איתא לדרב הונא מגו דמשתבע מלוה שאינה ברשותו[ד] לישתבע נמי אגילגול שבועה כמה היה שוה אמר רב אשי אמרי'ה לשמעתא קמיה דרב כהנא ואמר לי[ה] תהא במאמינו ונהמניה לוה למלוה נמי בהא כמה הוה שוה לא קים ליה בגויה ונהמניה מלוה ללוה דקים ליה בגויה לא מהימן ליה ומאי שנא לוה דמהימן ליה למלוה ומאי שנא מלוה דלא מהימן ליה ללוה לוה מקיים ביה במלוה[א] תומת ישרים תנחם מלוה מקיים ביה בלוה[א] וסלף בוגדים ישדם: ההוא גברא דאפקיד כיפי גביה חבריה אמר ליה הב לי[ג] כיפי אמר ליה לא ידענא היכא אותבינהו[ז] אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה[ח] כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים לא שילם אזל רב נחמן אגביה לאפדניה מיניה לסוף אישתכח כיפי ואיקור אמר רב נחמן[ט] הדרי כיפי למרייהו והדרא אפדנא למרה אמר רבא הוה יתיבנא קמיה דרב נחמן ופרקין המפקיד הוה ואמרי ליה שילם ולא רצה לישבע ולא אהדר לי ושפיר עבד דלא אהדר לי מאי טעמא[י] התם לא אטרחיה לבי דינא הכא אטרחיה לבי דינא למימרא דסבר רב נחמן דשומא הדר שאני התם דשומא בטעות הוה דקא הוה[ט] כיפי מעיקרא. [ז] אמרי נהרדעי שומא הדר עד תריסר ירחי שתא ואמר אמימר אנא מנהרדעא אנא וסבירא לי שומא הדר לעולם[ח] והלכתא שומא הדר לעולם משום שנאמר[כ] ועשית הישר והטוב.[ב] פשיטא שמו ליה לבעל חוב ואזל איהו ושמה[ט] לבעל חוב דידיה אמרינן ליה לא עדיף את מגברא דאתית מינה[י] זבנה (ג) אורתא ויהבה במתנה ודאי הני מעיקרא אדעתא דארעא נחות ולאו אדעתא דזוזי נחות[כ] שמו לה לאשה ואינסיבא או שמו מינה דאשה ואינסיבא ומתה[כ] בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מיהדר ולא מהדרינן ליה[ו] דאמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו[ל] האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אגביה

ברזל שהן קיומין לבעל, אלא עיכבתן לעצמה להיות נכסי מלוג הקרן שלה והבעל אוכל פירות: **בעל.** בנכסי מלוג של אשתו: **לוקח הוי.** דין לוקח נתנו בו חכמים, הלכך לא מיהדר היכא דשמו לה ואינסיבא ומתה וירשה בעלה, דלאמרינן זבנה אדעתא דארעא נחות: **ולא מהדרינן ליה.** היכא דשמו מינה ואינסיבא ומתה וירשה בעלה ובא להחזיר החוב וליטול הקרקע לא מצי למימר יורשה אני, דלוקח שויה רבנן ולא כיורש: **האשה שמכרה בנכסי מלוג.** להיות הבעל אוכל פירות בחייה וגוף הקרקע יהיה ללוקח לכשתמות, ומתה: **בעל מוציא.** גוף הקרקע מיד הלקוחות, והכי מוקי לה בפרק האשה בכתובות (דף עח:) תקנת אושא בגופה של קרקע לאחר מיתה, אלמא לוקח שויהו רבנן וא"ל אי לקחתי ראשון, דאי כשאר יורש שמכר אביו נכסיו בחייו אין לו ירושה כהן: **באושא התקינו.** כשהיתה סנהדרין באושא, שגלתה ושבה שם סנהדרי גדולה דלאמרינן בר"ה (דף לא.) גבי עשרה מסעות אגביה

עין משפט נר מצוה

יג **א** ב מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה הל' ד סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' עב סעי' י:

יד **ג** ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' יב:

טו **ה** מיי' פ"ד מהל' שלוה ופקדון הל' ז סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' ולא סעי' ז:

טז **ו** ז מיי' שם פ"ח הל' ג סמג שם טוש"מ סי' ולה:

יז **ח** מיי' פכ"ב מהל' מלוה הל' טז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קג סעי' ט:

יח **ט** י **כ** מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעי' י:

יט **ל** מיי' פכ"ב מהל' גזלה הל' ז ועיין במ"מ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ל סעי' ט:

רבינו חננאל

וקשיא לן וכי תקנתא לרשיעי עבדינן, אלא שמא ישבע הלוה ויציא המלוה את הפקדון ונמצאת שבועת הלוה שיצאה לבטלה. **ואמרי' אם איתא לדרב הונא** כיון שנשבע המלוה שאינה ברשותו אינו יכול להוציא הפקדון, שכבר נשבע שאינו ברשותו. **ג)** והלה נשבע כמה היה שוה ומתני' הכי קתני מי נשבע תחלה מי שהפקדון אצלו שאם ישבע הלוה תחלה חיישינן שמא יוציא המלוה את המשכון ונמצאת שבועה זו לבטלה, ושאר השמועה פשוטה היא. **ההוא דאפקיד כיפי גביה חבריה** ואמר לא ידענא היכא אנחתיהו, אמר ר' נחמן כל לא ידענא פשיעותא היא, חייביה לשלומי, לא שילם ירד רב נחמן לנכסיו ושם לאפדני ויהבה לבעל הפקדון בדמי דהנהו כיפי דפשע בהו. **פי' אפדנא.** חצר. לסוף אישתכח כיפי ואוקירו בדמיהן, מריה דכיפי אמר הב לי כיפאי וטול אפדנא, והלה אומר לא כי אלא מעידנא דשקלית לאפדניי זבינא אנא בכיפי וברשותי אוקירו, רדן ר' נחמן כיון דהא שומא דשמו ליה לאפדנא שומא בטעות הואי דהא הוו כיפי ולא אבדו וקיימא לן פקדון כל היכא דאיתיה ברשותיה דמריה קאי לאו שומא הוא והדר אפדנא למריה והדרי כיפי למרייהו. **ואסיק' שומא הדרא לעולם** משום שנאמר ועשית הישר והטוב והני מילי אם לא מכרה אבל אם מכרה לאחר או נתנה במתנה או הורישה לא הדרא. **וכן אם שמו ב"ד שדה לאשה.** במלוה שהיא נושה לאחרים וניסת והכניסה שדה זו לבעלים, או שמו שדה אשה לנושה שלה וניסת, לא מהדרינן ליה לבעל ולא מהדרינן מיניה דבעל דכובני דמי, וקיימא לן בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מהדר ולא מהדרינן ליה דאמר ר' מהדרינן ליה דאמר ר'

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

אִיתָא - ואם אכן ישנו לָדין זה **דְּרַב הוּנָא** שבכל מקרה שהשומר משלם עליו להישבע שאינה ברשותו, הלא **כֵּיוָן דְּמִשְׁתַּבַּע מַלְוֶה** שבועה זו **שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ, הֵיכִי מָצֵי מַפִּיק לָהּ** - כיצד יוכל אחר כך להוציאה, ואיך אמרה המשנה שיש לחשוש שאם ישבע הלוה יוציא המלוה את הפקדון ויפסלנו, הלא נשבע שאין היא ברשותו.

הגמרא מיישבת תמיהה זו על רב הונא, בכמה יישובים: א. אָמַר רָבָא, מדובר במשנה באופן שאינו נשבע שבועה זו, שאז יש לחוש שיוציא אחר כך את הפקדון, וכגון **שֶׁיֵּשׁ עֵדִים שֶׁנִּשְׁרְפָה**, שאז אין צורך שישבע שאינה ברשותו, שהלא גם העדים מעידים כן.

שואלת הגמרא, אִי הָכִי - אם כך מדובר, שיש עדים שנשרפה, **מַהֵיכָא מַיְיתִי לָהּ** - מהיכן יביאנה, שנחשוש שאם ישבע הלוה יוציא המלוה את הפקדון[א].

הגמרא מיישבת באופן שונה: אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף, מדובר במשנה **שֶׁיֵּשׁ עֵדִים שֶׁנִּגְנְבָה**, ולכן אינו צריך עתה להישבע שאינה ברשותו, וכיון שהפקדון בעולם יש לחשוש שאחר שישבע הלוה יוציאנה המלוה ויוכיח לכל שנשבע הלוה שבועת שקר.

שואלת הגמרא: אף שאין מדובר שיש עדי שריפה אלא עדי גניבה, **סוֹף סוֹף מַהֵיכָא מַיְיתִי לָהּ** - מהיכן יביאנה להכחיש בה את דברי הלוה.

משיבה הגמרא: יש לחשוש משום **דְּטָרַח וּמַיְיתִי לָהּ** - שיטרח ויביאנה, על ידי שיחזר וישאל מי הם הנכנסים לביתו וימצא הגנב.

שואלת הגמרא: אִי הָכִי - אם כך אנו חוששים, שהמלוה יביאנה, אם כן **כִּי** - כאשר **מִשְׁתַּבַּע מַלְוֶה נַמִּי לִטְרַח לְוֶה וְלֵיתֵי** - גם כאשר נשבע המלוה עדיין יש לחשוש שיטרח הלוה ויביאנה להכחיש את דבריו[ב].

משיבה הגמרא: בִּשְׁלָמָא - מובן הדבר **שֶׁמַּלְוֶה יָדַע מֵאַן קָא עָיֵיל וְנָפֵק בְּבֵיתֵיהּ וְאָזֵיל וְטָרַח וּמַיְיתִי לָהּ** - יודע הוא מי נכנס ויוצא בביתו ולכן יכול לחפש אחריהם ולטרוח ולהביאנה, **אֶלָּא לְוֶה מִי יָדַע מַאן עָיֵיל וְנָפֵיק בְּבֵיתֵיהּ דְּמַלְוֶה** - וכי יודע הוא מי נכנס ויוצא בבית המלוה, שאנו חוששים שמא ישיג מהם את הפקדון. ונמצא שאכן ניתן לומר שבמשנה מדובר באופן שאין המלוה צריך להישבע שאינה ברשותו, כיון שיש עדים שנגנבה ואין לחשוש שעיניו נתן בה, ובכל זאת יש לחשוש שמא יטרח וישיג את הפקדון ויכחיש את הלוה, ולכן ישבע המלוה.

ב. אַבָּיֵי אוֹמֵר, יש לבאר את המשנה שלא באו עדי שריפה או גניבה, ואכן על המלוה להישבע שאינה ברשותו, ומכל מקום אמרו חכמים שיש להפוך את השבועה כמה היה שוה, **גְּזִירָה שֶׁמָּא יִמְעוֹן** המלוה **וְיֹאמַר לוֹ** ללוה, **אַחַר שְׁבוּעָה מְצָאתִיךָ**, ונמצא שלא הוכחשה שבועתו שאינה ברשותו, שאז עדיין לא ידע שהיא ברשותו[ג].

ג. רַב אַשִּׁי אָמַר, כך כוונת המשנה, **זֶה נִשְׁבַּע וְזֶה נִשְׁבַּע**, גם הלוה וגם המלוה זקוקים להשבע, **זֶה** - המלוה, **נִשְׁבַּע שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ, וְזֶה** - הלוה, **נִשְׁבַּע כַּמָּה הָיָה שָׁוֶה** המשכון, **וְהָכִי קָאָמַר** - וכך כוונת המשנה, **מִי נִשְׁבַּע תְּחִילָּה, מַלְוֶה נִשְׁבָּע תְּחִילָּה, שֶׁמָּא יִשְׁבַּע זֶה** - הלוה, קודם שנשבע המלוה שאינה ברשותו, **וְיוֹצִיא הַלָּה אֶת הַפִּקָּדוֹן** ויראה לכל שנשבע לשקר, ואינו מכחיש את דבריו שאינה ברשותו, שעדיין לא נשבע על זה[ד].

הגמרא מקשה קושיא נוספת ממשנה זו על דברי רב הונא: רַב הוּנָא בַּר תַּחְלִיפָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר, רִישָׁא דְּסֵיפָא שבמשנה, דהיינו הדין הראשון בחציה השני, היא **תְּיוּבְתָּא** - תשובה ופירכא לְחידושו של **רַב הוּנָא**. נאמר במשנה, **סָלַע הִלְוִיתַנִי עָלָיו שְׁתַּיִם הָיָה שָׁוֶה וְהַלָּה אוֹמֵר לֹא כִּי אֶלָּא סֶלַע הִלְוִיתִיךָ עָלָיו סֶלַע הָיָה שָׁוֶה פָּטוּר. וְאִם אֵיתָא לְדְרַב הוּנָא** - ואם יש למלוה להישבע שאינה ברשותו כדברי רב הונא, אם כן קשה, **מִגּוֹ** - מתוך **דְּמִשְׁתַּבַּע מַלְוֶה שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ, לִישְׁתַּבַּע נַמִּי אַגִּילְגּוּל שְׁבוּעָה כַּמָּה הָיָה שָׁוֶה** - שישבע המלוה גם כן כמה היה שוה, ומטעם גלגול שבועה[ה], שאדם שכבר מוטלת עליו חובת שבועה, יכולים להטיל עליו להישבע אגב שבועה זו אף על עניינים נוספים[ו]. ומוכח מזה, שאין מוטלת על המלוה שום שבועה, גם זו שאינה ברשותו, ולכן אין לגלגל עליו שבועה כמה היה שוה.

מיישבת הגמרא: **אָמַר רַב אַשִּׁי, אַמְרִיתָהּ לְשִׁמְעָתָא קַמֵּיהּ** - אמרתי את הסוגיא הזו לפניו **דְּרַב כַּהֲנָא, וְאָמַר לִי**, יש ליישב קושיא זו ולומר **שתְּהֵא** המשנה מדברת **בְּמַאֲמִינוֹ** לוה למלוה שאינה ברשותו, ולכן אי אפשר לגלגל עליו להישבע כמה היה שוה[ז].

שואלת הגמרא: וְנָהֲמְנֵיהּ - ולמה לא יאמין **לְוֶה לְמַלְוֶה נַמִּי בְּהָא** - גם בשאלה זו **כַּמָּה הֲוָה שָׁוֶה** המשכון, כשם שהוא מאמינו שאינה ברשותו ואינו מזקיקו להישבע על כך.

משיבה הגמרא: אין הלוה מאמין בכך למלוה, לפי שהוא אומר **שלֹּא קִים לֵיהּ בְּגַוֵּיהּ** - אין המלוה בקי בטיבו של המשכון לדעת שוייו משום שלא נתן דעתו עליו, ולכן אין לסמוך עליו ללא שבועה.

שואלת הגמרא: וְנָהֲמְנֵיהּ - ויאמין **מַלְוֶה לַלְוֶה** כמה היה שוה המשכון, **דְּקִים לֵיהּ בְּגַוֵּיהּ** - שהרי בקי הוא בכך, שכיון שהוא שלו ודאי הוא יודע את ערכו.

משיבה הגמרא: לֹא מְהֵימְנָן לֵיהּ - אין המלוה מאמין ללוה.

ונמצא שהדין האמור במשנה שפטור המלוה כאשר הוא כופר הכל וטוען שערך המשכון היה שוה לערך ההלואה ויצא זה בזה, הרי זה באופן שהמלוה נאמן על הלוה והלוה לא נאמן על המלוה, [שאילו היו שניהם נאמנים זה על זה, לא היו באים לדין על ערך המשכון]. וכיון שנאמן המלוה על הלוה אין הוא מזקיקו להישבע שאינה ברשותו, ומפני כך גם אינו יכול לגלגל עליו את השבועה כמה היה שוה.

שואלת הגמרא: וּמַאי שְׁנָא לְוֶה דִּמְהֵימְנָן לֵיהּ לְמַלְוֶה וּמַאי שְׁנָא מַלְוֶה דְּלֹא מְהֵימְנָן לֵיהּ לַלְוֶה - למה נקטה המשנה את הדין שאין המלוה נשבע ללוה, באופן שנאמן המלוה ללוה ואין נאמן הלוה למלוה.

משיבה הגמרא: לְוֶה מְקַיֵּים בֵּיהּ בְּמַלְוֶה את האמור בפסוק (משלי יא ג) 'תֻּמַּת יְשָׁרִים תַּנְחֵם'[ח], שמזה יש ללמוד שאם ראית אדם שנתעשר מן השמים תדע שאדם נאמן הוא, שאלמלא זאת לא זכה לכך. ולכן כיון שהמלוה הוא בעל ממון, יודע הלוה שאדם נאמן הוא ויש לסמוך עליו. ואילו **מַלְוֶה מְקַיֵּים בֵּיהּ בַּלְוֶה** את האמור בהמשך הפסוק 'וְסֶלֶף בּוֹגְדִים יְשָׁדֵם', שמי שאינו נאמן מתרושש ונחסר, ולכן כיון שרואה המלוה שנזקק לו הלוה, והיינו שעני הוא, אינו מאמינו כמה שוה המשכון, ועליו להשבע על כך:

★

הגמרא מביאה מעשה בענין זה של הקנאת כפל: הַהוּא גֻּבְרָא דְּאַפְקִיד כֵּיפֵי גַּבֵּיהּ חַבְרֵיהּ - מעשה באדם שהפקיד נזמים[ט] אצל חבירו, לאחר זמן **אָמַר לֵיהּ** מפקיד לשומר, **הַב לִי כֵּיפַי** - החזר לי את נזמי. **אָמַר לֵיהּ** השומר, **לֹא יָדַעְנָא הֵיכָא אוֹתְבִינְהוּ** - איני יודע היכן הנחתים. **אָתָא לְקַמֵּיהּ** - בא אותו אדם לפני **דְּרַב נַחְמָן, אָמַר לֵיהּ** רב נחמן, **כָּל לֹא יָדַעְנָא כְּשִׁיעוּתָא הִיא** - כל שומר שאינו יודע היכן הניח את הפקדון, נחשב הדבר כפשיעה[י], שהיה לו לזכור את מקומו[יא], ועל כן **זִיל שַׁלֵּים** - לך ותשלם את דמי הנזמים[יב]. **לֹא שִׁילֵּם** אותו אדם, **אֲזַל** - הלך **רַב נַחְמָן, אַגְּבֵיהּ לְאַפַּדְרָנֵיהּ מִינַּיְיהוּ** - גבה ממנו את הטרקלין[יג] שהיה לו, בפרעון דמי אלו שנתחייב בהם. **לְסוֹף אִישְׁתַּכַּח כֵּיפֵי וְאִיתְּיַקַּר** - לאחר מכן נמצאו הנזמים, אלא שבינתיים התייקרו. **אָמַר רַב נַחְמָן**, הדין בזה הוא, **הַדְרֵי כֵּיפֵי לְמָרְיְיהוּ וְהָדְרָא אַפַּדְנָא לְמָרָהּ** - חוזרים הנזמים לבעליהם, המפקיד, וחוזר הטרקלין לשומר.

אָמַר רָבָא, הֲוָה יָתִיבְנָא קַמֵּיהּ - הייתי יושב לפניו **דְּרַב נַחְמָן** כשדן דין זה, **וּפְרָקִין הַמַּפְקִיד הֲוָה** - והפרק בו עסקנו היה פרק המפקיד, **וְאָמְרִי לֵיהּ** - ושאלתיו לרב נחמן על מה שפסק, הלא שנינו במשנה שאם **שִׁילֵּם** השומר **וְלֹא רָצָה לִישָׁבַע** ולהיפטר, זכה בפקדון, ואם כן כאן ששילם השומר, יש לנו לומר שזכה בנזמים ואם התייקרו דמיהם, נשתכר בכך, שרווח היוקר שלו הוא[יא], ואיך אמרת שמשיבים אותם למפקיד[יב]. **וְלֹא אַהְדַּר לִי** - ולא השיב לי רב נחמן על שאלה זו, **וְשַׁפִּיר עָבֵד דְּלֹא אַהְדַּר לִי** - וטוב עשה שלא השיבני, **מַאי טַעְמָא** - מה טעם, לפי שאין דומה דין המשנה למעשה זה, **דְּהָתָם לֹא אַטְרְחֵיהּ לְבַי דִּינָא הָכָא אַטְרְחֵיהּ לְבַי דִּינָא** - שם בדין

א. **אמנם** כוונת רבה היתה שהעדים אמרו שראו בגד עם סימן פלוני שנשרף, והלוה אומר שבגד זה שלו היה, שעדיין יש לחשוש שמא אחר היה ויוציא המלוה את הפקדון אחר שישבע הלוה. ושאלת הגמרא היתה שאם סומכים על עדותן שלא להשביעו שאינו ברשותו, יש לסמוך גם שלא יוציאנו עוד המלוה. חידושים המיוחסים לריטב"א (ד"ה ש"פ וד"ה פ' הכי). ב. **ואין** להקשות שגם בלא זה הדין נותן שישבע קודם המלוה שאינה ברשותו, שהיה מקום לומר שכיון ששבועתו מדרבנן ואילו שבועת הלוה מן התורה, יוכלו בית דין להקדים את שבועת הלוה, ולכן אומרת המשנה שאין לעשות כן. ריטב"א (ד"ה מי נמצא). ג. **וכמו** שדרשו בקידושין (מז:) משבועת סוטה. ד. **ואין** הקושיא אלא לתירוציהם של אביי ורב אשי לעיל, שהרי לפי התירוצים האחרים, שיש עדים שנשרפה או שנגנבה, אינו צריך להישבע על כך. תוספות (ד"ה מגו). ה. **תומתם** של הישרים [והליכתם בדרך הנכונה] תנהלם ותנהיגם. על פי רש"י במשלי (פסז). ו. **רש"י** (ד"ה כיפי). ובעירובין (לז: ד"ה כיפי) כתב רש"י פירוש נוסף שהם מרגליות. ז. **מלשון** הגמרא משמע שהחיוב הוא מדין פשיעה ששומר חייב בה, ואם היה בעליו עמו היה פטור, וכן אם מקרה זה לא היה בשומר אלא באדם אחר שהטמין ושכח היכן המקום היה נפטר. אולם בנתיבות המשפט (פ' ל"ג ס"ק יד) כתב שנראה לו שחיובו הוא משום מזיק, וכל אדם חייב באופן זה כשהטמין ממון חבירו ושכח מקומו, כיון שעשה מעשה בחפץ ועל ידי כך ניזוק. ועיין במילואי משפט שם שבראשונים ובאחרונים לא משמע כן. ח. **שאפילו** הניחם במקום המשתמר, היה לו לזכור היכן הניחם כדי שיוכל להשיבם לבעלים. ריטב"א (ד"ה הטוען). והמאירי (להלן מב. ד"ה כל) הביא שיטה שהפשיעה היא מה שאינו יודע אם הניחם במקום המשתמר או לא, שאם הוא בטוח שהניחם במקום המשתמר אין זו פשיעה אלא אבידה, ושומר חינם פטור עליה. ט. **לשון** השו"ע (חו"מ פ' רלא ס"ז) ש'אינו יכול לומר לו המתן עד שאבקש ואמצא ואחזיר לך, אלא חייב לשלם מיד'. וכתב בביאור הגר"א (ס"ק מז) שמקורו מהאמור כאן 'זיל שלים' שהכוונה שישלם מיד ואינו צריך להמתין לו שיחפש. י. **כן** פירש רש"י בשבת (מז: ד"ה פפנקא). ובר"ח כאן (ד"ה פימוס) כתב שהוא חצר. יא. **וצריך** לומר שהיוקר נחשב 'שבחא דמעלמא', ככפל, ואינו כגיזות וולדות, שהם שבח שבגוף הפקדון, שכיון שהם ניכרים בגוף הבהמה אינו מקנה אותם, מה שאין כן ביוקר. תוספות (ד"ה ותפיסיה). יב. **וברעק"א** (ד"ה ופיקון) הקשה שלא מצאנו שמי שרצה להיפטר ונתחייב בטענתו לשלם שיקנו לו את הכפל, ובפרט לשיטות שאם יש עדים שהוא מחויב שאינו מקנה לו הכפל, פשוט שגם כאן אינו מקנה

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא לה.

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) [סנהדרין מנ: ע"ש], (ב) [בבא קמא לח:], (ג) [לקמן מב.], (ד) לעיל טז:, (ה) [בבא מתרא קלט:], (ו) לקמן לו: [מכות כ. עח: בבא קמא פח: בבא מתרא נ. קלט:], (ז) כמו לעיל טו ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא אמר רב יוסף שם עדים שנסרפה: (ב) שם הכי לי כיפאי אמר: (ג) שם זמנה אורתה: (ד) תוס' ד"ה זמנה וכו' לא מהדר נימא מה מכר:

תורה אור השלם

א) תֻּמַּת יְשָׁרִים תַּנְחֵם וְסֶלֶף בֹּגְדִים יְשָׁדֵם: [משלי יא, ג]

ב) וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְיָ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּבָאתָ וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ: [דברים ו, יח]

הגהות וציונים

(ג) [נראה דצ"ל רבה (גלילון) כ"ה מהר"ם. דפו"י רב יוסף, וכ"ה בכל הכת"י (דק"ס). [ועפ"ז יש להבין הנוסח שבגליון דהלן אות ח]: (ד) ברשב"א מי נשבע תחילה מי שהפקדון אצלו (כדלעיל בברייתא), וכמו בשבועות: (ה) צ"ל אותיבתינהו (יעב"ץ, וכ"ה בראש"ש ובפסקי רי"ד ובקצת כת"י), ובר"ח וברי"ף ובקצת כת"י אנחתינהו: (ו) צ"ל הוו (דפו"י). ברש"י ובראשונים דהא הוו. בכמה כת"י ליתא "דהא הוו כיפי מעיקרא", ועי' רשב"א וריטב"א: (ז) נ"א מכת"י חוב והדר ושמו (וכן בפסקי רי"ד ואזול ושמו ליה) לבעל חוב דידיה (ועי' בשמ"ק בשם שטה, וברש"ש): (ח) רש"י שברי"ף, נמו"י וקצת כת"י ומכרה או הורישה או נתנה: (ט) יש להוסיף ליה (באה"מ, וכ"ה בכת"י ובאו"ז): (י) גירסת מהרש"א לרב הונא (גלילון) הוא נוסח דפו"י, ולמהרש"א הוא הנכון, דלא כמהרש"ל ומהר"ם שהגיהו "לרבא": (כ) דפו"י בדהיכא דאיכא, ורש"ל הוסיף לא עבדי ליה טבא (כלפנינו בתוס'), ולפי מה שהוגה בר היכא. אין צורך להגהת רש"ל. (ובכת"י (באב"א) [בד"א] היכא דליכא פסידא דאחריני ולכך וכו'):

משנת ראשונים

גזירה שמא יטעון ויאמר לו אחר שבועה מצאתיה. לא שיהא חשוד שנשבע לשקר אלא חפש ולא מצא ונשבע שאינו יודע שהיא ברשותו ושוב מצאה

איתא לדרב הונא. שהשומר המשלם דמיס נשבע שאינה ברשותו, אמאי מיישין לשמא יוציא היא אשתבע: שיש עדים שנשרפה. דהשתא לא אשבעינהו שהרי הביא עדים: טרח ומייתי לה. מחזר ושואל אחר הנכנסים בביתו וימצא הגנב: וזה נשבע. הלוה שהשבועה עליו נשבע כמה שוה: מלוה נשבע תחילה. שאינה ברשותו: רישא דסיפא היא תיובתא לרב הונא. ריש תמיעת מלוה, סיפא תמיעת לוה, ריש דסיפא דקתני פטור בתמיעת לוה: אגילגול שבועה. דטענה שאין בה שבועה עם טענה שיש בה שבועה מגלגלין עליו שבועה לישבע על שתיהן, וגילגול שבועה דאורייתא היא, בקדושין (דף מז:): תהא במאמינו. הא דקתני פטור במאמינו לוה למלוה שאינה ברשותו: לא קים ליה בגויה. מימר אמר לוה לא קיים למלוה בגויה דמשכון, ולא נתן דעתו עליו לדעת דמיו: מאי שנא בי. דנקט תנא למלתיה בהכי שזה נאמן על זה וזה אינו נאמן על זה: לוה מקיים במלוה. מקרא זה תומת יישרים תנחם, אם לא שאמר שנאמן ויש הוא לו היו מעשרין אותו מן השמים שנאמר תומת ישרים תנחם: כיפי. מזמיס: ואייקור. יתר על הדמיס שפרע לבעלים: הוה יתיבנא. כשהן דין זה: ופרקין המפקיד הוה. ובפרק זה היינו עוסקין: ואמרי ליה שילם ולא רצה לישבע. קתני מתני' דקני כפילא, והאי נמי שילם וליקני רווחא דאייקור: דשומא הדר. נכסי לוה שהמו ב"ד לבעל חוב מוחזק אליו אם נותן מעות לבעל חוב, כי הכא הדר אפדנא למרה: דשומא בטעות הוה. דסבור היה שאבדו הנזמיס והרי לא אבדו: דהא הוו כיפי מעיקרא. שהרי בתחילת השומא היו הנזמיס בידו ולא היה יודע, דאילו היה יודע שכן לא שמו לו הטרקלין, אבל שומא בב"ד שמין על שאין לו מעות והוא מייב לו הרי הוא כמלוה גמור ואינה מוחרת: אמרינן. לבעל חוב שני: לא עדיפת. מבעל חוב ראשון שבאת מכחו, כשם שהוא מחזירה ויטול מעותיו משום ועשית הישר והטוב אף אתה קבל מעותיך מבעליה הראשונים משום ועשית הישר והטוב: זבנה אורתה בי. בעל חוב ששמו לו קרקע ומכרה או שנתנה או הורישה: הני. אחרונים, או לוקח או יורש או מקבל מתנה: אדעתא דארעא נחות. שיהא קרקע שלהם ולא שיקבלו מעות, דאילו בעל חוב אית ביה משום ועשית הישר והטוב, דאמרינן לא היה לך עליו אלא מעות והרי הן לך, אבל אלו קרקע קנו: ואנסיבא. אפילו לא שמאתן לבעלה בכתובתה להיות נכסי לאח ברזל שהן קנויין לבעל, אלא שיכבתן לעלמה להיות נכסי מלוג הקרן שלה והבעל אוכל פירות: בעל. בנכסי מלוג של אשתו: לוקח הוי. דין לוקח נתנו בו חכמים, הלכך לא מיהדר היכא דשמו לה ואינסיבא ומתה וירשה בעלה, דאמרינן זבנה אדעתא דארעא נחות: ולא מהדרינן ליה. היכא דשמו מינה ואינסיבא ומתה וירשה בעלה ובא להחזיר החוב וליטול הקרקע לא מצי למימר יורשה אשה לנושה שלה ונישט, להיות הבעל אוכל פירות בחייה וגוף הקרקע יהיה לנוקח לכשתמות, אלא דכלוקח שויה רבנן ולא כיורש: האשה שמכרה בנכסי מלוג. להיות הבעל אוכל פירות בחייה וגוף הקרקע לכשתמות (דף עח:) תקנת אושא בגופה של קרקע לאחר מיתה, אלמא כלוקח שויהו רבנן ול"ל אי לקתני ראשון, דאי כשאר יורש שמכר אביו נכסיו בחייו אין לו ירושה בהן: באושא התקינו. כשהיתה סנהדרין באושא, שגלתה ושבה שם סנהדרי גדולה כדאמרינן בר"ה (דף לא.) גבי עשרה מסעות: אגביה

מגן דמשתבע מלוה שאינו ברשותו כו'. לרבה[ט] ולרב יוסף לא פריך אלא לאביי ורב אשי:

תהא במאמינו. בריש לא אי אוקמי הכי משום דהתם לא ילה להאמינו כיון שע"י כן לא יוכל לישבע אבל הכא אין כאן שבועה ואע"פ שמפסיד במה שמאמינו שבועה שהיה יכול לגלגל עליו אינו מושם:

ואותביניה שילם. ול"ל דיוקרא דכיפי הוי שבתא דעלמא כמו כפילא ולא דמי לגיזות וולדות דאותו שבת מיכר בגוף הבהמה: **אטרחיה** לב"ד. ללא דמי לאטרחיה לשבועה דקני כפילא לרבא כשאילם אחרי כן (בב"ק דף קח.) דהתם משלם ברצונו אבל רב נחמן הוצרך לגבות אפדנו:

זבנה בו'. וא"ת ואמאי לא מהדר (ד) מה מכר דאשון לא מהדר זכות שבתא לידו[ז] וי"ל דהראשון מן הדין נמי אין מחזיר שמכורה היא לו שהרי אוכל פירות בלא נכייתא אלא משום ועשית הישר והטוב מהדר ולכך אני לא מהדר:

לוקח הוי. אפי' אי הוי יורש לא מהדר כדאמר זבנה אורתה כו' אלא משום לא מהדרינן ליה נקטיה דאי יורש הוי מהדרינן ליה שהבן פוחה קרקע של אביו ואע"ג דבפרק יש נוחלין (ב"ב דף קנט: ופס ד"ה התם) מסיק דטבת ליה עבדו ליה או יורש או לוקח הא אמרינן התם בר היכא[ט] דאיכא פסידא לאחריני לא עבדי ליה טבא דאי הכא לא נוטל אלא מה שהוא יורש משום פסידא דמלוה ולא מהדר ממה שנפל דאפי' יורש הוי לא מהדר ודר' יוסי בר חנינא מפרש התם דלקוחות אפסדו אנפשייהו: רבא

אמר ליה כל לא ידענא פשיעותא היא. כל לרבות אפי' היכא דאמר יודע אני שהנתחתים במקום המשתמר אלא שאינו זכור מקומם דאפ"ה חשיב פשיעותא כי היה לו להניחו במקום שיוכל ליתנו לו כשיתבענו ממנו, ומכאן דן רבינו בסרסור שנתנו לו חפץ למשכן ואח"כ אמר איני יודע היכן משכנתיו שהוא חייב ואפי' היה סרסור בחנם וכ"ש אם היה בשכר. **[הריטב"א]** **והלכתא שומא הדר לעולם משום שנאמר ועשית הישר והטוב.** יש אומרים מכח סוגיא זו שאף שומת מטלטלין חוזרת ומ"מ לפי מה שפירשנו אין ראיה על זה מכאן אלא שהדברים נראין כן, ומ"מ פירשו בה דוקא במטלטלין שאין כיוצא בהם נמכר בשוק. **[מאירי]** **באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה וכו'.** אליבא דר"י דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי לא צריכא לתקנת אושא אלא לריש לקיש דאליבא דריש לקיש מסיק לה בפ' החובל (ב"ק ד' פח:) אי נמי לר"י נמי אצטריך כגון נותן מתנה לאשתו שקנתה ואין הבעל אוכל פירות. **[תוד"ה הבעל , כתובות נ.]** ומורנו ה"ר אברהם תירץ דנפקא מינה טובא, דאילו לרבי יוחנן כיורש הוי והדמים שנתן לה הלוקח הבעל היה צריך לפרוע ללוקח, אבל השתא תקנת אושא שויה כלוקח וטרפה ממנה בחנם. **[מהר"י כץ הובא בשיטמ"ק, ב"ק פח:]** **הבעל מוציא מיד הלקוחות.** מוציא לאו דווקא דכל ימי האשה הקרקע ביד הבעל ואוכל פירות והיא מוכרת הגוף מעכשיו והפירות לאחר מיתתה, והבעל מוציא מיד הלוקח הגוף שמכרה לו מעכשיו וישאר אצלו. **[רא"ש כתובות פרק ט' סי' י"ד]** פי' מוציא מהם זכותן, דעד שמתה היא זכותן תלוי ועומד בדין שמא יומות הוא בחייה והן נכנסין לנחלה. **[הרשב"א, כתובות נ.]**

חשק שלמה על ר"ח ט) נראה דתסבר כאן וא"ל ופריק רב אחי דזה נשבע שאינו ברשותו והלה נשבע כמה היה שוה וכו'.

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה הל' ד סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' עב סעי' י:

יד ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' יב:

טו ה מיי' פ"ד מהל' שאלה ופקדון הל' ז סמג עשין פח טוש"ע מ"מ סי' לא סעי' ז:

טז ו ז מיי' שם פ"ח הל' ג סמג שם טוש"מ סי' לה:

יז ח מיי' פכ"ב מהל' מלוה הל' טז סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קג סעי' ט:

יח טו י כ מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעי' י:

יט ל מיי' פכ"ב מהל' מלוה הל' ז ועיין במ"מ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ל סעי' ט:

רבינו חננאל

וקשיא לן וכי תקנתא לרשעי עבדינן, אלא שמא ישבע הלוה ויוציא המלוה את הפקדון ונמצאת שבועת הלוה שיצאה לבטלה. **ואמרי' אם איתא לדרב הונא** כיון שנשבע המלוה שאינה ברשותו אינו יכול להוציא הפקדון, שכבר נשבע שאינו ברשותו. ט) הלוה נשבע כמה היה שוה ומתני' הכי קתני מי נשבע תחלה מי שהפקדון אצלו שאם ישבע הלוה תחלה חיישינן שמא יוציא המלוה את המשכון ונמצאת שבועה זו לבטלה, ושאר השמועה פשוטה היא. **ההוא דאפקיד כיפי גביה חבריה** ואמר לא ידענא היכא אנחתינהו, אמר ר' נחמן כל לא ידענא פשיעותא היא, חייביה לשלומי, לא שילם ירד רב נחמן לנכסיו ושם לאפדני ויהביה לבעל הפקדון בדמי דהנהו כיפי דפשע בהו. **פי' אפדנא.** חצר. לסוף אישתכחה כיפי ואוקירו בדמיהן, מריה דכיפי אמר הב לי כיפאי וטול אפדנא, והלה אומר לא כי אלא מעידנא דשקלית לאפדניי זבינא אנא בכיפי וברשותי אוקירו, ודן ר' נחמן כיון דהא שומא דשמו ליה לאפדנא שומא בטעות הואי דהא הוו כיפי ולא אבדו וקיימא לן פקדון כל היכא דאיתיה ברשותיה דמריה קאי לאו שומא הוא והדר אפדנא למריה והדרי כיפי למרייהו. **ואסיק' שומא הדרא לעולם** משום שנאמר ועשית הישר והטוב והני מילי אם לא מכרה אבל אם מכרה לאחר או נתנה במתנה או הורישה לא הדרא. **וכן אם שמו ב"ד שדה לאשה.** במלוה שהיא נושה לאחרים וניסת והכניסה שדה זו לבעלים, או שמו שדה אשה לנושה שלה וניסת, לא מהדרינן ליה לבעל ולא מהדרינן מינה דבעל דכזבינו דמי, וקיימא לן בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מהדר ולא מהדרינן ליה דאמר ר' יוסי בר חנינא באושא התקינו

מגיהי

אגביה

מאירי

אגביה

מוציא מיד הלקוחות

מוציא מיד הלקוחות

מוציא מיד הלקוחות

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

המשנה, מקנה המפקיד לשומר את הפקדון אם שילם לו עליו, לפי שלא הטריחו לבית דין אבל כאן, במעשה של הנזמים שאבדו, כיון שהטריח השומר את המפקיד לבית דין, אין הוא מקנה לו את הפקדון[יג], ולכן אין רווח היוקר שלו, אלא משיבים את הנזמים והטרקלין לבעליהם הראשונים[יד].

הגמרא דנה אודות מה שהורה רב נחמן להשיב את הטרקלין לבעליו הראשון, דהיינו השומר: לְמֵימְרָא - האם נאמר שממעשה זה יש ללמוד **דְּסָבַר רַב נַחְמָן דְּשׁוּמָא** - קרקע שהעריכו את שוייה ונטלוה מאדם החייב ממון לחבירו על מנת לפרוע בה את חובו, **הָדַר** - חוזרת היא אליו אם טרח והשיג ממון ובא לפדותה, שלכן כאן הורה רב נחמן שישיבו את הטרקלין[טו] לבעליו הראשונים[טז].

דוחה הגמרא: אין ראיה שמשום ש'שומא הדר' הורה כן רב נחמן, שאף אם אין זה כך, אלא שאין הלוה יכול לשוב ולהוציא את הנכסים שניטלו הימנו לפרעון חובותיו, בכל זאת **שַׁאנִי הָתָם** - שונה מקרה זה שבא לפני רב נחמן, **דְּשׁוּמָא בְּטָעוּת הֲוָה, דְּקָא הֲוָה כִּיפֵי מֵעִיקָּרָא**[יז] - שהוברר שהנזמים לא אבדו כפי שחשבו, אלא היו כל העת בידו של השומר ולא ידע מכך, שאילו ידע לא היו בית דין נוטלים הימנו את טרקלינו, ולכן טעות היתה גבייה זו של הטרקלין ממנו ומשיבים אותו לשומר, מה שאין כן בכל אדם שאין לו מעות לשלם וגובים את נכסיו, יתכן ששם אין משיבים אותם אליו יותר, אפילו מצא ממון לפרוע בו את חובו ולפדות את הנכסים שכבר ניטלו הימנו בפרעונם, שכיון ששמו אותם בית דין על חובו הרי זו כמכירה גמורה שאינה חוזרת[יח].

הגמרא מביאה מחלוקת אודות משך הזמן שבו אומרים 'שומא הדר': אָמְרֵי נְהַרְדָּעֵי - אמרו חכמי נהרדעא, **שׁוּמָא** - קרקע שהעריכו את שוויה ונטלוה מאדם החייב ממון ונתנו אותה לחבירו על מנת לפרוע בה את חובו, **הָדַר** - חוזרת היא מהמלוה אל הלוה אם טרח והשיג ממון ובא לפדותה, **עַד תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא** - עד חלוף שנים עשר חודשי השנה בלבד, ולא אחרי שעובר זמן זה.

וְאָמַר אֲמֵימַר, אֲנָא מִנַּהְרְדָּעָא אֲנָא - אני הנני מנהרדעא, **וְאַף** על פי כן **סְבִירָא לִי** - דעתי היא **שׁוּמָא הָדַר לְעוֹלָם**, ולא רק בתוך שנה.

פסק ההלכה: וְהִלְכְתָא - ההלכה היא, **שׁוּמָא הָדַר לְעוֹלָם**, וטעם הדבר הוא **מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר** (דברים ו יח) **'וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב'**, ומעשה ישר וטוב הוא להשיבה לו לעולם, כאשר עלה בידו להשיג מעות כדי פדיונה.

הגמרא דנה בכמה אופנים האם אומרים בהם 'שומא הדר': א. פְּשִׁיטָא - דין פשוט הוא שאם **שָׁמוּ לֵיהּ** וגבו **לְבַעַל חוֹב** קרקע של אדם החייב לו, **וְאַזֵּל אִיהוּ וְשָׁמְהּ לְבַעַל חוֹב דִּידֵיהּ** - והלך בעל חוב זה, שקיבל את הקרקע עבור מה שחייבים לו, והגבה אותה לאדם שהוא עצמו חייב לו, שיכול בעל הקרקע הראשון לבוא אל זה שהקרקע הגיעה אליו ולפדותה הימנו, ואין הוא יכול לומר לא ממך קבלתיה אלא מזה שהיה חייב לי ממון, משום **דַּאֲמְרִינַן לֵיהּ** - אומרים אנו לו, **לָא עָדִיף אַתְּ מִגַּבְרָא דְּאָתֵית מִינַּיהּ** - אינך עדיף מזה שקיבלת ממנו, שכשם שממנו יכול היה בעל הקרקע הראשון לפדותה, משום 'ועשית הישר והטוב', אף ממך כן.

ב. ואם **זַבְנֵהּ** - מכרה בעל החוב ששמו לו את הקרקע, או **אוֹרְתָא** - שמת ועברה לרשות יורשיו, **וְיַהֲבָהּ** - או שנתנה **בְּמַתְּנָה, וַדַּאי הָנֵי מֵעִיקָּרָא אַדַּעְתָּא דְּאַרְעָא נְחוּת וְלָאו אַדַּעְתָּא דְּזוּזֵי נְחוּת** - ודאי שאלו, הקונה היורש ומקבל המתנה, באו לקרקע על דעת לקבל אותה עצמה ולא על דעת לקבל את דמיה, ואין זה ישר וטוב לנוטלה מהם, שמה שנוטלים מן הבעל חוב, לפי שאנו אומרים לו שחובך על בעל הקרקע היה חוב דמים, והרי לך את הדמים והשב את הקרקע, לא כן אלו שחפצו בקרקע עצמה, שאין לנוטלה מהם[יט].

ג. **שָׁמוּ לָהּ לְאִשָּׁה** קרקע בחוב שהיו חייבים לה, **וְאִינְסִיבָא** - ונישאה ועברה הקרקע לרשות הבעל, אפילו לא שמה אותה לבעלה בכתובתה שתהיה קרקע זו כ'נכסי צאן ברזל'[כ] שנחשבים קנויים לבעל, אלא השאירה קרקע זו לעצמה שתחשב כ'נכסי מלוג' שהקרן שלה והבעל אוכל פירות, **אוֹ שָׁמוּ מִינָּהּ דְּאִשָּׁה** - שגבו מאשה בחובה, **וְאִינְסִיבָא** - ונישאת, **וּמֵתָה**[כא], **בַּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ לוֹקֵחַ הָוֵי** - עשאוהו חכמים לעולם כלוקח וכקונה[כב] ולא כיורש, ועל כן אם שמו לאשה וגבו לה קרקע בחובה ומתה[כג] וירש את הקרקע, ואחר כך באו לפדותה הימנו, **לָא מִיהַדַּר** - אינו צריך להחזיר, שלוקח[כד] אינו צריך להשיב את הקרקע שקנה, כאמור בדין הקודם, **וְאִם** שמו מהאשה ונשאת ומתה[כה] וירשה בעלה, ובא להשיב את החוב בדמים וליטול את הקרקע בחזרה, **לָא מְהַדְּרִינָן לֵיהּ** - אין צריכים להשיבנה לו, ואינו יכול לומר יורש אני ובא לפדות במקומה, אלא לוקח הוא ואין לו זכות זו[כו].

הגמרא מביאה את המקור לכך שהבעל לוקח ולא יורש: דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, בְּאוּשָׁא, אליה גלה בית הדין הגדול שבירושלים[כז], **הִתְקִינוּ** חכמים וקבעו **שֶׁהָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה בְּנִכְסֵי מְלוֹג**[כח] **בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ,** באופן שהבעל ימשיך לאכול פירות ואילו גוף הקרקע יהיה ללקוחות שיקבלוה כשתמות, **וּמֵתָה, שֶׁהַבַּעַל מוֹצִיא** את הקרקע **מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת,** משום שחכמים נתנו לו דין לוקח ולא דין יורש[כט], שאילו היה נחשב יורש לא היה יכול להוציא את הקרקע שנמכרה קודם שירש, אולם מאחר שדין לוקח עליו, נחשב כאילו קנאה מיד האשה קודם הלקוחות האחרים[ל].

בדי להיות מובנים למבחן השבועי יש לעיין בשאלות החזרה עמ' 54-55

לו. וכתב לחדש ששומר שאמר שלא יודע היכן הפקדון ושוב אמר מצאתיו ונאנס ממני נאמן, ועל כן כאן שיכל להיפטר בטענה זו סבר רבא שהוא מקנה לו הכפל. וכתב עוד שלפי זה אם היו עדים אצלו וראו שלא מצא את הפיקדון, אף אם שילם בלא טירחה לא יקנה לו הכפל, שמתחילה חשב שיפטר בטענת 'לא ידענא', ועתה כבר אינו יכול להפטר כלל. יג. **ואף** שאם הטריחו לשבועה, ואחר כך שילם, הוא מקנה לו את הכפל, כמו שאמר רבא במסכת בבא קמא (קמ.), אין זה דומה לכאן, ששם לבסוף שילם מרצונו, מה שאין כן כאן שהוצרכו לגבות את טרקלינו בעל כרחו. תוספות (ד"ה הנמליה). יד. **הקשה** הריטב"א (ד"ה ואמרי) מה סבר רבא לדמות מקרה זה שהטריחו לבית דין למשנתנו ששילם מעצמו. ויישב שרבא לשיטתו במסכת בבא קמא (קח.) שאם שילם אחר שנשבע גם כן מקנה לו הכפל, וסבר שכשם שאם הטריחו לשבועה מקנה לו הכפל הוא הדין בהטריחו לתשלומין. טו. **רש"י** (ד"ה דשומא הדר). אמנם חזרת הנזמים אינה בגלל ששומא הדר, אלא מעיקר הדין, מפני שלא הקנה לו אותם. טז. **רמב"ן** (ד"ה ליתא) הביא שיש ששאלו שאם מדין שומא הדר חוזר הטרקלין, איך יחזירוה בעל כרחו של השומר, והרי לא מצאנו שומא הדר בעל כרחו של הלוה. ויישב שאכן אם אינו רוצה בה יחזיר לו המפקיד את דמיה, אלא שכיון שהנזמים ודאי חוזרים, מסתמא רוצה הוא שהטרקלין יחזור. וראה ברשב"א (ד"ה ליתא) שאכן אם אינו רוצה להשיב את הכיפי יצטרך לשלם את היוקרא ותשאר האפדנא ביד בעל הכיפי. [ובריטב"א (ד"ה ופרכין) הקשה למה היה זוכה בגוף הכיפי, להוו"א כאן, ומיישב שיש מקום לומר שרק הכפל והיוקר אינו מקנה לו כיון שהטריחו, אך בגוף הכיפי זוכה וישלם את היוקר]. יז. **כן** היא הגירסא לפנינו, וכן גירסת רש"י (ד"ה דהא) וכן כתב בפירוש הגמרא, וכן פירש ר"ח (ד"ה הכא דלפקיד), אבל הרמב"ן (ד"ה והא דתניא) כתב שאפילו אבדו ונמצאו שלא ברשותו שומא בטעות היא, כיון שחזר הפקדון לבעליו, ולא גרס מילים אלו שבגמרא. יח. **וכיון** שהיא שומא בטעות, אף הפירות חוזרים, מה שאין כן בשומא החוזרת מדין 'שומא הדר' שטעמו הוא משום הציווי לעשות הישר והטוב (כמו"ש גמרא להלן), שבזה אין הפירות חוזרים, שאם תצריך להחזיר הפירות אין זה ישר וטוב שלפעמים שיעור הפירות שאכל כשיעור החוב כולו או יותר ממנו, ועוד שכשהוא מחזיר צריך לכתוב לו שטר מתנה, כאמור לעיל (מז:), ומוכח שזהו קנין חדש. ריטב"א (ד"ה אמר ר"ל). יט. **ואין** אומרים 'מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו', כיון שגם הראשון עצמו לא היה חייב להחזיר מן הדין, שהרי הוא אוכל פירות בלא לנכות מן הדמים, ואף שאחר כך מחזיר את הקרקע אין אנו אומרים שאכל את הפירות עבור ההלוואה, אלא שמשום 'ועשית הישר והטוב' עליו להחזיר, ועל כך אין אומרים 'מה מכר' וכו'. תוספות (ד"ה זמנה). כ. **נכסי** צאן ברזל נקראים אותם נכסי האשה שהיא מביאה לבעל, והם שלו, ולכשיגרשנה יחזירם לה כפי שויים בעת הנישואין. ראה יבמות (פו.). ונקראים כן לפי שהם כצאן קשה כברזל שאינו פוחת מדמיו. רש"י בכתובות (קפ. ד"ה נפ"ן). כא. **ראה** בהערות להלן אימתי מדובר שמתה. כב. **ואמנם** במסכת בבא בתרא (קנט:) אמרו שהוא גם יורש וגם לוקח, והיינו שעשאוהו כטוב שביניהם, מכל מקום לא עשו כן אלא כאשר אין לאחרים הפסד מכך, כמו שאמרו שם, אולם כאן משום הפסד של המלוה אינו כיורש. תוספות (ד"ה לוקח). כג. **כן** כתב רש"י (ד"ה לוקח). ובגמרא לא נזכר במפורש שהיא מתה אלא באופן ששמו מהאשה. וכתב הב"ח (תו"מ סי' קנ סק"ה) שרש"י נקט כך לחדש, שגם אם מתה יש לו דין לוקח שלא להחזיר. וכן כתב הש"ך (סס סק"כ). אמנם דעת הבית יוסף שם שדברי רש"י נאמרו דוקא במתה, והיינו שאינו נחשב לוקח על הגוף על לאחר מיתה. כד. **ובאמת** אפילו אם היה נחשב יורש לא היה מחזיר, כאמור לעיל, ומה שאמרו שהוא לוקח אינו אלא לענין מה שאין מחזירים לו, שאילו היה יורש היו מחזירים לו, שהבן פודה קרקע של אביו. תוספות (ד"ה לוקח). אבל ברש"י (ד"ה לוקח) משמע שרק משום שלוקח הוא. וטעם הדבר, שמה שאמרו שיורש אינו מחזיר היינו כשהורישה לאחד מבניו במתנת שכיב מרע, ולא בירושה דממילא [שירש משום דין התורה בלבד שחל מאליו] שבה אין לומר שירד על דעת שדה זו דוקא. רמב"ן (ד"ה שמו). כה. **ובזה** הדין שדוקא במתה, אבל בחיים מחזירים לה, שלא עשאוהו כלוקח לגרע מכחה שלא יצטרכו להשיב לה. ש"ך (סי' קנ סק"כ). כו. **רש"י** (ד"ה ולא מהדרינן). ומוכח מכאן שמחזירים ליורש, ואף שאין מפורש בגמרא דין זה, מכאן נלמדנו. רמב"ן (ד"ה שמו). כז. **כאמור** במסכת ראש השנה (לא.) שגלתה עשר מסעות. רש"י (ד"ה נפ"ן). והתקינו שם כמה תקנות, ראה כתובות (מט: נ.). כח. **בשם** נכסי מלוג נקראים הנכסים שאינם של הבעל כלל, אלא הם שלה, ומכל מקום הבעל אוכל את פירותיהם. כט. **שאלמו** את שיעבודו שלא תהא לו איבה עליה. רש"י בבבא קמא (פח: ד"ה נפ"ן). ל. **והם** הפסידו לעצמם שקנו ממנה. תוספות (ד"ה לוקח).

אוצר מילים

באומר [ב-אומר]	במקרה שאומר
באושא [ב-אושא]	בעיר אושא
באחי [ב-אח-י]	באחים
באחריותן [באחריות-ן]	באחריות שלהם
בארעתא	בקרקעות
באתריה [באתר-יה]	במקומו
בבא [ב-בא]	באדם שבא
בביתיה [ב-בית-יה]	בביתו
בבתי [ב-בתי]	בבתים
בגבעולין [ב-גבעול-ין]	עם הגבעולים
בגויה [ב-גו-יה]	בו / בתוכו
בדיבורא [ב-דיבורא]	בדיבור
בדלא [ב-ד-לא]	במקרה שלא
בדמי [ב-דמי]	במחיר
בדנא [ב-דנא]	בחבית
בהא [ב-הא]	בזה
בהדי [ב-הדי]	עם
בההוא [ב-ההוא]	באותו
בההיא [ב-ההיא]	באותה
בהו	בהם
בהך [ב-הך]	בההוא
בזוזא [ב-זוזא]	בזוז (שם מטבע)
בחד [ב-חד]	באחד
בחובו [ב-חוב-ו]	בשביל החוב שלו
בחזקת [ב-חזקת]	ברשות
בחזקתן [ב-חזקת-ן]	ברשות שהיו מקודם
בחסר [ב-חסר]	במקרה שנחסר
בחתומיו [ב-חתומ-יו]	בחתימות שלו
בחתימת (זקן) [ב-חתימת]	עם סימני (זקן)
בטוען [ב-טוען]	במקרה שטוען
בי [בי]	בית
ביד [ב-יד]	ברשות
בידא [ב-ידא]	ביד / ברשות
בידך [ב-יד-ך]	ברשותך
ביה	בו

בימות [ב-ימות]	בימים של
(בין) השמשות	סמוך ללילה
ביני [ביני]	בין
ביניהן [ביני-הן]	ביניהם
ביתר [ב-יתר]	במה שנעשה יותר
בכדי (חסרונן) [ב-כדי]	בשיעור (שרגילים להתחסר)
בכופרא [ב-כופרא]	בזפת
בכיילא [ב-כיילא]	במידה
בכיסי [ב-כיסי]	עם קוצים
בכרי [ב-כרי]	בערימה
בכרך [ב-כרך]	בחבילה
בלא [ב-לא]	בלי
בלסטין [ב-לסטין]	בגזלן
בלע	בליעה / בולע
במאי [ב-מאי]	במה
במאמינו [ב-מאמינ-ו]	במקרה שמאמין לו
במזופפין [ב-מזופפ-ין]	במצופים זפת
במלתא [ב-מלתא]	בדיבור
במלתיה [במלת-יה]	בדיבור שלו
במסתפק [ב-מסתפק]	במקרה שמשתמש (שאכל)
במשנתינו [ב-משנתי-נו]	במשנה שלנו
בנהרדעא [ב-נהרדעא]	בעיר נהרדעא
בניסן [ב-ניסן]	בחודש ניסן
בנכסי [ב-נכסי]	בנכסים
בנתא	בנות
בסיס	מקום להניח עליו (ששומר)
בספסירא [ב-ספסירא]	בסוחר בהמות
בעדרו [ב-עדר-ו]	בעדר שלו
בעודן [ב-עוד-ן]	כשהם עדיין
בעי	צריך / רצה / רציתי / שאל / תשאל
בעינא [ב-עינא]	כמו שהיא
בעיניה [ב-עינ-יה]	כמו שהוא
בעינן [בעי-נן]	אנחנו צריכים
בעית [בעי-ת]	תרצה
בעלמא [ב-עלמא]	בעולם (סתם)

לקבלת הביאור המלא שלחו את המילה 'ביאור' למספר 0583730000

לאחר שלמדנו את דף לה.

נעלה שאלה אקטואלית
שעלתה ונובל לענות
עליה מלימוד הגמרא

השאלה לחידוד ולא למבחן

הוצאה לפועל

כל החברים של רוני שתמיד ליקקו סביבו לא מאבדו לגביו ומה העסיונות של משפחתו לא לא בזלזו כשהמשבר רגלי משבר והעסק שברשותו נקלע לחובות כבדים, מה היה מעמד מעמד כשרוני בעל מסעדת בשרים מצליחה מאד לחובי יש המלח נקלע לקשיים, תחילה הוא עוד סתם איכשהוא והצליח לשמור את ראשו מעל למים אך כשתקופה ארוכה הוא עלי הפסדים יחד עם הקורונה שלא היטיבה עמו ועם לקוחותיו מארו את רוני ובראו לו שיפשוט את הרגל.

מה לא היה פשוט כלל מבחינת רוני לעמוד מול נושים כאלו ואחרים כשאין לו פרוטה להשיב את חובותיו והערוץ מכל היה כשהגיעו אנשי ההוצאה לפועל ומארו לו את הבית והעסק כשהם נוטלים כל דבר ששווה ממון ולא משאירים אבן על אבן בחיפושים.

התפנית בסיפור הייתה לא פחות מאשר הטוב, רוני למחרת כשהגיע למכולת החלטה כנגד כל היסיון ושכל הישר לקנות בפרוטות האחרונות שעוד נשארו לו כרטיס לוטו ההיסיון העקרוני אומר כי בפרוטות שנשארו לו יאכיל את ילדיו ולא ינחם על קרן הדבי, אך רוני בעל נגד ההיסיון ולמרבה הפלא הוא מכה בפרס הגדול של כמה וכמה מיליון שקלים.

שמחתו של רוני הרקיעה שחקים, הוא לא סתם התעשר, אלא מעמעל של נושים, עוני וחובות הוא חטר באחת לחיים נורמליים שיוכלו להיטיב עמו ולשנות את עסקיו מחדש.

דבר ראשון חשב רוני לעצמו "אפנה אל ההוצאה לפועל להשיב את חבדיי" אך בהוצאה לפועל לא מיהרו להשתתף בשמחתו של רוני, עליך למלא כמה טפסים ונעסה להשיב לך את חבדיך ככל שנוכל כי חלק מהם לא יוכלו לשוב מארו לו.

רוני התעבן מה הפירוש שחלק לא ישובו? כל מה שאבלכם תחטירו לי כי אני ישלם עכשיו את מלא החובות, תבא אותם רוני שיחטירו לו את החבדים איך ובמשרדי ההוצאה לפועל השיבו כי הם מבטעריים בבערו של רוני מאד אך הוא איחר את הרכבת ואין להם מה לעטור לו, רוני טען להם כי אלו החבדים שלו ואין שום סיבה שלא יחטרו אלו מייד ית ואין כח לרשלנדיה טו או אחרת לעכב אלו את החבדים שלו שלקחו ממנו.

לאחר הדיון עם הרב,
רוצים לדעת מה התשובה שלנו
עיין בסוף החוברת עמ' 48 סעיף 5

עם מי מהם הדין?
מקורות: גמרא בבא מציעא דף לה.

לה: המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

רבא אמר מכי שלמו ימי אכרזתא. וא"ת שלהי הנושא (כתובות דף קד: ופס ד"ה ה"ג) דאמר רבא אמוי אדרכתיך והתם רבא גרסינן מדאמר והא מר הוא דאמר אחריות טעות סופר הוא והיינו רבא דפסיק כן לעיל בפ"ק (דף טו: ופס) וי"ל אמוי לי אדרכתיך דלי שפיר כתיבא הוה גבי מיומא דאכרזתא ואית דגרסי בשמעתין רבא אמר מכי מטא אדרכתא לידיה ובתר הכי רבה ולפי זה אתי טפי בפשיטות ההיא דהנושא והקדיש רבא לאביי ורבה משום דאדרכתא קודם לאכרזתא ודברי אביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מיושב טפי לשנות בתר דברי רבא מקודם:

תחזור פרה לבעלים הראשונים. אין לפרש משום דא"ל משכיר לשוכר פרתי נגך דהשואל שילם דמיה דפס' השואל (לקמן דף לו: ופס) בעי רמי בר חמא בעל בנכסי אשתו שוכר הוי או שואל הוי היכא דאגרה פרה מעלמא ואינסיבא אליבא דרבנן ולאי בעלה פטור משום דאשתו עמו במלאכתו והוא שאלה בבעלים (ותשה חייבת כדין שוכר[3]) כי תבעי לך אליבא דר' יוסי שואל הוי להתחייב לבעלים הראשונים בתחה כדרכה או שוכר הוי ופטור והשתא התם כיון דלרבנן הבעל פטור מן האשה משום דהוי שאלה בבעלים לא יתחייב ממי לר' יוסי לבעלים הראשונים אלא טעמא דרבי יוסי הוי משום דסבר דשוכר לא קני אלא בשבועה ומשכיר יאמר לו דל אתת ולל שבועתך ומשתעינא דינא בהדי שואל ואפילו אם יש עדים שמתה כדרכה דאין שוכר צריך לישבע מ"מ לא קני לה אלא בהבאת עדים ואמר לו אני פוטרך מהבאת עדים ורבנן סברי דשוכר קני לה במיתה ופליגי בדברי המקשה והמתרץ שבגמ' ונראה אם המשכיר עצמו היה שם בשעת שמתה ביד שואל שר' יוסי יודה לדברי רבנן דהתם ולאי קני לה במיתה גרידא דהשתא אין השוכר צריך לעשות כלום:

(ה) **אגרה** ק' יום ושיילה צ' יום. השתא אם מתה תייב שני פרות לשוכר אחת שתהא שלו ואחת שיעשה בה מלאכה י' ימים ויחזירנה למשכיר אבל אי שיילוה[2] ק' יוס לא יתחייב לו רק אחת של שאלה:

אגרה פ' יום. ה"מ למימר אגרה ל' יום אלא לפי שבשאלה הולכך לפחות פותח גם בשכירות ועי"ל דאי אגרה ל' יום דהיינו כל ימי השאלה הוי כאילו נתן לו מעות לבטל השאלה כיון שאינה חוזרת לו לאחר השכירות להשלים ימי השאלה ואי הדר שייליה ע'[3] יוס לא יתחייב רק אחת דשאלה ושכירות ק' יוס וכן י"ל בריש דאי שייליה ק' יוס בימי[4] השכירות כאילו ביקש שיתבטל השכירות ולא יתחייב כלום ואתמי' דהשוכר הוי בעלים דשואל לרבנן אי מיילי אלא שאל כל ימי השכירות אתי שפיר דלאחר ימי השאלה תחזור לשוכר ואפילו אם השאילה כל ימי השכירות מ"מ כיון שהיא בתחריות השוכר מגניבה ואבידה ופשיעה אם היה עם השואל במלאכתו דאז השואל פטור והשוכר חייב מקרי בעלים אבל הכא אי שייליה ק' יוס השוכר פטור מכל דבר: שוכר פרה הואי כו'. ולענין תשלומין נמי לשלם ליה פרה אחת ותעמוד במקום הראשונה ותהא שלו, ואתמ' דמסור לו לעשות בה עשרים יום: מי איתא לפרה בעינא דנימא הכי. אילו היתה קיימת היה פטור לגמרי אלא שיעשה בה עשרים יום, עכשיו שמתה בא עליו בתורת תשלומין[5] שואל לשוכר על שתי תביעות: מר בר רב אשי ס"ל כאתקפתא דרב אחא מדפתי: שום שאלה אחת היא. לכיון דאחדא פרה הואי אלא שמחמת שוכר שהשאיל הוא בא עליו, שני שאילות פרה אחת אינן אלא אחת: פעמים ששניהם בחטאת. אמתניתין קאי, [6] השוכר והשואל נשבעו לשקר ולא כפרו ממון, והרי הן בשבועות ביטוי וקרבן שלו[7] חטאת כדכתיב בויקרא[8] או נפש כי תשבע[9] וגו': שניהם

אגביה איהו בחובו. לעיל מיהדר גבי שומא, כלומר אם לא שמוה על כרחו של לוה, וקם ליה מעצמו ולא הטריחו לדין ואמר לו טול קרקע זה בחובך: מאימתי אוכל פירות. מי שאמו אדרכתא. לאחר תשעים יום שנפסק הדין, דאמרינן בפ"ק[1] (דף טו) דב"ד כותבין אדרכתא שטר פסק דין אנכסי לוה שבכל מקום שימצאם משלו יקחם ומוסרין לו השטר: עדיו בחתומיו. מיום שנחתם שטר האדרכתא בב"ד אע"פ שלא בא לידו: מכי שלמו ימי אכרזתא. אע"פ שבאה אדרכתא לידו ולא מצא נכסים ללוה עד לאחר זמן, וכשמצא החקק לבא לב"ד ומכריזין שיש כאן קרקע למכור כדאמרינן בערכין (דף כא:), ואם בא זה וקיבלה ביותר ממה שאמור אחרים מוסרין אותה בידו לאחר שכלו ימי הכרזה, ובמסכת ערכין מפרש כמה ימים מכריזין בפ' שוס היתומים (שם), ועד דשלמו הנך יומי הוי פירי לווה: מתני' השוכר פרה מחבירו. ועמד שוכר והשאילה לאחר לעשות בה ימי שכירותו: ישבע השוכר. למשכיר: שמתה בדרכה. ופטור, שהשוכר אינו חייב בגוסקין[7]: והשואל. שהוא חייב בגוסקין משלם לשוכר[7]: גמ' בשבועה. שהוא נשבע למשכיר: להפיס דעתו. שלא יאמר פשעת בה: פעמים שהבעלים. המשכירין הראשונים: משלמין. לשוכר זה כמה פרות על פרה זו לפי דברי משנתנו, יש שיהו כולם שלו, ויש שיעשה בהם ימי שכירותו ויחזירם: כיצד אגרה מיניה מאה יומי והדר שיילה מיניה תשעין יומי וכו'. לשוכן שסכר פרה משמעון שיעשה בה מלאכה מאה יום, וחזר שמעון ואמר לו עשה עמי טובה והשאילני אותה תשעים יום מן המאה שסכרת, ולאחר תשעים אחזירנה לך לעשות אצלך י' ימים להשלים המאה, וכן עשה, יש כאן דין משנתנו דתנן השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר בתוך ימי שכירותה, דמה לי בעלים ומה לי אחר, אם מתה אצל שואל הרי שוכר פטור בשבועה והשואל משלם לשוכר, חזר לשוכן וגם אצלו ואמר לו השכירנה לי מתשעים יום שהיא שאולה בידך ממני ואשתעבד בה שמונים יום וטול שכרך וכן עשה, הרי היא בחזקת שאילתו[2] על שמעון כאילו השכירה לאחר שהרי נוטל שכרו[3] וכל הנאה שלו, ואם היתה מתה אצל לשוכן[4] היה לשוכן פטור בשבועה, ושמעון משלם לו פרה אחת שאצל ממנו והוא[5] חייב בגוסקים, ופרה אחרת לעשות אצלו עשרה ימים להשלים המאה, חזר שמעון ושאלה ממנו שבעים יום מן השמונים שנשכרה ממנו על מנת שיחזירנה לו ויעשה בה עשרה ימים להשלים השמונים של שכירות השני, ואם היתה מתה[6] בתוך שבעים יום הללו הרי יש כאן דין השני[6] כדין הראשון, ושבע לשוכן שמתה בדרכה, ושמעון השואל משלם לו ד' פרות, שתים נחלטות לו בשביל שתי פרות שאולות שהשאילו לשוכן, ובפעם זה כאילו מתו שתיהן, שהרי אין פרתו בעין שהשאילו בראשון[6] הרי החזיר לו פרתו, וזו שהוא משלם לו עכשיו בתורת תשלומין בא"ה לידו[7], והרי יש לו עליו שתי תביעות על שתי שאילות ושתי תביעות על שתי שכירות לעשות אצלו עשרים יום: מכדי חדא בא עליו בתורת תשלומין[8] שואל לשוכר על שתי תביעות: מר בר רב אשי ס"ל כאתקפתא דרב אחא מדפתי: פרה אחת הוי אלא שמחמת שוכר שהשאיל הוא בא עליו, שני שאילות פרה אחת אינן אלא אחת: פעמים ששניהם בחטאת. אמתניתין קאי, [9] השוכר והשואל נשבעו לשקר ולא כפרו ממון, והרי הן בשבועות ביטוי וקרבן שלו[10] חטאת כדכתיב בויקרא[11] או נפש כי תשבע[12] וגו': שניהם

אגביה איהו בחובו פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר הדרה וחד אמר [1]לא הדרה מאן דאמר לא הדרה סבר האי זביני מעליא היא דהא מדעתא דנפשיה אגביה ומאן דאמר הדרה סבר לא זביני מעליא הוא והאי דאגביה מדעתיה ולא אתא לדינא מחמת כיסופא הוא דאגביה ומאימת אביל פירי רבה אמר מכי מטיא אדרכתא לידיה [2] אביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו רבא אמר [3]מכי שלימו ימי אכרזתא: **מתני'** השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה בדרכה ישבע השוכר שמתה בדרכה [4] והשואל ישלם לשוכר א"ר יוסי [5]כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו אלא תחזור פרה לבעלים [6]: **גמ'** א"ל רב אידי בר אבין לאביי מכדי שוכר במאי קני להאי פרה בשבועה ונימא ליה משכיר לשוכר דל אנת ודל שבועתך ואנא משתעינא דינא בהדי שואל א"ל מי סברת שוכר בשבועה הוא דקא קני לה משעת מיתה הוא דקני ושבועה כדי להפיס דעתו של בעל הבית. א"ר זירא פעמים שהבעלים משלמין כמה פרות לשוכר היכי דמי אגרה מיניה מאה יומי והדר אגרה מיניה תשעין יומי הדר אגרה מיניה תמנן יומי והדר שיילה מיניה שבעין יומי ומתה בתוך ימי שאלתה דאכל שאלה ושאלה מיחייב חדא פרה[7] א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא מכדי חדא פרה היא עיילה ואפקה[8] אפקה משכירות ועיילה לשאילה אפקה משאילה ועיילה לשכירות א"ל ומי איתא לפרה בעינא דנימא ליה[9] הכי מר בר רב אשי אמר אין לו עליהן[10] אלא שתי פרות חדא דשאלה וחדא דשכירות[11] שום שאלה אחת היא ושום שכירות אחת היא דשאלה קני לגמרי דשכירות עבד בה ימי שכירותיה ומיהדר ליה למרה. אמר ר' ירמיה פעמים ששניהם בחטאת

פעמים

יוס שהיא שאולה בידך ממני ואשתעבד בה שמונים יום וטול שכרך וכן עשה, הרי היא בחזקת שאילתו[2] על שמעון כאילו השכירה לאחר שהרי נוטל שכרו[3] וכל הנאה שלו, ואם היתה מתה אצל לשוכן[4] היה לשוכן פטור בשבועה, ושמעון משלם לו פרה אחת שאצל ממנו והוא[5] חייב בגוסקים, ופרה אחרת לעשות אצלו עשרה ימים להשלים המאה, חזר שמעון ושאלה ממנו שבעים יום מן השמונים שנשכרה ממנו על מנת שיחזירנה לו ויעשה בה עשרה ימים להשלים השמונים של שכירות השני, ואם היתה מתה[6] בתוך שבעים יום הללו הרי יש כאן דין השני[6] כדין הראשון, ושבע לשוכן שמתה בדרכה, ושמעון השואל משלם לו ד' פרות, שתים נחלטות לו בשביל שתי פרות שאולות שהשאילו לשוכן, ובפעם זה כאילו מתו שתיהן, שהרי אין פרתו בעין שהשאילו בראשון[6] הרי החזיר לו פרתו, וזו שהוא משלם לו עכשיו בתורת תשלומין בא"ה לידו[7], והרי יש לו עליו שתי תביעות על שתי שאילות ושתי תביעות על שתי שכירות לעשות אצלו עשרים יום: מכדי חדא בא עליו בתורת תשלומין[8] שואל לשוכר על שתי תביעות: מר בר רב אשי ס"ל כאתקפתא דרב אחא מדפתי: פרה אחת הוי אלא שמחמת שוכר שהשאיל הוא בא עליו, שני שאילות פרה אחת אינן אלא אחת: פעמים ששניהם בחטאת. אמתניתין קאי, [9] השוכר והשואל נשבעו לשקר ולא כפרו ממון, והרי הן בשבועות ביטוי וקרבן שלו[10] חטאת כדכתיב בויקרא[11] או נפש כי תשבע[12] וגו': שניהם

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פכ"ב מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קג סעי' י:

כא ב מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"מ סי' קג:

כב ג מיי' פ"ח מהל' שכירות הל' ו סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' שז סעי' ה:

רבינו חננאל

אגביה הלוה מדעתו ומכרה למלוה, פליגי בה רב אחא ורבינא, וקיימא לן הלכה כדברי המיקל הלכך לא מיהדר. **זה ששמוה לו מאימת אביל הפירות,** ה) **רבא אמר מכי מטיא אדרכתא לידיה.** סדר הדין מוציא מלוה שטרו בב"ד ומקיימו ומחייבין הלוה לפורעו, לא פרע קורעין שטר חוב וכותבין למלוה אדרכתא על נכסי הלוה ומכריזין, ואחרי ההכרזה שמין נכסי הלוה ומחליטין למלוה, לא מצא נכסין בני חורין כותבין לו טירפא ואחרי שיטרף קורעין הטירפא וכותבין לו אדרכתא על הנכסין הללו, ואחר כך קורעין האדרכתא וכותבין לו שומא על שדה זו ומחליטין אותה למלוה. **אביי אמר** בחתימת העדים על האדרכת' מיד זכה המלוה בשדה. **רבא אמר** מכי שלמן (אדרכתא) [אכרוזתא] וקי"ל כרבא: **מתני' השוכר פרה והשאילה לאחר ומתה בדרכה ישבע השוכר שמתה בדרכה והשואל משלם לשוכר.** אוקמה ר' אמי [לקמן דף לו:] בשנתנו לו הבעלים רשות כגון שאמרו לו לדעתו, כלומ' אם רצונך להשאילה לו הרשות בידך, עכשיו אם ראה אותה השוכר שמתה ברשות השואל כדרכה ישבע ויפטר. ושלם השואל לשוכר. **אמר ר' זירא** פעמים שמשלמים הבעלים כמה פרות לשוכר כו', ודברים פשוטין הן. **אמר ר' ירמיה פעמים שהשוכר והשואל** שניהן בחטאת, פעמים ששניהן באשם, פעמים שהשוכר בחטאת והשואל באשם, פעמים שהשואל בחטאת והשוכר באשם, תפוש האי כללא בידך כפירת ממון באשם, אין שם כפירת ממון אלא ביטוי שפתים, כלומר נשבע בשקר על דבר שאין לו בו הנאת ממון, חייב חטאת. וקיימא לן שומר חנם נשבע על הכל, שואל משלם את הכל חוץ ממתה מחמת מלאכה, נושא שכר והשוכר נשבעין על השבורה ועל השבורה ועל המתה ומשלמין הגניבה והאבידה, וכבר פירשנום. **שניהן בחטאת.** ג) כגון שמתה מחמת מלאכה דתרוייהו פטורין מלשלם וכחשו ונשבעו שנאנסה אין אחד מהן נהנה, לפיכך שניהן בחטאת.

חשק שלמה על ר"ח

ה) גרשה ל"ל רבה ועי' תוס' ד"ה רבה. ב) לפנינו בגמ' הגי' כגון שמתה בדרכה ומ"מ נאמנה וכו' ואולי לדבריו ס"ל גי' אחרת בגמ' ול"ע.

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) לעיל יג. [וס"ק], **ב)** [לקמן לו:], **ג)** עי' רש"י לקמן מב: ד"ה ומשלם ותוס' שם ד"ה הכא, **ד)** לקמן צג., **ה)** ה ד.

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה אגרה ק' וד"ה אגרה פ' הל"ה:

הגהות וציונים

ה) ד"הכל שאלה ושאלה מיחייב חדא פרה" ליתא בכת"י, וכ"ה נכון, וכן מוכח ברש"י (דק"ס, עיי"ש): **ב)** "עיילה ואפקה" ליתא בקצת כת"י: **ג)** "ליה" ליתא ברש"י ובכמה כת"י (ריש ל"ג כלל "דנימא ליה הכי"): **ד)** בנ"א הוגה עליו, ונ"א אין **משלם** אלא: **ה)** "חדא דשאלה וחדא דשכירות" ליתא בכמה כת"י: **ו)** צ"ל **בבבא קמא** קיב: (גלין): **ז)** דפו"י **שאילתה**, ובאה"מ הגיה **שאילתו של** שמעון. בקצת כת"י הרי היא **עדיין** בחזקת **שאילתה** על שמעון: **ח)** נ"א מכת"י שכרו **עכשיו אף על פ' יום** וכל הנאתה שלו: **ט)** בנ"א נוסף **עכשיו**: **י)** קצת כת"י **שהוא** חייב באונסים **וגם פרה** אחרת: **כ)** נדצ"ל **ומתה** בתוך. במקום "ואם היתה מתה" (נחלת משה): **ל)** כת"י **שני**: **מ)** כת"י **בראשונה**: **נ)** בקצת כת"י נוסף **ולא להשמידה במקום פרה שמתה**: **ס)** כת"י **תשלומי**: **ע)** בכת"י נוסף **ששניהם**. והבאה"מ מוסיף **אם**. ואח"כ גורס **הרי** הן: **פ)** כת"י ובדפו"ר **בשבועת** ביטוי וקרבן **שלה**: **צ)** בכת"י נוסף **לבמא בשפתים** וגו': **ק)** עיין מהרש"א (גלין) ועיין מהר"ם שיף דצ"ל ואשה **פטורה** כדין שוכר: **ר)** דפו"י **שייליה**. כת"י **שייליה**: **ש)** צ"ל ואי הדר שייליה **פ'** יום וכו' ודשכירות **כ'** יום, מהרש"ל [בדפו"ר] (גלין), ועי' מהדורא בתרא. ועי' במהר"ם דיש גורסים ודשכירות **ל'** יום, עיי"ש ביאורו ועי' רש"ש: **ת)** צ"ל **כימי** (דבש תמר, וכ"ה בכת"י):

משנת ראשונים

אגביה איהו בחובו. פירש רש"י כלומר אם לא שמוה בית דין למלוה על כרחו של לוה וקם ליה מעצמו ולא הטריחו לדין, ואמר ליה טול קרקע זה בחובך. נראה מדבריו דכל היכא דאטרחיה להביאו לבית דין, אף על גב דמיד נתרצה ליתן לו קרקע בחובו שומא מיקרייא והדרא.

[בית יוסף חושן משפט סי' קג]

רבה אמר מכי מטיא אדרכתא לידיה. פירוש אדרכתא דחליטה, דאלו באדרכתא קמייתא לא זכי בפירי דהא לא ידע מהי ניהו קרקע דבגי וליכא לא שומא ולא שום זכייה, ופרש"י ז"ל בזה אינו נכון.

[הריטב"א]

ישבע השוכר שמתה בדרכה, והשואל ישלם לשוכר. דוקא שוכר שהיה לו רשות להשתמש בה, אבל שומר חנם שהשאילה או השכירה שולח יד הוא וחייב בכל ענין. [מאירי] אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו. ושמא היינו טעמא דרבי יוסי דחשיב שוכר כשלוחו של משכיר. [תוספות שאנץ] אלא תחזור פרה לבעלים. ואפי' ידע זה האונס ויכול לישבע עליו או שיש בו עדים וכן הלכה, הא אם מתה מחמת מלאכה פטור אם יש עדים בכך כמו שיתבאר בדין שומר שמסר לשומר. [מאירי] דשכירות עבד בה ימי שכירותיה ומיהדר ליה למרה. פירוש ומיירי בשהשכיר לו חמור סתם או כשיש בדמיה ליקח או להשכיר, דאי לא הא קיימא לן שהמשכיר חמור זה ומת אזל ליה ופטור המשכיר, כדאיתא לקמן במכילתין. [הריטב"א]

ד. אם לא שמוה בית דין לבעל חוב, אלא **אַגְּבֵיהּ אִיהוּ** - הלוה עצמו נתן לו את הקרקע **בְּחוֹבוֹ** בלא שהטריחו ללכת לבית דין, ואמר לו טול קרקע זו בחובך[א], **פְּלִיגֵי** - נחלקו **בָּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא** האם גם באופן זה אומרים ש'שומא הדר' או לא, **חַד אָמַר הָדְרָה** - חוזרת הקרקע אם הוא חפץ לפדותה, **וְחַד אָמַר לֹא הָדְרָה.**

הגמרא מבארת את טעמי המחלוקת: מַאן דְּאָמַר לֹא הָדְרָה - האומר שאינה חוזרת, **סָבַר, הַאי זְבִינֵי מְעַלְּיָא הִיא דְּהָא מִדַּעְתָּא דְּנַפְשֵׁיהּ אַגְּבֵיהּ** - דעתו היא שהרי זו כמכירה רגילה, שהרי מדעתו מסרה לבעל חוב תמורת חובו, ואין אומרים בזה שומא הדר, שאינו אלא כאשר בית דין גבו את הקרקע עבור בעל החוב. **וּמַאן דְּאָמַר הָדְרָה** - האומר שחוזרת, **סָבַר, לֹא זְבִינֵי מְעַלְּיָא הוּא** - דעתו היא שאין זה כמכירה רגילה, **וְהַאי דְּאַגְּבֵיהּ מִדַּעְתֵּיהּ וְלֹא אָתָא לְדִינָא מֵחֲמַת כִּיסּוּפָא הוּא דְּאַגְּבֵיהּ** - ומה שמסרה לבעל החוב תמורת חובו, מחמת בושה עשה כן, ולא מפני שחפץ למוכרה לו.

הגמרא מבררת מאימתי זמן אכילת הפירות בקרקע שגבו לו בית דין: וּמַאֵימַת אָכִיל פֵּירֵי - זה שהגבו לו קרקע של החייב לו, מאימתי היא קנויה לו לאכול את פירותיה, **רַבָּה אָמַר, מִכִּי מַטְיָא אַדַּרְכְּתָא**[ב] **לִידֵיהּ** - מעת שהגיע שטר אדרכתא לידיו, דהיינו שאחר תשעים יום מעת שנפסק הדין כותבים בית דין לתובע שטר שבכל מקום שימצא את נכסי הלוה יוכל לקחתם, ומוסרים לו שטר זה, ומאותה עת יכול הוא לאכול פירות של הקרקע שימצא[ג]. **אַבַּיֵי אָמַר, עַדְיוּ בַּחֲתוּמָיו זָכִין לוֹ** - העדים החותמים על שטר האדרכתא זוכים לו בשטר זה, אף קודם שהגיע לידיו, ועל כן מעת שחתמו יכול הוא לאכול פירות[א]. **רָבָא אָמַר, מִכִּי שְׁלִימוּ יְמֵי אַכְרַזְתָּא** - אחר שתמו ימי ההכרזה אוכל הוא את הפירות ולא לפני כן, שאף אחר שבא שטר אדרכתא לידיו, עליו לחפש את נכסיו של הלוה, ואחר כך עליו לבוא לבית דין ומכריזים עליה שהיא עומדת למכירה ומוכרים אותה לכל המרבה במחיר ונתנים הדמים למלוה, ואם הוא זה שמרבה במחיר יותר[ד] ממה ששמוה אחרים[ה], זוכה בה אחר שנשלמו ימי ההכרזה:

★ ★ ★

משנה המשנה עוסקת באופן ששוכר פרה השאילה לאדם אחר, מה הם דיני השוכר והשואל כלפי הבעלים: **הַשּׂוֹכֵר פָּרָה מֵחֲבֵירוֹ וְהִשְׁאִילָהּ לְאַחֵר** שישתמש בה בימי שכירותה, **וּמֵתָה כְּדַרְכָּהּ** ברשות השואל, **יִשְׁבַּע הַשּׂוֹכֵר** למשכיר **שֶׁמֵּתָה כְּדַרְכָּהּ** ויפטר, כדין שוכר הפטור על אונס, **וְהַשּׁוֹאֵל** החייב באונסים, **יְשַׁלֵּם לַשּׂוֹכֵר** את הפרה ששכר הימנו[ב]. **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֵּיצַד הַלָּה,** השוכר, **עוֹשֶׂה סְחוֹרָה בְּפָרָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ,** שכיון שאין הפרה שלו היתכן שישאילה וירוויח על כך, **אֶלָּא תַּחֲזוֹר פָּרָה לַבְּעָלִים,** שישלם השואל למשכיר[ג]:

★

גמרא הגמרא מבררת את טעמם של חכמים: **אָמַר לֵיהּ רַב אִידִי בַּר אָבִין לְאַבַּיֵי, מִכְּדֵי** - הרי **הַשּׂוֹכֵר בְּמַאי קָנֵי לְהַאי פָּרָה** - במה הוא קונה את הפרה, **בִּשְׁבוּעָה** שהוא נשבע למשכיר שמתה כדרכה, **וְאִם כֵּן קַשֶׁה, נִימָא לֵיהּ** - יאמר לו **מַשְׁכִּיר לַשּׂוֹכֵר, דַּל אִנְתְּ וְדַל שְׁבוּעַתְךָ וַאֲנָא מַשְׁתַּעְיָנָא דִּינָא בַּהֲדֵי שׁוֹאֵל** - איני צריך לך ולשבועתך, ואלך ואתדיין עם השואל החייב באונסים וישלם לי את פרתי[ד]. **אָמַר לֵיהּ** אביי לרב אידי בר אבין, **מִי סָבְרַתְּ** - האם סבור אתה **שהשּׂוֹכֵר בִּשְׁבוּעָה הוּא דְּקָא קָנֵי לָהּ** - קונה לפרה זו, הלא **מִשְׁעַת מִיתָה הוּא דְּקָנֵי, וּשְׁבוּעָה** זו שנשבע אינה אלא **כְּדֵי לְהָפִיס דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת,** שלא יאמר פשעת בה.

★

הגמרא דנה באופנים נוספים של שוכר שהשאיל ושואל שהשכיר: אָמַר רַבִּי זֵירָא, פְּעָמִים שֶׁהַבְּעָלִים מְשַׁלְּמִין כַּמָּה פָּרוֹת לַשּׂוֹכֵר[ד]. **הֵיכִי דָּמֵי** - כיצד יתכן הדבר, באופן זה **שהשּׂוֹכֵר אַגְּרָהּ מִינַּיהּ** - שכר מהבעלים את הפרה **לְמַאָה יוֹמֵי** - מאה ימים, **וְהָדַר שַׁיְילָהּ מִינַּיהּ** - וחזר הבעלים ושאל את הפרה מהשוכר **לְתִשְׁעִין יוֹמֵי,** שאחר שישתמש בה בתשעים הימים, ישיבנה לשוכר לעבוד בה עוד עשרה ימים. שוב **הָדַר** - חזר השוכר **וַאֲגָרָהּ מִינַּיהּ** - ושכרה מהבעלים **לְתַמָּנֵן יוֹמֵי** - לשמונים יום, **וְהָדַר שַׁיְילָהּ מִינַּיהּ** - וחזר הבעלים ושאלה מהשוכר **לְשַׁבְעִין יוֹמֵי** שלאחריהם ישיבם לשוכר לעשרה ימים עד תום השכירות השניה. **וּמֵתָה** הפרה **בְּתוֹךְ** שבעים **יְמֵי שְׁאֵלָתָהּ** השניה, ובזה הדין שמשלמים הבעלים כמה פרות לשוכר, משום **דְּאַכָּל** - שעל כל **שְׁאֵלָה וּשְׁאֵלָה מִיחַיַּיב** הבעלים **חֲדָא פָּרָה** לשוכר, ועוד שתי פרות להשלים בכל אחת מהן עשרה ימים שנותרו לשוכר לעשות בהן ימי שכירותו העודפים על ימי השאלה של הבעלים[ה]. כיצד, בראשונה שכר את הפרה למאה ימים, אילו מתה אז, היה השוכר פטור, כיון שאינו חייב באונסים. באו הבעלים ושאלוה ממנו לתשעים יום[ט]. אילו מתה הפרה באלו הימים, היו הבעלים חייבים פרה לשוכר, כדין האמור במשנה שמי ששאל פרה משוכר ומתה, חייב הוא לשלם לו, ואין חילוק בין אם השואל היה הבעלים או אדם אחר. ומלבד הפרה שחייבים הבעלים מפני חיוב שאלה, עוד חייבים פרה נוספת לשוכר, להשלים בה את עשרת הימים של השכירות שעודפים על הימים שהשאילה להם. חזר השוכר ושכר את הפרה מהבעלים לשמונים יום[ו]. אילו היתה מתה באותם ימים, היה השוכר נשבע לבעלים שמתה אצלו, והבעלים היו משלמים לו פרה מכיון ששואלים הם, ועוד היו צריכים להעמיד לו פרה לסיים את ימי השכירות הראשונה שעודפים על ימי שאלתם[יא]. חזרו הבעלים ושאלוה ממנו לשבעים יום, ומתה, הרי הם חייבים לשוכר שתי פרות, מפני שנתחייבו עליה פעמיים בחיוב אונסים, מחמת שתי השאלות ששאלוה, ועוד חייבים לשוכר שתי פרות, האחת עבור השלמת עשרת הימים שאחר השאלה הראשונה שהיתה לתשעים יום, עד תום השכירות הראשונה, והאחרת להשלמת הימים שאחר השאלה השניה שהיתה לשמונים יום, עד תום השכירות השניה.

אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא מִדִּיפְתִּי לְרָבִינָא, מִכְּדֵי חֲדָא פָּרָה הִיא - הרי אין זו אלא פרה אחת בלבד, **עַיְילָהּ וַאֲפַקָּהּ** - שנכנסה ויצאה, **אַפְקָהּ מִשְׁכִּירוּת וְעַיְילָהּ לְשָׁאֵלָה אַפְקָהּ מִשְׁאֵלָה וְעַיְילָהּ לִשְׁכִּירוּת** - יצאה משכירות ונכנסה לשאלה, יצאה משאלה ונכנסה לשכירות, ואם כן ישלם לו פרה אחת עבור שתי השאלות, ועוד פרה אחת לעשות בה מלאכה עשרים יום.

אָמַר לֵיהּ רבינא לרב אחא מדיפתי, **וּמִי אִיתָא לְפָרָה בְּעִינָא דְּנִימָא לֵיהּ הָכִי** - האם הפרה קיימת שנאמר כן. שאילו היתה קיימת היה פטור לגמרי, אלא שהיה צריך לתת לו אותה לעשות בה את עשרים הימים, ואילו עתה שאינה קיימת אינו תובע אלא תשלומים, וכיון שיש לו עליו שתי תביעות, ישלם שתים.

מַר בַּר רַב אַשִׁי אָמַר, אֵין לוֹ לשוכר **עֲלֵיהֶן אֶלָּא שְׁתֵּי פָּרוֹת** בלבד, וכפי טענת רב אחא מדפתי, שנותן הבעלים לשוכר **חֲדָא דִּשְׁאֵלָה** - פרה אחת שנתחייב לו בהיותו שואל שחייב באונסים, **וְחֲדָא דִּשְׁכִירוּת** - ופרה אחת עבור שתי השכירויות, שיעשה בה מלאכה עשרים יום. וטעם הדבר הוא, **שׁוּם** - שם **שְׁאֵלָה אַחַת הִיא, וְשׁוּם** - ושם **שְׁכִירוּת אַחַת הִיא,** שכיון שפרה אחת היא אלא ששאלה שתי פעמים, חייב עליה פעם אחת בלבד, וכן על השכירות אין לו לתת אלא פרה אחת לעשרים יום, **דִּשְׁאֵלָה** - את הפרה שבאה עבור השאלה, **קָנֵי** השוכר **לְגַמְרֵי** והיא שלו, ואת הפרה **דִּשְׁכִירוּת עָבַד בָּהּ יְמֵי שְׁכִירוּתֵיהּ** - יעשה בה את יתרת ימי שכירותו, **וּמֵיהְדַּר לֵיהּ לְמָרָהּ** - ויחזירנה לבעליה.

★

הגמרא מביאה חיובים שונים של שבועה העשויים לקרות באופן האמור במשנתנו, שהשוכר השאיל לאדם אחר: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, פְּעָמִים שֶׁשְּׁנֵיהֶם, השוכר והשואל, **מחוייבים בְּקָרְבַּן חַטָּאת,** שחייב בו מי שנשבע לשקר בלא שכפר בשבועה זו ממון לחבירו, וזה באופן ששניהם נשבעו לשקר אך לא כפרו ממון,

---

א. **רש"י** (ד"ה אגביה). וכתב הש"ך (תו"מ סי' קג ס"ק טו) שמשמע מכאן שאף אם הביאו לדין והטריחו בזה, אם לא הוצרך לשומתם אלא שילם לו מיד, אין זה הטרחת בית דין ואינה חוזרת. וכתב שזהו דלא כמו שהביא שם הסמ"ע (ס"ק כא) מהבית יוסף שדייק מרש"י ההיפך, שכל שהביאו לבית דין הרי זו שומא וחוזרת, אף אם לבסוף שילם מעצמו. ב. **פירוש** 'אדרכתא', הוא מלשון רודף ומשיג. וכפי ששנינו בכתובות (פ:) 'פרסה בחלא ולא אדרכיה' [הלך אחריו פרסה דרך חול, ולא השיגו] וכן מן הפסוק בשופטים (כ מג) 'כתרו את בנימין הרדיפוהו מנוחה הדריכוהו עד נכח הגבעה ממזרח שמש' ופרושה של הלשון 'הדריכוהו' הינו 'השיגוהו'. רש"י (נעיל עז: ד"ה אדרכתא). ג. **רש"י** (ד"ה אדרכתא). אמנם הריטב"א (ד"ה מכי) כתב שפירושו אינו נכון, שאין יאכל פירות לפני שיודע איזו קרקע יגבו לו, אלא מדובר על שטר האדרכתא השני שניתן לו אחר שיודע מאיזה קרקע יגבה, שאז ניתן לו שטר נוסף שהקרקע מוחלטת בידו. ועיין ר"ח (ד"ה זה שמוה לו). ד. **זהו** לשון רש"י (ד"ה מכי), אמנם לאו דוקא ביותר, שהוא הדין אם רוצה כמותם, וכן הוא בשו"ע (תו"מ סי' קג ס"ב). ה. **זהו** לשון רש"י (ד"ה מכי), והכוונה ביותר ממה שרצו לתת בה אותם אחרים [ולא מה ששמו אותה בית דין], שאילו רצו לתת בה מעט, אף שהיא שוה יותר אין צריך לתת כפי שומתה. מהרש"א (מרש"י ד"ה מכי). ו. **והיינו** שהשואל הוא שומר גם של הבעלים, ורק לגבי מה שיש בחיובו יותר ממה שנתחייב השוכר, כגון באונסים, בזה הוא שומר של השוכר בלבד. ועל זה שאלו שיאמר לו המשכיר לשוכר שהוא פוטרו מלהישבע, ונמצא שעדיין הוא מחויב לו, שכל עוד שלא נשבע הוא מחויב בכל, ואז יוכל לחבוע את השואל שבינתיים, כל עוד שלא נשבע השוכר, נחשב שומר של הבעלים. ואין הכוונה בגמרא שהוא קונה את גוף הפרה, אלא רק את זכות תשלומיה. קהלות יעקב (סי' נג ד"ה והנלענ"ד). ז. **ואמנם** דברים אלו לשיטת חכמים, ולא לשיטת רבי יוסי שהלכה כמותו, אך גם לרבי יוסי שייכים דברים אלו אם נתן לו רשות להשאילה לדעתו. ריטב"א (ד"ה אין זיל) בשם תוספות. [ולכאורה כאן שהוא נותן לבעלים עצמם, אין צורך בכך]. ח. **וזהו** משום שהשכיר לו פרה סתם, שאילו אמר לו פרה זו, אם מתה פטור המשכיר, ואין צריך להעמיד לו פרה אחרת. ריטב"א (ד"ה דשכירות). וראה במהרש"א (מרש"י ד"ה מזר) ובקרני ראם (פוס ב) שדנו בדבר, ובהגהות והערות במהדורתנו. ט. **כאן** נקטו תשעים יום דווקא, שאם שאלוה למאה יום, היה משלם רק פרה אחת בלבד, ולא היה צריך לשלם עוד פרה על השכירות. תוספות (ד"ה אגביה ק' יוס). ועוד כתבו (מד"ה אגביה פ'), שיש לומר שאילו השאילה להם למאה יום הרי זה כאילו ביקשו לבטל את השכירות, ולא יתחייב כלום. וראה בהערה להלן. י. **כאן** יכלה הגמרא לומר ששכרה לתשעים יום, וכל מה שפחתה עשרה ימים זה אגב מה שהוצרכה לפחות בשאלה הקודמת, כמבואר בהערה הסמוכה לעיל. תוספות (ד"ה אגביה פ' יוס). ועוד כתבו שיש לומר שאילו היה שוכרה לכל תשעים ימי השאלה, היה הדבר נחשב כאילו שילם לו כסף שיבטל את השאלה, כיון שאינה חוזרת לו אחר השכירות להשלים את ימי השאלה, ואם חזר אחר כך ושאלה לשמונים יום לא היה חייב אלא פרה אחת ועוד פרה להשלים עשרים יום ולא יותר. יא. **במהרש"א** (מרש"י ד"ה מזר) העיר למה לא יתחייבו להעמיד לו פרה גם על השכירות השניה שלא נשלמה, וראה שם שכתב שמדובר שאמר לו שמשכיר לו 'פרה זו' שאין חייב להשלים לו פרה אם מתה זו, מה שאין כן את עשרת הימים שעודפת השכירות על השאלה חייב להשלים כיון שנחשב שמתה אצל השואל. וראה מה שהובא לעיל בשם הריטב"א והקרני ראם.

אוצר מילים

בפירוש [ב-פירוש]	במפורש
בפרקמטיא [ב-פרקמטיא]	בסחורה
בצילא [ב-צילא]	במקרה שהוא (השמן) צלול
בצרורין [ב-צרור-ין]	בקשורים
בצריפא [ב-צריפא]	בצריף
בקב [ב-קב]	בכמות של קב
בקופא [ב-קופא]	בנקב
בקירא [ב-קירא]	בשעווה
בקרא	רועה בקר
בקרטליתא [ב-קרטליתא]	בארגז
בר	בן
בראשונה [ב-ראשונה]	במשנה הראשונה
ברבי [ב-רבי]	בן רבי
ברזנייתא	התקנת ברז
ברי	וודאי
בריה [בר-יה]	הבן שלו
ברשותא [ב-רשות]	ברשות
ברתא	בת
בשבח [ב-שבח]	במה שהשביח
בשופטני [ב-שופטני]	בטפשים
בשיתא [ב-שיתא]	בששה
בשלא [ב-ש-לא]	במקרה שלא
בשלמא	זה מובן (או נאמר כך)
בשמי (קורה) [ב-שמי]	בתקרה
בשנתנו [ב-ש-נתנו]	במקרה שנתנו
בששמעו [ב-ש-שמעו]	במקרה ששמעו
בתי	בתים
בתרא	אחרון
בתריה [בתר-יה]	אחריו

ג

גבאי	ממונים על
גבה [גב-ה]	אצלה
גבי	אצל
גביה [גבי-ה]	אצלו
גברא	אדם
גדולה	יותר
גוזלות	גוזלים
גוזמא	הגזמה
גולפי	קנקנים
גופייהו [גופיי-הו]	בעצמם
גופייכו [גופיי-כו]	בעצמכם
גורנו [גורנ-ו]	הגורן שלו
גזזה [גזז-ה]	גזז אותה
גיזותיה [גיזות-יה]	הצמר שגוזזים ממנה
גינאי [גינ-אי]	גננים (עובדי גינה)
גירי [גיר-י]	חיצים
גלי	גילה
גנבי [גנב-י]	גנבים
גרגישתא	אדמה / עפר
גרעה [גרע-ה]	עשה אותה יותר גרוע
גשושאי [גשוש-אי]	מגששים בקרקע

ד

דא	זאת
דאבא [ד-אבא]	מצד האבא
דאבוהון [ד-אבוה-ון]	של אבא שלהם
דאגביה [ד-אגבי-ה]	שהגבה לו (שנתן לו לגבות)
דאגמא [ד-אגמא]	של האגם
דאהדרה [ד-אהדר-ה]	שהחזיר אותה
דאהנו [ד-אהנ-ו]	שהועילו

לקבלת הביאור המלא שלחו את המילה 'ביאור' למספר 0583730000

דאורבני [ד-אורבני]	של עץ ערבות
דאותביה [ד-אותב-יה]	שהקשה לו
דאחוה [ד-אחוה]	שאחיו
דאחתא [ד-אחתא]	של האחות
דאי [ד-אי]	שאם
דאיגנבה [ד-איגנבה]	שנגנבה
דאיחייב [ד-איחייב]	שהתחייב
דאיכא [ד-איכא]	שיש
דאילו [ד-אילו]	שאילו
דאין [דאין/ד-אין]	דן / שאין
דאית [ד-אית]	שיש
דאכל [ד-אכל]	שאכל
דאם [ד-אם]	שאם
דאמא [ד-אמא]	מצד האמא
דאמור [ד-אמור]	שאמרו
דאמינא [ד-אמי-נא]	שאני אומר / שאמרתי
דאמר [ד-אמר]	שאמר
דאמר [ד-אמר]	שאמר
דאמרו [ד-אמר-ו]	שאמרו
דאמרי [ד-אמר-י]	שאמרו
דאמרינן [ד-אמרי-נן]	שאנחנו אומרים
דאמרת [ד-אמר-ת]	שאמרת
דאפקיד [ד-אפקיד]	שהפקיד
דאפקידו [ד-אפקיד-ו]	שהפקידו
דאקברינהו [ד-אקברי-נהו]	שאקבור אותם
דבין [ד-בין]	שבין
דבעינן [ד-בעי-נן]	שאנחנו צריכים
דבעל (כורחו)	נגד רצונו
דגברא [ד-גברא]	שאדם
דגדול [ד-גדול]	של הגדול
דגזל [ד-גזל]	שגזל
דגזלה [ד-גזל-ה]	שגזל אותה
דגזלן [ד-גזלן]	של הגזלן
דגמלי [ד-גמלי]	של גמלים
דגנבא [ד-גנבא]	של הגנב
דגרועי [ד-גרועי]	שעשה (אותו) יותר גרוע
דדידי [ד-דידי]	ששלי

דדינר [ד-דינר]	של דינר (מטבע)
דהא [ד-הא]	שהרי
דההיא [ד-ההיא]	שאותה
דהואיל [ד-הואיל]	שמכיוון
דהוה [ד-הוה]	שהיה
דהוו [ד-הוו]	שהיו
דהויא [ד-הויא]	שנהיה
דהכא [ד-הכא]	של כאן
דהנהו [ד-הנהו]	ש-אלה
דהני [ד-הני]	ש-אלה
דהניח [ד-הניח]	שהניח
דהר [ד-הר]	של ההר
דומיא	בדומה
דזבן [ד-זבן]	שקנה / שקונה
דזבנא [דזבנ-א]	שמכר אותה
דזוזי [ד-זוז-י]	של זוזים (כסף)
דחברך [ד-חבר-ך]	של חברך
דחד [ד-חד]	שאחד / של אחד
דחזא [ד-חזא]	שראה
דחייב [ד-חייב]	שחייב
דחיישינן [ד-חיישי-נן]	שאנחנו חוששים
דחמרא [ד-חמרא]	של יין
דטעון [ד-טעון]	שטעונים (שמן) / שבלעו (שמן)
דטרח [ד-טרח]	שטרח
דידיה [דידי-ה]	שלו
דיהבי [ד-יהב-י]	שנותנים
דיהיב [ד-יהיב]	שנתן
דיו [די-ו]	די (מספיק) לו
דיינא	דיין
דייני [דיינ-י]	דיינים
דיינינא [דייני-נא]	אני דן
דינא	דין
דינוקא [ד-ינוקא]	של הקטן
דיקא	מדוייקת
דיקא נמי	(מה שלמדנו) הוא גם מדוייק
דיתמי [ד-יתמ-י]	של היתומים
דיתר [ד-יתר]	שיותר
דכי [ד-כי]	שכאשר

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא לו.

שניהם באשם. אם נשבעו לשקר והיו נשכרים בשבועתם להקל פרעון מעליהם כפירת ממון היא זו, וקרבן שבועה שלהם אשם איל בן ב' שנים, דכתיב (ויקרא ה) [3] והביא את אשמו אל תמיס בערכך כסף (שני) שקלים, והוא אשם גזילות: **נאנסה.** ע"י לסטים, ונשבעו שכך [4], אע"פ שהשואל משלם אונסין משביעין אותו כדרך הועל שבועה שאינה ברשותו דמיישינן שמא נתן עיניו בה [5], ונשבע שנאנסה ואינה ברשותו: **שוכר דבין כך ובין כך מיפטר.** מתשלומין קאי בחטאת: בין כך ובין כך. בין שנשבע בחטאת שמתה בדרכה בין שנשבע לשקר שנאנסה פטור עצמו מלשלם, הלכך אין בשקר זה כפירת ממון, דהא אם [6] הודה על האמת היה פטור, שבועת ביטוי היא ובחטאת: שוא' דבין כך ובין כך חייב לשלם. נמצא שלא כפר ממון בשיקור שבועתו, ושבועת ביטוי קאי [7] בחטאת: בגון שנגנבה. והשוכר חייב לשלם לבעליס, והשואל ישלם לשוכר: **ואמרו מתה מחמת מלאכה.** ופטור שואל עצמו בשקר מלשלם לשוכר, והשוכר מלשלם לבעליס: שמתה בדרכה. ואם הודו על האמת שוכר פטור ושואל חייב: שנגנבה. ושייאם חייבין: **ואמרו מתה בדרכה.** השוכר פטור עצמו בשקר, אבל השואל לא נפטר בכך מלשלם: חיובי מיחייב. לשלם, קאי על שבועתו בחטאת: **מאי קמ"ל.** רבי ירמיה, משבועות שלימות הן בשבועות [8] המשנה מחוסה לחוסה ומפטור לפטור ומפטור לחוסה פטור מאשם גזילות, מחוסה לפטור חייב: **רב אמר פטור.** מכל מה שהיה נפטר אם שמרה הוא עצמו: חייב. אפי' באונסין: **ולא מיבעיא כו'.** דפטור מן האונסין ואין לך לומר פשיעה היא זו שמשרה לאחר: מרייהו. פוסווי"ר בלע"ז: **מאן דחזא.** אחד מן התלמידים ששמע מפיו דפטריה סבר [9] שומר שמסר לשומר כו': הוו מפקדי לה. דלא מצו אמרי ליה אין רצונו שיהא בידה: **להא שמעתא.** דר' יוחנן רביה: **אי הכי לבעלים בעי לשלומי.** שואל שאם השאילוה לו: **דאמרי ליה.** בעליס לשוכר: לדעתך. כלצוך, אם תרצה להשאילה לו ימי שכירותך אין אנו מקפידין, הלכך הוא השאילה, והבעליס אין יכולין לומר אין רצונו: **מסרן לבנו כו'.** או שמסרן לבנו ובנתו הקטנים: **בפניהם.** בפני אותם הקטנים, שלא יצאו לחוץ ויאבדו הסעות: על

שוכר דמיחייב בגניבה ואבידה. מכאן יש להוכיח דהלכה כמ"ד [2] דשוכר כשומר שכר דמי וכן מוכח בריש אלמנה לכ"ג (יבמות סו:) וכן פרק השואל (לקמן דף לז. ושם) גבי מרימר בר חנינא לוגר כודלייתא לבי מחאי [3]:

לאפוקי מדר' אמי. ה"ה דהוה מצי למימר לאפוקי מדשמואל דאמר פ"ג דשבועות (דף כה.) דשבועת ביטוי ליתא אלא ביטול לחיות לבבא אבל שבועה שזרק פלוני צרור ליס פטור אאין יכול לומר שבועה שיחרוק והכא מיחייב שבועה כי נשבע שנאנסה אע"ג דליתא בלהבא: **רב** אמר פטור. ומ"ת והא תנן [4] פ"ג דגיטין (דף כט.) אם אמר עול הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר וי"ל דאע"ג דאסור להפקידו ביד אחר מ"מ בשביל כך אינו חייב לפרוע:

אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. אין לפרש דטעמא דחייב לר' יוחנן אליבא דאבי משום דשיעה מדעת המפקיד ולכך יתחייב בכל האונסין אפי' באונסין שהיו ראוין לבא ברשות שומר הראשון דא"כ מאי פריך אבי לרבא לקמן [5] ליטעמא ליה ר' אמי לר' אבא בר ממלך המות מה לי הכא מה לי התם כו' והלא כיון דשיעה מדעת בעל הפרה הוא חייב אפילו באונסין שהיו באין אפי' אם היתה ברשותו לבדו [6] הוצרך לתרץ שהשאיל מדעת בעליס אלא י"ל דהטעמא הוא דחשיב כאילו פירש לו אאם ישנה מדעתו בגון שימסרנה לאחר שיהיה באילו פשע בה וכל אונסין שיארעו לה שנוטל לתלות שאם לא מסרה לאחר אלא היו נארעים חייב בה בגון אם מתה בבית שומר שי דיש לתלות דהבלא דאותו בית קטלה ושמא אם היתה בבית שומר הראשון לא היתה מתה שבבית בית אחד יותר מאחר והוי כפשע בה ואלא לאנס שהוא מרעה שמן וטוב ומתה דחייב לאבי דאמר [7] דהבלא דאגמא קטלה וכן לרב אם מסרה לאש"ו ומתה ברשותן חייב מהאי טעמא והיכא אלא פשע בה בגון לרב כשמסרה לבן דעת או אינו בפניה כראוי ויאלה לאנס אם אינו בפניה כראוי לבן דעת אם פטור אבל אם נעל בפניה אלא כראוי אע"פ שפשע אם מתה אם פטור כיון דאפילו נעל בפניה כראוי היתה מתה אם ואפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב היינו דוקא כמו לריפא דאורבני [8] דאפשר אם לא פשע מתחילה לא היה נארע אונס של גייבה וכן מוכח פרק האומנין (לקמן דף עח. ושם ד"ה הומה) דתנן השוכר את הפרה להוליכה בהר והוליכה בבקעה והומלקה פטור הומה חייב והשתא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כי נמי הומלקה אמאי פטור הלא תחילתה בפשיעה לענין הומה וסופה באונס לענין הומלקה אלא משום דאפילו הוליכה בהר כל שכן דהומלקה לכך [9] פריך לקמן [10] אבי לרבא שפיר ואפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור הכא כשמסר לשומר אחר חייב דהתם בלריפא דאורבני לא היה האונס ראוי להיות נארע עד שבאו גנבים אבל הכא אגלאי מילתא שאותו הבל ואותו מקום היה מסוכן יותר להמית בהמה זו דמיד שבאת אם התחיל החולי וכן קאמר אבי לקמן [11] דאפי' למ"ד פטור הכא חייב:

פעמים ששניהם באשם פעמים שהשוכר בחטאת והשואל באשם פעמים שהשוכר באשם והשואל בחטאת הא כיצד [1] כפירת ממון אשם [2] ביטוי שפתים חטאת פעמים ששניהם בחטאת כגון שמתה בדרכה ואמרו נאנסה שוכר דבין כך ובין כך מיפטר פטור בחטאת שואל דבין כך ובין כך חיובי מיחייב בחטאת פעמים ששניהם באשם כגון שנגנבה ואמרו מתה מחמת מלאכה דתרוייהו קא כפרי ממונא דהא מיחייבי וקא פטרי נפשייהו שוכר בחטאת ושואל באשם כגון שמתה בדרכה ואמרו מתה מחמת מלאכה שוכר דבין כך ובין כך מיפטר פטור חייב [3] בחטאת שואל דמיחייב במתה בדרכה וקא פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה באשם שוכר באשם ושואל בחטאת כגון שנגנבה ואמרו מתה בדרכה שוכר הוא [4] דמיחייב בגניבה ואבידה וקא פטר נפשיה במתה בדרכה באשם שואל דבין כך ובין כך חיובי מיחייב בחטאת מאי קמ"ל לאפוקי מדרבי אמי [5] דאמר כל שבועה שהדיינים משביעים אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי שנאמר [6] או נפש כי תשבע לבטא בשפתים כי תשבע מעצמה קמ"ל [7] דלא כר' אמי. [8] אתמר שומר שמסר לשומר [9] רב אמר פטור ור' יוחנן אמר [10] חייב אמר אביי לטעמיה דרב לא מבעיא שומר חנם שמסר לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו אלא אפילו שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעה לשמירתו פטור [11] מאי טעמא דהא מסרה לבן דעת ולטעמיה דר' יוחנן [12] לא מיבעיא שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעה לשמירתו אלא אפי' ש"ח שמסר לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו חייב דא"ל [13] אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. אמר רב חסדא הא דרב [14] לאו בפירוש אתמר אלא מכללא דהנהו גינאי דכל יומא הוו מפקדי מרייהו גבה דההיא סבתא יומא חד אפקדינהו לגבי חד מינייהו שמע קלא בי הלולא נפק אזל אפקדינהו לגבה דההיא סבתא אדאזל ואתא אגנוב מרייהו אתא לקמיה דרב ופטריה מאן דחזא סבר משום שומר שמסר לשומר פטור ולא היא שאני התם [15] דכל יומא נמי אינהו גופייהו גבה דההיא סבתא הוו מפקדי להו. יתיב ר' אמי וקאמר לה להא שמעתא איתיביה ר' אבא בר ממל לר' אמי השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה בדרכה ישבע השוכר שמתה בדרכה והשואל משלם לשוכר ואם איתא לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר א"ל הכא במאי עסקינן בשנתנו לו (רשות הבעלים [16]) להשאיל אי הכי לבעלים בעי לשלומי דאמרו ליה לדעתך מתיב רמי בר חמא [17] המפקיד מעות אצל חבירו צרור והפשילן לאחריו [18] מסרן לבנו ובתו הקטנים ונעלו [19] בפניהם שלא כראוי חייב שלא שמר כדרך השומרים טעמא דקטנים הא גדולים פטור אמאי נימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אמר רבא [20] [21] כל המפקיד על

דאמר ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. שיש בני אדם שפגיעתן יפה זה מזה ואין המקרים הרעים פוגעין בהן כשאר בני אדם, הילכך השומר הראשון לעולם הוא משלם לבעלים ואין לו שבועה כלל והשומר השני משלם לראשון לפי מה שהוא שמירתו אם בחנם אם בשכר אם בשאלה. **[הראב"ד]**

הא גדולים פטור וכו'. לפי שהן בני דעת ואפילו הן דומיא דקטנים שאין להם מה לשלם, דכיון דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד הרי הוא כאילו צוה כן בפירוש שיפקידוהו אצלם. **[הריטב"א]**

לאם

מסורת הש"ס עם הוספות

א) שבועות מט:, **ב)** בבא קמא יא: טו:, **ג)** [עיין תוס' גיטין כט. ד"ה כלן שנה ותוס' בבא קמא יא: ד"ה אמן], **ד)** [גיטין יד. כט.], **ה)** [כרכות ט. וש"כ], **ו)** לקמן מב., **ז)** [לקמן מב: ועמ"ש תוס' שם בשם ר"ת], **ח)** בפסוק גבי אשם גזילות כתיב בל"א ועיין שם, **ט)** לעיל לד:, **י)** מט:, **כ)** לקמן פ:, **ל)** [עיין תוס' בבא קמא נז: ד"ה שנמוס], **מ)** בעמוד ב, **נ)** לקמן מב ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נאנסה וכו' שכך הוה אע"פ:

גליון הש"ס

גמרא מ"ט דהא מסרה לבן דעת. עיין לקמן דף ל"ג ע"ב תוס' ד"ה מי: תוס' ד"ה רב וכו' ואי"ת והא תנן. כך הקשה מיהושל' בגיטין שם ועיין שם:

תורה אור השלם

א) אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה:

[ויקרא ה, ד]

לעזי רש"י

פושווי"ר. פירוש מעבדר, כלי שמנגדיס בו את הסער (עיין רש"י יבמות ז, כה).

הגהות וציונים

(א) "חייב" מיותר (דבש תמר, וכן בראשונים ובכת"י ליתא): **(ב)** "הוא" ליתא בכת"י: **(ג)** [הבעלים רשות] בצ"ל) (גלוין): **(ד)** והרי"ף והרא"ש גרסי **או נעל** בפניהם כו' (גלוין): **(ה)** נדצ"ל דהא **אף** הודה (באה"מ). ובקצת כת"י דהא אם הודה על האמת היה **אף כן** פטור **ושבועת** ביטוי היא **וקאי בחטאת** (והס"ד): **(ו)** כת"י ביטוי **היא וקאי:** **(ז)** יש להוסיף **משום** שומר: **(ח)** כת"י **ולכך:** **(ט)** צ"ל **ולכך** (דפו"י):

משנת ראשונים

ורבי יוחנן אמר חייב. השומר הראשון חייב לשלם לנזק, וכו', והרי הנזקן אומר לו למה לא שמרת אתה בעצמך ומסרת לאחר, שלם לי אתה ולך עשה דין עם השומר שמסרת לו אתה. **[רמב"ם נזקי ממון פ"ד הי"א]**

דעלויי עלייה לשמירתו. אין לפרש עלייה שאם נגנב תחזור לבעלים דהא גרועי גרעיה לא אפשר

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ז מהל' שכועות הל' ט סמג לאוין רמ:

כד ב מיי' שם פ"ז הל' ג סמג לאוין רלט:

כה ג מיי' שם פ"ז הל' ב ופ"ח הל' ה והל' ו:

כו ד ה מיי' פ"ח מהל' שכירות הל' ו ופ"ד מהל' מזקי ממון הל' יא ועי' בהגהות וכמ"מ ובל"מ סמג עשין פט שם טוש"ע ח"מ סי' רלא סעי' כו וסי' שם סעי' ה וסימן שלו סעיף ט:

כז ו מיי' פ"ח מהל' שכירות הל' ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' רלא סעי' כו:

כח ז מיי' פ"ד מהל' שאלה ופקדון הל' ו סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלא סעי' כ:

כט ח מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' כא:

רבינו חננאל

פעמים ששניהם באשם. כגון שנגנבה ושניהן חייבין לשלם ונשבעו שמתה מחמת מלאכה, דהיא הנאת ממון דבשבועתייהו פטרי נפשייהו מממונא באשם. **שוכר בחטאת ושואל באשם.** כגון שמתה וכיחשו וטענו שמתה מחמת מלאכה ונשבעו בשקר, שוכר דינו בשניהן אחד שפטור בשניהן ולא נתנה ממון בשבועתו בחטאת, שואל שבמתה בדרכה חייב ופטר נפשיה במתה מחמת מלאכה באשם. **שוכר באשם ושואל בחטאת.** כגון שנגנבה וטענו מתה בדרכה ונשבעו בשקר, שוכר חייב בגניבה ממון ובשבועתו נפטר באשם שהרי בשבועתו על שקר נתנה ממון, אבל השואל דבין גניבה ובין במתה בדרכה חייב ולא נתנה ממון חייב חטאת שנשבע בשקר, ולאפוקי מדר' יוסי דאמר כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי, שנאמר [1] אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה: **איתמר שומר שמסר לשומר רב אמר פטור.** ואמר רב חסדא [לאו בפירוש אתמר אלא] מכללא אתמר דהנהו גינאי דהוו מפקדי כל יומא (מפקדי) מרייהו גביה דההיא סבתא ואיגנבו ופטריה רב משום דלא יכלי למיטען אנת מהימנת לי בשבועה וההיא סבתא לא מהימנא לן בשבועה דהא אינהו כל יומא גבה דההיא סבתא הוה מפקדי למרייהו. **ור' יוחנן אמר שומר שמסר לשומר חייב.** ואמר אביי משום דיכול למימר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. **ומותבינן עליה** המפקיד מעות אצל חבירו צרור והפשילן לאחוריו או שמסרן לבניו הקטנים נעל בפניהם שלא כראוי חייב שלא שימר כדרך השומרין, ודייקי' מינה טעמא דקטנים הא בניו (אבל) גדולים פטור, ואמאי נימא אין רצוני שיהא

פְּעָמִים שֶׁשְּׁנֵיהֶם כשנשבעים חייבים **בְּאָשָׁם** - קרבן ׳אשם גזילות׳[א], שחייב בו מי שנשבע לשקר ונפטר על ידי שבועתו מחיוב ממון, **פְּעָמִים שֶׁהַשּׁוֹכֵר בְּחַטָּאת וְהַשּׁוֹאֵל בְּאָשָׁם, פְּעָמִים שֶׁהַשּׁוֹכֵר בְּאָשָׁם וְהַשּׁוֹאֵל בְּחַטָּאת. הָא כֵּיצַד, כְּפִרַת מָמוֹן** - שבועת שקר שנפטר על ידה מחיוב ממון, מחייבת קרבן **אָשָׁם**, ואילו שבועת **בִּיטּוּי שְׂפָתַיִם** לחוד שאין בה כפירת ממון[ב], מחייבת קרבן **חַטָּאת**. ועל כן כשנשבעו שניהם לשקר ולא כפרו ממון, חייבים שניהם חטאת, וכנשבעו לשקר וכפרו ממון, חייבים שניהם אשם. ויש שרק אחד מהם נשבע לשקר וכפר ממון בשבועתו, והשני נשבע בלא שכפר, ואז חייב האחד אשם והשני חטאת.

מפרשת הגמרא: **פְּעָמִים שֶׁשְּׁנֵיהֶם בְּחַטָּאת** כיצד, **כְּגוֹן שֶׁמַּתָּה** הפרה **כְּדַרְכָּהּ, וְאָמְרוּ** שניהם שנאנסה על ידי ליסטים, ונשבעו שניהם על כך[ג], השוכר בכדי להפטר, והשואל אף שחייב באונסין חייבוהו חכמים שבועה שאין הפקדון ברשותו[ד]. לכן, **הַשּׁוֹכֵר, דְּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מִיפְטַר פָּטוּר** - בין אם היה מודה על האמת ונשבע שמתה כדרכה ובין כשנשבע לשקר שנאנסה הרי הוא פטור מתשלומין, שהרי אינו חייב בשניהם, ונמצא שאין בשבועתו זאת כפירת ממון ואינה אלא שבועת ביטוי לשקר, מתחייב **בְּחַטָּאת, וְהַשּׁוֹאֵל דְּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ חַיּוּבֵי מִיחַיַּיב** בתשלומים, נמצא שאף הוא לא כפר ממון במה שנשבע על שקר, והרי זה כשבועת ביטוי ומחויב גם הוא **בְּחַטָּאת.**

פְּעָמִים שֶׁשְּׁנֵיהֶם בְּאָשָׁם כיצד, **כְּגוֹן שֶׁנִּגְנְבָה** הפרה **וְאָמְרוּ** שניהם **מֵתָה מֵחֲמַת מְלָאכָה**, ונשבעו לשקר, **דְּתַרְוַיְיהוּ קָא כָּפְרֵי מָמוֹנָא דְּהָא מִיחַיְּבֵי וְקָא פָּטְרֵי נַפְשֵׁיְיהוּ** - ששניהם כפרו ממון, שלולי השבועה היו משלמים[ה], ועל ידי השבועה פטרו עצמם, שהרי שניהם חייבים בגניבה ופטורים אם מתה מחמת מלאכה, ועל כן חייבים הם קרבן אשם, כדין הכופר ממון בשבועה.

שׁוֹכֵר בְּחַטָּאת וְשׁוֹאֵל בְּאָשָׁם כיצד, **כְּגוֹן שֶׁמַּתָּה** הפרה **כְּדַרְכָּהּ**, ואם היו מודים שניהם על האמת, היה השוכר נפטר והשואל היה חייב, **וְאָמְרוּ** שניהם **מֵתָה מֵחֲמַת מְלָאכָה**, ונשבעו לשקר. **הַשּׁוֹכֵר דְּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מִיפְטַר פָּטוּר** מתשלומים, שהרי פטור בין אם מתה כדרכה ובין אם מתה מחמת מלאכה, ונמצא שלא הועילה השבועה לפוטרו מממון והרי זו שבועת ביטוי, **חַיָּיב בְּחַטָּאת**, ואילו **הַשּׁוֹאֵל דְּמִיחַיַּיב בְּמֵתָה כְּדַרְכָּהּ, וְקָא פָּטַר נַפְשֵׁיהּ** - ופטר עצמו **בְּאומרו שֶׁמֵּתָה מֵחֲמַת מְלָאכָה**, חייב **בְּאָשָׁם**, שהרי כפר ממון בשבועתו[ו].

שׁוֹכֵר בְּאָשָׁם וְשׁוֹאֵל בְּחַטָּאת כיצד, **כְּגוֹן שֶׁנִּגְנְבָה** הפרה, **וְאָמְרוּ** שניהם **שֶׁמֵּתָה כְּדַרְכָּהּ**, ונשבעו לשקר. **הַשּׁוֹכֵר** שדינו **הוּא דְּמִיחַיַּיב בְּגְנֵיבָה וַאֲבֵידָה**[ז], **וְקָא פָּטַר נַפְשֵׁיהּ** - ופטר עצמו **בְּמה** שאמר **שֶׁמֵּתָה כְּדַרְכָּהּ**, חייב **בְּאָשָׁם**, שהרי כפר ממון בשבועתו, ואילו **הַשּׁוֹאֵל, דְּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ חַיּוּבֵי מִיחַיַּיב**, ואינו נפטר לא במתה כדרכה ולא בגנגבה, חייב **בְּחַטָּאת.**

שואלת הגמרא: **מַאי קָא מַשְׁמַע לָן** רבי ירמיה בכך, הלא משנה מפורשת היא במסכת שבועות (מט:) שכל המשנה [בשבועה] מחובה לחובה ומפטור לפטור ומפטור לחובה פטור [מאשם], וכל המשנה מחובה לפטור חייב.

מיישבת הגמרא: דברי רבי ירמיה **לְאַפּוּקֵי** - להוציא מִדעתו **דְּרַבִּי אַמִּי** באו, **דְּאָמַר** רבי אמי, **כָּל שְׁבוּעָה שֶׁהַדַּיָּנִים מַשְׁבִּיעִים אוֹתָהּ אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי, שֶׁנֶּאֱמַר** בפרשת קרבן שבועה (ויקרא ה ד) **׳אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשְׁבַּע לְבַטֵּא בִשְׂפָתָיִם׳**, ויש לדרוש **׳כִּי תִשָּׁבַע׳ מִצְּמָהּ**, ולכן מי שחייבוהו בית דין לישבע ונשבע לשקר, אינו חייב חטאת, **וְקָא מַשְׁמַע לָן** רבי ירמיה שאין הדין כך, אלא גם מי שהשביעוהו בית דין חייב חטאת, **וּדְלָא כְּרַבִּי אַמִּי**[ז].

★

הגמרא דנה על מסירת פקדון משומר לשומר, הנזכר במשנה, אם מותר הדבר ומה הם החיובים הבאים מחמת כך: **אִתְּמַר, שׁוֹמֵר שֶׁמָּסַר** את הפקדון **לְשׁוֹמֵר** אחר, ואירע לבהמה נזק, כגון שמתה או נגנבה וכדומה, **רַב אָמַר, פָּטוּר** השומר הראשון מכל מה שהיה נפטר אילו היה הדבר קורה אצלו[ב]. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, חַיָּיב** השומר הראשון אפילו נאנסה אצל השני.

אָמַר אַבָּיֵי, לְטַעְמֵיהּ - לשיטתו **דְּרַב, לֹא מִבַּעְיָא** - אין צריך לומר **שֶׁשּׁוֹמֵר חִנָּם שֶׁמָּסַר לְשׁוֹמֵר שָׂכָר** פטור אם נאנסה אצל השני, ואין זו פשיעה שמסרה לאחר, **דְּעַלּוּיֵי עַלָּיֵיהּ לְשָׁמִירָתוֹ** - שהלא הוסיף על שמירתו, לפי ששומר חנם אינו מוסר נפשו כל כך לשמירת הפקדון, כיון שאין הוא מתחייב כי אם בפשיעה, ואילו שומר שכר מוסר נפשו יותר על שמירת החפץ כיון שהוא חייב גם בגניבה ואבידה[ג], **אֶלָּא אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר שָׂכָר שֶׁמָּסַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם, דְּגָרוּעֵי גָּרְעָהּ לְשָׁמִירָתוֹ** - שהפחית משמירת החפץ בכך שמסרה לשומר חנם, אף על פי כן **פָּטוּר** השומר הראשון אם נאנסה אצל השני, **מַאי טַעְמָא** - מהו הטעם לכך, **דְּהָא** - שהרי **מִסָּרָהּ** השומר **לְבֶן דַּעַת**, ומשום כך אין בכך פשיעה לחייבו גם באונס[ד].

וּלְטַעְמֵיהּ - ולשיטתו **דְּרַבִּי יוֹחָנָן, לֹא מִיבַּעְיָא** - אין צריך לומר **בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר שֶׁמָּסַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם** שחייב אם נאנסה אצל השומר השני, **דְּגָרוּעֵי גָּרְעָהּ לְשָׁמִירָתוֹ, אֶלָּא אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר חִנָּם שֶׁמָּסַר לְשׁוֹמֵר שָׂכָר, דְּעַלּוּיֵי עַלָּיֵיהּ לְשָׁמִירָתוֹ, חַיָּיב** השומר הראשון אם נאנסה אצל השני, והטעם לכך, משום **דְּאָמַר לֵיהּ** המפקיד לשומר הראשון, **אֵין רְצוֹנִי שֶׁיְּהֵא פִּקְדוֹנִי בְּיַד אַחֵר**, ולא היה לך למוסרו לו, ופשיעה היא[ד].

רב חסדא מברר את המקור לדין הנאמר בשם רב: אָמַר רַב חִסְדָּא, הָא דְּאמרו בשם **רַב, לָאו בְּפֵירוּשׁ אִתְּמַר, אֶלָּא מִכְּלָלָא** - למדו כך מתוך דבריו. שהיה מעשה **דְּהַנְהוּ גִּינָּאֵי** - היו גננים, **דְּכָל יוֹמָא הֲווּ מַפְקְדֵי מָרַיְיהוּ גַּבָּהּ דְּהַהִיא סַבְתָּא** - שבכל יום היו מפקידים את מעדריהם אצל זקנה אחת. **יוֹמָא חַד אַפְקְדִינְהוּ לְגַבֵּי חַד מִינַּיְיהוּ** - יום אחד שינו ממנהגם והפקידום אצל אחד מהם. **שָׁמַע קָלָא בֵּי הֵילּוֹלָא נָפַק אָזַל** - אותו גנן שנתמנה לשומר, שמע קול חתונה, יצא והלך, וכיון שלא רצה להניח המעדרים ללא שמירה, על כן **אַפְקְדִינְהוּ לְגַבָּהּ דְּהַהִיא סַבְתָּא** - הפקיד את המעדרים בידי הזקנה שאצלה היו מניחים אותם תמיד. **אַדְּאָזַל וְאָתָא אַזְגּוּב מָרַיְיהוּ** - עד שהלך וחזר לקחתם, נגנבו המעדרים מבית הזקנה. **אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב וּפַטְרֵיהּ** - בא אותו שומר לפני רב לשואלו מה דינו, ופטרו, משום ששומר חינם הוא ופטור על גניבה, ולא חייבו בטענה שפשע במה שמסרם לה. **מַאן דְּחָזָא** - אחד מן התלמידים שהיה נוכח ושמע מפיו של רב שפטור הגנן, **סָבַר** שטעמו **מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹמֵר שָׁכָר לְשׁוֹמֵר פָּטוּר, וְלֹא הִיא** - אבל אין זה כך, **שַׁאנִי הָתָם** שיש לפוטרו, כיון **דְּכָל יוֹמָא נַמִּי אִינְהוּ גּוּפַיְיהוּ גַּבָּהּ דְּהַהִיא סַבְתָּא הֲווּ מַפְקְדֵי לְהוּ** - שהרי גם בשאר הימים היו הם עצמם מפקידים אצלה את המעדרים, ולכן אין הם יכולים לטענן שלא היה לו להפקיד אצלה[ט].

הגמרא מביאה קושיא שהקשו על דברי רבי יוחנן ממשנתינו: **יָתִיב** - ישב **רַבִּי אַמִּי וְקָאָמַר לֵהּ לְהָא שְׁמָעְתָּא** - ושנה את השמועה שאמר רבי יוחנן רבו בדין שומר שמסר לשומר. **אֵיתִיבֵיהּ** - הקשה לו **רַבִּי אַבָּא בַּר מַמָּל לְרַבִּי אַמִּי** ממשנתינו, **הַשּׁוֹכֵר פָּרָה מֵחֲבֵירוֹ וְהֶשְׁאִילָהּ לְאַחֵר וּמֵתָה כְּדַרְכָּהּ, וְשָׁבַע הַשּׁוֹכֵר שֶׁמֵּתָה כְּדַרְכָּהּ וְהַשּׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם לְשׁוֹכֵר. וְאִם אִיתָא** - ואם היה הדין כדברי רבי יוחנן ששומר שמסר לשומר חייב באונסין, מדוע נפטר השוכר בשבועתו שמתה באונס, **לֵימָא לֵיהּ** - יאמר לו המשכיר, לא היה לך למוסרה לו, משום **שֵׁאין רְצוֹנִי שֶׁיְּהֵא פִּקְדוֹנִי בְּיַד אַחֵר.**

אָמַר לֵיהּ רבי אמי, **הָכָא בְּמַאי עַסְקִינָן בְּשֶׁנָּתְנוּ לוֹ (רשות הבעלים) [הַבְּעָלִים רְשׁוּת׳ן] לְהַשְׁאִיל**, ובזה אף רבי יוחנן מודה שאינו חייב באונסין.

שואלת הגמרא: **אִי הָכִי לַבְּעָלִים בָּעֵי לְשַׁלּוּמֵי** - על השואל לשלם לבעלים, שהרי נחשב הדבר כאילו היה השוכר שליח הבעלים להשאיל לו, ואין השואל שומר של השוכר אלא שומר של הבעלים.

מיישבת הגמרא: כאן המדובר **דְּאָמְרוּ לֵיהּ** הבעלים לשוכר, תוכל להשאילם לאחר **לְדַעְתְּךָ** כלומר אם תרצה להשאילה לו אין אנו מקפידים בכך, ולכן נחשב השואל כשומר של השוכר בלבד ולא של הבעלים[יא].

רמי בר חמא מקשה קושיא נוספת על דברי רבי יוחנן מהמשנה להלן (מב.): **מָתִיב רָמִי בַּר חָמָא, הַמַּפְקִיד מָעוֹת אֵצֶל חֲבֵירוֹ** והשומר **צָרְרָן** בסודרו **וְהִפְשִׁילָן לְאַחוֹרָיו** באופן שניתן לגונבן הימנו, ואכן נגנבו, **אוֹ שִׁמְּטָרָן לְבָנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים** שישמרום **וְנָעַל בִּפְנֵיהֶם** שלא יצאו החוצה ויאבדו המעות **אֶלָּא שֶׁלֹּא** נעל **כָּרָאוּי** ויכולים לצאת ולאבדן, ואבדו המעות, **חַיָּיב**, ואף שהוא שומר חינם ופטור בגניבה ואבידה, מכל מקום כאן חייב כיון **שֶׁלֹּא שָׁמַר כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִים** ופשיעה היא. ומשמע **דַּטְעָמָא** שהוא חייב, משום **דִּקְטַנִּים** היו אלו שמסר להם, **הָא** - אבל אם היו **גְּדוֹלִים**, שהם בני דעת ויודעים לשמור, **פָּטוּר**, וקשה, **אַמַּאי, נֵימָא לֵיהּ** המפקיד **אֵין רְצוֹנִי שֶׁיְּהֵא פִּקְדוֹנִי בְּיַד אַחֵר**, וכדברי רבי יוחנן שמטעם זה מתחייב אפילו באונסין.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רָבָא, כָּל הַמַּפְקִיד** פקדון אצל חבירו,

---

א. **מי** שנתבע ממון וכפר בו ונשבע על כפירתו והודה, חייב לשלם קרן חומש ואשם, והאשם הוא אשם גזילות שהוא איל שמחירו שני שקלים, שנאמר (ויקרא ה ט), ׳ונפש כי תמעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה׳ והביא את אשמו לה׳ איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם׳. ב. **ונקראת** שבועת ביטוי, כלשון הפסוק (ויקרא ה ד) ׳או נפש כי תשבע לבטא בשפתים׳. ג. **רש״י** (ד״ה נשנבה). אמנם בריטב״א (ד״ה כגון) משמע שהשואל אינו נשבע שנאנסה, אלא שאינה ברשותו. ד. **בכדי** להוציא מן החשש שמחזיק החפץ אצלו ומעוניין לשלם עליו משום שנתן בו עיניו, וכדברי רב הונא לעיל (לד:). ה. **השואל** לשוכר והשוכר לבעלים. רש״י (ד״ה ומאי מאי ממתה). ו. **ראה** להלן (פ:) מחלוקת בדבר, אם שוכר כשומר שכר או כשומר חינם, וסתימת הגמרא כאן מוכיחה שההלכה היא ששוכר כשומר שכר. תוספות (ד״ה שוכר). ז. **וכן** יש לומר שבא להוציא מדעת שמואל שאמר בשבועות (כה.) שאין שבועה נחשבת שבועת ביטוי אלא אם כן יכולה היא להאמר גם בלשון עתיד, וכאן שנשבע שנאנסה אינו מתחייב לשמואל, כיון שאין יכול להשבע שתאנס. תוספות (ד״ה נפפוקי). והריטב״א (ד״ה מאי) כתב שהגמרא לא אמרה כן משום שאם משום זה לא היה לו להשמיענו זאת בשומרים דווקא. ח. **ואינו** סובר את מה שאמר רבי יוחנן להלן שיכולים הבעלים לומר אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר. ואף שנאמר במשנה בגיטין (מט.) שאם שלח שליח ליטול חפץ מאשה, לא ישלחנו ביד אחר, היינו שאין לו לעשות כן, אבל אין הכוונה שיתחייב על כך. תוספות (ד״ה רב). ט. **רש״י** (ד״ה הוו). והוא הדין שאין יכולים לומר אתה נאמן לנו בשבועה ואין הזקנה נאמנת לנו, שהרי בכל יום היו מפקידים אצלה, ובודאי היתה נאמנת להם. ריטב״א (ד״ה שפקי). י. **גליון.** וכן הוא בכת״י. יא. **ומכל** מקום אין הבעלים יכולים לומר אין רצוננו שיהא הפקדון בידו שהרי הרשוהו לכך.

בדי להיות מוכנים למבחן השבועי יש לעיין בשאלות החזרה עמ' 57-56

אוצר מילים

דכל [ד-כל]	ש-כל
דכשותא [ד-כשותא]	של כשות
דכתיב [ד-כתיב]	שכתוב
דל	תוריד
דלא [ד-לא]	שלא
דלאו [ד-לאו]	שלא
דלאחרים [ד-ל-אחרים]	שלאחרים
דלדעת [ד-ל-דעת]	שלדעת
דלוי [ד-לוי]	של לוי
דלוקח [ד-לוקח]	של לוקח
דליחיל [ד-ליחיל]	שימחל
דליכא [ד-ליכא]	שאין
דלית [ד-לית]	שאין
דלמא	אולי
דלענין [ד-ל-ענין]	שלענין
דמגופה [ד-מ-גופה]	שמהגוף שלה
דמגנבא [ד-מגנבא]	שייגנב
דמדעתן [ד-מ-דעת-ן]	שמדעתם
דמהימן [ד-מהימן]	שנאמן
דמוקים [ד-מוקים]	שמעמידים
דמוקמינן [ד-מוקמי-נן]	שאנחנו מעמידים
דמורידין [ד-מוריד-ין]	שמורידים
דמחטא [ד-מחטא]	של המחט
דמי	דומה / מחיר
דמיא	דומה
דמיחייב [ד-מיחייב]	שמתחייב
דמלוה [ד-מלוה]	של המלוה
דמלכא [ד-מלכא]	של המלך
דמלתא [ד-מלתא]	של הדבר
דמעיילין [ד-מעייל-ין]	שמכניסים
דמפקיד [ד-מפקיד]	שהמפקיד
דמקבל [ד-מקבל]	שמקבל
דמקומה [ד-מקומה]	שהמקום שלה
דמקח [ד-מקח]	שקניין
דמקני [ד-מקני]	שמקנה
דמר [ד-מר]	שחכם זה / של חכם זה

דמרה [ד-מר-ה]	של בעליה
דמריה [ד-מר-יה]	של בעליו
דמשלם [ד-משלם]	שמשלם
דמשתבע [ד-משתבע]	שנשבע
דמשתכח [ד-משתכח]	שיימצא
דמתניתו [ד-מתני-תו]	שאתם שונים (לומדים)
דמתניתין [ד-מתניתין]	שהמשנה שלנו
דמתרגם [ד-מתרגם]	שיפרש
דנא	חבית
דנגזל [ד-נגזל]	של הנגזל
דניחא [ד-ניחא]	שנוח
דנימא [ד-נימא]	ש-נאמר
דניסן [ד-ניסן]	של ניסן
דנפיש [ד-נפיש]	שהרבה
דנפשיה [ד-נפש-יה]	של עצמו
דנקא [דנקא]	שישית
דנשותיהם [ד-נשותיהם]	של הנשים שלהם
דסבר [ד-סבר]	שסובר
דסיפא [ד-סיפא]	של הסיפא
דעבד [ד-עבד]	שעשה
דעבדת [ד-עבד-ת]	שעשית
דעבידי [ד-עביד-י]	שעשויים
דעלויי [ד-עלויי]	שהעלה
דעתיה [דעת-יה]	דעתו
דפטור [ד-פטור]	שפטור
דצור [ד-צור]	של העיר צור
דצרורין [ד-צרור-ין]	שקשורים
דקא [ד-קא]	ש (מילת קישור)
דקדים [ד-קדים]	שמקדים
דקטן [ד-קטן]	שקטן
דקטנים [ד-קטנ-ים]	שקטנים
דקיימא [ד-קיימא]	שעומדת
דקים [ד-קים]	שידוע
דקם [ד-קם]	שעמד
דקמקני [ד-ק-מקני]	שמקנה
דקני [ד-קני]	שקונה

לקבלת הביאור המלא שלחו את המילה 'ביאור' למספר 0583730000

לאחר שלמדנו את דף לו.

נעלה שאלה אקטואלית שעלתה ונובל לענות עליהם מלימוד הגמרא.

אליקו אלקטרוניקה

השאלה לחידוד ולא למבחן

כאמצע בכל בית שאם הכירו את חנות האלקטרוניקה של אליקו שהתברכה בשם טוב בשירות לצד מתחרים ומחירים מצויינים, שם דין המוכר בחנות היה תדיר עם חיוך ושירות אדיב מקצועי ומאוקד לכל פונה ולכן החנות הייתה מלאה בקונים שהביאו אותה מעת לעת.

היה יום בהיר אחד כשדין היה צריך לקפל מהחנות לכמה דקות אל סניף הבנק הקרוב לסידורים, הסניף היה פתוח באותו יום רק בבוקר כשדין יושב לבד בחנות האלקטרוניקה ודין חיפש אחר פתרון איך יוכל לעטוף את החנות למס' דקות, כאשר לסגור את החנות ולכתוב תלי אשוב דין לא רצה כי מה לא היה החנות שלו והוא לא רצה להפסיד לבעל הבית אי איפה לקום מפדמן.

הרעיון שבל באותו של דין היה כשצריר בגיל העשרים שעובד בחנות סמוכה נכנס להתעניין בכמה מכשירים דין שאל אותו אם יש לו כמה דקות לעטור לו וכשבה השיב בחיוב ביקש מאון דין לשאור אל החנות כמה דק' ואם יש קונים שיקרא לו בטלפון והוא איכשהוא יבא תוך כדי המתנה לתורו בבנק.

הצעיר הסכים ודין יצא לבנק סידר מה שהיה צריך וחזר אחרי כמה דקות, הוא שאל מהצעיר שאר לו אל החנות שלא היה דברים חריגים ורק לקום אחד נכנס להסתכל ולא שאל אל כלום ויצא, דין נפרד מהצעיר לשלום והסיפור כאמצע ונשכח מאון.

כאמצע אחרון, כי אחרי כמה דקות קלט דין שאשהו בחנות אינו כשהיה, ארשב אחד שהיה מלא במכשירי סלולר חדשים היה פתוח והיו חסרים בו מכשירים.

בדיקה המצלמות יחד עם בעל הבית הלתה כי הלקוח הצלמון שנכנס באותו מאן שהצעיר שאר לדין אל החנות מאם לא היה תמים הוא היה שנה פריב ומהיר ולמרות שהוא היה היחיד באותה האת בחנות הוא הצליח לגנוב מכשירי טלפון ואביזרים נוספים.

במשרה רשמו את התלונה והבטיחו לנסות לעלות אל עקבותיו של הגנב אבל את אליקו בעל החנות מה כמובן לא הרגיע, הוא תבע מדין המוכר שישלם לו את שווי סכום הגנבה מכיוון שפשע ועבה את החנות והלך לבנק, דין לא הסכים לשלם ועמן לאליקו שקודם כל בכלל הגנב מה הוא מאולה מאד ואם אם הוא עצמו היה בחנות לא היה נותן לאישהו להיות במקומו יתכן שלא היה קלט מה שקרה ואם כן אם עכשיו הוא לא צריך לשלם כלל למרות שעבה את החנות למס' דקות, חלל מה עמן דין שאם אישהו כאן צריך לשלם מה הצעיר שאמר בחנות ולא שם לב מה קורה מתחת האף שלו ולא דין שהשאיר את החנות בידיים של אדם שיכול עקרונית לשאור מאולה.

פנו אליקו ודין לרב בית הכנסת ושאלו אותו מי מהם צודק והאם על דין לשלם את דמי הנזק,

מה לדעתכם פסק להם הרב?
מקורות: גמרא בבא מציעא דף ל"ו ע"א.
רמב"ם הל' נזקי ממון פרק ד' הל' י"א.

לאחר הדיון עם הרב,
רוצים לדעת מה התשובה שלנו
עיין בסוף החוברת עמ' 48 סעיף 6

לו: המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

דאם כן ליתני קטנים סתמא. וא"ת תקשה לרב ו"ל דבניו נקט לרבותא דסד"א דעל דעת בניו הקטנים נמי מפקיד לרגלות הוא שלפעמים מוסר חפציו לבניו קטנים קמ"ל אי נמי לכך נקט בניו ולא נקט קטנים סתמא משום דבני למידק הא גדולים הוי גמי גדולים פטור ליתני או שמסרן לקטנים סתמא: **בשבועה.** שלא פשע[ד] בה: **האיך לא מהימן לי.** ואני אומר שיטנה בידו או אכלה או פשע בה: **פשע בה.** שלא נעל בפניה כראוי: **ויצאת לאגם.** מקום שאינה משתמרת שם אצל זאבים ולא אצל גנבים, ומיהו לא אכלה לא זאבים ולא[מ] גנבים: **ומתה.** דהוי תחילתו בפשיעה שמא יטרפוה זאבים, וסופו לא אבדה באותה פשיעה אלא בדבר שהוא אונס: **לא מיבעיא למ"ד.** לקמן בפרקין (דף מב:) גבי ההוא דאותיב זוזי דפקדון בצריפא לאורבני דהויא פשיעותא לגבי נורא ונטירותא לענין גנבי ואיגנוב, וגגיבה לגבי שומר חנם אונס הוא: **אלא אפילו למ"ד פטור הכא חייב.** דהתם ליכא פשיעותא אלא לענין נורא[מ], אבל הכא איכא למימר בפשיעה מתה, שאם היתה בבית לא מתה וליאתה לאגם היא פשיעת מיתתה, דשמא הבל המצוי באגם קטלה: **מה לי הכא כו'.** אבל התם גבי זוזי אם שמרם כהלכתם דקי"ל (שם) כספים אין להם שמירה אלא בקרקע לא גגבו, ואע"ג דקי"ל בצריפא לאורבני אין דרך גנבים לנקב שם מעות ואונס הוא מיהו ע"י אלא שמר כדין שמירתם אבדו, אבל פרה זו אם היתה בבית נמי היתה מתה: **דאיגנבה גנב מאגם.** שזהו דבר שהוא פשיעה אבל יליאתה לאגם, אע"פ שסופה מתה מי גגב מייב, ולא אמר[ר] אי הוה בבית שומר נמי הוה מתה: מ"מ. משעת גגיבה היא אבודה מן הבעלים, לאי נמי שבקה מלאך המות מי גגב הוה קיימא, אלכך החיוב בא לו על שעת הגגיבה: **הא דאותביה ר' אבא.** לעיל[ו] מהשוכר פרה והשאילה לאחר לימא אין לזוני כו': **ושני ליה בשנתנו לו הבעלים רשות.** אבל דומקיה לשמוי הכי, ניחא ליה אם אירע בה אונס אחר דאגלינו למימר אם היתה בביתו לא נאנסה היה חייב, אבל זו מתה כדרכה מלאך המות נמי בבית שוכר[פ] קטיל לה, ומדלא שני ליה הכי אמעיגן למ"ד מחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב לא שנא אונס מלאך המות משמר שמסר לשומר חייב מישום אין לזוני איכא לאותובה להיא, ואמאי לימא ליה, אגא לא סבירא לי לא אתקפתא ולא שיוויא, דלדידי דאמרי לעיל[ו] בטעמא משום דלא מהימן ליה בשוכר עצמו נשבע לו, כלתנן שבע השוכר שמתה כדרכה: **העלה לראשי צוקין.** שומר שהעלה[ח] לראשי הריס חדיס ומשופעים ונפלה: **אין זה אונס.** אלא פשיעה, דדרכה ליפול: **הא מתה כדרכה.** נראה הלוק: **פטור.** דהוי סופו באונס: **אוירא.** ליה: [מ] **אובצנא.** עייפות טורח המעלה: **למרעה שמן וטוב.** דדרך הרועים להעלות שם בהמות לרעות: **לתוקפה.** להחזיק בה, שכן דרך הרועים: **עלתה.** מאליה: **שתקפתו.** על כרחו ועלתה, ולא יכול להחזיק בה, שחזקה היתה ממנו: אף

על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד אמרי נהרדעי דיקא נמי דקתני או שמסרן לבנו ובתו הקטנים חייב הא לבנו ולבתו הגדולים פטור מכלל דלאחרים לא שנא גדולים ולא שנא קטנים חייב דאם כן ליתני קטנים סתמא שמע מינה אמר רבא [ג] הלכתא שומר שמסר לשומר חייב לא מבעיא שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעה לשמירתו אלא אפילו שומר חנם שמסר לשומר שכר[ס] חייב מאי טעמא דאמר ליה את מהימנת לי בשבועה[ב] האיך לא מהימן לי בשבועה: אתמר פשע בה ויצאת לאגם ומתה כדרכה אביי משמיה דרבה אמר חייב רבא משמיה דרבה אמר [א]פטור אביי משמיה דרבה אמר חייב כל דיינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא לא מבעיא למ"ד דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא אפילו למ"ד פטור הכא חייב מ"ט דאמרינן הבלא דאגמא קטלה רבא משמיה דרבה אמר פטור כל דיינא דלא דאין כי האי דינא לאו דיינא הוא לא מיבעיא למ"ד [ג] תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור דפטור אלא אפילו למ"ד [ד] חייב הכא פטור מאי טעמא דאמרינן מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם ומודי אביי דאי הדרא לבי מרה ומתה דפטור מ"ט דהא הדרא לה וליכא למימר הבלא דאגמא קטלה [ה] ומודי רבא כל היכא דאיגנבה[פ] גנב באגם ומתה כדרכה בי גנב דחייב מאי טעמא דאי[ו] שבקה מלאך המות בביתיה דגנבא הוה קיימא אמר ליה אביי לרבא לדידך דאמרת מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם האי דאותביה ר' אבא בר ממל לרבי אמי ושני ליה בשנתנו לו בעלים רשות להשאיל ולימא ליה מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם א"ל לדידכו דמתניתו[ז] אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר איכא לאותבה לההיא לדידי דאמינא אנת מהימנת לי בשבועה והאיך לא מהימן לי בשבועה ליכא לאותבה כלל מתיב רמי בר חמא [ד] [ז] העלה לראשי צוקין ונפלה אין זה אונס וחייב [ה] הא מתה כדרכה הרי זה אונס ופטור ואמאי לימא ליה [ט] אוירא דהר קטלה אי נמי אובצנא דהר קטלה הכא במאי עסקינן שהעלה למרעה שמן וטוב אי הכי נפלה נמי שהיה לו לתוקפה ולא תקפה אי הכי אימא רישא [י] עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס איבעי ליה למיתקפה לא צריכא שתקפתו ועלתה תקפתו וירדה: אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו כו': אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אמר ליה רב שמואל בר יהודה לרב יהודה אמרת לן משמיה דשמואל חלוק היה רבי יוסי אף

כדרכה. נראה הלוק: **פטור.** דהוי סופו באונס: **אוירא.** ליה: [מ] **אובצנא.** עייפות טורח המעלה: **למרעה שמן וטוב.** דדרך הרועים להעלות שם בהמות לרעות: **לתוקפה.** להחזיק בה, שכן דרך הרועים: **עלתה.** מאליה: **שתקפתו.** על כרחו ועלתה, ולא יכול להחזיק בה, שחזקה היתה ממנו: אף

דאמרינן הבלא דאגמא קטלה. פירוש נפל תורא חדיד סכינא כיון שפשע תלינן עליו בכל מידי להחמיר עליו ולא מגנבים, ומיהו לא אכלוה זאבים ולא נטלוה גנבים אלא שמתה כדרכה, והוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס. [הריטב"א]

מאי טעמא דאמרינן מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם. סבירא ליה לרבא שאין האויר מזיק אלא לענין חליי הגוף אבל לענין מיתה לא מעלה ולא מוריד. אי נמי דרך הבהמות לרעות באגם ואין אוירו רע להם. [הראב"ד]

דאי שבקה מלאך המות בביתיה דגנבא הוה קיימא. דהא משעת גגיבה נתחייב בתשלומיה לגמרי בין שתחיה או שתמות. [הריטב"א]

ואף על גב דלא ברי הזיקא דהבלא ולא הוציאה הוא מעצמו וכו'. [שיטה, הובא בשיטמ"ק]

עין משפט נר מצוה

לא מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' י סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' ל"ח סעי' ט:

לא ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' ו:

לב ג מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעי' ט:

לג ד ה מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' י:

לד ו מיי' שם ופיין במ"מ טוש"ע שם סעי' יא:

רבינו חננאל

שיהא פקדוני ביד אחר. **ופריק רבא אליבא דאביי** כל המפקיד על דעת שימסרם מי שנפקדין אצלו לבניו הגדולים ולאשתו הוא מפקיד, דלא עדיף ליה ממונא דחבריה מדידיה וממונא דידיה אשתו ובניו נטרי ליה, וכן הלכה דנהרדעאי דייקי מתני' כרבא. **אמר רבא הלכת' שומר שמסר לשומר חייב.** ואפילו שומר חנם שמסר לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו חייב והני מילי היכא דיכול למימר אנת מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה ואי מיתבריר דאיתו נמי הוה מפקיד גביה כגון מעשה דגניאי בההיא סבתא פטור. **איתמר פשע בה ויצאת לאגם ומתה כדרכה.** אביי משמיה דרבה אמר חייב, רבא משמיה דרבה אמר פטור, וקיימא לן בהא כאביי דאסיקנא והלכתא תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, ומודה אביי דאי הדרא גבי מרה פטור דהא הדרא לה, ומודה רבא היכא דגנבה גנב מאגם ומתה כדרכה בי גנב מחייב מאי טעמא אי נמי שבקה מלאך המות בי גנב הוה קיימא. **מתיב רמי בר חמא לאביי העלה לראשי צוקין.** פי' ההרים שעולין האבנים וצורים שלו כסכינים ונפלה אין זה אונס, ודייקי' מינה ט) הא מתה הוי אונס ופטור אמאי נימא אוירא דהר קטלה. **ופריקי' זו אינה** פשיעה שהרי העלה למרעה שמן וטוב. **אי הכי אפי' נפלה** יהא פטור, ודחינן התם מפני שהיה לו לתקפה כדי שלא תפול ולא תקפה. **אי הכי** הא דתנינן עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס אמאי הכא נמי נימא היה לו לתקפה כיון שלא תקפה מחייב. **ופריקי' סיפא** כגון שנתחזקה עליו שהחזיק בה בכל כחו ומשכתו ועלתה ומשכתו וירדה ונפלה ומאי הוה ליה למיעבד הלכך פטור. **ואע"ג** דאמר רבא כל דין דלא דאין כוותי לאו דיינא הוא לית הלכת' כוותיה דסוגיין דשמעתא כולה כאביי הוא דסלקא. **אמר ר' יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו אלא תחזיר פרה לבעליה.**

ואסיקנא

חשק שלמה על ר"ח

ט) ל"ל עעמא דנפלה הא כו'.

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [בבא קמא יא: טו:], **ג)** עי' תוס' ב"ק יא: ד"ה אח, **ג)** [בבא קמא כא: ע. מא. לקמן מב. לג:], **ד)** לקמן לג:, **ה)** [לקמן עמ.], **ו)** ע"א.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה את וכו' ולא כר"ח דפסק כאביי. עיין קדושין דף נב ע"א תוס' ד"ה ביע"ל. ועיין בתשו' מיימון זחב סי' ג דף תלב ע"ב:

הגהות וציונים

מ) בכמה ראשונים וכת"י נוסף **דעלויי עלייה לשמירתו,** והכת"י שלא גורסים אותו כאן לא גורסים אותו לעיל בדברי אביי: **ג)** [צ"ל **דגנבה,** יעב"ץ] (גליון) וכ"ה בר"ח וברי"ף וברוב הכת"י. באו"ז ובקצת כת"י ומודה **רבא דאי גנבה גנב מאגם.** בפסקי רי"ד ומודה **רבא היכא דגנבה מאגם.** גם ברש"י דפו"י וברוב הכת"י **מאגם: ג)** ברוב הראשונים והכת"י נוסף **נמי: ד)** ברש"י וברוב הכת"י **דאמריתו,** וכ"ה נכון (דק"ס): **ה)** בת"י ואין **יכול** לומר אין **רצוני** כו': **ו)** כת"י **דהא** דגדולים **פטור: ז)** דפו"י **פשעת,** ומהרש"ל הגיה כלפנינו: **ח)** צ"ל לא **אכלוה זאבים** ולא **גנבוה** גנבים (דבש תמר ע"פ נ"י, וכעי"ז ברש"י על הרי"ף ובכת"י ובריטב"א): **ט)** בנמו"י ובכת"י נוסף **והא לא אתא נורא: י)** כת"י **אמרינן: כ)** בכת"י נוסף **הוה: ל)** בכת"י נוסף **בהמה,** או: **הבהמה: מ)** בנ"א מכת"י נוסף דבור. **ואמאי נימא אוירא (דהר) [דהר] קטלא. לאביי קמקשי דאמר אוירא דאגם קטלה ומשום הכי חייב אע"ג דתחלתו בפשיעה וסופו באונס: נ)** יש להוסיף **למסור** (באה"מ, וכ"ה בכת"י): **ס)** כת"י ולא **דומיא דנפלה:**

משנת ראשונים

האיך לא מהימן לי בשבועה. אפילו אי ידעי כולי עלמא שהוא אדם טוב וכשר יותר מן הראשון יראה דמצי למימר את מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה. דאין לך להאמין עלי בשבועה כל מי שאין לי עסק עמו.

[רא"ש סי' ו]

לפי טעם זה אם השני נאמן יותר מן הראשון נראה דפטור.

[תוד"ה את מהימנת, ב"ק יא:]

אתמר פשע בה ויצאת לאגם ומתה כדרכה. פירוש פשע בה שלא נעל בפניה כראוי ויצאת לאגם מקום שאינה משתמרת לא מזאבים ולא מגנבים, ומיהו לא אכלוה זאבים ולא נטלוה גנבים אלא שמתה כדרכה, והוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס. [הריטב"א]

עַל דַּעַת שהנפקד מוסרו גם **לְאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו** הגדולים **הוּא מַפְקִיד**, ואין הוא יכול לומר לו אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר, ולכן אין הנפקד חייב כאשר מסרם לבניו הגדולים ואבדו המעות[א].

הגמרא מוכיחה ביאור זה: **אָמְרֵי נְהַרְדְּעֵי, דַּיְקָא נַמִּי** - יש לדייק כן אף מדברי המשנה, שלגדולים אחרים אסור לו למסור את הפקדון, **דְּקָתָנֵי** במשנה **'אוֹ שֶׁמְּסָרָן לְבָנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים חַיָּיב'**, ויש לדייק, **הָא** - אבל אם מסרם **לְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים פָּטוּר, מִכְּלָל** - ומוכח מכאן דְּאם מסר **לַאֲחֵרִים** שאינם בניו, **לֹא שְׁנָא גְּדוֹלִים וְלֹא שְׁנָא קְטַנִּים** - בין שהם גדולים ובין שהם קטנים **חַיָּיב, דְּאִם כֵּן**, שהחילוק בין גדולים לקטנים לא נאמר דוקא בבניו, **לֵיתֵנֵי קְטַנִּים סְתָמָא** - היתה המשנה שונה 'קטנים' סתם בלא התוספת 'לבנו ובתו', ואנו נלמד שאם מסר לגדולים פטור, ומתוספת הלשון 'לבנו ובתו' מוכח שרק לבניו הגדולים יכול למסור ולא לאחרים. **שְׁמַע מִינָּהּ** - אכן מוכח כן[ב].

הגמרא מביאה את דעת רבא במחלוקת זו: **אָמַר רָבָא**[ג], **הִלְכְתָּא שׁוֹמֵר שֶׁמְּסַר לְשׁוֹמֵר חַיָּיב** אפילו אם נאנס הפקדון אצל השני. **לֹא מַבְעְיָא** - אין צריך לומר **בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר שֶׁמְּסַר לְשׁוֹמֵר חִנָּם, שחייב בכך, דְּגָרוּעֵי גָּרְעָה לִשְׁמִירָתוֹ** - שהלא הפחית משמירתו[ד], **אֶלָּא אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר חִנָּם שֶׁמְּסַר לְשׁוֹמֵר שָׂכָר חַיָּיב** אם נאנסה אצל השומר השני, **מַאי טַעְמָא, דְּאָמַר לֵיהּ** המפקיד לשומר הראשון, **אַתְּ מְהֵימְנַתְּ לִי בְּשָׁבוּעָה הַאִיךְ לֹא מְהֵימְן לִי בְּשָׁבוּעָה** - איני מאמין אלא לך, ולא לזה שמסרת לו, ולכן אפילו אם ישבע חושש אני שהוא משקר ועדיין היא אצלו או שאכלה, או פשע בה, וכיון שאינך יודע מה אירע לה, עליך לשלם[א], כדין שומר שאינו יכול להשבע שחייב[ה].

★

הגמרא מביאה נידון כשפשע בה מתחילה ולבסוף מתה באונס: **אִתְּמַר** - נאמרה שמועה בבית המדרש, **פָּשַׁע בָּהּ**, בבהמה שנמסרה לו לשמור, שלא נעל בפניה כראוי, **וְיָצְאַת** מביתו **לַאֹנֶס** - מקום מרעה, ואינה שמורה שם מגנבים ומזאבים, **וְמֵתָה** לבסוף **בְּדַרְכָּהּ. אַבַּיֵי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה אָמַר, חַיָּיב. רָבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה אָמַר, פָּטוּר.**

הגמרא מבארת את טעמי המחלוקת: **אַבַּיֵי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה אָמַר חַיָּיב, וְכָל דַּיְינָא דְּלָא דָּאִין כִּי הַאי דִּינָא לַאו דַּיְינָא הוּא** - כל דיין שאינו דן כך אינו ראוי להקרא דיין, **לֹא מַבְעְיָא** - אין צריך לומר שכן הדין **לְמַאן דְּאָמַר** - לפי מי שסובר להלן (מג.) **שתְּחִילָּתוֹ בְּפְשִׁיעָה וְסוֹפוֹ בְּאוֹנֶס**[ב] **חַיָּיב, דְּחַיָּיב** כאן, שהרי פשע בכך שיצאה לאגם שבו יש לחשוש מגנבים וזאבים, אף שלבסוף אירע אונס שמתה כדרכה, **אֶלָּא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר** שם **שֶׁפָּטוּר, הָכָא** - כאן אף הוא מודה **שחַיָּיב** השומר, **מַאי טַעְמָא** - מהו הטעם, **דְּאַמְרִינַן הַבְלָא דְּאַגְמָא קַטְלָה** - שאנו אומרים שהבל האגם הרגה, ויתכן שמה שפשע בה ויצאה לאגם גרם את מיתתה[ג], שכן יש לחשוש שמא מחמת שיצאה למקום שהאויר בו מסוכן לה מתה[ד].

רָבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה אָמַר פָּטוּר, וְכָל דַּיְינָא דְּלָא דָּאִין כִּי הַאי דִּינָא לַאו דַּיְינָא הוּא - כל דיין שאינו דן כך אינו ראוי להקרא דיין, **לֹא מַבְעְיָא** - אין צריך לומר שכן הדין **לְמַאן דְּאָמַר** בגמרא להלן (פס) שאם **תְּחִילָּתוֹ בְּפְשִׁיעָה וְסוֹפוֹ בְּאוֹנֶס פָּטוּר, דְּפָטוּר** כאן, **אֶלָּא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר** שם **חַיָּיב, הָכָא** - כאן מודה הוא **שפָּטוּר, מַאי טַעְמָא** - מהו הטעם לכך, **דְּאַמְרִינַן** - שאנו אומרים **מַלְּאַךְ הַמָּוֶת מַה לִּי הָכָא וּמַה לִּי הָתָם** - שלמלאך המוות אין חילוק בין אם הבהמה כאן או שם, אלא הורגה בכל מקום[ה], ואף אם היתה נשארת בבית היתה מתה על ידו[ו].

הגמרא מבארת שיש מקרים בהם לא נחלקו אביי ורבא: **וּמוֹדֵי אַבַּיֵי** לרבא, **דְּאִי הַדְּרָא לְבֵי מָרָהּ** - שאם אחר שיצאה לאגם חזרה לבית הבעלים, **וּמֵתָה** שם, **דְּפָטוּר, מַאי טַעְמָא, דְּהָא הַדְּרָא לָהּ וְלֵיכָא לְמֵימַר הַבְלָא דְּאַגְמָא קַטְלָה** - שכבר חזרה למקומה, ומעתה אין לומר שמתה בהבל האגם.

וּמוֹדֵי רָבָא לאביי **שכָּל הֵיכָא דְּאִינְגְּנְבָה** - שכל שגנבה **גַּנָּב בַּאֹנֶס, וּמֵתָה כְּדַרְכָּהּ בַּי** - בבית **הַגַּנָּב, דְּחַיָּיב** השומר, שכיון שפשע בה ויצאה לאגם, אף שמתה כדרכה אין אומרים 'מלאך המוות מה לי הכא ומה לי התם', והיתה הבהמה מתה אף בבית השומר, **מַאי טַעְמָא** - טעם הדבר הוא, שמשעת גניבה היא אבודה מהבעלים, **דְּאִי שַׁבְקָהּ מַלְּאַךְ הַמָּוֶת בְּבֵיתֵיהּ דְּגַנָּבָא הֲוָה קָיְימָא** - שהלא גם אם היה מניח לה מלאך המוות ולא הורגה, היתה נשארת בבית הגנב, וחיוב השומר הוא על שעת הגניבה קודם שמתה.

אביי מקשה לרבא מהאמור לעיל בסוגיית שומר שמסר לשומר: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרָבָא, לְדִידְךָ - לשיטתך **דְּאָמְרַתְּ** שפטור השומר כשפשע בבהמה ויצאה לאגם ומתה שם כדרכה, משום שאנו אומרים **מַלְּאַךְ הַמָּוֶת מַה לִּי הָכָא וּמַה לִּי הָתָם**, אם כן קשה, **הַאי דְּאוֹתְבֵיהּ** - מה שהקשה **רַבִּי אַבָּא בַּר מַמָּל לְרַבִּי אַמִּי** ממשנתינו מדוע פטור השוכר שמסר לשואל, והרי לרבי יוחנן שומר שמסר לשומר חייב, **וְשַׁנֵּי לֵיהּ** - ותירץ לו רבי אמי שמדובר במשנה **בְּשֶׁנָּתְנוּ לוֹ הַבְּעָלִים רְשׁוּת לְהַשְׁאִיל, וְלֵימָא לֵיהּ** - לדבריך, היה לרבי אמי להשיב לרבי אבא בר ממל, שכיון שמתה כדרכה אצל השואל, ולא נגנבה או נאנסה באופן שיש לתלות זאת בבית השואל, הלא יכול השוכר לטעון **מַלְּאַךְ הַמָּוֶת מַה לִּי הָכָא וּמַה לִּי הָתָם**, ואף אם היתה הבהמה נשארת בביתו היתה הבהמה מתה, ומתשובתו של רבי אמי יש ללמוד שאין לומר כך, אלא בכל אופן שפשע, אף אם לבסוף מתה על ידי מלאך המוות חייב[ז].

אָמַר לֵיהּ רבא לאביי, **לְדִידְכוּ דְּמַתְנִיתוּ** - לשיטתכם שהטעם לחייב שומר שמסר לשומר הוא משום שטוען המפקיד **אֵין רְצוֹנִי שֶׁיְּהֵא פִּקְדוֹנִי בְּיַד אַחֵר**, אכן **אִיכָּא לְאוֹתְבָהּ לְהַהִיא** - יש מקום לשאול מהמשנה מדוע פטור השוכר כשמתה ביד השואל, ורבי אמי יישב מה שיישב. אולם **לְדִידִי** - לשיטתי **דַּאֲמִינָא** - שאמרתי שהטעם לחייבו הוא משום שאומר המפקיד לשומר **אַנְתְּ מְהֵימְנַתְּ לִי בְּשָׁבוּעָה וְהַאִיךְ לֹא מְהֵימְן לִי בְּשָׁבוּעָה** - אתה נאמן לי בשבועה ואין השומר השני נאמן לי בשבועה, וכאמור לעיל, **לֵיכָּא לְאוֹתְבָהּ כְּלָל** - אין מקום כלל לקושיא מהמשנה, שהרי השוכר הוא הנשבע לבעלים מה שאירע לבהמה והוא הלא נאמן להם בשבועה, ואין מקום לקושיית רבי אבא בר ממל ואין צורך בתירוצו של רבי אמי.

רמי בר חמא מקשה על שיטת אביי מהמשנה להלן (מג.): **מְתִיב רָמִי בַּר חָמָא, הֲעֵלָּה** את הבהמה שקיבל לשמירה, **לְרָאשֵׁי צוּקִין** - הרים חדים ומשופעים, **וְנִפְּלָה** משם, **אֵין זֶה אוֹנֶס** אלא פשיעה, שדרכה ליפול ממקומות כאלו, **וְחַיָּיב.** ויש לדייק מכך, שדווקא כאשר נפלה הרי זו פשיעה, **הָא** - אבל אם **מֵתָה** שם **כְּדַרְכָּהּ, הֲרֵי זֶה אוֹנֶס וּפָטוּר**, ואף שתחילתו בפשיעה שלא היה לו להעלותה לשם. ולדברי אביי קשה, **וְאַמַּאי** - מדוע נפטר, **לֵימָא לֵיהּ** - יאמר לו המפקיד שמתה משום **דַּאֲוִירָא דְּהַר קַטְלָהּ** - צינת ההר הרגתה, **אִי נַמִּי, אוּבְצָנָא דְּהַר קַטְלָהּ** - או עייפות הטירחה בעלייה להר הרגתה. **מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן** - מדובר כאן **שֶׁהֶעֱלָהּ** אותה **לְמִרְעֶה שָׁמֵן וְטוֹב**, שדרך הרועים להעלותה לשם, ואין פשיעה בהעלאה זו.

שואלת הגמרא: אִי הָכִי - אם כך שהדרך להעלותם לשם, מעתה אפילו **נָפְלָה נַמִּי** - גם אם נפלה יש לפוטרו[ז]. **מתרצת הגמרא:** חיובו הוא על **שֶׁהָיָה לוֹ לְתוֹקְפָהּ** - להחזיק בה כדרך הרועים, שלא תיפול, **וְלֹא תְּקָפָהּ**[ח].

שואלת הגמרא: אִי הָכִי - אם כך שבכך שלא החזיקה נחשב כפשיעה, **אֵימָא רֵישָׁא** - כיצד ניתן לפרש את הדין המבואר ברישא שאם, **עָלָתָה** מעצמה **לְרָאשֵׁי הַצּוּקִין וְנִפְּלָה, הֲרֵי זֶה אוֹנֶס** ופטור, שהרי קשה אם העלייה כשלעצמה מותרת, והפשיעה היא מה שהיה לו לתוקפה שם, הלא גם בעלתה מעצמה **אִיבָּעֵי לֵיהּ לְמִיתְקְפָהּ** - היה לו לתוקפה. **מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא** - לא באה הרישא לומר אלא באופן שהיתה הבהמה חזקה ממנו, **שֶׁתְּקָפָתוּ וְעָלָתָה** לראשי הצוקים, **וּתְקָפָתוּ וְיָרְדָה** ונפלה, ובאופן זה לא היה יכול לעמוד כנגדה, ולכן הוא פטור[ח].

★

שנינו במשנה: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי כֵּיצַד הַלָּה עוֹשֶׂה סְחוֹרָה בְּפָרָתוֹ כו' של חבירו, אלא תחזור פרה לבעלים:

הגמרא מביאה את פסק ההלכה במחלוקת זו: אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי.

הגמרא דנה לגבי דעתו בדין הקנאת כפל לשומר, ומהי ההלכה שם: אָמַר לֵיהּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה לְרַב יְהוּדָה, אָמְרַתְּ לָן - אמרת לנו **מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל שחָלוּק הָיָה רַבִּי יוֹסֵי**

א. **ולפי** זה אם יש עדים מה אירע, או שהבעלים היו שם וראו, אינו מתחייב, וזהו ההבדל להלכה בין טעמו של רבא לטעמו של אביי שאמר אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר, שבאופנים האמורים אינו מתחייב לטעמו של רבא, משום שאין צורך להאמין לו בשבועה, אבל לטעם שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר חייב. ריטב"א (ד"ה דאמר). ב. **להלן** (מג.) מובא מעשה בשומר חנם שהניח את מעות הפקדון בצריף העשוי מענפי ערבות, שהוא מקום השמור מפני גנבים אך אינו שמור משריפות, ולבסוף לא נפלה דליקה אלא נגנבו המעות, ונמצא שתחילתו בפשיעה וסופו באונס, ונחלקו שם אמוראים אם חייב בכך כיון שבסופו של דבר אירע אונס בלבד. ג. **רש"י** (ד"ה גמ') וכן בתוספות הרא"ש (ד"ה דאמרי) דייק שרש"י כתב זאת בלשון 'שמא' משום שאין זו פשיעה גמורה, שאם כן גם בהוליכה בעצמו יתחייב, אלא כוונת הגמרא שמכיון שפשע בה ביציאתה לגבי זאבים וגנבים, אנו תולים לומר שיש ביציאה זו גם פשיעה קצת לענין ההבל שהרגה. ד. **ואין** זה דומה למעשה המובא בגמרא (מג.) על השומר שהניח את הפקדון בצריף של ערבות, ששם לא פשע אלא לענין שריפה שלא אירעה לבסוף, ואילו כאן פשע במיתה עצמה. רש"י (ד"ה גמ'). ה. **ומה** ששואל חייב, אף שאינו אשם כלל במה שמתה כדרכה ואף בבית בעליה היתה מתה, משום שהעמידה התורה את החפץ ברשותו כאילו היה שלו. רשב"א (ד"ה מלא). ו. **ואין** זה דומה למעשה להלן (מג.) באותו השומר שהטמין בצריף העשוי מערבות, ששם אילו היה שומר כדין היה מטמין את המעות בקרקע, שכספים שמירתם בקרקע, לא היה קורה למעות דבר, ואילו כאן היתה מתה בכל מקום שהיא. רש"י (ד"ה מס). הגמרא ביארה שלרבא הטעם שפטור הוא מהסברא שמלאך המוות מה לי הכא או התם והיינו שאין אומרים שמתה מפני ההבל. וביאר הראב"ד (הופא בשיטמ"ק ד"ה רפא) שלדעת רבא אין האויר מזיק אלא לענין חולי הגוף, ולא לענין מיתה. ובאופן נוסף ביאר שדרך הבהמות לרעות שם ואין אורו רע להם. ז. **אמנם** לרבא, שאינו צריך להעמיד שמדובר במרעה שמן וטוב, ביאור המשנה הוא 'העלה לראשי צוקין ונפלה חייב' משום העלאה, הא מתה כדרכה פטור, משום הסברא 'מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם', והרישא 'עלתה לראשי צוקין ונפלה' היינו שעלתה בעל כורחו, ובין ברישא ובין בסיפא מדובר בתקפתו וירדה. אלא לאביי קשה, שאם חיובו משום הנפילה, והיינו כמו שמיישב והולך שהיה לו לתוקפה, גם ברישא שעלתה מעצמה יתחייב בכך. תוספות (ד"ה לי הכי).

בדי להיות מובנים למבחן השבועי יש לעיין בשאלות החזרה עמ' 57-58

אוצר מילים

דקרו [ד-קר-ו]	שקוראים
דקתני [ד-ק-תני]	ששנינו
דרב [ד-רב]	שרב / של רב
דרבא [ד-רבא]	שרבא / של רבא
דרבה [ד-רבה]	שרבה / של רבה
דרבי [ד-רבי]	שרבי / של רבי
דרבי עקיבא [ד-רבי עקיבא]	שרבי עקיבא / של רבי עקיבא
דרישא [ד-רישא]	של הרישא
דשאלה [ד-שאל-ה]	ששאל אותה
דשבועה [ד-שבועה]	שהשבועה
דשהא [ד-שהא]	שהמתין
דשויא [ד-שויא]	ששווה
דשומא [ד-שומא]	שמה שגבו
דשכיבא [ד-שכיבא]	שמתה
דשכיחי [ד-שכיח-י]	שמצויים
דשכירות [ד-שכירות]	של השכירות
דשמא [ד-שמא]	שאולי
דשמואל [ד-שמואל]	של שמואל
דשתיקי [ד-שתיק-י]	ששתקתי
דשתל [ד-שתל]	ששתל
דתורא [ד-תורא]	של השור
דתיהוי [ד-תיהוי]	שתהיה
דתנא [ד-תנא]	ששנה (שכתב)
דתנו [ד-תנ-ו]	ששנו (שכתבו)
דתניא [ד-תניא]	ששנינו בברייתא
דתנן [ד-תנן]	ששנינו במשנה
דתרוייהו [ד-תרויי-הו]	ששניהם
דתרי [ד-תרי]	ששני
דתשרי [ד-תשרי]	של תשרי

ה

הא	זה / הרי / אבל
האי	זה
האיך	ההוא
האלהים	הדיינים
האם	האמא
הב	תן
הבלא	הבל / חום
הגביה	הרים
הגביהה [הגביה-ה]	הרים אותה
הגדיל	גדל
הגורן	הקיץ (הזמן שעושים גורן)
הגזבר	הממונה על ההקדש
הדדי	זה עם זה
הדין	הקל וחומר / הדין
הדמים	המחיר
הדר	חזר
הדרא [הדר-א]	חוזרת
הדרה [הדר-ה]	חוזרת
הדרי [הדר-י]	חוזרים
ההוא	אותו
ההיא	אותה
הוא הדין	אותו הדין הוא (גם כן)
הואיל	מפני
הוה	היה
הוו	היו
הוי	הוא / נהיה
הויא	היא / נהייתה
הויין [הוי-ין]	הם / נהיו
היורד [ה-יורד]	מי שנכנס לטפל (בשדה)
היינו	זהו
היכא	היכן
היכי	איך
הימנה	ממנה
הינוח	הנחה
הך	זו
הכא	כאן
הכי	כך

לקבלת הביאור המלא שלחו את המילה 'ביאור' למספר 0583730000

לאחר שלמדנו את דף לו:

נעלה שאלות אקטואליות שעלתה ונובל לענות עליהם מלימוד הגמרא.

אסקימו קנדי

השאלה לחידוד ולא למבחן

מה היה כשראון מס שבוע לחופשה משפחתית ברואנדא וחיפש אבל מי להשאיר את הכלב היקר שלו, היה לו רק בהתחלה לקחת את הכלב עם כל המשפחה אבל כשבני ידידו הטוב הציע לשאור לו אל הכלב הוא לא ראה טעם לסרב.

מכיוון שהכלב היה יקר מאד [8,750 דולר] והוא עם לא באמת הכיר את הבית של בני ועם לא היה רגיל אליו, בני והילדים מאד נפהרו והקפידו שלא להשאיר את דלת החדר פתוחה, אבל כל מה לא עבר להם כשאמש בסוף השבוע כשראון כבר כמעט שב לארץ נכנסה אשתו של בני הביתה בערב ושכחה לסגור את שער החדר, במשך לילה שלם השער נותר פתוח וכשבני יצא בבוקר לעבודה הוא נחרד לגלות שהכלב היקר איננו.

אין מחיר שבני לא ישקיע בשביל אקסימו קנדי, מה עם שהכלב לא שלו ועוד מעט יבא בעל הבית לבקש אותו, הם יצאו כל המשפחה ופתחו בחיפושים קדחתניים ברחובות הסמוכים.

אחרי מספר דקות קיבל בני טלפון מאחד מילדיו שסיפר לו שבפיו שתי בשורות אחת טובה ואחת רעה אמר, הטובה שהכלב נמצא ברחוב הסמוך, בני החיש את צעדיו לעבר המקום כשבתוכו הוא שומע את הבשורה הרעה כי הכלב ספק מת וכלל לא טב.

בני הבין מיד וקלט כי הכלב כבר אינו בין החיים, הוא ניסה לחשוב לעצמו כיצד קרה הדבר וכיצד יוכל לדעת מה אירע לכלב ולקח את הכלב לווטריינר המחוט ברמת גן, כשראון חבר מהחופשה כועס ורותח על הנפק העצום הודיע לו בני את חוות הדעת של הווטריינר מה כתוב בפורום כי הכלב מת מוות טבעי שנגרם מסיום החיים מעט מוקדם כהשערתו ולא שנגרם חלילה או הרעלה וכדו'.

עכשיו עמן בני לראון אמנם אני לא שארתי היטב והכלב ברח לי מהבית אבל למרות כן אני לא בריק לשלם לך את מחיר הכלב שאת כי הווטריינר כתב שבאמת האחוטים מות הכלב היה טבעי ועם אם לא היה בורח אלא היה בחדר היה מת בכל מקרה.

לאותו כעס שראון מאד ואמר אין לי אמונה בך בכלל, בראש שהכלב ברח מאק מבחינתי אתה כבר חייב לשלם ולא מעניין אותי חוות דעת למיניהם מה שאתה לא שארת על הכלב מה ברור ומה שהוא מת מה ברור, אני לא אדע לעלם אולי היה משהו ואתה מסתיר ואולי השפע עליו האנשים שברחוב שפחד מהם וברח ולכן לקה בליבו, ואולי בכלל עם הווטריינר לא ראה טוב, ומה שבטוח שאתה שארת ארוע ואין לי אמונה בך ואתה בריק לשלם אם אל תתקל תירוצים.

עם מי הדין?
מקורות: גמרא מסכת בבא מציעא דף לו:
רמב"ם הלכות שכירות פ"ג הלכה י'.

לאחר הדיון עם הרב,
רוצים לדעת מה התשובה שלנו
עיין בסוף החוברת עמ' 49 סעיף 7

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא לז.

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [לעיל לד.], **ג)** [נכנס בתרא לד:], **ג)** לעיל ג., **ד)** נכנס קמא קנ: יבמות קיח:, **ה)** [קדושין מה: וש"נ], **ו)** [וש"ע תוס' שבת עט: ד"ה והא], **ז)** עירובין מו:, **ח)** ב"ק קי ע"א.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דקתני וכו' אמתניתין דהכא הס"ד:

גליון הש"ם

מתני' אלא הכל יהא מוגה. עיין גיטין דף מד: תוס' ד"ה נעייבה: **גמרא פקדון אגזל** קרמית. עיין גיטין דף כח. תוס' ד"ה תרומה: **תוס' ד"ה דקתני וכו'** ה"ה דהו"מ למפרך. וכזה שבת דף עט: ועיין בתוס' שם ד"ה והא:

הגהות וציונים

א) דפו"ר והרבה כת"י **אצלי**, וכ"ה במשנה שבירושלמי ולקמן בגמ': **ב)** "א"ל" מיותר (דק"ס ע"פ כמה כת"י, ב"ש): **ג)** גי' הרמב"ם (והרי"ף והגאונים) **סיפא שהפקידו** לו בכרך אחד דלא הוה ליה **למידק דאמר** להו וכו', והשאר ליתא (הגר"א ס"י ש סק"ד), ועי' אבן האזל הל' שאלה ופקדון פ"ה ה"ד אות ג (ד"ה וכן) בשם הדק"ס, ועי' רשב"א, ועי' גידולי תרומה שער לט ח"ב סוף סי' ב ד"ה אבל במלוה: **ד)** דפו"ר **אנתו**, וכ"ה בראשונים, ובדפו"י **אתון** (וכ"ה בתוס' לקמן בע"ב וברוב הכת"י): **ה)** ברי"ף, ברא"ש ובכת"י במקום "זה אומר אותי גזל וזה" גורסים **וכל אחד ואחד**, וכמו ביבמות ובב"ק: **ו)** ר"ש היא **דלמא ר"ע היא** דקתני. ס"א (גלירון), כ"ה במהרש"ל: **ז)** דפו"ר **כדאמר**, כת"י **כדאמרן** (ור"ל לעיל בריש פרקין לד ע"א). ובקצת כת"י נוסף **נעשה כמי שאומר לו לכשתגנב ותרצה**: **ח)** בנ"א מכת"י ליתא "ישבחנו", ועי' לקמן ע"ב רש"י ד"ה פסידא, ולח ע"א רש"י ד"ה לרבנן והגרי"ב שם, ועי' לחם משנה: **ט)** קצת כת"י **ממון**: **י)** צ"ל **הזה** (באה"מ, וכ"ה בכת"י ובנמו"י): **כ)** בכת"י נוסף תיבת **ליה**: **ל)** "נמי" ליתא בכת"י: **מ)** כת"י **חייב**: **נ)** [ובתוס' דפוק הגדול שם כתבו עוד **א"נ אפילו לצאת ידי שמים אין חייב לר' טרפון אלא בגזל אבל בפקדון ומקח דלא עשה איסורא לא כו'** עיין מהרש"א (גלירון): **ס)** "כו'" מיותר (באה"מ, וכ"ה בכת"י): **ע)** נדצ"ל **דמאי** (באה"מ, ובכת"י מאי):

אף בראשונה. בשילם ולא רצה ליתנם, כילד זה נותן כיסו כפילו של זה, אלא יחזיר הכסף לבעלים: **שכבר שילם.** קודם שנגלה הגנב, וקנה כפל כדאמר[ז] מעיקרא אדעתא דהכי אתאי לידיה: **מתני' שהודה מפי עצמו.** וטגמ' מפרש טעמא מה הוא: זה אומר **מאתים שלי.** לאחר זמן כשבאו ליטול פקדונו: מה הפסיד הרמאי. א"כ לא יודה לעולם על האמת: מתוך **הגדול.** יסברנו[ח]: **גמ' מספיקא מפקי' ממונא.** דקתני נותן לזה מנה ולזה מנה: **ולא אמרינן.** כשזה תובע וזה אומר איני יודע אם לך הם לחברך אוקי ממונא בחזקת נתבע זה שלא נפסידנו ממונו[ט] ויהא מונח עד שיבא אליהו: **רישא.** דאם נגבה הפקיד אצלו **והוה**[י] ליה כשנים שהפקידו אצלו בשני כריכות, כלומר זה שלא בפני זה, דה"ל למידק מי הפקיד אצלו מנה ומי מאתים: **סיפא.** שהפקידו לו שניהם זה בפני זה ה"ל כמי שנאמנים זה על זה להפקיד שני פקדונותם בצרור אחד, דלית ליה למידק מה יש לזה בתוכו ומה יש לחבירו, ואע"ג דלא בכרך אחד הוה מיהו כיון שהפקידו זה בפני זה גילו דעתן שלא חשדו זה את זה לומר שמא חבירו יתבע המאתים: **ומתני' דהכא ממאי דר"ט היא.** דתקשי לך, דלמא ר"ע היא דפליג ומי שהיא ואומר לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד: **דקתני עלה דההיא כו'.** אלמא מודה ר"ט בהא, ומאי שנא: **ומשנינן התם דקתבעי ליה.** והוא אין חפץ ליתן אלא מן הדין, ומספיקא ליתא לן לחיובא לכל חד וחד: **הכא בבא לצאת ידי שמים.** מאליו בא לימלך מה יעשה ולא יענש, דהשתא ודאי אמרינן[ל] ידי שמים לא יצאת עד שתתן לשניהם, שאם תהא מוחזק עד שיבא אליהו ממלא הנגזל מפסיד על ידך: **דיקא נמי.** דטעמא דמתני' בגזל לצאת ידי שמים מן העושק ולא מן הדין, מדתני טעמא בהודה מפי עצמו שלא היה חלש תובעו כלום משמע שהוא בא לימלך: **והלה מה טוען.** לכל אחד, דקתני מניח גזילה בשניהם ומסתלק:

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ד מהל' גזלה ואבדה הל' י סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסה סעי' ג:
לו ב מיי' פ"ה מהל' שלוה ופקדון הל' ד ועי' במ"מ סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' ק סעי' ח: לן ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:
לח ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:
לט ו מיי' פ"ד מהל' גזלה ואבדה הל' י סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסה סעי' ג:

משנת ראשונים

או אביו של אחד מכם הפקיד לי מנה. האי דקאמר אביו של אחד מכם ולא קאמר אחד מכם הפקיד לי מנה משום דאורחא דמילתא נקט דדרך הוא דיתמי במילי דאבוהון לא ידעי ולפיכך לא תבעי ליה ולפיכך לו לא שכיח דשכח ותבע ליה.

[רבינו יהונתן]

[המשך בסוף המסכת]

רבינו חננאל

ואסיקנא שמואל אמר חלוק ר' יוסי אף בראשונה, בהא דתנן למי משלם למי שהפקדון אצלו חולק עליו ר' יוסי ואומר אינו משלם אלא לבעל הפקדון, ואין הלכה כשמואל דהא ר' יוחנן פליג עליה דהא בהדיא אמר ר' יוחנן מודה ר' יוסי בראשונה שאינו משלם אלא למי שהפקדון אצלו, וקיימא לן כר' יוחנן דסוגיין בעלמא שמואל ור"י הלכה כר' יוחנן, וכל שכן ר' אלעזר דתלמיד קטן הוא לגבי ר' יוחנן: **מתני' אמר לשנים גזלתי אחד מכם מנה ואיני יודע איזהו נותן לזה מנה ולזה מנה.** ומקשי' עלה ומספיקא מפקינן ממונא וכו', ורמינהי שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים וכו', ודחי' פקדון אגזל קא רמית. **ורמי פקדון אפקדון** דתנן (בסיפא) [ברישא] דמתני' דהכא או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו, אימא סיפא דהא מתני' שנים שהפקידו אצל אחד כו'. **ופריק רבא רישא.** היה לו בעת שהפקיד אצלו לומר לו מה שמך וכיון שלא דקדק לידע איזה מהן הוא המפקיד אצלו איהו אפסדי נפשיה לפיכך משלם לזה ולזה. **סיפא.** כגון ששניהן הפקידו צרורותיהן ביחד וכל אחד רואה כי הצרור אחד גדול שיש בו מאתים והאחד קטן

גזל מחמשה. לא שייך הך פלוגתא לפלוגתא דרבי יוחנן ורב הונא דפ' השואל (לקמן דף מ:) בברי ושמא דאפי' לר"ע דאמר מניח גזילה ביניהם היינו משום דיודע בודאי שלא גזל לכולם רק לאחד אבל ברי ושמא יודה דברי עדיף ואפי' לר"ע דאמר יש לכל אחד ואחד היינו משום שיודע בודאי שהוא חייב לאחד מהם אבל ברי ושמא יודה דפטור שאינו יודע שהוא חייב כלל:

דקתני עלה ומודה ר"ט. [ס] ה"ק דה"מ למפרך מברייתא אמאי מודה אלא ניחא ליה למפרך ממתניתין דיבמות אמתניתין (ע) [ע]: **התם** דקא תבעי ליה הכא בבא לצאת ידי שמים. לכאורה נראה דהשתא לא צריך לשיווי קמאי דאין חילוק בין כרך אחד לב' כריכות וריש"א דנותן מנה לזה ומנה לזה בבא לצאת ידי שמים וסיפא דקתבעי ליה יהא מונח אך מדלא קאמר אלא התם דקא תבעי ליה משמע דלא הדר משנויא קמא וכן לקמן (ע"ב) דפריך נמי[ב] ומי אמר רבא בב' כריכות ה"ל למידק משמע דלא הדר ביה לכך נראה דכולה מתני' מיירי בבא לצאת ידי שמים ולכך בריש"א דהוה ליה למידק נותן לזה מנה ולזה מנה בבא לצאת ידי שמים וסיפא דבכרך אחד כיון דלא ה"ל למידק אפילו בבא לצאת ידי שמים אינו חייב ולרבי טרפון נקט בריש"א אביו של אחד מכם ולא נקט אחד מכם דרבותא דאפילו שמא ושמא נותן לכל אחד ואחד בבא לצאת ידי שמים ולר"ע נקט אביו דמשמע שמא ושמא לכך אינו חייב אלא לצאת ידי שמים כדאמר לקמן (שם) דבשמא ושמא אינו חייב לכל אחד ואחד לר"ע מדינא ונקט אביו דאי הם עצמן הפקידו אם כן מסתמא תבעי ליה וה"ל ברי ושמא ואפילו מדינא חייבין[ג] לר"ע דמתניתין אתיא כר"ע ומי דקאמר לקמן (שם) ממאי דמתני' דהכא ר"ע היא ועוד דהלכה כר"ע מתניי'[ד] ונסיפא דלא נקט שני אנתיכם הפקידו לרבותא לא תני הכי דאע"ג דטעונו ברי פטור אפילו לצאת ידי שמים ואפי' לר"ע כיון דלא פשע דלא הוה ליה למידק וגזלא ומחייב ר"ע מדינא אלא בברי ושמא והיכא דהוה ליה למידק אבל בשמא ושמא אפי' בשני כריכות אינו חייב אלא לצאת ידי שמים והיכא דלא הוי ליה למידק פטור אפי' לצאת ידי שמים ואפילו בברי ושמא וא"ת דבפרק הגוזל קמא (נ"ק דף קג: ושם קד. ד"ה שבכר) קאמר מעשה בחסיד אחד שבא לפני ר"ט ואמר ליה הנח דמי מקחך מיניסם וכי לא בעי חסיד לצאת ידי שמים וא"ל דר"ט אמר ליה שכך הדין[ה] וא"ת התם דפריך אמתניתין דקתני הגוזל מחבירו שוה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו אפילו למדי ומוקי כר"ט כו'[ו] ומאי[ז] איריא נשבע אפי' הודה נמי דתניא מודה ר"ט כו' ומאי פריך והא מוקמי' ברייתא דמודה ר"ט בבא לצאת ידי שמים ומתני' דהתם מיירי בלא לצאת ידי שמים דהכא קרבן וקא אמר אם רוצה להביא קרבן צריך להביא גזלו למדי דתנן[ח] הביא אשמו עד שלא הביא גזלו לא יצא לכך פריך דבלא שבועה ולא קרבן צריך להביא גזלו למדי אם רוצה לצאת ידי שמים:

אף בראשונה הלכה כמותו או אין הלכה כמותו אמר ליה חלוק היה ר' יוסי אף בראשונה והלכה כמותו אף בראשונה אתמר נמי אמר ר' אלעזר חלוק היה ר' יוסי אף בראשונה והלכה כמותו אף בראשונה ור' יוחנן אמר מודה היה ר' יוסי בראשונה שכבר שילם שילם אין לא שילם לא והאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שילם שילם ממש אלא כיון שאמר הריני משלם אע"פ שלא שילם אימא מודה היה ר' יוסי בראשונה שכבר אמר הריני משלם: מתני' אמר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם או אביו של אחד מכם הפקיד לי[ט] מנה ואיני יודע איזה הוא נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו. [ב] שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר שלי מאתים וזה אומר שלי מאתים נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו [ג] א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי [ד] אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו [ה] וכן שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז זה אומר יפה שלי וזה אומר יפה שלי נותן את הקטן לאחד מהן ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו: גמ' אלמא מספיקא מפקינן ממונא ולא אמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה ורמינהי שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים זה אומר שלי מאתים וזה אומר שלי מאתים נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו א"ל[ו] פקדון אגזל קא רמית גזל דעבד איסורא קנסוהו רבנן פקדון דלא עבד איסורא לא קנסוהו רבנן ורמי פקדון אפקדון ורמי גזל אגזל פקדון אפקדון דקתני רישא או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה הוא נותן לזה מנה ולזה מנה ורמינהי שנים שהפקידו וכו' אמר רבא [ז] רישא נעשה כמי שהפקידו לו בשני כריכות דהוה ליה למידק [ח] סיפא נעשה כמי שהפקידו לו בכרך אחד דלא הוה ליה למידק כגון דאפקידו תרוייהו בהדי הדדי בחד זימנא[ט] דאמר להו אנת[י] גופייכו לא קפדיתו אהדדי אנא קפידנא ורמי גזל אגזל קתני הכא אמר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם או אביו של אחד מכם הפקיד לי מנה ואיני יודע איזהו נותן לזה מנה ולזה מנה ורמינהי [ז] גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן גזל זה אומר אותי גזל וזה[כ] אומר אותי גזל מניח גזילה ביניהם ומסתלק דברי ר"ט אלמא מספיקא לא מפקינן ממונא ואמרינן [ל] אוקים ממונא בחזקת מריה וממאי דמתני' דהכא ר"ט היא[מ] דקתני עלה דההיא מודה ר"ט באומר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם שנותן לזה מנה ולזה מנה התם דקא תבעי ליה הכא [נ] בבא לצאת ידי שמים דיקא נמי דקתני שהודה מפי עצמו שמע מינה. אמר מר התם דקא תבעי ליה והלה מה טוען רב יהודה אמר רב הלה שותק רב מתנה אמר רב הלה צווח מודה

שאין בו אלא ק', יכול למימר מי שהפקדון אצלו כיון דחזיתי דאין מקפיד בעל הצרור הגדול לומר דע כי הצרור הגדול שלי הוא והקטן לחבירו, אמינא כיון דלא דייקי אהדדי מהימני לפיכך לא דקדקתי. **תוב רמינן** ארישא דמתני' דתנן בסוף יבמות גזל אחד מהן ואינו יודע אי זה מהן גזל מניח גזילה ביניהן ומסתלק דברי ר' טרפון וכו', אלמא מספיקא לא מפקינן ממונא, ואסיק' מדקתני התם ומודה ר' טרפון באומר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע למי מכם שנותן לזה ק' ולזה ק' ש"מ מתני' דהכא ר' טרפון היא קשיין אהדדי. **ופרקי' התם גבי גזל אחד מה' כשתובעין אותו.** [אמר] שמניח גזילה ביניהן ואומר להן הנה היא מונחת לפיכם מי מכם יברר שהיא שלו יטלנה. **אבל הכא במשנתינו בבא לצאת ידי שמים.** דקתני שהודה מפי עצמו ואין תובעין אותו אלא ב"ד (אמר) [אמרינן ליה] אין לך דרך לצאת ידי עבירה אלא אם תתן לזה ק' ולזה ק'

אַף בַּדִּין הָאָמוּר בְּמִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה (לג:), שֶׁאִם הִשּׁוּמֵר שִׁילֵּם וְלֹא רָצָה לִישְׁבַּע זוֹכֶה בְּכֹפֶל שִׁישְׁלֵם הַגְּנֵבָה, וְחוֹלֵק רַבִּי יוֹסִי וְאוֹמֵר כֵּיצַד זֶה זוֹכֶה בְּכִפּוּלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, אֶלָּא יַחֲזִיר אֶת הַכֶּפֶל לְבְעָלִים, וּמֵעַתָּה יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק הָאִם הֵלָּכָה כְּמוֹתוֹ גַּם בְּדִין זֶה אוֹ אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אֶלָּא בְּדִין שֶׁבְּמִשְׁנָתֵינוּ.

אָמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, אֲכַן חָלוּק הָיָה רַבִּי יוֹסִי אַף בָּרִאשׁוֹנָה, וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אַף בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁאִין הַשּׁוֹמֵר קוֹנֶה אֶת הַכֶּפֶל.

אִתְּמַר נַמִּי - עוֹד נֶאֱמַר כֵּן בְּשֵׁם אֲמוֹרָא אַחֵר, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, חָלוּק הָיָה רַבִּי יוֹסִי אַף בָּרִאשׁוֹנָה וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אַף בָּרִאשׁוֹנָה.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה דֵּעָה הַחוֹלֶקֶת: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מוֹדֶה הָיָה רַבִּי יוֹסִי בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁזּוֹכֶה הַשּׁוֹמֵר בְּכֹפֶל, מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר שִׁילֵּם קוֹדֶם שֶׁנִּמְצָא הַגְּנֵבָה, וְעַל דַּעְתְּ כֵּן בָּא הַפִּקָּדוֹן לִידוֹ שֶׁיִּזְכֶּה בְּכֹפֶל אִם יִשְׁלַם וְאַחַר כָּךְ יִמָּצֵא הַגְּנֵבָה.

שְׁאוֹלַת הַגְּמָרָא: מִשֶּׁמַּע מִדְּבָרָיו שֶׁשִּׁילֵּם אֵין - דַּווּקָא אִם שִׁילֵּם הַשּׁוֹמֵר זוֹכֶה הוּא בְּכֹפֶל, אַךְ כַּאֲשֶׁר לֹא שִׁילֵּם לֹא יִקְנֶהוּ, וְקָשֶׁה, וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא - אֵין כַּוָּנַת הַמִּשְׁנָה בְּאוֹמְרָהּ שֶׁשִּׁילֵּם לְשַׁלֵּם מַמָּשׁ הַשּׁוֹמֵר, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁאָמַר הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁלֵּם, אִם יִמָּצֵא הַגְּנֵבָה מִכָּאן וְאֵילָךְ יִזְכֶּה בְּכֹפֶל.

מְיוּשֶׁבֶת הַגְּמָרָא: אִימָּא - יֵשׁ לוֹמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן בִּלְשׁוֹן זוּ, מוֹדֶה הָיָה רַבִּי יוֹסִי בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁכְּבָר אָמַר הֲרֵינִי מְשַׁלֵּם[א]:

★ ★ ★

משנה **משנתינו** עוסקת באדם שיש לו ספק בממון שבידו למי הוא שייך, מה עליו לעשות בכדי לצאת מן הספק. בסוגיא מתבררת שיש חילוק בין אם הממון בא אליו דרך גזל או דרך פקדון [וכן בפקדון יש חילוק אם הוא האשם בכך שהגיע לידי ספק זה], וכן שיש חילוק אם התובעים אותו טוענים טענת ברי שהממון שייך להם או שטוענים טענת שמא, וכן שיש חילוק בין חיוב שיש לחייבו בדיני אדם, לבין החיוב שמתחייב לצאת ידי שמים.

אָמַר לִשְׁנַיִם גָּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם מָנֶה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מִכֶּם, אוֹ שֶׁאָמַר לִשְׁנַיִם אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד לִי מָנֶה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה אָבִיו נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, וּרְמִינְהִי מֵהַנְּאָמָר בְּמִשְׁנָה בִּיבֻמּוֹת (קיח:) שֶׁאִם גָּזַל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזֶה מֵהֶן גָּזַל, זֶה אוֹמֵר אוֹתִי גָּזַל וְזֶה אוֹמֵר אוֹתִי גָּזַל, הַדִּין הוּא שֶׁמְּנִיחַ גְּוֵילָה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק[ו], דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן, אַלְמָא - מוּכָח שֶׁבַּגְּזֵל, מִפְּפֵיקָא - כְּשִׁישׁ סָפֵק מִמִּי גָּזַל, לֹא מַפְקִינַן מָמוֹנָא - אֵין מוֹצִיאִים מִמְּנוּ מָמוֹן, וְאַמְרִינַן אוֹקִים מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ - אֶלָּא אוֹמְרִים הַעֲמֵד אֶת הַמָّמוֹן בְּחֶזְקַת בְּעָלָיו.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל הַמִּקְשָׁן שֶׁהִקְשָׁה קוּשְׁיָא זוּ: וּמַמַּאי - מִנַּיִן לְךָ דְּמַתְנִיתִין דְּהָכָא רַבִּי טַרְפוֹן הִיא, וְהָלֹא רַבִּי עֲקִיבָא חוֹלֵק עָלָיו (שם) וְסוֹבֵר שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁלֵּם גְּזֵילָה לְכָל אֶחָד, וְאִם כֵּן אֲפִשָׁר שֶׁהַתַּנָּא שֶׁל הַמִּשְׁנָה סוֹבֵר כְּרַבִּי עֲקִיבָא וְלָכֵן מְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד.

מְתַרְצַת הַגְּמָרָא: הַרְאִיָּה שֶׁמִּשְׁנָתֵינוּ כְּרַבִּי טַרְפוֹן הִיא מִדְּקָתָנֵי עֲלָהּ דְּהַהִיא - מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּבְרַיְיתָא עַל אוֹתָהּ מִשְׁנָה בִּיבֻמּוֹת, מוֹדֶה רַבִּי טַרְפוֹן בְּאָדָם שֶׁאוֹמֵר לִשְׁנַיִם, גָּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם מָנֶה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מִכֶּם, שֶׁנּוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, הֲרֵי שֶׁרַבִּי טַרְפוֹן עַצְמוֹ מוֹדֶה שֶׁאִם בָּא מֵעַצְמוֹ וְאוֹמֵר לִשְׁנַיִם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי מֵהֶם גָּזַל, שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד, וְאִם כֵּן גַּם בְּמִשְׁנָתֵינוּ שֶׁמְּדַבֵּר שֶׁבָּא מֵעַצְמוֹ וְאוֹמֵר לָהֶם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת מִי גָּזַל, שֶׁהַדִּין הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד, הֲרֵי זֶה כְּדַעַת רַבִּי טַרְפוֹן שֶׁאָמַר כֵּן עַל אוֹתוֹ מִקְרֶה, וְאִם כֵּן קָשֶׁה מִמִּשְׁנָתֵינוּ עַל הַמִּשְׁנָה בִּיבֻמּוֹת[י].

מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא אֶת הַסְתִּירָה בֵּין הַמִּשְׁנִיּוֹת בְּדִינֵי גּוֹזֵל: הָתָם[יא] בִּיבֻמּוֹת, מְדַבֵּר דְּקָא תָּבְעֵי לֵיהּ - שֶׁתִּבְעוּ אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שִׁישַׁלֵּם לָהֶם, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְשַׁלֵּם רַק אֶת מַה שֶּׁהוּא חַייָב מִן הַדִּין, וְלָכֵן אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד, אֶלָּא מַנִּיחַ גְּזֵילָה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק, אֲבָל הָכָא בְּמִשְׁנָתֵינוּ, מְדַבֵּר בְּאָדָם שֶׁבָּא לְהַמְלִיךְ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּכִדֵּי לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם וְלְהַפְטֵר מֵעוֹנֶשׁ, וְלֹאדָם כָּזֶה אוֹמְרִים שִׁישַׁלֵּם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. דַּיְקָא נַמִּי - יֵשׁ לְדַיֵּק כֵּן מֵהַמִּשְׁנָה, מִדְּקָתָנֵי שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ, שָׁמַע מִינָּהּ שֶׁמְּדַבֵּר שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם שֶׁתִּבְעוּ לְדִין, אֶלָּא הוּא עַצְמוֹ בָּא וְנִמְלַךְ בְּבֵית דִּין כֵּיצַד עָלָיו לְנַהֵג.

הַגְּמָרָא מְבָאֶרֶת אֶת דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי טַרְפוֹן שֶׁאָמַר שֶׁאִם גּוֹזֵל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי גּוֹזֵל מַנִּיחַ גְּזֵילָה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק, וּשְׁאוֹלַת בָּאִיהּ אוֹפֶן נֹאמַר דִּין זֶה: אָמַר מַר, הָתָם בְּדִבְרֵי רַב טַרְפוֹן, מְדַבֵּר דְּקָא תָּבְעֵי לֵיהּ כָּל הַחֲמִשָּׁה וְכֹל אֶחָד אוֹמֵר אוֹתִי גָּזַלְתָּ. מְבֹרֶרֶת הַגְּמָרָא: וְהָלָּה הַגְּזָלָן, מַה טּוֹעֲנָן. רַב יְהוּדָה אָמַר בְּשֵׁם רַב שֶׁמְּדַבֵּר שֶׁהַלָּה שׁוֹתֵק, וְאֵינוֹ מֵשִׁיב לִטְעָנָתָם. רַב מַתְּנָה אָמַר בְּשֵׁם רַב, שֶׁהַלָּה

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְרַמִּי - עֲדַיִן יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִפִּקָּדוֹן אַפִּקָּדוֹן, וְרַמִּי מִגָّזֵל אַגָּזֵל - שֶׁמְּצִינוּ בְּכָל אֶחָד מֵהֶם דִּינִים הַנִّרְאִים סוֹתְרִים זֶה אֶת זֶה.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת הַסְתִּירָה שֵׁשׁ בְּדִינֵי פִּקָּדוֹן: יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִפִּקָּדוֹן אַפִּקָּדוֹן, מִדְּקָתָנֵי בְּרֵישָׁא שֶׁל הַמִּשְׁנָה, אוֹ אִם אָמַר לִשְׁנַיִם אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד אֶצְלִי מָנֶה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה הוּא נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, הֲרֵי שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד, וּרְמִינְהִי מֵהַסִּיפָא שֶׁל הַמִّשְׁנָה, שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ וְכוּ', שֶׁהַדִּין הוּא שֶׁנּוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, וְהַמִּשְׁנָה הַשְּׁלִישִׁי יֵהָא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ, וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁמַּסְפֵּק יִתֵּן מֵאַתַּיִם לְכָל אֶחָד מֵהֶם.

מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: אָמַר רָבָא, בְּרֵישָׁא שֶׁמְּדַבֵּר שֶׁרַק אָדָם אֶחָד הִפְקִיד, וְהוּא אֵינוֹ זוֹכֵר מִי הוּא, נַעֲשָׂה - הֲרֵי זֶה, כְּמִי שֶׁהִפְקִידוּ לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁנֵי פִּקְדּוֹנוֹת בִּשְׁנֵי פְּרִיכוֹת - צְרוּרוֹת, זֶה שֶׁלֹּא בִּפְנֵי זֶה, דַּהֲוָה לֵיהּ - שֶׁהִיא הַנִּפְקָד צָרִיךְ לְמַיְדַּר - לְדַקְדֵּק וּלְזַכּוֹר כַּמָּה הִפְקִיד כָּל אֶחָד[ז], וְכֵן כָּאן כֵּיוָן שֶׁרַק אֶחָד הִפְקִיד אֶצְלוֹ, הָיָה לוֹ לְדַקְדֵּק מִי הוּא הַמַּפְקִיד[ח], וּמִפְּנֵי שֶׁפְּשַׁע וְלֹא דִּקְדֵּק, קוֹנְסִים אוֹתוֹ שִׁישַׁלֵּם לְכָל אֶחָד. אֲבָל בְּסֵיפָא אֲפִילּוּ אִם הִפְקִידוּ אֶצְלוֹ שְׁנֵיהֶם בִּשְׁנֵי צְרוּרוֹת[ט], נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁהִפְקִידוּ לוֹ שְׁנֵיהֶם בְּכֶרֶךְ אֶחָד - בְּצְרוּר אֶחָד, דְּלֵא הֲוָה לֵיהּ לְנִפְקַד לְמַיְדַּר - לְדַקְדֵּק וּלְזַכּוֹר כַּמָּה הִפְקִיד כָּל אֶחָד מֵהֶם, וְדִין זֶה הוּא רַק בְּגִנּוּן דְּאַפְקִידוּ תַּרְוַיְיהוּ - שֶׁהִפְקִידוּ שְׁנֵיהֶם בַּהֲדֵי הֲדָדֵי בְּחַד זִימְנָא - יַחַד, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה, זֶה בִּפְנֵי זֶה, דְּאָמַר לְהוּ הַנִּפְקָד, אַנְתְּ גּוּפְיָיכוּ - אַתֶּם עַצְמְכֶם, לֹא קְפִדִיתוּ אַהֲדָדֵי - לֹא הִקְפַּדְתֶּם זֶה עַל זֶה, שֶׁהֲרֵי הִפְקַדְתֶּם הָאֶחָד בִּפְנֵי חֲבֵירוֹ, וּגְלִיתֶם בְּדַעְתְּכֶם שֶׁהֵינְכֶם סוֹמְכִים זֶה עַל זֶה וְאֵינְכֶם חוֹשְׁשִׁים שֶׁמָּא יִתְבַּע הָאֶחָד אֶת פִּקְדּוֹנוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, אֲנָא קָפִידְנָא - בְּתַמִּיהָ, הָאִם עָלַי הָיָה לְהַקְפִּיד וּלְדַקְדֵּק כַּמָּה הִפְקִיד כָּל אֶחָד מִכֶּם. וְכֵיוָן שֶׁאֵין עָלַיו טַעֲנָה מְדוּעַ אֵינוֹ זוֹכֵר כַּמָּה הִפְקִיד כָּל אֶחָד, אֵינוֹ חַייָב לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד, אֶלָּא יֵהָא מוּנָּח הַמָּנֶה הַשְּׁלִישִׁי עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ[ט].

הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת הַסְתִּירָה שֵׁשׁ בְּדִינֵי גּוֹזֵל: וְרַמִּי מִגָّזֵל אַגָּזֵל, קָתָנֵי הָכָא בְּרֵישָׁא שֶׁל הַמִּשְׁנָה, אָמַר לִשְׁנַיִם גָּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם מָנֶה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מִכֶּם, אוֹ שֶׁאָמַר לִשְׁנַיִם אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד לִי מָנֶה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶהוּ נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, וּרְמִינְהִי מֵהַנְּאָמַר בְּמִשְׁנָה בִּיבֻמּוֹת (קיח:) שֶׁאִם גָּזַל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזֶה מֵהֶן גָּזַל, זֶה אוֹמֵר אוֹתִי גָּזַל וְזֶה אוֹמֵר אוֹתִי גָּזַל, הַדִּין הוּא שֶׁמְּנִיחַ גְּזֵילָה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק[ו], דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן, אַלְמָא - מוּכָח שֶׁבַּגְּזֵל, מִפְּפֵיקָא - כְּשִׁישׁ סָפֵק מִמִּי גָּזַל, לֹא מַפְקִינַן מָמוֹנָא - אֵין מוֹצִיאִים מִמְּנוּ מָמוֹן, וְאַמְרִינַן אוֹקִים מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ - אֶלָּא אוֹמְרִים הַעֲמֵד אֶת הַמָّמוֹן בְּחֶזְקַת בְּעָלָיו.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל הַמִּקְשָׁן שֶׁהִקְשָׁה קוּשְׁיָא זוּ: וּמַמַּאי - מִנַּיִן לְךָ דְּמַתְנִיתִין דְּהָכָא רַבִּי טַרְפוֹן הִיא, וְהָלֹא רַבִּי עֲקִיבָא חוֹלֵק עָלָיו (שם) וְסוֹבֵר שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁלֵּם גְּזֵילָה לְכָל אֶחָד, וְאִם כֵּן אֲפִשָׁר שֶׁהַתַּנָּא שֶׁל הַמִּשְׁנָה סוֹבֵר כְּרַבִּי עֲקִיבָא וְלָכֵן מְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד.

מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: הַרְאִיָּה שֶׁמִּשְׁנָתֵינוּ כְּרַבִּי טַרְפוֹן הִיא מִדְּקָתָנֵי עֲלָהּ דְּהַהִיא - מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּבְרַיְיתָא עַל אוֹתָהּ מִשְׁנָה בִּיבֻמּוֹת, מוֹדֶה רַבִּי טַרְפוֹן בְּאָדָם שֶׁאוֹמֵר לִשְׁנַיִם, גָּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם מָנֶה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מִכֶּם, שֶׁנּוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, הֲרֵי שֶׁרַבִּי טַרְפוֹן עַצְמוֹ מוֹדֶה שֶׁאִם בָּא מֵעַצְמוֹ וְאוֹמֵר לִשְׁנַיִם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי מֵהֶם גָּזַל, שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד, וְאִם כֵּן גַּם בְּמִשְׁנָתֵינוּ שֶׁמְּדַבֵּר שֶׁבָּא מֵעַצְמוֹ וְאוֹמֵר לָהֶם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת מִי גָּזַל, שֶׁהַדִּין הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד, הֲרֵי זֶה כְּדַעַת רַבִּי טַרְפוֹן שֶׁאָמַר כֵּן עַל אוֹתוֹ מִקְרֶה, וְאִם כֵּן קָשֶׁה מִמִּשְׁנָתֵינוּ עַל הַמִּשְׁנָה בִּיבֻמּוֹת[י].

מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא אֶת הַסְתִּירָה בֵּין הַמִּשְׁנִיּוֹת בְּדִינֵי גּוֹזֵל: הָתָם[יא] בִּיבֻמּוֹת, מְדַבֵּר דְּקָא תָּבְעֵי לֵיהּ - שֶׁתִּבְעוּ אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שִׁישַׁלֵּם לָהֶם, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְשַׁלֵּם רַק אֶת מַה שֶּׁהוּא חַייָב מִן הַדִּין, וְלָכֵן אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד, אֶלָּא מַנִּיחַ גְּזֵילָה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק, אֲבָל הָכָא בְּמִשְׁנָתֵינוּ, מְדַבֵּר בְּאָדָם שֶׁבָּא לְהַמְלִיךְ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּכִדֵּי לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם וְלְהַפְטֵר מֵעוֹנֶשׁ, וְלֹאדָם כָּזֶה אוֹמְרִים שִׁישַׁלֵּם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. דַּיְקָא נַמִּי - יֵשׁ לְדַיֵּק כֵּן מֵהַמִּשְׁנָה, מִדְּקָתָנֵי שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ, שָׁמַע מִינָּהּ שֶׁמְּדַבֵּר שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם שֶׁתִּבְעוּ לְדִין, אֶלָּא הוּא עַצְמוֹ בָּא וְנִמְלַךְ בְּבֵית דִּין כֵּיצַד עָלָיו לְנַהֵג.

הַגְּמָרָא מְבָאֶרֶת אֶת דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי טַרְפוֹן שֶׁאָמַר שֶׁאִם גּוֹזֵל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי גּוֹזֵל מַנִּיחַ גְּזֵילָה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק, וּשְׁאוֹלַת בָּאִיהּ אוֹפֶן נֹאמַר דִּין זֶה: אָמַר מַר, הָתָם בְּדִבְרֵי רַב טַרְפוֹן, מְדַבֵּר דְּקָא תָּבְעֵי לֵיהּ כָּל הַחֲמִשָּׁה וְכֹל אֶחָד אוֹמֵר אוֹתִי גָּזַלְתָּ. מְבֹרֶרֶת הַגְּמָרָא: וְהָלָּה הַגְּזָלָן, מַה טּוֹעֲנָן. רַב יְהוּדָה אָמַר בְּשֵׁם רַב שֶׁמְּדַבֵּר שֶׁהַלָּה שׁוֹתֵק, וְאֵינוֹ מֵשִׁיב לִטְעָנָתָם. רַב מַתְּנָה אָמַר בְּשֵׁם רַב, שֶׁהַלָּה

גמרא הַגְּמָרָא מַקְשָׁה עַל מַה שֶּׁשִּׁנִּינוּ בְּתְחִילַת הַמִּשְׁנָה שֶׁאִם גּוֹזֵל אֶחָד מִשְּׁנַיִם, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי גּוֹזֵל, שֶׁנּוֹתֵן לְכָל אֶחָד מֵהֶם כְּפִי מַה שֶּׁגּוֹזֵל: אַלְמָא - מוּכָח מִדִּין זֶה, שֶׁמִּפְּפֵיקָא מַפְקִינַן מָמוֹנָא - שֶׁמְּוֹצִיאִין מָמוֹן מִסָּפֵק, וְלֹא אַמְרִינַן אוֹקִי מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ - וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁכִּיוֹן שֶׁיֵּשׁ לָנוּ סָפֵק לְמִי הוּא חַייָב, נַעֲמִיד אֶת הַמָّמוֹן בְּחֶזְקָתוֹ, דְּהַיְינוּ בְּחֶזְקַת הַנִּתְבָּע הַמְחַזִּיק בַּמָّמוֹן, וְלֹא יִתְחַייֵב לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד[ח]. וּרְמִינְהִי, יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל כָּךְ מֵהַדִּין שֶׁבַּהֶמְשֵׁךְ, שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֵצֶל אֶחָד, זֶה מָנֶה וְזֶה מָאתַיִם, זֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי מָאתַיִם וְזֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי מָאתַיִם, נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה וְהַשְּׁאָר יֵהָא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ, וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁמַּסְפֵּק יִתֵּן לְכָל אֶחָד מָאתַיִם.

מְיוּשֶׁבֶת הַגְּמָרָא: אָמַר לֵיהּ[ג], פִּקָּדוֹן אַגָּזֵל קָא רָמֵית - בְּתַמִּיהָ, כְּלוֹמַר, אֵיךְ אַתָּה מַקְשֶׁה מִסָּפֵק שֶׁיֵּשׁ בְּפִקָּדוֹן לְסָפֵק שֶׁיֵּשׁ בְּגִזֵּל, בְּגָזֵל כֵּיוָן דְּעָבַד אִיסּוּרָא בְּמַה שֶׁגָּזַל, קַנְסוּהוּ רַבָּנַן[ד] שֶׁיְּשַׁלֵּם מִסָּפֵק לְכָל אֶחָד, אֲבָל בְּפִקָּדוֹן דְּלֵא עָבַד אִיסּוּרָא לֹא קַנְסוּהוּ רַבָּנַן[ה].

א. **על** פי דברי הגמרא להלן שמלשון המשנה 'שהודה מפי עצמו', מדייק שמדובר באדם שבא מרצונו לדעת מה יעשה כדי לצאת ידי שמים, ולא לגבי החיוב שבית דין מחייבים אותו בעל כרחו. ב. **כן** נראה מדברי רש"י להלן (ע"ב ד"ה אמר), וכן כתבו הרמב"ם (אבלה ופקדון פ"ה ה"ד) ועוד ראשונים. והמרדכי (סי' רעד) כתב בשם אור זרוע שיהיה מונח ביד בית דין. והתוספות בבכורות (יח: ד"ה שמעית) נסתפקו האם יהיו מונחים בידו או ביד בית דין. ג. **ראה** בהגהות וציונים (אות ג) שיש למחוק מילים אלו. ד. **בתום'** הרא"ש (ד"ה גזל) כתב, שלא שייך לגרום 'קנסוהו רבנן', כיון שמדובר כאן לגבי החיוב לצאת ידי שמים [כמבואר להלן בגמרא], ולא לגבי חיוב בדיני אדם, ובחיוב לצאת ידי שמים לא שייך לשון קנס. ה. **הרמב"ם** (אבלה ופקדון פ"ה ה"ד) פירש, שהיה צריך לכתוב שם המפקיד על כיס הפקדון. וברש"י להלן (ע"ב ד"ה אמר), נראה שהטענה עליו שהיה צריך לזכור כמה הפקיד כל אחד. ולפיכך כתב שם שבאופן שהדבר ניכר ביותר כמה הפקיד כל אחד, היה צריך לזכור אפילו אם הפקידו לו בכרך אחד. ו. **לקמן** (ע"ב) נתבאר בגמרא שהכוונה היא שיהא מונח עד שיבוא אליהו ויתברר של מי הוא, ולא שמניח ביניהם ומי שתופס זוכה בו.

אוצר מילים

הבלא	הבל / חום
הגביה	הרים
הגביהה [הגביה-ה]	הרים אותה
הגדיל	גדל
הגורן	הקיץ (הזמן שעושים גורן)
הגזבר	הממונה על ההקדש
הדדי	זה עם זה
הדין	הקל וחומר / הדין
הדמים	המחיר
הדר	חזר
הדרא [הדר-א]	חוזרת
הדרה [הדר-ה]	חוזרת
הדרי [הדר-י]	חוזרים
ההוא	אותו
ההיא	אותה
הוא הדין	אותו הדין הוא (גם כן)
הואיל	מפני
הוה	היה
הוו	היו
הוי	הוא / נהיה
הויא	היא / נהייתה
הויין [הוי-ין]	הם / נהיו
היורד [ה-יורד]	מי שנכנס לטפל (בשדה)
היינו	זהו
היכא	היכן
היכי	איך
הימנה	ממנה
הינוח	הנחה
הך	זו
הכא	כאן
הכי	כך
הכי השתא	כך עכשיו (האם כך)
הכיס [ה-כיס]	הארנק
הכירוהו [הכירו-הו]	הכירו אותו

הלה	ההוא
הלויתיך [הלוית-יך]	הלויתי לך
הלויתני [הלוית-ני]	הלוית לי
הלולא	משתה (סעודה)
הלוקח [ה-לוקח]	הקונה
הלכך	לכן
הלכתא	הלכה
הלקוחות [ה-לקוחות]	הקונים
המדה [ה-מדה]	הכמות
המדוד [ה-מדוד]	שנמדד
המורישין [ה-מוריש-ין]	המורישים / אלה שיורש מהם
המנוי [ה-מנוי]	שספרו אותו
המשכון [ה-משכון]	חפץ לבטחון על הלוואה
המשתכר [ה-משתכר]	מי שמרוויח
הני	אלה
הני מילי	אלו הדברים (דווקא)
הניחה [הניח-ה]	הניח אותה
הנך	אלה
הסמוי [ה-סמוי]	הנסתר
העלה [העל-ה]	העלה אותה
הצמד [ה-צמד]	המקל שמצמיד את הבהמות
הקרנות	הפינות
הראיה [ה-ראיה]	ההוכחה
הרחל [ה-רחל]	הכבשה
הריני [הרי-ני]	הרי אני
השביחו [השביח-ו]	השקיעו
השקול	ששקלו אותו
השתא	עכשיו
התביעה [ה-תביעה]	שתובעים אותו (בבית דין)
התם	שם
התקינו [התקי-נו]	תקנו תקנה

לקבלת הביאור המלא שלחו את המילה 'ביאור' למספר 0583730000

לאחר שלמדנו את דף לז.

נעלה שאלות אקטואליות שעלתה ונובל לענות עליהם מלימוד הגמרא.

השאלה לחידוד ולא למבחן

סוחב העיתונים

בחור קשה יום היה דוד הוריו היו טרים בדרום תל אביב וחייו מעולם לא היו מן המשופרים, הוא נפרק מתיכון לתיכון ומעבודה לעבודה והיה מבלה את שעותיו הרחובות באופן קבוע.

מנהג מעונה היה לו לדוד, הוא טיהה בעין באחד מרחובות השכונה שבעתו היה טחון בכסף וכל בוקר המחלק פרק אליו מספר עיתונים למנייים, דוד כמעט מידי בוקר היה עובר ליד אותן בעין וסוחב לעצמו עיתון או שתיים לקריאה כשלסביבתו הוא מספר כי המחלק התיידד אתו ונתן לו חינם משלל סוגי העיתונים.

יום אחד לאחר כמה שנים התגלגלו חייו של דוד לעבודה אצל אדם אמיד מה שייבב אותו מאד מבחינה כלכלית ונפשית הוא היה ער ומסתובב תמיד עם אותו העביר וחייו הפכו אט אט לרגילים ועל טובים מעניינים ומשופעים בכסף יותר מהממוצע.

כשהוסיף דוד ושבל הוא הין את חומרת עניבת העיתונים ומאד הצטער מהעין הוא שאח על מלו כי כל העיבות היו בעין אחד והוא יכול ללכת אליהם לברר כמה אנו לשלם, עוד באותו יום פנה דוד אל השכנים באותן בעין, רובם הביעו למבוקתו העריכו את ערכו לתקן ואמרו לו כי עם אם אנה מהם את העיתונים הם מוחלים לו בלב שלם.

מה ששיבע את כל העין היו שני שכנים שקנטו את מבוקתו של דוד והחליטו ללכת אל כל הקופה הם טענו לדוד כי מידי יום לא היה מגיע אליהם העיתון ותבעו אותו לשלם אל כל המני שלהם.

דוד לא ידע מה לעשות שהרי עם לעוד שכנים היה מני בבעין ולא יתכן שהוא אנה דווקא לשכנים אלו והרבה יותר מסתבר שהוא לקח פעם מהה ופעם מהה, ומה עם שבמרבית הימים הוא אנה רק עיתון אחד וכאן תובעים אותו אל שני מנייים למשך שנים תשלום של אלפי שקלים.

דוד נשע לרב בית הכנסת בו התפלל ושאל אותו כיצד עליו לתקן את מעשיו, הרב העריך את דוד אל הרצון והשבורה לשנות והורה לו כיצד וכמה עליו לשלם לשכנים.

מה לדעתכם הורה הרב לדוד?
מקורות: גמרא בבא מציעא דף ל"ז ע"א

לאחר הדיון עם הרב,
רוצים לדעת מה התשובה שלנו
עיין בסוף החוברת עמ' 49 סעיף 8

לז: המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

מודה אני בזה. מע"ג דקאמר מודה אני לאו משום דליהוי מתלמידי ב"ש דבפ"ק דיבמות (דף טו.) בגרת הבת סבר כב"ה דקאמר (ה) תמיה אני ממי תבא גרת הבת לידי ואשיאנה והיינו כב"ה אלא אגב דשנה לעיל אלו ואלו מודים תנא הכא מודה אני:

וממאי דר"ע היא. ומ"ת ואלא כמאן דאי כר"ט כ"ש דלר"ע נותן לזה מנה ולזה מנה וי"ל דהכי פי' ממאי דר"ע היא ומדינא דלמא לגלאת ידי שמים ומשני מדקאמר מודה ר"ט למאן מודה לאו לר"ע דאמר מדינא משלם לכל אחד ואחד ואמר ר"ט מדינא מניח ביניהם ומסתלק אבל לגלאת ידי שמים מודינא דמשלם לכל אחד ואחד וקאמר הא אוקימנא בבא לגלאת ידי שמים ומודה דקאמר ר"ט ה"פ כי היכי דאמרת בשמת ושמת משלם לכל אחד ואחד לגלאת ידי שמים הכי מודינא לך הכא:

ומי אמר רבא כל בשתי כריכות ה"ל למידק והא אמר רבא כו'.

ומ"ת והא מתני' איירי לגלאת ידי שמים וי"ל מדנקט במתני' דאתי נמי כר"ע תבוי של אחד מכם משמע משום דהוי שמת ושמת אינו חייב אלא לגלאת ידי שמים דוקא כדמשמע לשון הודה (ג) הא הפקידו הן עצמן דמשמע תבעי ליה והוה ליה בדי ושמת חייב אפי' מדינא אע"ג דלא עבד איסורא כיון דה"ל למידק דאי לאו הכי אמאי נקט אבוי דאי לאורויי לאפי' בשמת ושמת חייב לגלאת ידי שמים זה אין נראה שום חידוש לר"ע ועוד דר"ע נמי אית לי' בהגחל קמא (ב"ק דף קג: ושם) בגלגח מחמשה בני אדם שמשלם לכל אחד ואחד ואע"ג דלא עבד איסורא ומדינא משלם לגלאת ידי שמים אפילו ר"ט מודה שמשלם לכל אחד ואחד אע"ג דלא עבד איסורא דהא מתני' אוקמינן נמי כר"ע וקתני אבוי של אחד מכם הפקיד לי מנה נותן לכל אחד ולהכי פריך והאמר רבא הכל מודים כו' לאפי' לר"ע מיית בייסס אע"ג דה"ל למידק כמו שאפרש[ה] משום דלא עביד איסורא וה"ה דבלא רבא ה"מ למיפרך מר"ע דאמר גבי מקח אע"ג[ו] דלא עבד איסורא משלם לכל אחד ואחד והתם אמר רבא לאפי' לר"ע מיית רועה בייסס ומסתלק אלא דניחא ליה למיפרך דרבא אדרבא:

והאמר רבא הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה. פרש"י זה טלה אחד וזה שני טלאים שמיית בייסס ומסתלק והתם כשני כריכות ניהו אפי' הפקידו זה בפני זה דדבר הנראה מי הניח אחד ומי הניח שנים אבל במעות לא היה לו להבמין בין צרור גדול לצרור קטן וקשה דמתני' מסתמא[ז] מיירי אפילו זה הפקיד מאתים בד' כיסין וזה מנה בכיס אחד ותו דלמא מיירי רבא בד' שהפקידו שני טלאים זה כחוש וזה שמן דהוי כמעות דלא הוה ליה למידק אי נמי בשנים שהפקידו שני טלאים ומת אחד מהם וכל אחד אומר שהמת של חבירו דכי האי גוונא מיירי מתניתין דהתם בפרק שני דבכורות (דף יח: ושם) אלא יש לומר דאפי' הפקידו טלאים זה בפני זה הוה ליה למידק דלא שייך למימר אתון לא קפדיתון משום דלא יכולו לתקן דאפי' הפקידו זה שלא בפני זה יראה חבירו הטלאים כשהולכים במרעה ושואל של מי הם אבל במעות שהיה יכול להפקיד שלא בפני חבירו יכול הנפקד לומר אתון לא קפדיתון כל שכן דלא הוה לי למידק:

שלא בראייתו של רועה דהשתא לא הוה ליה למידק: שמא

צווח מ"ד הלה צווח אבל שתיקה כהודאה ומ"ד הלה שותק שתיקה דהכא לאו כהודאה הוא מצי אמר ליה[ט] האי דשתיקי לכל חד וחד דאמינא דלמא האי הוא. אמר מר מניח גזילה ביניהם ומסתלק ושקלי לה כולהו ואזלי [י] והאמר רבי אבא בר זבדא אמר רב כל ספק הינוח לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר אמר רב ספרא[יא] ויניח. א"ל אביי לרבא מי א"ר עקיבא [יב] אלא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל חד וחד אלמא מספיקא מפקינן ממונא ולא אמרי' אוקים ממונא בחזקת מריה ורמינהי [יג] נפל הבית עליו ועל אמו יורשי הבן אומרים האם מתה ראשונה ויורשי האם אומרים הבן מת ראשון אלו ואלו מודים שיחלוקו ואמר[יד] ר"ע [טו] מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן אמר ליה התם שמא ושמא גזל אחד מחבמשה ברי ושמא והא מתני' דהכא אמר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה דשמא ושמא הוא וקתני נותן לזה מנה ולזה מנה וממאי דר"ע היא[טז] דקתני עלה דההיא [יז] מודה ר' טרפון באומר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה ואיני יודע איזה מכם כו' למאן מודה (לאו[יח]) לר"ע בר פלוגתיה וממאי דשמא ושמא הוא חדא דלא קתני תובעין אותו ועוד הא תני ר' חייא זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע הא אוקימנא לה בבא לצאת ידי שמים. אמר ליה רבינא לרב אשי ומי אמר רבא כל בשתי כריכות הוה ליה למידק [יט] והאמר רבא ואי תימא רב פפא [כ] הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה בינהן ומסתלק א"ל [כא] התם כשהפקידו בעדרו של רועה שלא מדעתו: וכן שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז כו': וצריכא דאי אשמועינן הך קמייתא בההיא קאמרי רבנן משום דליכא פסידא אבל בהא דאיכא פסידא דגדול אימא מודו ליה לר' יוסי ואי אתמר בהא בהא קאמר ר' יוסי אבל בהך אימא מודי להו לרבנן צריכא והא

סמיהם מכח שמת בגיס, הלכך נכסים בחזקתן: הבא ברי ושמא. כל אחד ואחד אומר אותי גזל היינו טענת ודאי, וזה אומר איני יודע, ומרי עדיף משמת: עלה דההיא. דגזל אחד מחבמשה: הדא דלא קתני. מתני' מוצען אותו, דלא קתני אותי גזל: ה"ג ועוד הא תני ר' חייא זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע. ול"ג יחלוקו, והכי פירושו ועוד הא תני רבי חייא להך מתניתא דגזלתי את אחד מכם בחוספתא דיליה, ותני לה הכי אמר לשנים גזלתי אחד מכם ואיני יודע איזהו זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע ונותן לזה מנה כו' דקתני במתני', אלמא בשמת ושמת עסקינן: הכל מודים בשנים שהפקידו בו. גבי פלוגתא דר"ט ור"ע איתמר בבכורות (דף יח:), שנים שהפקידו זה טלה אחד וזה שנים זה אומר שנים שלי וזה אומר שנים שלי, והתם שתי כריכות ניהו, ואפילו הפקידו זה בפני זה דבר הנראה הוא מי מביא אחד ומי מביא שנים, דבשלמא גבי כריכות מעות הואיל דאלו ואלו צרורין הוא שוכח מי הפקיד אלו לצרור גדול ומי לצרור קטן הואיל והפקידו אלו יחד, אבל גבי טלאים מילתא מוכחת שפי: פסידא דגדול. שלי גדול שבבכורוהו[כב], וכשיבא אליהו ויאמר של מי הוא נמצא מפסיד[כג] בשבירתו: בהא קאמר ר' יוסי. משום פסידא לגדול: והא

צווח. אמר לכל אחד אינו מכירך: ושקלי ליה כולהו ואזלי. נמצא זה מוציא מידו כדי להפסיד הגזל עולמית: והא"ר אבא בר זבדא ספק הינוח. מצא דבר שאין בו סימן בגד מקום שמשתמר קנת דלא שכיחי אינשי לאזלי, ויש לספוקי שמא מדעת הוגת שם לגניזה: לכתחלה לא יטלנו. המוצאו, שכשיבא בעליו לא ימצאנו, וסימן אין בו שיכריח[כד], לפיכך יניחנו זה ובעליו יבא ויטלנו, וכל שכן לודאי הינוח, כלתנן (לעיל דף כה:) מצא כלי בחספה מכוסה לא יגע בו: ואם נטל לא יחזיר. ואם בא אחד ואמר שלי הוא וסימן אינו נותן בו לא יחזירנו, שמא אינו שלו וסוף הבעלים לבוא ויבא עדיש שהנימו שם, לפיכך יהא מונח בידו זה עד שיבא שלו קאמר, דהא יחזיר לא שיבא שלו קאמר, דהא מעיקרא בחיסורא אתא לידיה אם הינוח הוא, אלמא מידי דמספקא לן דמאן מינהו צריך להנימו בידו מי שהוא עד שיתברר הדבר: אמר רב ספרא ויניח. הא דקתני מסתלק לאו דלישקלו אינהו ואזלו, ולא שיוציאנה מידו, אלא דהא מונחת בידו עד שיתברר הדבר, והאי מסתלק סילוק הדין הוא, ויניח גזילה בפניהם בב"ד ויאמר ברור של מי הוא ויטול, ומסתלק מן הדין, והגזילה יניח בידו עד שיבא אליהו: לא זו הדרך. שיפא דגזל אחד מחמשה הוא ביבמות (דף קיח:): נפל הבית עליו ועל אמו. ואין יודע איזה מת ראשון, והיו לאמו נכסים מבית אביה: יורשי האם. משפחת בית אביה אומרים לקרובי הבן ממשפחת אביו הבאים לירש את הבן: הבן מת ראשון. ולא ירש את אמו לאוריש אתכם נכסיו[כה], אלא הבן מת ראשון ואח"כ מתה אמו ואנו יורשים אותה (נכסיה): ויורשי הבן אומרים האם מתה ראשונה. וירשה בנה, ואתריה מת הבן ואנו יורשין אותו: אלו ואלו. ב"ש וב"ה שנחלקו בנפילות אחרות בפרק מי שמת[כו], שב"ש אומרים יחלוקו ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן, כאן מודים שיחלוקו: אמר ר"ע מודה אני בזה. אע"פ שאני מבל ב"ש ואומר בשאר הנפילות יחלוקו בזו אני מודה לב"ה שהנכסים בחזקתן, ופליגי אמורא'[כז] בחזקת מי, והתם מפרש טעמא: שמא ושמא.

מסורת הש"ס עם הוספות

(ה) לעיל כה:, **ג)** [יבמות קיח:], **ג)** בבא בתרא קנח: [ע"ש], **ד)** בבא קמא קג:, **ה)** כתובות יח:, **ו)** בדף קנז. וקנח., **ז)** בב"מ קנח:, **ח)** בדבור הסמוך.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מודה וכו' כב"ה דקאמר תאבני מתי תבא לרת: **(ב)** ד"ה ומי כו' כלמשמע לשון הודה מפי עצמו הא:

משנת ראשונים

הלה צווח. כלומר איני מאמין לכם, שארבעה מכם תובענין שקר. [הראב"ד]

מאן דאמר הלה צווח אבל שתיקה כהודאה. האמין הראשון כשתבענה וכשתבענו השני הניח האחד והאמין לשני וכן כולם, נמצאו כולם היו באמונה שהאמינם כבר נתחייב להם. [הראב"ד]

כל ספק הינוח לכתחילה לא יטול, ואם נטל לא יחזיר. דאם בא לשאול מבית דין אומרים לו אינו רשאי ליטול אותו אלא אסרינן ליה שמא הניחוהו בעלים שם ודעתו לחזור וליטול ואם לא ימצאנו במקומו מתייאש שהרי אין לו סימן וכל שכן ודאי הנוח בדבר שאין בו סימן. [רבינו יהונתן, הובא בשיטמ"ק לעיל כה:]

אמר רב ספרא ויניח. פירוש כולם יניחוה ביד בית דין עד שיודו לאחד. והא דלא קאמר הכא יהא מונח עד שיבא אליהו כדקתני בזה מנה וזה מאתים ובשני כלים משום דהתם ביד הנפקד עצמו יהא מונח אבל הכא צריך שיוציא גזלה מתחת ידו. [הראב"ד]

אלו ואלו מודים שיחלוקו. דכיון ששניהם באים מכח ירושה הוי ספק וספק ויחלוקו. ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אשתו, דהתם יש שני מיני נכסים, יש שהבעל מוחזק ויש שהאשה מוחזקת, אבל הכא הכל בחזקת האשה כיון שהיתה אלמנה, ושניהם באים מכח ירושה לירש הכל, הלכך יחלוקו. [הרע"ב, בבא בתרא פ"ט מ"י]

ואמר רבי עקיבא מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן. מודה אני בזה - דלדברי בית הלל הכא נמי אמרינן נכסים בחזקתן, בחזקת יורשיה מן האב, שהרי בחייה משמת בעלה אחר שבט אביה היא מתיחסת, וממונה נמי בחייה היה בחזקת שבט אביה. הלכך יורשיה מן האב יורשים אותה. והלכה כר"ע. [הרע"ב, בבא בתרא פ"ט מ"י]

הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה. שתי בהמות ומתה האחת ואין ידוע של מי מתה. [רש"י, בכורות יח:]

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ד מהל' גזלה ואבידה הל' ט סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' ש"ס סעי' ה:

מא ב מיי' פ"ה מהל' נחלות הל' ו סמג עשין לו טוש"ע מ"מ סי' רפ סעי' י:

מב ג ד מיי' פ"ה מהל' שאלה ופקדון הל' ד סמג עשין פח טוש"ע מ"מ סי' ש סעי' ד:

רבינו חננאל

שמכל מקום השבחה הגזילה לגנזל עצמו. אמר רב ספק הינוח לכתחילה לא יטול ואם נטל לא יחזיר, אמר רב ספרא תני ויניח.

הגהות וציונים

(א) "ליה" ליתא בכמה כת"י: **(ב)** בדפוס שאלונקי נוסף תני, וכ"ה בכמה ראשונים ובכמה כת"י של הגמרא ורש"י: **(ג)** ברש"י, בפסקי רי"ד וברוב הכת"י אמר, וכמו בב"ב: **(ד)** דר"ע היא דלמא ר' טרפון היא דקתני ס"א (גליון), כ"ה במהרש"ל: **(ה)** ס"א ל"ג (גליון) (מהרש"ל, ולי"עב"ץ יש לגרסו): **(ו)** בקצת כת"י אין לו בו שיכירו לפיכך: **(ז)** דפו"י נכסי': **(ח)** נ"א מכת"י כשימברוהו ועי' הגו"צ לעיל ע"א אות ח: **(ט)** כת"י נפסד, ב"א (קנח ע"ב ד"ה אמר) מצויין יבמות **מז** ע"א, ועי' רש"ש, ועי' ערוך לנר ביבמות שם: **(י)** כת"י דאע"ג: **(יא)** קצת כת"י בספתמא:

צוֹוֵחַ ואומר לכל אחד מהחמשה איני מכירך.

הגמרא מבארת את מחלוקתם: מַאן דְּאָמַר שהַלָּה צוֹוֵחַ, אֲבָל אם שותק צריך לשלם למי ששתק לו, כיון **שֶׁשְּׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה** היא, והרי זה כאילו הודה לו שממנו גזל. **וּמַאן דְּאָמַר שהַלָּה שׁוֹתֵק** סובר **שֶׁשְּׁתִיקָה דְּהֶכָּא לָאו כְּהוֹדָאָה הוּא,** משום **דְּמָצֵי אָמַר לֵיהּ** - שיכול לומר להם, **הַאי דְּשָׁתִיקִי** - זה ששתקתי **לְכָל חַד וְחַד** מכם כשתבעתם אותי, **דַּאֲמִינָא** - משום שחשבתי בלבי **דְּלָמָא הַאי הוּא** - שמא באמת ממנו גזלתי, ולא משום שנתכוונתי להודות לכם.

הגמרא מבררת את דברי רבי טרפון: אָמַר מַר, גזל אחד מחמישה אינו יודע איזה מהן גזל, **מַנִּיחַ גְּזֵילָה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק,** דברי רבי טרפון. **מקשה הגמרא: וְשָׁקְלֵי לָהּ כּוּלְּהוּ וְאָזְלֵי** - האם יניח את הגזילה ביניהם וכל החמשה יחלקו בה, **וְהָאמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא אָמַר רַב**[א], **כָּל סָפֵק הִינּוּחַ,** כלומר, מצא אבידה שאין בה סימן במקום שאין מצוי שהולכים שם בני אדם והיא משתמרת קצת, ולכן יש ספק שמא הונחה שם מדעת הבעלים ודעתם לחזור וליטלה, או שמא היא אבידה שנפלה מבעליה ומותר לו לקחתה, **לְכַתְּחִלָּה לֹא יִטּוֹל,** שאם יטול לא יוכל להחזירה לבעליה כיון שאין בה סימן, ואולי הניחוה בעליה שם ויבואו ויטלוה משם, **וְאִם נָטַל לֹא יַחֲזִיר** את האבידה לשום אדם, שמא אינה שלו ונמצא מפסיד את הבעלים, ואם ישאירנה בידו אפשר שלבסוף יבואו הבעלים ויביאו עדים שהניחוה שם ויטלוה מידו, הלכך תהיה מונחת בידו עד שיבוא אליהו[ב]. מוכח מכאן שכל דבר שבא לידו של אדם אינו יכול להוציאו מידו עד שיתברר של מי הוא, ומדוע כאן כשיש ספק של מי הגזילה מוציאה מידו ומניחה ביניהם אף שלא התברר למי מהם היא שייכת.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַב סַפְרָא, וְיַנִּיחַ, כלומר, שאכן לא יניחנה לפניהם, אלא תהא מונחת בידו עד שיתברר הדבר[א]. ומה שאמר רבי טרפון שהגזלן מניח ביניהם ומסתלק, כוונתו שהוא מסתלק מן הדין ומניחה בפניהם בבית דין ואומר להם שיבררו של מי היא, ועד שיתברר הדבר תהא מונחת בידו[ב].

הגמרא מבררת את דעת רבי עקיבא: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרָבָא, מִי אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לֹא זוֹ הַדֶּרֶךְ מוֹצִיאָתוֹ מִידֵי עֲבִירָה[ג] **עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם גְּזֵילָה לְכָל חַד וְחַד, אֶלָּמָא** - מוכח שסובר **שמִּפְּקִינָן מָמוֹנָא** - שמספק מוציאים ממון, **וְלֹא אַמְרִינַן אוֹקִים מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ** - ואין אומרים העמד את הממון בחזקתו, ולכך מספק שאינו יודע ממי גזל צריך לשלם לכל אחד ואחד, **וּרְמִינְהִי,** שנינו במשנה (כ״ג קנא.), **נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ** ומתו שניהם, **וְיוֹרְשֵׁי הַבֵּן אוֹמְרִים** שמא **הָאֵם מֵתָה רִאשׁוֹנָה,** וירש אותה הבן בחייו, ואנו יורשים את נכסיו לאחר שמת גם הוא, **וְיוֹרְשֵׁי הָאֵם אוֹמְרִים** שמא **הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן,** ולא ירש את נכסיה לפי שמתה אחריו, ואנו יורשים אותם, **אֵלּוּ וְאֵלּוּ** - בית שמאי ובית הלל שנחלקו (סס) באופן שיש ספק לגבי הירושה[ג], שבית שמאי אומרים ששני הצדדים חולקים ביניהם את הנכסים, ובית הלל אומרים שמעמידים את הנכסים בחזקתן, **מוֹדִים** כאן **שֶׁיַּחֲלוֹקוּ** יורשי האם עם יורשי הבן בנכסי האם, כיון ששני הצדדים באים בכח טענות שוות של ירושה, וממון המוטל בספק חולקין, **וְאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא,** אף על פי שאני משל בית שמאי[ד], וסובר בשאר ספיקות שבירושה שיחלוקו, **מוֹדֶה אֲנִי בְּזוֹ**[ה]**, שֶׁהַנְּכָסִים בְּחֶזְקָתָן**[ו]. ומבואר שרבי עקיבא סובר שאם יש ספק בממון, מעמידים את הממון בחזקת בעליו[ז].

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רבא לאביי, **הָתָם שָׁמָא וְשָׁמָא,** שאינם יודעים מי מת תחילה, ולכן מספק מעמידים את הממון בחזקתו, אבל **בְּגָזֵל אֶחָד מַחֲמִשָּׁה,** יש כאן טענת **בְּרִי** שלהם, **וְטענת שָׁמָא** שלו, שאינו יודע את מי מהם גזל, וברי ושמא ברי עדיף[ח], ולכן צריך לשלם לכל אחד מהם.

הגמרא חוזרת ומקשה ממשנתינו: וְהָא מַתְנִיתִין דְּהֶכָּא אָמַר לִשְׁנַיִם גְּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם מָנֶה, דְּשָׁמָא וְשָׁמָא הוּא [וכפי שהגמרא תוכיח להלן], ומכל מקום **קָתָנֵי שנוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה,** ואין מעמידים את הממון בחזקתו.

הגמרא מקשה על המקשן: וּמַמַּאי דְּמשנתינו כדעת רַבִּי עֲקִיבָא הִיא וכוונת המשנה לחייבו לשלם לכל אחד בדיני אדם, הרי אפשר שאין כוונת המשנה לחייבו לשלם לכל אחד רק אם בא לצאת ידי שמים[ט], ואם כן שוב לא קשה הסתירה בדברי רבי עקיבא, כיון שבדיני אדם מודה רבי עקיבא שאין מוציאין ממון מספק [ולכן לגבי נפל הבית יעמדו הנכסים בחזקתן], ומה שמחייב במשנתינו לשלם לכל אחד אינו אלא לצאת ידי שמים. **עונה הגמרא:** ההכרח לכך הוא, ממה **דְּקָתָנֵי** בברייתא **עֲלָהּ דְּהַהִיא** - על המשנה ביבמות שנשנתה שם מחלוקתם של רבי עקיבא ורבי טרפון בגזל מחמשה ואינו יודע ממי גזל, **שמוֹדֶה רַבִּי טַרְפוֹן בְּאוֹמֵר לִשְׁנַיִם גְּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם מָנֶה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מִכֶּם כּוּ׳** שמשלם לכל אחד, **וְלָמַאן** - למי **מוֹדֶה** רבי טרפון, **(לָאו)** ודאי שהכוונה היא שמודה **לְרַבִּי עֲקִיבָא** שהוא **בַּר פְּלוּגְתֵּיהּ** - החולק עליו במשנה זו, אם כן מוכח שרבי טרפון שמע שרבי עקיבא סובר במקרה זה שצריך לשלם לכל אחד בדיני אדם, ורבי טרפון, אף שהוא חולק על רבי עקיבא וסובר שבדיני אדם יכול להניח הגזילה ביניהם ולהסתלק, מכל מקום מודה הוא לרבי עקיבא שאם בא לצאת ידי שמים, צריך לשלם לכל אחד. הרי שרבי עקיבא סובר שבאופן זה צריך לשלם לכל אחד אפילו בדיני אדם, ואם כן חוזרת הקושיא על הסתירה בדברי רבי עקיבא.

שואלת הגמרא: וּמִמַּאי - מנין **דְּמשנתינו שָׁמָא וְשָׁמָא הוּא,** הרי אפשר שמדובר שהתובעים טוענים ברי, ואם כן שוב לא קשה הסתירה בדברי רבי עקיבא, וכפי שתירץ רבא לעיל לחלק בין ברי ושמא לשמא ושמא. **עונה הגמרא: חֲדָא** - הוכחה ראשונה שהמשנה בברי ושמא, **מִדְּלֹא קָתָנֵי** במשנה שהחמשה **תּוֹבְעִין אוֹתוֹ** ואומרים כל אחד מהם אותי גזלת, אלא רק שהוא מסופק ממי גזל. **וְעוֹד, מֵהָא דְּתָנֵי** - ששנה **רַבִּי חִיָּיא** את הדין האמור במשנתינו בלשון זו, ״גזלתי אחד מכם ואיני יודע איזה הוא, **זֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ וְזֶה אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ,** נותן לזה מנה ולזה מנה״. ומבואר שהדין האמור במשנה שהוא אותו דין ששנה אותו רבי חייא בברייתא שלו, מדובר באופן ששניהם אומרים איני יודע. מכל מקום חוזרת הקושיא בדברי רבי עקיבא.

מתרצת הגמרא: הָא אוֹקִימְנָא לָהּ - הרי כבר העמדנו לעיל (לז.) את המשנה שמדובר **בְּאָדָם שבָּא לָצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם,** ולכן עליו לשלם לכל אחד, אבל בדיני אדם פטור מלשלם לכל אחד כיון שהוא שמא ושמא[ז], ובכך מתורצת הקושיא בדברי רבי עקיבא, שאמנם בברי ושמא סובר רבי עקיבא שמוציאים ממון מחזקתו, אבל בשמא ושמא לא, ולכן בספק שבירושה שהוא שמא ושמא, סובר רבי עקיבא שמעמידים את הנכסים בחזקתן.

הגמרא חוזרת לדברי רבא לעיל (ע״ב) **לגבי מפקיד בשתי כריכות: אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַשִׁי, וּמִי אָמַר רָבָא** לעיל (ע״ב) **שכָּל** פקדון שהופקד אצלו **בִּשְׁתֵּי כְּרִיכוֹת הֲוָה לֵיהּ לְמֵידַק** כמה הפקיד כל אחד מהם, ואם לא דקדק בכך וכשבאו ליטול פקדונותיהם תבע כל אחד את הפקדון הגדול, צריך לשלם לכל אחד מהם כשיעור הפקדון הגדול, **וְהָאָמַר רָבָא וְאִי תֵּימָא** - ויש אומרים, **שרַב פַּפָּא** אמר זאת, **הַכֹּל מוֹדִים** - רבי טרפון ורבי עקיבא שנחלקו (נכורות יח:) לגבי אדם שיש לו בעדרו שני עגלים, ואחד מהם בכור, ואין ידוע מיהו הבכור, ומת אחד מן השנים, ולא ידוע אם הבכור מת או זה שאינו בכור מת, האם חולקים הבעלים עם הכהן את העגל שנשאר חי, או שאומרים המוציא מחבירו עליו הראיה, ואין הכהן נוטל כלום, מודים הם **בִּשְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֵצֶל רוֹעֶה,** זה הפקיד טלה אחד, והשני הפקיד שני טלאים, וכשבאו לקחת את טלאיהם, טען כל אחד שהוא זה שהפקיד שני טלאים ותבע מהרועה עגל נוסף[ז], **שֶׁמַּנִּיחַ רוֹעֶה בֵּינֵיהֶן** את הטלה השני **וּמִסְתַּלֵּק,** ואינו צריך לתת לכל אחד שני טלאים[ח], ואין אומרים שפושע הוא שאינו זוכר מה היה.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ, הָתָם מדובר **כְּשֶׁהִפְקִידוּ** את הטלאים **בְּעֶדְרוֹ שֶׁל רוֹעֶה שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ,** שלא ראה את הטלאים בשעה שהפקידום אצלו, ולכן אין עליו טענה מדוע אינו יודע כמה הפקיד כל אחד, ולפיכך אינו צריך לשלם לכל אחד מהם:

★

שנינו במשנה: וְכֵן שְׁנֵי כֵלִים, אֶחָד יָפֶה מָנֶה, וְאֶחָד יָפֶה אֶלֶף זוּז כּוּ׳:

מבארת הגמרא: וּצְרִיכָא המשנה לחזור על דין זה גם בכלים, **דְּאִי אַשְׁמוּעִינַן** רק **הַהִיא** - את הדין הראשון שמדובר בפקדונות של מנה ומאתים, היינו סבורים שרק **בְּהַהִיא** - במנה ומאתים, **קָאָמְרֵי רַבָּנַן** שיתן מנה לזה ומנה לזה ורק המנה השלישי יהא מונח, **מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא פְּסִידָא** - שאין הפסד לאחד מהם באותם שתי מנים שאנו חולקים, שהרי ודאי הוא שלכל אחד יש מנה, **אֲבָל בְּהָא** - בשני כלים, **דְּאִיכָּא פְּסִידָא דְּגָדוֹל** - שכדי לתת שיעור דמי הכלי הקטן מתוך הכלי הגדול, אנו צריכים לשוברו, ונמצא שיש כאן הפסד לבעל הכלי הגדול, מאחר שנפחת הכלי משויו, **אֵימָא** - נאמר, **שמוֹדוּ לֵיהּ** רבנן **לְרַבִּי יוֹסֵי** שהכל יהיה מונח עד שיבוא אליהו, ולא נפסיד את בעל הכלי הגדול. וכן להיפך, **אִי אִתְּמַר** רק **בְּהָא** - בכלים ולא במעות, היינו סבורים שרק **בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי** שהכל יהיה מונח עד שיבוא אליהו, כיון שיש הפסד בשבירת הכלי הגדול, **אֲבָל בְּהַהִיא** - בפקדון של מעות, **אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבָּנַן** שנותן לזה מנה ולזה מנה והמנה השלישי בלבד יהא מונח עד שיבוא אליהו, לכן **צְרִיכָא** - צריך היה התנא לשנות דין זה בשני האופנים.

א. **הריטב״א** (ד״ה הא) כתב, שאי אפשר שתהיה מונחת בידו, שכיון שגזלה צריך להוציאה מתחת ידו, אלא הכוונה היא שתהיה מונחת בבית דין. ב. **רש״י** (ד״ה אמר) ובליקוטי חתם סופר (ד״ה ושקלי) כתב, שכוונת רש״י היא שמניחה תחילה בפניהם בבית דין, ואחר כך חוזר ונוטלה ונעשה שומר עליה, וידו כיד הבעלים בכל מקום שהוא. ג. **בין** לגבי בעלי חוב כגון שנפל הבית על יעקב ועל בנו ראובן, יורשי האב אומרים שהבן מת ראשון והאב ירש את נכסיו, וממילא הנכסים שלהם, ובעלי חובות שנושים בבן אומרים שהאב מת ראשון והבן ירש את נכסי האב והם תובעים שיפרעו את החוב מנכסי האב שירש הבן. בין שהספק הוא לגבי יורשים אחרים כדאיתא במשנה שם (קנא.). ד. **רש״י** (ד״ה אמר). ועיין בתוספות (ד״ה מודה) מה שכתבו בזה. ה. **הרשב״ם** (כ״ג קנא: ד״ה אמר) כתב, שאין לפרש שכוונת רבי עקיבא לומר שכאן הוא מודה לבית הלל, שלשון ״מודה״ שייך כאשר חולקים בדין מסוים והאחד מודה לחבירו, ובדין זה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל, אלא לדברי שניהם יחלוקו, ואם כן לא שייך לומר ״מודה״, אלא הטעם שאמר הלשון ״מודה אני״ הוא אגב זה שברישא של המשנה נאמר ״אלו ואלו מודים״, ולכן גם הוא נקט בלשון ״מודה אני״ [וכמו שפירשו התוספות כאן (ד״ה מודה)]. ו. **בגמרא** (סס) נחלקו האם כוונתו שהם בחזקת יורשי האם או שהם בחזקת יורשי הבן. ועיי״ש מה שנתבאר בטעם מחלוקתם. ז. **רש״י** (ד״ה הכל). ולדבריו הקושיא היא מרבי עקיבא שסובר שבברי ושמא אם היה על הנתבע לדקדק ופשע ולא דקדק, קונסים אותו לשלם לכל אחד בדיני אדם. ועיין ברמב״ן (ד״ה ומשמע).

אוצר מילים

ו

ואוקימנא [ו-אוקימ-נא]	והעמדתי
ואותבינהו [ו-אותבי-נהו]	הניח/ה אותם
ואזיל [ו-אזיל]	והלך
ואזל [ו-אזל]	והלך
ואזלי [ו-אזל-י]	והלכו
ואחי [ו-אח-י]	ואחים
ואי [ו-אי]	ואם
ואיגנוב [ו-איגנוב]	ונגנבו
ואידך [ו-אידך]	והאחר
ואיידי [ו-איידי]	ואגב
ואיכא [ו-איכא]	ויש
ואילו [ו-אילו]	אבל
ואינסיבא [ו-אינסיב-א]	והתחתנה
ואיקור [ו-איקור]	והתייקרו
ואיתברא [ו-איתברא]	ונשברה
ואליבא [ו-אליבא]	ולפי שיטת
ואמאי [ו-אמאי]	ומדוע
ואמור [ו-אמור]	ואמרו
ואמרי [ו-אמר-י]	ואמרו
ואמרינן [ו-אמרי-נן]	ואנחנו אומרים
ואנא [ו-אנא]	ואני
ואפקה [ו-אפק-ה]	והוציא אותה
ואת [ו-את]	ואתה
ואתא [ו-אתא]	ובא
ובאין [ו-בא-ין]	ובאים
ובארעתא [ו-בארעתא]	ובקרקעות
ובוסתני [ו-בוסתנ-י]	ופרדסים
ובוצר [ו-בוצר]	וחותך את הענבים
ובי [ו-בי]	ובית
וביתר [ו-ביתר]	ובמה שנעשה יותר
ובמאי [ו-במאי]	ובמה
ובעי [ו-בעי]	ותשאל / ושאל / וצריך / ורצה
ובפלוגתא [ו-בפלוגתא]	ובמחלוקת
וגבי [ו-גבי]	ואצל
וגודר [ו-גודר]	וחותך את התמרים
וגומר [ו-גומר]	וכולי (וכל ההמשך)
ודא [ו-דא]	וזה
ודבי [ו-ד-בי]	ושל בית
ודחויי [ו-דחויי]	ודחייה
ודחלי [ו-דחל-י]	ופוחדים
ודל [ו-דל]	ותוריד
ודמי [ו-דמי]	ומחיר
ודרס [ו-דרס]	וטרף
והא [ו-הא]	וזה
והאי [ו-האי]	וזה
והאידנא [ו-האידנא]	ועכשיו (בימינו)
והאיך [ו-האיך]	וההוא
והאמר [ו-ה-אמר]	והרי אמר
והבאיש [ו-הבאיש]	והתקלקל
והדביש [ו-הדביש]	והתקלקל
והדר [ו-הדר]	וחזר
והדרא [ו-הדר-א]	וחוזרת
והוינן [ו-הוי-נן]	והקשינו קושיא
והיינו [ו-היינו]	וזהו
והילכתא [ו-הילכתא]	והלכה
והכא [ו-הכא]	וכאן
והכי [ו-הכי]	וכך
והלא [ו-הלא]	והרי
והלה [ו-הלה]	וההוא
והלכתא [ו-הלכתא]	והלכה
והפשילן [ו-הפשיל-ן]	ושלשל אותן
והרקיבו [ו-הרקיב-ו]	ונרקבו
והשאילה [ו-השאיל-ה]	והשאיל אותה

לקבלת הביאור המלא שלחו את המילה 'ביאור' למספר 0583730000

לאחר שלמדנו את דף לז:

נעלה שאלות אקטואליות שעלתה ונובל לענות עליהם מלימוד הגמרא.

השאלה לחידוד ולא למבחן

קייקים נהר הירדן

שאול ודביר החליטו לצאת יחד לטיול, הם סיימו שנה של ברוירות בתיכון ורצו לצאת טיפה לבלות לפתוח את יולי אוגוסט בצפון הארץ ביום כיף.

הם יצאו בערב וישנו לילה באחד החניונים של רשות הטבע והגנים שם בשו את דורי ושרון שמדו שם הם בכיתה מקבילה באותו תיכון והיו שם הם בדרך לטיול בצפון, אל תוך הלילה הם ישבו בחניון בפעם עישנו והצבירו את הטמן והחליטו לקיים את הטיול למחרת ביחד.

הם קמו בבוקר אשו מסלול קצר ואחריו יצאו לקייקים, הם השאירו את התיקים בכניסה לאוהל ולנו יחד אל הסירות, המסלול היה יחסית ריק וכיף מאד והם בילו שעות ארוכות ונהנו עד הצ.

העסק הסתבך בסוף היום, כאשר חזרו ארבעת החברים לעמדת התשלום לקחת את התיקים, האחראית בכניסה לאוהל התחילה להודיע את התיקים וכשהיא החזיקה את התיק של דביר והוא אמר לה כי זה התיק שלו ובא לקחת אותו הוא שואל לפתע את דורי שבא לקחת את אותו תיק בטעות כי זה התיק שלו.

דביר התבלבל לרגע ואיך התעשת ונצעק אל דורי "הלו זה התיק שלי" אבל דורי שם כן עמד אל שלו ואמר כי התיק הוא שלו ודביר סתם מנסה לקחת אותו, האחראית בכניסה נבהמה מעומק העניין, תחילה חשבה כי שתי תיקים דומים אבל כי הייתה טעות בהבשה אבל כשהביאה את הבעיה היא קראה לשומר מהכניסה שישאר שבא תתפתח קטטה ולמנהל האוהל שיבוא לנהל את התקרית.

מה שהתברר לאחראית הקבלה ולמנהל האוהל, כי שם דביר ושם דורי מתעקשים דווקא אל התיק הזה ולא קרתה שום טעות אבל אחד מהם ענה ומנסה להשתלט בארמה אל רכוש לא לו כיון שהתיק הזה יקר מאד לעומת התיק השני שאותו אל אחד מהם לא רוצה לקחת, איש מההנהלה ובוות העובדים כמו שם עשרות הסקרנים שהסתבלו ולא ידעו אל מי מבין השתים לרחם ולא ידעו מה עושים בכזה מקרה ולמי אינו לתת את התיק.

מה עוד שדורי התחיל כבר להרים בעקות וכעס שם אל אחראית הקבלה בטענה אליה למה ערבבה בין התיקים ולא שמה אותם בנפרד, היא מדיה אמרה כי כיון שבאו ביחד היא לא חלמה שיתפתח סיפור כל כך מבאר, והם משיבים לה כי הביאו בנפרד שלמו בנפרד והייתה בריכה לשמור להם אל התיקים כל אחד בנפרד.

מנהל האוהל לקח את תיק המריבה היקר אלו ואמר לדביר ודורי כי הוא יעביר את הסיפור למשטרת קריית שמונה וכי אליהם לסיים עם התקרית ולפנות את המקום בהקדם, דביר ודורי נסעו משם בכעס רב ונפשו במשטרה שם התקיים הדיון בעניינם.

באותו ערב בבית הכנסת סיפר מנהל האוהל את הסיפור כולו לרב ושאל אותו

מה אומרת ההלכה בבזה מקרה ומה היה עליו לעשות,
מה לדעתכם ענה הרב למנהל אתר הקייקים?
מקורות: גמרא בבא מציעא דף לז ע"ב.

לאחר הדיון עם הרב, רוצים לדעת מה התשובה שלנו עיין בסוף החוברת עמ' 50 סעיף 9

תשובות לשאלות שדנו יחד בבית המדרש.

1. תשובה מעמוד לג: - *דמי ביטוח*

תשובה קצרה: שאול פטור מלשלם לרוני על הקורקינט שנגנב.

תשובה בהרחבה:

במשנה במסכת בבא מציעא פרק המפקיד דף לג: מבואר החילוק בין שומר חינם לשומר שכר כך בשבעוד שומר שכר אם נגנב או אבד לו החפץ שהפקדתי בידו לשמירה עליו לשלם לי את מלא הסכום כי הוא מקבל כסף על השמירה בדיוק בשביל זה שהוא לוקח אחריות מלאה להחזיר לי את החפץ בריא ושלם, שומר חינם אינו כן אלא הוא רק עושה לי טובה שלא יקרה לחפץ הרבה מהנזקים שיכולים לקרות לו כשאין עליו שומר בכלל אבל כיון שהוא רק עושה לי טובה ולא מקבל כסף ונותן שירות למקרי נזקים לכן אין עליו חיוב תשלומים בגניבה ואבדה אלא אם כן פשע בשמירה.

מכיון ששאול שמר לרוני על הקורקינט החשמלי בהתנדבות בלבד ולא בשכר, הדין הוא שבשקרה לקורקינט נזק של גניבה שאול אומר לרוני שעם כל הכבוד מה שהוא הסכים זה לשמור לו בלבד אך לא לקחת אחריות ולשלם על הנזקים, ולכן שאול פטור מן התשלומים. [אמנם אם שאול היה עוזב לגמרי את השמירה ואז היה נגנב הקורקינט הוא היה חייב כי גם על שומר חינם יש אחריות שלא לפשוע בשמירת החפץ.]

2. תשובה נוספת לדף לג: - *הקורקינט שנגנב*

תשובה קצרה: אלפי השקלים העודפים ששילמה חברת הביטוח יישארו אצל דותן מנהל הבנק.

תשובה בהרחבה:

במשנה במסכת בבא מציעא דף לג: כתוב דין שגנב שתופסים אותו בגניבתו קונסים אותו לשלם כפל שזה אומר לשלם פעמיים את מחיר החפץ שגנב, וממשיכה וכותבת המשנה שבמקרה שהגנב גנב את החפץ לא מבעליו אלא משומר ששמר על החפץ התשלום הכפול שהגנב משלם ישתנה למי יגיע: שאם השומר אמר לבעל הבית "תסתדר לבד עם הגנב אני שמרתי לך בחינם ולא לקחתי על עצמי אחריות שלא ייגנב" מכיוון שבעל הבית מסתדר לבד הוא גם יהיה זה שיקבל את הכפל לעצמו אם הגנב ייתפס.

לעומת זאת אומרת המשנה כי אם השומר אמר לבעל הבית שאמנם מן הדין אין עליו חיוב לשלם לבעל הבית על החפץ שנגנב כי מכיון שהוא שמר בחינם הוא לא היה אחראי עליו לעניין גניבות אך הוא מעדיף לפנים משורת הדין לשלם לבעל החפץ את דמי הנזק כדי שלא יקרה שמחמתו יהודי יינזק חלילה וכדו', אזי אם ייתפס הגנב הכפל שנחייב אותו לשלם ילך אל השומר ששמר על החפץ ולא אל הבעלים.

גם כאן בסיפור של הביטוח כיון שדותן שיחרר את דוד מכל הסיפור ושילם לו את כל הכסף ולקח על עצמו את הטיפול בתיק הוא יקבל את כלל הכסף מהביטוח ולא דוד.

3. תשובה לדף לד. - *מאבדי ציו*

תשובה קצרה: דמי הכפל שמשלם הגנב יגיעו לשגב על עצם הסכמתו במקור לשלם לארנון את דמי הגניבה.

תשובה בהרחבה:

אחרי שלמדנו שגנב שנתפס משלם קנס כפל של הסכום שגנב, ואחרי שלמדנו שאם שומר שמר בחינם לחברו על החפץ הזה שנגנב והוא שילם לבעל החפץ את דמיו אחרי שנגנב הוא זה שמרוויח את הכפל, בגמרא במסכת בבא מציעא דף לד. כותבת דעת ר' חייא בשם ר' יוחנן שלא רק אם השומר שילם על החפץ שנגנב הוא מקבל את הכפל אלא גם אם הוא רק הביע ואמר שהוא ישלם גם אם עוד לא שילם בפועל הוא מקבל את הכפל כשיתפסו את הגנב, בגלל שכבר עצם הסכמתו לשלם משחררת את הבעלים מהדאגה לגניבה.

וכן פוסק הרמב"ם בהלכות שאלה ופיקדון פ"ח ה"א שאין צורך שהשומר ישלם בפועל כדי שיקבל את הכפל אלא גם אם רק אמר שישלם כבר הכפל יגיע אליו.

ולכן גם במקרה שלנו שגב שהוא אדם ישר ורצה לשלם לארנון את דמי החפץ גם שעדיין לא שילם, הכפל שהגנב ישלם ילך אליו כי כבר בעצם הסכמתו לשלם ולקיחת האחריות של הגניבה אליו הוא מקבל את הקנס שהגנב יצטרך לשלם.

4. תשובה לדף לד: - *הפאלפון האבוד*

תשובה בקצרה: היה אסור לתמיר להשליך את הטלפון בלי לדבר שוב עם המאבד, ועל תמיר לשלם לו את מחיר הטלפון.

תשובה בהרחבה:

תשובה בהרחבה: בגמרא במסכת בבא מציעא בפרק המפקיד מביאה מקרה באדם ששמר לחברו על חפץ בחינם והחפץ נגנב, שהדין הוא שאם השומר [שבעיקרון פטור מלשלם לבעלים על החפץ כי הוא עשה לו טובה ולא התכוון לקחת אחריות כל כך גדולה על החפץ, אם הוא כן] החליט לבא לפנים מן הדין ולשלם, בשימצא הגנב והגנב ישלם כפל [כמו שהארכנו בשבועות האחרונים] השומר הוא זה שיקבל את הכפל.

ואומרת הגמרא שבמקרה שהשומר אמר שלא ישלם ואחר כך חזר בו ואמר שישלם גם אם עדיין לא שילם הוא מקבל את הכפל כי הולכים אחרי הדבר האחרון שאמר.

גם במקרה שלנו ביון שתמיר שמע מבעל הפלאפון שהוא מחליט שהוא כן רוצה בסופו של דבר את המכשיר, אחריותו הייתה להשיב אותו לבעלים וביון שאפילו לא התקשר לשמוע מהמאבד אם הוא רוצה אותו או לא וזרק אותו לאשפה על דעת עצמו תמיר חייב לשלם למאבד את מחיר הטלפון.

תשובות לשאלות שדנו יחד בבית המדרש.

5. תשובה לדף לה. - *הוצאה לפועל*

תשובה בקצרה: למרות שגבו מרוני את החפצים בהיתר גמור בכל אופן הדין שעל אנשי ההוצאה לפועל להשיב לרוני את חפציו שגבו ממנו ורוני ישלם להם את הכסף.

תשובה בהרחבה: **בגמרא במסכת בבא מציעא בדף ל"ה** ע"א מדברת הגמרא במקרה של אדם ששמר על חפץ ופשע בו ואיבד אותו שחייב לשלם את דמי החפץ, ובמקרה שאין לו מה לשלם הדין הוא שגובים ממנו את שווי הסכום בחפצים כאלו ואחרים.

ודנה הגמרא האם במקרה כמו שלנו בשירצה לשלם ולקבל חזרה את החפצים יש להשיב לו את החפצים או לא, ומביאה מהפסוק בחומש דברים שאומר "ועשית הישר והטוב" שעלינו להיות טובים מעל לממוצע וגם במקרה שאיננו חייבים להתעלות מעל עצמינו ולעשות טוב לשני.

לכן גם במקרה שלנו מעיקר הדין על אנשי ההוצאה לפועל להתחשב ברוני ולעשות כל שביכולתם כדי להשיב לו את חפציו שחשובים ויקרים לו אישית, למרות שהם צדקו במה שגבו אותם ממנו.

6. תשובה לדף לו. - *אליקו אלקטרוניקה*

תשובה בקצרה: דני המוכר בחנות חייב קודם כל לשלם לאליקו בעל החנות את מחיר שווי הגניבה ורק לאחר מכן הוא יכול לדון עם הצעיר שעשה לו טובה ולנסות לחייב אותו על מה שקרה בעת ששמר.

תשובה בהרחבה: **בגמרא במסכת** בבא מציעא נחלקים רב ור' יוחנן במקרה ששומר מוסר את השמירה על חפץ לשומר אחר וניזק החפץ בשהשומר השני שמר עליו, האם יש חיוב על השומר הראשון לשלם לבעלים על עצם זה שהפר לו את הבטחתו שהבטיח שישמור והעביר את השמירה לאדם אחר או שמא מכיוון שגם ההוא השני שקיבל את השמירה הוא גדול ובר דעת שאפשר לסמוך עליו השומר הראשון יכול להוציא את עצמו והעסק של בעל הבית יהיה רק עם השומר השני.

והרמב"ם פוסק להלכה שחלק מהאחריות של השומר הראשון היא לא להעביר את החפץ לשומרים אחרים ולכן בעצם מה שהעביר הוא לוקח אחריות על כל מה שיקרה לחפץ אצל השומר השני כולל אם ייגנב החפץ וכדו'.

לכן להלכה דני שחלק מתפקידו בחנות הוא גם לשמור על החפצים מלבד למכור אותם, אסור היה לו להעמיד את הצעיר לשמור על החנות במקומו וכאשר קרה הנזק הוא צריך קודם כל לשלם לאליקו ואח"כ ידון עם הצעיר על חלקו בעניין.

7. תשובה לדף לו: - *אסקימו קנדי*

תשובה בקצרה: עם כל הצער של גדעון בני פטור מלשלם לו על הכלב היקר.

תשובה בהרחבה:

בגמרא במסכת בבא מציעא בפרק המפקיד קיימת מחלוקת בסיפור דומה לשלנו, באדם שהפקיד אצל חברו פרה והשומר פשע בה ויצאה לרעות באחו מקום שללא שמירה עלולה להיטרף שם, והיא לא נטרפה באחו אלא מתה מוות טבעי.

דעת אביי שהשומר חייב לשלם כי אנחנו אומרים שעצם חסרון השמירה יחד עם זה שיתכן שמזג האוויר השונה באגם גרם לה למות מחייב את השומר בפשיעתו.

לעומתו דעת רבא היא שהשומר פטור מכיוון ש"מלאך המוות "מה לי הבא מה לי התם" שאם היתה אמורה למות עבשיו מוות טבעי [שהרי כך מתה] לא אכפת לנו הפשיעה שיצאה לאגם אלא מילא הייתה מתה כך גם בבית שלו ופטור השומר מלשלם.

והרמב"ם בהלכות שכירות פרק ג' הלכה י' כותב "פשע בה ויצאת לאגם ומתה שם כדרכה פטור, שאין יציאתה גרמה לה שתבוא לידי אונס זה הואיל וכדרכה מתה מה לי בבית שומר מה לי באגם" כלומר שלהלכה פוסק הרמב"ם כדעת רבא שהשומר פטור.

לכן גם במקרה שלנו כיון שהכלב היקר מת מוות טבעי כחוות הדעת של הווטרינר אם כן אין לגדעון טענת ממון על בני ובני פטור מלשלם לו על הכלב היקר, ולא נותר לנו אלא להשתתף בצערו.

8. תשובה לדף לז. - *סוחר איתנים*

תשובה בקצרה: הרב הורה לדוד כי ברמת העיקרון די לו שיניח בין השכנים את הכסף שחייב והם יריבו בינם לבין עצמם מי יקבל וכמה, אך אם הוא רוצה לצאת ידי שמים ולהיות בטוח שהחזיר למי שלקח ממנו כדאי שישלם לכל אחד מהם את כל הסכום שלקח כפי שהוא זוכר.

תשובה בהרחבה:

בגמרא במסכת בבא מציעא דף ל"ז ע"א כותבת מה הדין במקרה כמו שלנו באדם שאמר לשנים שגנב מאחד מהם ולא יודע ממי מהם גנב ושניהם טוענים לו "ממני גנבת", שדעת ר' טרפון שיחזיר לשניהם.

ושואלת הגמרא סתירה ממשנה אחרת במקרה של אדם שגזל אחד מחמשה אנשים ולא יודע איזה מהם גזל וכל אחד מהם תובע את הכסף, שהדין האמור שם שמניח גזילה ביניהם ומסתלק, ומתרצת הגמרא שהחילוק הוא האם הוא בא לשלם רק מה שמחייבים אותו אם תפסו אותו, או שהוא בא לחזור בתשובה מהגניבה ורוצה לצאת גם ידי שמים, שמצד הדין אם לא רוצה לצאת

המשך ←

המשך: צדיק גם אנחנו לא יכולים לחייב אותו יותר מתשלום אחד של מה שגנב ולכן יניח ביניהם ויסתלק, אך אם רוצה לחזור בתשובה ייתן לכל אחד בגלל שאף שמישהו פה עבשיו בעצם גונב אותו בחזרה בב"א הוא העיקר ישלם ויחזיר מה שגנב למי שגנב ממנו.

לכן אמר הרב לדוד כי ראוי מאד כשבא לחזור בתשובה שישלם לשני השכנים שטוענים ולא מוחלים על הגניבה העיקר שיחזיר בוודאי למי שגנב ממנו

9. תשובה לדף לז: - *קיקיס נהר הירדן*

התשובה בקצרה : הרב ענה למנהל האתר שאחראית הקבלה לא קשורה בעצמה לעסק כי הם באו יחד והעבירו לה את התיקים זה בפני זה ולא הייתה צריכה לזכור ולהפריד איזה תיק שייך למי.

תשובה בהרחבה: ובעניין המריבה ביניהם ולמי מהם יש לתת את התיק המבוקש ולמי ניתן את התיק האחרון שיישאר, הרב הראה למנהל אתר הקייקים כי בנושא זה בדיוק קיימת מחלוקת במשנה בבבא מציעא בסוגיא שלנו, שדעת תנא קמא במשנה שביון שהתיק הפשוט וודאי של אחד מהם אם כן ניתן אותו למישהו ובשוויו ניתן מתוך תיק המריבה לשני ומה שיישאר בתיק המריבה נניח אצל מנהל הקייקים עד שיקרה אחד משלשה דברים או שאחד מהם יודה או שיגיעו לפשרה או שיבא אליהו הנביא ויגיד לנו למי באמת שייך התיק.

ור' יוסי חולק במשנה וסובר שבדי שהשקרן וודאי יפסיד שזה יגרום לו להודות, לא נותנים להם אף תיק עד שיגיעו להסדר ביניהם או אחד מהם יודה.

ולהלכה פוסק הרמב"ם כדעת תנא קמא שמנהל האתר כן ייתן לכל אחד מהם במו שווי התיק השני שלא רצו לקחת, והשאר מתיק המריבה יישאר אצלו עד שיסכימו ביניהם או עד שיודה אחד מהם או עד שיבא אליהו.

שאלות חזרה

למבחן השבועי מידי יום שלישי בשבוע

דף ל"ג עמוד ב'

1. מה דינו של שומר חינם בגניבה ואבידה?

2. אם ירצה להתנדב ולשלם, מה יקבל בתמורה?

3. אם היה כתוב במשנה רק בהמה מדוע לא היינו לומדים ממנה את הדין בכלים?

4. ואם היה כתוב רק כלים, מדוע לא היינו לומדים מהם את הדין בבהמה?

5. האם אפשר להקנות דבר שלא בא לעולם לדעת חכמים?

6. ומה דעת ר' מאיר?

7. באיזה מקרה מודה ר' מאיר לחכמים?

8. האם חיוב ה"כפל" נחשב "בא לעולם" או לא?

9. אם כן מה קשה על המשנה שלנו?

10. האם זה קשה גם לדעת ר' מאיר ומדוע?

11. מהם הסיבות שהכפל אינו עשוי לבוא לעולם?

דף ל"ד עמוד א'

1. איך תירץ רבא את הקושיא?

2. מה קשה לפי תירוץ זה מהברייתא?

3. איך תרצו את הקושיא?

4. מדוע הבעלים מקנה רק את הכפל, ולא את הגיזות והוולדות?

5. מהו הנוסח השני בתירוץ רבא?

6. באיזה קניין קונה את הפרה לפי הנוסח הראשון, ובאיזה לפי הנוסח השני?

7. ממתי קונה לפי הנוסח הראשון, וממתי לפי הנוסח השני?

8. לפי הנוסח השני, מדוע לא קשה הקושיא מגיזות וולדות?

עיון

9. לפי הנוסח השני, באיזה מקרה השומר לא יקנה את הכפל?

10. שומר שאמר לבעלים שישלם ונמצא הגנב, האם יקבל את הכפל?

11. מה משמע מהרישא של המשנה בעניין זה?

12. מה משמע מהסיפא של המשנה בענין זה?

13. למסקנה האם יש ראיה מהמשנה בענין זה?

14. איך הוכיחו מהברייתא כדברי ר' יוחנן?

15. שומר חינם שהודה שפשע וחייב לשלם, האם מקנה לו את הכפל ומדוע?

16. מה פירוש המילים - "דאי בעי פטר נפשיה בגניבה?"

17. מה הדין בשומר שכר שהודה שחייב ומדוע?

18. מה הדין בשואל לפי הלשון הראשונה של רב פפא?

19. לפי שיטה זו, במה שואל שונה משאר השומרים?

20. מה פירוש המילים – "במאי הוה ליה למפטר נפשיה?"

21. מה הדין בשואל לפי הלשון השנייה של רב פפא?

22. מה הדין בשואל לפי רב זביד?

23. לדבריו, מהו הטעם שבאמר אינו מקנה לו את הכפל?

24. מה הפירוש "כל הנאה שלו?"

25. איך הוכיחו מהברייתא כמו רב זביד?

26. איך אפשר לתרץ את הברייתא גם לפי הלשון הראשונה של רב פפא?

27. מה קשה מהברייתא לפי הלשון השנייה של רב פפא?

28. מה פירוש המילים – "מי אלימא ממתניתין, דקתני שילם ואוקימנא באמר?"

29. למסקנה - מדוע אי אפשר לפרש את המילה "קידם" שהכוונה "אמר?"

30. למסקנה, האם יש תירוץ על הלשון השנייה של רב פפא?

דף ל"ד עמוד ב'

1. אם בתחילה השומר אמר שלא ישלם, ולבסוף אמר שישלם, האם יקבל את הכפל ומדוע?

2. ואם בתחילה אמר שישלם ולבסוף אמר שלא ישלם, האם יקבל את הכפל?

3. במקרה הנ"ל מה הסברא לומר שמקנה לו את הכפל?

4. מה הפירוש - "או דילמא במלתיה קאי, ודחויי הוא דקא מדחי ליה?"

5. אם השומר אמר שישלם ומת, והבנים אומרים שלא ישלמו, מה הצד שיקבלו את הכפל?

6. היכן יותר מסתבר שרק דוחה אותו, אצל השומר עצמו או אצל הבנים ומדוע?

7. אם השומר מת בלי לשלם, והבנים שילמו, מה הצד לומר שלא יקבלו את הכפל?

8. אם הבעלים מת והשומר שילם לבנים, מה הצד לומר שלא יקבל את הכפל?

9. אם גם השומר וגם הבעלים מתו, והבנים שילמו לבנים, מה הצד שיקבל את הכפל?

10. כששילם רק חצי מהפיקדון, מה הם צדדי הספק?

11. כששאל שתי פרות ושילם רק אחת מהם, במה זה עדיף משילם חצי?

12. כששאל פרה משני שותפים, ושילם רק לאחד מהם את חלקו, במה זה עדיף משילם חצי?

13. שותפים ששאלו יחד פרה מבעלים אחד, ושילם רק אחד מהם את חלקו, במה זה עדיף משילם חצי?

14. מה זה "נכסי מלוג" ומה דינם?

15. השואל מאשה פרה של נכסי מלוג ושילם לבעל, מה הצד לומר שהבעל נקרא הבעלים?

16. אשה ששאלה פרה לצורך נכסי מלוג שלה, והבעל שילם, מה הצד לומר שהבעל נקרא השואל?

17. מה פסקו בכל 11 הספיקות הנ"ל?

18. מה חידש רב הונא?

19. ומה הטעם שלו?

20. מלווה שקיבל משכון מהלווה, ואבד המשכון, האם חייב לשלם עליו ומדוע?

21. בשהמלווה משלם, האם מוציא כסף מהכיס שלו, או באופן אחר?

22. מה הפירוש "כופר הכל" ומה דינו?

23. מה הפירוש "מודה במקצת" ומה דינו?

24. לווה שהודה במקצת שהמשכון היה שווה פחות מהחוב, מי צריך להשבע ומדוע?

דף ל"ה עמוד א'

1. מה הקשו על רב הונא מהברייתא?

2. איך פירש רבא את המשנה שלא יהיה קשה על רב הונא?

3. מדוע התשובה שלו לא מובנת?

4. איך פירש רב יוסף את המשנה שלא יהיה קשה על רב הונא ?

5. לפי תירוץ זה, איך המלווה יכול להוציא את הפיקדון?

6. מדוע לא חששו שגם הלווה יוציא את הפיקדון?

7. איך תירץ אביי את הקושיא על רב הונא?

8. איך פירש רב אשי את המשנה שלא יהיה קשה על רב הונא?

9. לפי הפירוש של רב אשי, מי נשבע שאינה ברשותו?

10. מה הקשו מהסיפא של המשנה על רב הונא ?

11. מה הפירוש "גלגול שבועה?"

12. איך תרצו את הקושיא מהסיפא?

13. על מה הלווה מאמין למלווה ועל מה אינו מאמין לו?

14. מה ההבדל בין הדברים?

15. מדוע הלווה בדרך כלל מאמין למלווה, ואילו המלווה אינו מאמין ללווה?

16. מה היה המעשה בפיקדון של ה"ביפי?"

17. מה פסק רב נחמן?

18. האם אותו אדם קיים את הפסק, ומה עשה רב נחמן?

19. בשהנזמים התייקרו, מי יקבל את הנזמים עם היוקר?

20. מה היה קשה לרבא על הפסק מדברי המשנה שלנו?

21. איך תירץ רבא לעצמו את הקושיא?

22. מה הפירוש "שומא הדר?"

23. האם יש להוכיח מדברי רב נחמן ש"שומא הדר" או לא, ומדוע?

24. עד מתי מחזירים את השומא, לדעת נהרדעי ולדעת אמימר?

25. ומה ההלכה?

26. מאיזה פסוק למדו ש"שומא הדר," ומה ההסבר בזה?

27. אם העביר את הקרקע למישהו אחר, האם גם אז אומרים "שומא הדר" ומדוע?

28. אשה שגבתה קרקע והתחתנה ומתה, האם מוציאים מיד הבעל, ומדוע?

29. אשה שגבו ממנה והתחתנה ומתה, האם הבעל יכול להוציא, ומדוע?

דף ל"ה עמוד ב'

1. אדם שנתן קרקע מרצונו, האם זה דומה למקרה שגבו ממנו?

2. איזה חילוק יש לחלק בין המקרים?

3. מי שגובה קרקע ממתי יכול לאבול פירות? 3[שיטות]

4. השובר פרה מחבירו, האם חייב באונס?

5. השואל פרה האם חייב באונס?

6. שובר שהשאיל את הפרה ומתה, למי ישלם השואל את הפרה לדעת חכמים, ולדעת ר' יוסי?

7. מהי סברת חכמים ומהי סברת ר' יוסי?

8. לפי שאלת הגמרא, מה יכול הבעלים לומר לשובר?

9. לפי הבנת הגמרא בשאלה, במה קונה השובר את הפרה?

10. איך תירצה הגמרא את השאלה?

11. לפי תירוץ הגמרא, בשביל מה נשבע השובר?

12. מה המקרה שהבעלים משלם במה פרות לשובר?

13. במה פרות צריך לשלם לו?

14. במה מהן צריך לתת לו לגמרי, ובמה מהן רק לזמן קצר?

15. מה הקשו על זה?

16. ומה תירצו?

17. לפי מר בר רב אשי במה פרות ישלם?

18. מה הסברא שלו?

דף ל"ו עמוד א'

1. על איזו שבועה חייבים קרבן חטאת, ועל איזו קרבן אשם?

2. מדוע גם השואל צריך להשבע, והרי הוא משלם? [רש"י]

3. באיזה מקרה גם השובר וגם השואל חייבים חטאת?

4. באיזה מקרה גם השובר וגם השואל חייבים אשם?

5. באיזה מקרה השובר חייב חטאת והשואל חייב אשם?

6. באיזה מקרה השובר חייב אשם והשואל חייב חטאת?

7. באיזו שבועת שקר אמר ר' אמי שאינו חייב קרבן, ומאיזה פסוק למד זאת?

8. האם ר' ירמיה חולק עליו?

9. "שומר שמסר לשומר" מה דינו?

10. האם יש הבדל אם העלה את דרגת שמירתו או הוריד, לחייב או לפטור?

11. מה נקרא להעלות את השמירה, ומה נקרא להוריד?

12. מה סובר מי שפוטר?

13. מה סובר מי שמחייב?

14. מהמשנה שלנו בשובר שמסר לשואל, במו איזו שיטה משמע?

15. איך השיטה החולקת תתרץ את המשנה?

16. מה קשה לפי תירוץ זה?

17. ומה תירצו על הקושי?

18. שומר המוסר לבניו הקטנים, מה דינו?

19. מה רצו להוכיח ממשנה זו לענין שומר שמסר לשומר?

20. איך תרצו לפי השיטה החולקת?

21. איך מדוייק מלשון המשנה במו תירוץ זה?

דף ל"ו עמוד ב'

1. מה נפסק להלכה בענין שומר שמסר לשומר?

2. מה הטעם של מי שמחייב לדעת אביי [לעיל בעמוד א]' ומה הטעם לדעת רבא?

3. פשע בה ויצאה לאגם ומתה שם, במה הוא פשע? [רש"י]

4. מה הדין לדעת אביי במקרה זה?

5. ומה הדין לדעת רבא?

6. האם זה תלוי במחלוקת של "תחילתו בפשיעה וסופו באונס" או שכאן כולם מודים?

7. באיזה מקרה מודה אביי שלא אומרים שההבל של האגם הרג אותה?

8. אם נגנבה ומתה אצל הגנב, האם חייב על הגניבה לדעת רבא ומדוע?

9. מה הקשו בעמוד הקודם על ר' יוחנן משובר שמסר לשואל?

10. לדעת רבא האם קושיא זו נבונה, ומדוע?

11. לפי ההסבר של רבא - שאינו מאמין לו בשבועה, האם קשה מהמשנה על ר' יוחנן?

12. רועה שהעלה את הבהמה לראש ההר ונפלה, מה הדין, ומדוע?

13. ואם מתה שם בראש ההר, מה הדין?

14. מה קשה מזה לדעת אביי?

15. מי שמעלה ל"מרעה שמן וטוב" האם נקרא פושע?

16. אם אין פשיעה בהעלאה, מדוע חייב על הנפילה?

17 מדוע בשעלתה לבד אינו חייב על הנפילה?

דף ל"ז עמוד א'

1. כמו מי נפסקה ההלכה במחלוקת חכמים ור' יוסי בשובר שמסר לשואל?

2 לדעת שמואל - האם ר' יוסי חולק גם במשנה הראשונה?

3. אם כן, למי ילך הכפל?

4. אם הוא חולק, מה הסברא שלו?

5. האם גם במחלוקת שם פסק שמואל הלכה כמותו?

6. לדעת ר' יוחנן - האם ר' יוסי חולק גם במשנה הראשונה?

7. מה הסברא של ר' יוחנן?

8. מה הסתירה ששאלו מדברי ר' יוחנן כאן, למה שאמר בתחילת הפרק?

9 איך תירצו זאת?

10 ברישא של המשנה בשיש לו ספק למי חייב את המנה, מה יעשה?

11 בשהפקידו אצלו זה מנה וזה מאתיים מה יעשה לדעת חכמים?

12. ומה יעשה לדעת ר' יוסי ומה טעמו?

13. לפי הרישא של המשנה, האם מוציאים ממון מספק?

14. ומה משמע מהסיפא?

15. איך הגמרא מתרצת בתחילה את הסתירה?

16. למה תירוץ זה לא מספיק לגבי פקדון?

17. ומה הסתירה ששאלו בין גזל לגזל?

18. איך מובח שר' טרפון מסכים עם דברי המשנה שלנו?

19. איך תרצו את הסתירה בענין גזל, ואיך הוביחו מהמשנה בתירוץ זה?

דף ל"ז עמוד ב'

1. במקרה שחמישה בני אדם תובעים אותו והוא שותק, האם נחשב כהודאה?

2. מה הסברא לומר שכאן לא אומרים "שתיקה כהודאה?"

3. לפי הבנת הגמרא בתחילה מה הפירוש "מניח גזלה לפניהם ומסתלק?"

4. מה הגמרא מקשה על פירוש זה?

5. מה הוכיחו מאבידה שהיא "ספק הינוח" לקושיה זו?

6. איך פרשו לבסוף מילים אלו – "מניח גזילה ביניהם ומסתלק?"

7. מה סובר ר' עקיבא במקרה שחמישה אנשים תובעים אותו?

8. לפי דבריו שם – האם מוציאים ממון מספק?

9. מה המקרה ב"נפל הבית עליו ועל אמו?"

10. מה הוויכוח שם בין הצדדים?

11. מה דעת בית שמאי ובית הלל בעניין זה ומה דעת ר' עקיבא?

12. מה מוכח משם בדעת ר' עקיבא בעניין הוצאת ממון מספק?

13. איך תירצו את הסתירה בדעת ר' עקיבא?

14. מה קשה על כך מהמשנה שלנו?

15. איך מוכח שהדין במשנה שלנו הוא גם לפי ר' עקיבא?

16. איך מוכח שהמשנה מדברת ב"שמא ושמא?"

17. איך תירצו את הקושיא מהמשנה שלנו?

18. במקרה של הפקדת כבשים, מה פסק רבא?

19. מדוע שם לא אומרים שהיה צריך לדייק ולשים לב מי הפקיד את השניים?

20. אם היה כתוב את מחלוקת התנאים בכסף למה לא היינו יודעים כלים?

שאלות שיעלו במהלך הלימוד

- מי ישלם על הקורקינט שנגנב?
- הרכב הלך טוטלוס אבל מי יקבל את הכסף?
- המשטרה תפסה את הגנב, אבל למי מגיע הפיצוי?
- הטלפון שנמצא בחוצות המפרץ ונפרק, האם המוצא צריך לשלם?
- האם מכיית לוטו מחייבת את ההוצאה לפועל להחזיר רכוש?
- אליקו ביקש מהצעיר להשיב עין על החנות, אבל בכל מאת הצניחו להרים לו קרטון טלפונים, מי חייב לשלם?
- הכלב ברח לבעלים שנמצא בחופשה ברומא, האם השומר חייב?
- סוחב העיתונים שחטר בתשובה, למי מגיע הפיצוי?
- מה עושים עם התיק שנמצא בקייקים בנהר הירדן?

0583295954 יב. נ